118

Ltn
1750

1999

ՎԵՅՈՐԵԱՅՔ

ԳԵՈՐԳԱՅ ՊԻՍԻԴԵԱՅ

ՎԵՑՕՐԵԱՅՔ
ԳԷՈՐԳԱՅ ՊԻՍԻԴԵԱՅ

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԻ

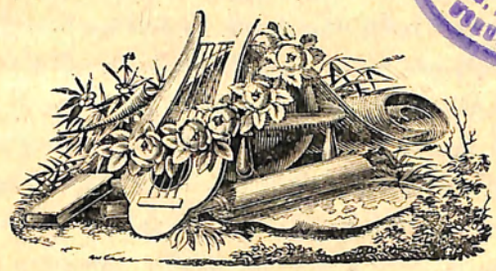
ՏՊԱԳՐԵԱԼ ՀԱՆԴԵՐՁ ՅՈՅՆ ԲՆԱԳՐԱԻ

ԵՒ ԼՈՒՍԱԲԱՆԵԱԼ

Ի Ձ· ԱԹԱՆԱՍ Վ· ՏԻՐՈՅԵԱՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Ազգային Գրադարան
Гос. Библиотека
ՀԱՍՀ—Арм. ССР
К. Маркса
Республикаի անվան

848

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՍ

1900

ՀՊ. 1755

Գ 1750.-ա

ԿԱՆԽԱՏԱՆ

Յամին 1836 հրատարակիչք «Նոր բառագրոց Հայկազեան լեզուի» ՚ի Նախադրունս անգ նորին՝ ՚ի չարս մատենագրաց յիշատակելոց՝ կարգեն և զՊխիդ (էջ 13), գրելով՝ զի այնու իմանան «զհատուած քերթուածոց Գէորգեայ Պխիդեայ յոյն սարկաւագի և քարտուղարի՝ յաւուրս Հերակլի կայսեր ՚ի վերայ վեցօրեայ արարչութեան. յեօթներորդ դարու արդեօք յեղեալ ՚ի հայ բարբառ արձակ շարադրութեամբ, պահելով քալ գյուռնական ոճն զոյգ ընդ հոյակապ հայկաբանութեան»։ Յաւելուին անդէն զի «Ի հին մատենի ևեթ միւսմ ունիմք զայս հատուած ընդ վերնագրովս Պխիդեայ և պատառիկս։ Իցէ թէ ամբողջն ՚ի վեր երևէր»։ Զիք մեր գտեալ զպատեհ տեսանելոյ զյիշեալն ՚ի վերոյ դնիւն մատեան, առ ՚ի ծանօթս տալ զբովանդակութենէ մատենին, զժամանակէ գրութեանն, այլովքն հանդերձ. չգտաներմք և զայսցանէ տեղեկութիւն ինչ նաև ՚ի յօդուածի ուրեք Հ. Արսենի Սուքրեան, տպագրելոյ ՚ի Բազմավիպի (1875, էջ 124), որոյ պպատառիկն զայն (ընդ ամենայն՝ տողս 186) հրատարակեալ՝ բաղդատութեամբ յոյն բնագրին, յայտնէ զկարծիս իւր աներկբայաբար ՚ի տաներորդ դարու լինելոյ թարգմանութեանն ՚ի յունականէն ի հայ։ Յետ ամաց ինչ ՚ի վերայ անցանելոյ՝ յայտնեալ ծանուցաւ զի ամբողջ թարգմանութիւն Վեցօրէից Պխիդեայ՝ յարգեալ պահէր ՚ի

մատենագարանի Մեծ. Անտոնեան Հարց ՚ի Միջնագեղջ Կոս-
տանդնուպոլսի. որոց քալ ամաք յառաջ՝ յօժարակամ սիրով
հրատարակութեան նորին առ ՚ի մէնջ՝ ղիջեալ առ խնդիր
Աբբահօր վանացս՝ չնորհեցին մեզ զօրինակութիւն նորին:

Յամին 1890 կրկին տպագրութիւնք, կամ լաւ ևս՝ փորձք
տպագրութեան եղեն Վենետիկ՝ գրեթէ ՚ի նմին ժամա-
նակի. կանխագոյնն ՚ի Բազմավիպի (Հա. ԽԸ. 1890, էջ
109, 144, 220), և հետևորդն ՚ի Պատկեր ամսագրի. այլ
երկոքին ևս՝ յեա հարիւրեակս ինչ տողից (գուցէ իբր առ
՚ի ճաշակ իմն), յեաս կասեցան ՚ի չարայարութենէն: Անգէտ
երկրորդին՝ զառաջնոյն պատճառ յայտնեմք զկպատակու-
թեան պարտս վեհագոյն հրամանի, որով ՚ի կէս ուղեալ թո-
ղեալ զգործն՝ զամս ձիգս ՚ի հեռաւոր սահմանս հայրենեաց
մերոց՝ պարապեցաք ՚ի դաստիարակութիւն ժողովրդեան և
մանկանց ազգիս. յորմէ խնամատարութենէ ազատ ճնալով
այժմիկ, վերստին բուռն հարկանեմք զընդհատելոյ տպա-
գրութենէն, զլրութիւն նորին յայս առանձինն ամփոփելով
հատոր, և զոյգ ընդ բնագրին տպագրելով, հանդերձ կարևոր
լուսաբանութեամբք և բաղդատութեամբք. յորս յաւելումք
նաև զտարբերութիւնս քանի մի հատակոտոր բանից թարգ-
մանութեան Վեցօրէից՝ յերիւրելոց ՚ի շարս անդ խօսից
իւրոց զարարչագործութենէ ՚ի Վարդանայ վարդապետէ ՚ի
«Մեկնութեան Արարածոց», որոյ ձեռագիրք չորք պահին ՚ի
գրադարանի Վանայս ընդ թուանշանօք 999 և 155 (բոլորա-
գիրք ժԺին), 503 և 552 (նօտրագիրք):

Զվարուց և զգրուածոց Պիսիդեայ մարթ է ծանօթս ու-
նել փափաքողաց ՚ի յառաջարան տեղեկութեանց տպագրու-
թեան գործոց նորին ՚ի Փրեդերիկէ Մորելլեայ (1584), ՚ի
Քուէրչեայ (1777) և ՚ի Միխէ (1865). այլ մեզ աստանօր
ախորժելի է յեղուլ ՚ի հայ՝ զոր ինչ բանիբուն և բազմա-
լեզու հայագէտ բարեկամ մեր Էմիլիոյ Տեզա իտալացի, ՚ի
ժամուս Ուսուցչապետ Պարութեանց ՚ի Համալսարանին Պա-

տաւիճի, գրէ ՚ի հրատարակելոյ մատենիկն իւրում Del-
l'Essaemero di Giorgio Piside, secondo la antica ver-
sione armena (1893, Roma). «Յովհէփ Մ. Քուէրչի,
Փլորենտացի[1], ընտիր տպագրութեամբ հրատարակեաց զեր-
կասիրութիւնս Պիսիդեայ, հանդերձ խնամոտ տեղեկու-
թեամբք զվարուց նորա: Գէորգս այս Պիսիդէս[2] սարկաւագ
լեալ է եկեղեցւոյն Կոստանդնուպոլսի, միանգամայն և պա-
հարանապետ (σκευοφύλαξ)... որ ոք անուանէ զնա գիւա-
նադպիր (καρτοφύλαξ) կամ քարտուղար (referendarius)
սխալէ... որպէս վրիպի ոք եթէ չփոթեսցէ զնա ընդ այ-
լում ումեք Գէորգայ՝ եպիսկոպոսի Նիկոմիդացւոյ: — Գէորգս
այս ընտանի ոք է Սարգսի՝ պատրիարքին Կոստանդնուպոլ-
սի, որպէս և կայսեր Հերակլեայ[3], զորոյ զյաղթութիւնն
ընդդէմ Պարսից նուագք իբր քերթող»: — Ի մանրաթիւ
գրուածոց անտի նորա ոչ բազմաց՝ յարգելի է առաջիկայս
Վեցօրէից քերթուած: «Առաջին հրատարակող սորին եղև
Փր. Մորելլի (յամին 1584, ՚ի Պարիս քաղաքի), որ և թարգ-
մանեաց զնոյն չափեալ ոտիւք ՚ի լատին լեզու. և սոյն այս
թարգմանութիւն նորին վերստին տպագրեցաւ, նախ՝ ընդ
յոյն բնագրին ՚ի 1596 ամի (՚ի Հայտելբերգ), իսկ միայնակ
առանձինն ՚ի 1618, և ապա բազում անգամ ևս զկնի,
բայց ոչ լոկ առանձինն՝ այլ ՚ի կարգի հաւաքածոյ գրու-
թեանց զանազան Հարց: — Առանց յանդիման աչաց ու-
նելոյ զթարգմանութիւն Մորելլեայ՝ Բրունելլի ևս հրա-
տարակեաց (1590) զթարգմանութիւն Վեցօրէից»...: Բայց

1. Քուէրչի մեռաւ յամին 1773, յառաջ քան զհրատարակել բովանդա-
կելոյ գործոյն, որ զկնի սմաց ինչ (1777) եկն ՚ի լոյս խնամօք քա-
ղաքակից իւրոյ՝ Պետրոս Փր. Ֆոլլինիի ՚ի Հռոմ:
2. Պիսիդէս կամ Գէորգ Պիսիդացի կոչմանն պատճառք՝ զի ծնեալ է
յԱնտիոք Պիսիդացւոց:
3. Զգոյն քաջայայտ հաւաստեաւ և Քուէրչի ՚ի Կանխաբանութեան նո-
իւրում թարգմանութեան Պիսիդեայ Վեցօրէից. (Հայրախօս. Յու-
նական. Մխիթ, Հոր. ՊՐ. էջ 1163–4):

ընտրելագոյն քան զնոսին՝ վերսաին էյեղ ՚ի լատին՝ արձակ բանիւք վերոյիշեալն Ռուէրչի։ «Յամին 1865 Մինը տպագրեաց զբովանդակն ՚ի Ղ՚Ր հատորի Յուռնական Հայրախաւռբեան...։ Ռուէրչի գովէ զուղիղ վարդապետութիւն Եկեղեցւոյ՝ զոր ունի Գէորգ, որ թէպէտ և պաշտպանեալ էր Սարգսի պատրիարքի և սքանչացող ընդ վարս նորա, այլ ոչ մոլորէր զկնի միակամեայ խոտորման նորին, որ ՚ի հայրապետական յաթոռոյ անտի չաննայր հնարիւք և նենգամըտութեամբ տարածել զվարդապետութիւն Միակամեայց, ՚ի գժնդակ մրցմունս անդ աստուածաբանական վիճաբանութեանց...։ Պիսիդէս՝ զբուրվառն ՚ի ձեռին ունելով հանդերձ՝ յազատութեան ունի սակայն զմիտս և զլեզու իւր. պատուէ զպատրիարքն, այլ օտարանայ ՚ի վարդապետութենէ նորին». — (էջ 5–9)։ Եւ պատճառք այս են, ըստ բանից Մինի, զի թէպէտ և «Ոչ ումեք երկբայելի կարէ լինել թէ չիցէ նոյն ինքն Սարգիս՝ պատրիարք Կոստանդնուպոլսի՝ զոր նշանաւոր ոք ՚ի բարեպաշտութեան ցուցանէ մեզ Պիսիդէս ՚ի սկիզբն և ՚ի վերջ կոյս Վէցօրէից իւրոց, այլ և անժըխտելի է զի պատրիարքն այն անստերիւր վարդապետութեամբ էր դեռ և ՚ի ժամանակի գրութեան Վէցօրէիցս, յորում Հերակլ յաղթեաց Պարսից (յամին 628), և չև և զմիոյ կամաց զամբարիշտ ուսումն գՒրիստոսէ ՚ի վեր հանեալ էր նորա, բայց միայն գուցէ ծածկաբար առ սակաւս ոմանս ՚ի բարեկամաց իւրոց»։

Նպատակ Վէցօրէից գրութեան Պիսիդեայ թուի լինել պաշտպան կալ Մովսիսական վարդապետութեան յարարչագործութեան աշխարհի՝ ընդդէմ առարկութեանց և սկըզբանց իմաստասիրաց ոմանց իւրումն ժամանակի, (և առանձին իմն թուի՝ Փիլոպոնի արիստոտէլեան իմաստասիրի, որ գրեաց զարարչագործութենէ աշխարհի), որք զնիւթն յաւիտենական լինել բարբանջէին, և զհանդերձեալ կեանս և զմեռելոց յարութիւն, այլովքն հանդերձ, ուրանային։ Որպէս

ուրեք ուղղէ յատկապէս զբանս իւր ընդդէմ Պրոկլի Նէոպլատոնական իմաստասիրի և հետևողաց նորին։ Թօսի ևս երբեմն ընդդէմ կարծեաց լինչ մեծին Արիստոտելի, այլ առանց ընտրելագոյն լինչ կարծիս քան զնորայն ՚ի մէջ բերելոյ զորոց վիճէն։

Գիտնական արժէք վարդապետութեան Պիսիդեայ զօրինաց բնութեան և արարածոց՝ արդարև ծաղրական իմն դատեսցին առ զարգացմամբ բնական գիտելեաց մերոյ ժամանակիս, այլ գուցէ ոչ մեծի լինչ գովութեան հանդիպեսցի այսր ՚ի քննադատից՝ նաև ՚ի համեմատութիւն ձգեալ ընդ այլ իմաստասէրս ոմանս եօթներորդի դարուն։ Սիրոյ է նա յաւէտ խորհրդական դրութեան, յորով ուրեք նաև զչնչին լինչ իրս և զյայտնապէս բնականս՝ յայլակերպիկ իմաստս վերածելով մեկնէ և ընդլայնէ։

Յաւանդութիւնս գիտնականս (՚ի բնաբանականս և ՚ի բժշկականս, և այլն) հետեւող է ընդհանրապէս Հիպոկրատեայ և Գաղենոսի, յիմաստասիրականսն՝ Պղատոնի և պղատոնականաց, յաստուածաբանական վարդապետութիւնս ընդհետ գնայ (բաց ՚ի Ս. Գրոց, որպէս նշանակեմք ՚ի ծանոթութիւնս մեր) Ս. Բարսղի, Ս. Գրիգորի Նազիանզացւոյն և անուանակոչ նորին Նիւսացւոյն, յորով ուրեք զբանս նոցա քաղուածոյ ամփոփելով յիւրսն։ — Ի տպագրութեան աստ մերում ոչինչ փոյթ կալաք զՊիսիդեայ բանսն բաղդատել ընդ բանից վերոյգրելոցդ (որք մանրամասն եղանակաւ գտանին առ Մինի), զի ուշ կալեալ է մեր զհայ թարգմանութիւնն պարզաբանել և ոչ եթէ զքերթուածն Պիսիդեայ քննել բանասիրաբար։

Սուղ լինչ և զհայ թարգմանութենէն ասասցուք։ Անծանօթ է թարգմանիչն, այլ ծանօթ ժամանակն՝ յոճոյ թարգմանութեանն։ Ի վերայիշեալ Պատկեր ամատգրի՝ Սեբէոսի ընծայի թարգմանութիւնդ, այլ առանց լինչ հաւանեցուցիչ պատճառաց, բայց միայն գուցէ զի հանգոյն Սե-

բէոսի նաև Պիսիդէս գրեաց քերթողաբար զարչաւանաց Հերակլեայ կայսեր: Այլ որ միանգամ յակն արկցէ զգանազանութիւն հայերէն լեզուի նորին 'ի ամանէ՝ ոչ ինչ երկբայիմ եթէ անհիմն գտցէ զկարծիսն: Մեր առաջի արաբեալ էր 'ի Բազմավիպի (ԽՀ. 109) զՄխիթարեցին Սեբէոսեան՝ զթարգմանիչն Նեմեսեայ, և յայս կարծիս հաստատեալ կամք նաև այժմիկ, հայելով 'ի մերձաւորութիւն յունաբան ոճոյ երկոցունց թարգմանութեանցն, այլ և 'ի վրիպակ փոխարերութիւնս ինչ յունական բառից ոմանց՝ համանման յեղլոց 'ի հայ յերկոսին ևս գրութիւնսն: Եղեն ևս որք զանուն Սարկաւագայ վարդապետի համեցան յօդել ընդ թարգմանութեան Վեցօրէիցս (Մատենադար. Հայկ. Թարգմ. էջ 655, տպ. 1889, Վենետիկ), որպէս և այլք՝ որք մինչև ցեօթներորդ դար վերածեալ իմն հանին զայն, զոր և 'ի սկզբան անդ կանխաբանութեանս յառաջ բերաք, կոչելով և զհայերէն ոճ թարգմանչին հոյակապ հայկաբանուրիւն, ուր ասելի էր մանաւանդ՝ հոյակապ յոյնաբանուրիւն, կամ ճշգրտագոյն ևս՝ ձուլումն հայկական և յունական լեզուաց՝ 'ի մի, դրոշմելով զյունականն բարբառ հայկական բառիւք. այնպէս զի անհնարին համարիմք անդէտ եղելոց յունարենի՝ իմանալ զիմաստս հայերէն թարգմանութեանն. զի ոչ կազմութիւն ևեթ բառից ըստ հոլովոց և խոնարհմանց և թուոյ, այլ և բովանդակ նախադասութիւնք և ողջ պարբերութիւնք՝ են նիւթական իմն հետևողութիւնք յունական բարբառոյ, որպէս է տեսանել յընթացս գործոյս 'ի լուսաբանութիւնս անդ առ երի բնագրին: Յունագիտաց ևս՝ լոկ թարգմանութեամբդ սակաւ ինչ 'ի բազմաց հասկանալ կարծեմք. ուստի պատշաճ համարեցաք նաև զյոյն բնագիրն հանդէպ հայկականին տպագրել, վերածելով զարձակաբան[1] զմիայար

1· Սոմալեան զթարգմանութիւնս զայս կոչէ ուղիղ տողէ+ (tradotta in verso sciolto) 'ի ցուցակի անդ իւրում (խոսերէն) Հայկական հին թարգմանութեանց (Quadro delle opere di vari autori antichamente tradotte in armeno, Venezia, 1825. pag. 32). անշուշտ ոչ իմանալով ուղիղ էջիւ տողէ+, այլ ուղիղաբեր տողէ+՝ զչափեալ տողն յունականս. զի հետք անգամ չափուց չնշմարին 'ի հայերէն թարգմանութեանս:

թարգմանութիւնն հայերէն 'ի տողս տողս՝ ըստ չափու համաձայնութեան յունական չափեալ տողից, զորս թուանշանօք 'ի համար արկաք՝ հետևելով տպագրութեան Մխինի, զատարբերութիւնսն այլոց ևս տպագրութեանց (մանաւանդ զընտիրն՝ զՀերքէրի բովանդակօրէն) նշանակեալ ուր ուրեք զուգութիւն կամ տարաձայնութիւն ուրուք 'ի նոցանէ ընդ հայկական թարգմանութեանս երևէր:

Թարգմանիչն՝ ոչ կարի աղքատաբան տեսանի 'ի ճոխութիւնս հայերէն բարբառոյ մերոյ, բայց և ոչ այնքան քաջահմուտ յունական լեզուի, ոչ սակաւ ուրեք չփոթելով զնմանաձայն բառից զիմաստս ընդ իրեարս, մինչև զյատուկ զանուանս ևս վերածել 'ի հասարակաց անուն գոյացութեան կամ յածականս, զորս 'ի լուսաբանութիւնս անդ է տեսանել:

Որպէս երևի ի հրատարակութենէ աստի՝ պակասաւոր է օրինակ թարգմանութեանն՝ ոչ 'ի սկիզբն միայն՝ այլ և 'ի միջավայրսն ուրեք ուրեք, և 'ի վերջ կոյս քերթուածոյն. այնպէս զի միահամուռ տողք յունականք չորեքհարիւր թուով՝ պակասեն 'ի հայումս, զորս աշխատութիւն յանձին կալաք յեղուլ 'ի հայ՝ չեղագիր տպագրութեամբ որոշելով զնոսին 'ի հին թարգմանութենէն, զի հաճոյագոյն ևս ընծայեսցի տպագրութիւնս՝ լրութեամբ Պիսիդեայ իմաստիցն՝ առ բանասէրս ազգիս, որոց՝ հանդերձ ամենայն թերութեամբք թարգմանչին՝ չնորհակալու սրտիւ պարտ է ընդունել զնորին զայս լումայ՝ 'ի յունական դանձարանէ դպրութեանց, 'ի սիրայօժար բարի կամաց նուիրեալ՝ առ 'ի ճոխացուցանել զդանձանակ հայկական մատենագրութեանց:

ՎԵՑՕՐԵԱՅՔ ԿԱՄ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ

ԳԷՈՐԳԱՅ ՊԻՍԻԴԵԱՑ*

1. Ո՞ հաւասչ իրաց և առատուաժախօս բանի
   Եւ լեզու և միտք և անուանդ և սիրտ,
   Զոդիս երկնընթացիկ քոց բանից
   Հնդ ի սիրտ իմ չորացեալ.
5. Քանզի ահա հարեալ յանչքդրդուբեանէ խաւարի՝
   Բռնուբեամբ հաւրացեալ կայ բերան իմ,
   Ի խնուղ անդ փողոյ բարբառոյ։
   Զի ոչինչ՝ հանգոյն առնոյ վարանումն՝
   Յարուցանէ զմրրիկ և զփորորիկ խորհրդոց,
10. Եւ մրագնէ զարեգական մտաց,
   Եւ գործէ գիշեր իմանալի կուրուբեան,
   Եւ զբանականին առուբերացուցանէ զառուեղս,
   Ի ներքս անդ միգաւ տագնապմանց բովանդակ
   Եւ խնացուբեան չարանդաղօք պաշարէ.
15. Եւ խնու զպատուհան տեսուբեան մտաց,
   Յորմէ զբերեալի չարժմունս բանիւ
   Դիտեմ միտք գործարանօք ձանձալոյուբեան։

* Ի գլուխ հայ թարգմանութեան կարդալ կայ զօրէն քնաբանի «Ո՛րպէս զի մեծ են գործք քո, Տէր»։ — Սգ. ՃԳ. 24. յոր երկիցս և երիցս ակնարկէն նաև տողք Պիսիդեայ յընդմացս բանին. (տե՛ս ի 53, 55, 500, 739, 1910)։ — Ընդհանուր վերնագիր գրուցս՝ Վեցօրեայ Գործոյ Պետրոսի Իմաստասէրի եղաւ ի մէնջ. իսկ ապագրութիւնք Մատենից և Մխիթարեանց անուն «Գործոյ Պիսիդեայ Վեցօրեայք կամ Աշխարհակազմութիւն», ըստ որում կարդացաք և մեք վերագրել։ Զվերջինս զայս կոչումն պատշաճագոյն արդեօք համարեաք և ի կիր առնուաք՝ յընդմացս բանից Պիսիդեայ հայելով (զի ոչ եթէ արդարև զմիոյ միոյ ատուրց արարչութեան խօսի քերդողն, այլ զամենայն մասանց միահամուռ ստեղծուածոց), եթէ ոչ Վեցօրեից կոչումն առ բանասէրս ընկալեալ էր և գաղ-

ցրացեալ. (տե՛ս ի Հայկ. Բառգիրս, Ա. Հա. Նախագրոնի, էջ 18, և ի Բազմ. 1873, էջ 125. ի Հայկ. Բառաքննութեան Նորայրի. 1880, էջ 64 և այլուր)։

1. Նախերգանաց բանիցդ 1–30 ուղղին առ Սարգիս պատրիարք Կոստանդնուպոլսի, առաջնորդ Միխայէլեայց. բայց որպէս կանխեցաք ասել ի յառաջաբանի գրուցս՝ ի ժամանակի գրութեան Վեցօրեից չէ էր ի վեր հանեալ նորա վստահութիւնն վարդապետութիւն իւր զԲրիսաոսէ. և ոչ ի Պիսիդեայ Հեթ, այլ և ի ժամանակակից անտի նորա՝ գովեսիւք յիշատակի նախկին քարեպաշտութիւն Սարգսի, որում ոչ առանց ինչ արդեօք արժանեաց հաւատացեալ էր վեհմական և ծանրագոյն պաշտօն մեծի ալեւորին։

ΕΞΑΗΜΕΡΟΝ Η ΚΟΣΜΟΥΡΓΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΙΣΙΔΟΥ

1. Ὦ παντὸς ἔργου καὶ θεηγόρου λόγου
   Καὶ γλῶσσα, καὶ νοῦς, καὶ τροφὴ, καὶ καρδία·
   Τὰ ῥεῖθρα τῶν σῶν οὐρανοδρόμων λόγων
   Εἰς τὴν ἄνικμον ἐμβαλοῦ μου καρδίαν·
5. Αὐχμῷ γὰρ ἤδη τοῦ κατασχόντος ζόφου
   Ἄφωνον εἶχον ἐξ ἀνάγκης τὸ στόμα,
   Τῆς τοῦ λόγου σάλπιγγος ἐμπεφραγμένης.
   Οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς ἀθυμίας νέφος
   Χειμῶνα γεννᾷ, καὶ νοημάτων ζάλην,
10. Καὶ συσκιάζει τοῦ λόγου τὸν ἥλιον,
   Καὶ νύκτα ποιεῖ γνωστικῆς ἀβλεψίας,
   Καὶ τοῦ λογισμοῦ συνθολοῖ τοὺς ἀστέρας·
   Ἔσω δὲ πᾶσαν τὴν ἀχλὺν τῶν φροντίδων,
   Καὶ τὴν ὁμιχλ ν τῶν φρενῶν ἐπιστρέφει,
15. Καὶ τῆς διόπτρας τὴν ὀπὴν ἀντιστρέφει,
   Δι’ ἧς τὰ μικρὰ τοῦ λόγου κινήματα
   Ὁ νοῦς θεωρεῖ γνωστικῶν ἐξ ὀργάνων.

Զի և աշխարհալոյս քոյովդ չահիւ
փարատեցաւ գիշեր, և 'ի վերայ հասեալ ոգոյդ՝
Շնչեաց ընդդէմ աւրպոյ մտաց,
Եւ փայլեաց ի մեզ զոյս խաղաղաւէտ.
Բանզի սնոյցանեաս միշտ զմեզ մտաց խորհրդովք,
Եւ հոգևոր ոչղիչ կաս բանիւ ևոյաղելոց.
Գերբևաբար շօշափեաս զժամոյիս խորոց,
Եւ զկրոյցեալ գիտոյիւն մտաց՝
Քոյովդ սրբեաս աւևևագիտ քաչոյրեաւիր.
Եւ խնաստոյն և խօսոյն դեղովդ դարմանիոյ՝
Ջերմացոյցաներս զերակս և զմկանոյնս գրոց,
Խոյզելով ի մատեանս զգաղտնիս խորհրդոց.
Եւ քաղցր և հանդարտ բանիւ քոյով՝
Ողևորես զհօսս՝ իբրև զեռացոյմն մրջնոց:
Եկի՝ բերելով քեզ յանապատէ սրտէ
Պտուղ՝ մշակեալս 'ի քոյոյդ ցօղոյ.
Բանզի ոչ էր 'ի դէպ՝ փչօք զանգելոյ
Անձին՝ մշակել խորհրդականի բանի հասկ.
Եթէ ոչ հատեալ քո զփշոցն աղտեղութիւնս՝
Հաներ կամ խլեցեր, և կամ սրագունիւ
Քոյոցդ աղօթից խոպանացուցեր սրով:
Այլ ով երկրագործդ վիմաց և մարենեաց.
Զի սերմանես դու և 'ի վերայ վիմաց յոլովակի,
Եւ զաւակս ծնանել բանադատես զփուշս,

Ἐπεὶ δὲ τῇ σῇ φωτοκόσμῳ λαμπάδι
Παρῆλθεν ἡ νὺξ, καὶ τὸ πνεῦμά σου φθάσαν
Τῷ τοῦ λογισμοῦ ἀντεφύσησεν νέφει,
Ἔλαμψε δ' ἡμῖν τὸ πρὸς εἰρήνην σέλας·
Ἀεὶ γὰρ ἡμᾶς τοῖς νοήμασι τρέφεις,
Καὶ ψυχαγωγεῖς ἀσθενοῦντας τοὺς λόγους·
Ὑπὲρ φύσιν δὲ ψηλαφᾷς τὰ τοῦ βάθους,
Καὶ τῶν φρενῶν τὴν γνῶσιν ἠτονημένην
Τῷ σῷ καθαίρεις γνωστικῷ καθαρσίῳ·
Καὶ τῷ σοφῷ σου, καὶ λαλοῦντι φαρμάκῳ
Τὰ νεῦρα θάλπεις τῶν γραφῶν, καὶ τοὺς τόνους,
Ζητῶν τὰ κρυπτὰ ταῖς γραφαῖς τῶν δογμάτων·
Καὶ τῷ προσηνεῖ καὶ γαληνῷ σου λόγῳ
Μυρμηκιῶντας ἐξεγείρεις τοὺς λόγους·
Ἦκω φέρων σοι τῆς ἐρήμου καρδίας
Καρποὺς γεωργηθέντας ἐκ τῆς σῆς δρόσου·
Οὐκ ἦν γὰρ εἰκὸς, τὴν βάτων πεφυρμένην
Ψυχὴν γεωργεῖν εὐφορώτατον στάχυν,
Εἰ μὴ φθάσας σὺ τοὺς ἀκανθώδεις ῥύπους
Ἀνεῖλες, ἢ καθεῖλες, ἢ τομωτάτῳ
Τῆς σῆς προσευχῆς ἐξεχέρσωσας ξίφει.
Ἀλλ' ὦ γεωργὲ τῶν πετρῶν καὶ τῶν βάτων·
Σπείρεις γὰρ αὐτὸς κατὰ πέτρας πολλάκις,
Καὶ τεκνοποιεῖν ἐκδιάζῃ τοὺς λίθους,

20· Զերքեր· Τῷ τῆς μερίμνης ἀντεφύσησεν νέφει.
24· Զիք այս տող 'ի տպագրին Հերքերի յայսմ վայրի, այլ կարգի զինի 28երորդ տողի՝ փոփոխութեամբ Ὑπερφυῶς γὰρ ψηλαφᾷς τὰ τοῦ βάθους.
26· Ընդ մէջ 25 և 26 տողիցս կայ 'ի Հերքեր տող մի ևս. Καὶ τῆς διόπτρας τὴν ὀπὴν ἀντιστρέφων.
29· Հերքեր· Ταῖς ἀφαῖς τῶν δογμάτων.
31· Յոյնն. Μυρμηκιῶντας ἐξεγείρεις, որ է՝ ՀրՀԵԲՈՅ ԼՐԲՈՅՆԵՔ կամ ԲՐԲՈՅՆԵՔ (զբանս):
32· Յոյնն. Գո՛՝ ԲԵԲԵԼՎ ԵՂ· յառաջ վարէ զարձեալ զբանն առ Սարեպս պատրաստ, որում նուիրեն և զառաջիկայս քերդուած իբրև պատուական 'ի Նմանէ ՀԼՈՒԵԼՈՅ սրտի:
34· Յոյնն՝ ՊՓՈՒԼ ԼՆՓՕՂ ՀՈՓՈՅ: — Հերքեր. τὴν βάτῳ
35· Յոյնն՝ εὐφορώτατον (ամենաբեղուն հասկ). այլ այսուհետև թարգմանութիւն մի վեցօրեայից 'ի 1585 ամի (տես E. Teza, Dell'Esamero di G. Piside, 1893) ունի համաձայն մերում օրինակի Խորհրդական բանի հասկ:
36· Յոյնն՝ փθάσας, հասեալ· և ըստ այսմ մարթ է ուղղել զընթերցուածն. «Եթէ ոչ հասեալ քո ('ի վերայ), զփշոցն աղտեղութիւնս հաներ, կամ խլեցեր», և այլն:
39· Ակնարկէ յառակ սերմանացանին· (Մատթ. ԺԳ. 3–9): — Մբէնէոյ. իմա ընդհանրապէս զմացառային բոյսս զեծատ, զոր 'ի վերանդր և 'ի վայր ֆոյս թարգմանէ (տող 34):
40· Հերքեր· κατὰ πετρῶν
41· Ըստ յունին ուղղելի է ընթերցուածն. «Եւ զաւակս ծնանել բանադատես զապատաժս, բուսուցանել պատուղս արժանաւորիս և զփուշս», որպէս և իմաստք բանին պահանջեն:

Բուսուցանել պտուղս արժանաւորես և՛ զապառաժս.
Եւ 'ի թռչնոց անյայտից թռուցելոց ոչինչ՝
ի քոյոց աստուածայնոց սերմանց քաղեսցէ։
Արդ, ոտոգեա զմեզ հոսմամբ արտասուաց,
Թերևս լիցի զաւակ ի յամլոյ դարձեալ,
Եւ պտուղ խնաստուն յանպտուղ սրտէ։ (ւանաց,
Եւ վասն զի փախչիս 'ի գովեստից՝ իբր ի պարսա-
Ըստ դիտմանս զակնարկութիւնս ձկտեալ՝ ասացից,
ի քոյդ յուսացեալ աղօթից տէգս։
Արդ, աղբիւր բնաւորեցաւ բանի՝ մի,
Բայց երակք բազումք անյայտից ականց.
Որովք Դաւիթ ոտոգանէ զամենայն միտս,
Զայսոսիկ Գրոյ բղխելոյ հոսմունս։
Ո՛րպէս զի մեծ է Աստուծոյ ստացուածոցս
Արարչագործ և խնաստուն ամենագթածութիւն։
Ո՛վ մեծագանձ անդոռնդ խնացոբրեանց,
Որ ձայնիւս՝ առ որս 'ի վեր քարշել կաւիցին զբանիս
Ո՛րչափ և բաւական գտցին տանիլ, ոչ որքան դուռ կրես։
Այլ ով խնաստակդ Պրոկլէ վայրաբարչ բանից,

42. Հերքէր· καρπὸν.

43. Եւ եկն թռչուն երկնից և եկեր զնա (Մատ· ԺԳ. 4։ — Մարկ· Դ· 4)։ — Եւ թռչունք երկնից կերան զնա (Ղուկ· Ը· 5)։ Փոխանակ օվնէ (οὐδέν) ժխատղականիք՝ ընթերցին ըստ յունին՝ οὐ τί ('ի թռչնոց անյայտաբար թռուցելոց՝ կերիցէ զաստուածային քո զաբրին)։

45. Աննայի ոչ զոյր որդի··· և տրամեալ էր վասն այնորիկ՝ զի փա-
կեաց Տէր զարգանդ նորա··· և տրամեր և լայր··· ցաւագին ան-
ձամբ եկաց յաղօթս առ Տէր, և ելաց լալով··· և յիշեաց զնա
Տէր, և յղացաւ··· և ծնաւ որդի (Ա· Թագ· 1–20)։

48. Յայնն՝ է գովեցէք Ե 'ի պարսաւանաց· այլ 'ի տպագրութեան Մո-
րելլեայ նշանակի 'ի կարգի տաբերութեան յայն ձեռագրաց հա-
մաձայն մերումս և ուղիղ խմաստից նաև ὡς φόγους, ըստ որում
ունի նաև Հերքերեան տպագիրն։

49. Իմա՝ յառաջեվեալ նպատակ բանիցս փութալով՝ ասացից· լիք 'ի
յայնն ասացից, այլ պարզաբար՝ «ձկտեալ ունիմ զոգւս հոգւս (τὸ
πνεῦμα) 'ի նպատակ անդր»· զուցե ըստ ասելոյ Լ· Տեզայի՝
հայ թարգմանիչն 'ի բնագրին ընթերցեալ է ἐρῶ փոխանակ ἔχωյի։
— Հերքեր· τὸ νεῦμα.

50. Աղօթից պէտ մեկնութիւն լիմն է յունականին, որ ունի խորհրդա-
կան պէտ։

Φύειν τε καρποὺς ἀξιοῖς καὶ τὰς βάτους,
Καὶ πτηνὸν οὐδὲν τὸν σὸν ἔνθεον σπόρον
Ἐκ τῶν ἀδήλων βόσκεται πετασμάτων.
Ἄρδευσον ἡμᾶς τῇ δρῇ τῶν δακρύων,
Ἴσως γένοιτο τέκνον ἐκ στείρας πάλιν,
Καὶ καρπὸς ἔμφρων ἐξ ἀκάρπου καρδίας·
Ἐπεὶ δὲ φεύγεις τοὺς ἐπαίνους καὶ ψόγους,
Πρὸς τὸν σκοπὸν τὸ πνεῦμα συντείνας ἔχω,
Τοῖς σοῖς πεποιθὼς μυστικοῖς ἀκοντίοις.
Πηγὴ μὲν οὖν πέφυκε τοῦ λόγου μία,
Φλέβες δὲ πολλαὶ τῶν ἀδήλων ὀμμάτων,
Δι' ὧν ὁ Δαβὶδ πᾶσαν ἀρδεύει φρένα,
Ταύτης τὰ ῥεῖθρα τῆς Γραφῆς ἀναβρύων,
Ὡς ἐμεγαλύνθη τῶν σοφῶν σου κτισμάτων
Ἡ δημιουργὸς καὶ σοφὴ παντουργία.
Ὦ πλουσίων ἄβυσσος ἐννοημάτων,
Βοῶσα τοῖς θέλουσιν ἀντλῆσαι λόγους,
Ὅσους λαβεῖν χωροῦσιν, οὐχ ὅσους ἔχεις.
Ἀλλ' ὦ σοφιστὰ Πρόκλε τῶν κάτω λόγων,

52. Հերք· τῶν ἀδήλων νοημάτων.

54. Յօրինակին մարթ է ընթեռնուլ նաև հոսմանս· իսկ յայնն՝ «Բըղ-
խելով զառուակս Մատենիս այսորիկ»· և Մաթենիս իմանայ ան-
շուշտ զգիրս Սաղմոսացն։

55. Սպացաւածոցս, իմա՝ արարածոցս կամ տա՛ր արարածս· այսպէս և 'ի
բազում այլ ուրեք յընթացս գրոցս, որ նոյն է ըստ նմանա-
ձայնութեան յունական բառիցն ктῆσις (ստացուած, ստացուած)
և κτίσις (արարչութիւն, արարուած)։ — Ակնարկէ 'ի բան Սաղ-
մոսին ճԳ· 24, որոյ վերնագիրը է ի վերայ ալեբերհոբեր որա-
բացոյ, որոյ ընդլայնումն է ողբոյն այս քերթուած Պիսիդեայ։ —
Յայնն ունի· «Ո՛րպէս զի մեծ է իմաստուն արարածոց քոց՝ արար-
չագործ և իմաստուն ամենագործութիւն», սակայն օրինակը ինչ
(ըստ տպագրին Մարելլեայ) յունականք՝ ունին ըստ մերումս τοῦ
Θεοῦ τῶν κτισμάτων (Աստուծոյ արարածոցս)։

58. Ἀντλῆσαι ունի գնշանակութիւն հանելոյ (զջուր) 'ի ջրհորոյ կամ
յաղբերէ։

60–80. Որանք ասացին ընդ անուամբ Պրոկլի մաքառել Պիսիդեայ
աստանօր ընդդէմ եռաստուածեան հերեսիովսին Յովհաննու Փի-
լոպոնոս (Ախեստասեր) կոչեցելոյ, (մեռեալ 'ի 660 ամի)· այլ
Մինչը իբաւամբ մերժէ զկարծիսդ, մանաւանդ այնու՝ զի Փիլո-
պոնոսդ գրեաց զինդ ընդդէմ Պրոկլի վարդապետութեան

Ո՛վ բազմորոդ 'ի շնորհացս յաւետից,
Ո՛վ ընդվայրագոչ ծփանք խորհրդոց մտաց,
Ո՛ կարի պանծացողդ գյաշխատեւնականաւորքեւնէ ևիչդոյ,
Որ տուժեալդ իսկ զվնաս՝ նախ քան զլռուելն դատաս-
(տանիլ,
65. *Լուր զվեժանիժ զօրուրիչն վանիկիցս մանուցից։*
Բանիզի և զքեզ պատուեն զարմացեալ երբեմն ընդ այլ
Այլ բողեալ զբանսն ականջացդ և՛ներ 'ի շուր,
Բանիզի զխորհրդոց մտացդ խորուրիչն բացայայտել՝
Ածելովդ և հակասելով և դեղևելով՝ յետս կացեր,
70. *Ընդոստնայն խոստմանովք զիրացուռնդ բորբոքելով։*
Ոչ անգետ էիր արդեօք, ոմ քաչափարժդ իմաստից
(գրող,
Զի երբ և զմեծդուն անգամ յիշատակել յանդգնէիր՝
Նա ինքն զքեզ ահաբեկեր խայրելով և բզզալով։
Եւ մի անապարժիր դուռ առ մեօք՝ իբր ի պարծանաց
(բաժուռս.
75. *Երբ զայսցանէ ձառել դանդաղիցի Պրոկլ և դողայցէ,*
Ոսկայն հաչատք խրախուռնեն (զմեզ) 'ի խօսել և 'ի
Ածդ, ով իմաստուն օտարասերմն բանից՝ (գրել։
Լուր, Պրոկլ, և մի ճոխաբաններ, զի
Ի քո պատճառ դիմանդ տալոյ,
80. *Լռեացեն Պրոկեզք, և խօսեացին վայրաբնակք։*
Ո՞ր զանրնեղիդ զոր ոչնիս գրնուրիչն՝
Քաղարկես 'ի միգի և մառախլապատ ծածկես.

գյաւետենականութենէ աչխարհիս 'ի համանուն երկասիրութեան իւրում ճառ գյաւետենականութենէ ածերտի (տպ. 'ի Վենետիկ, 1557)։ — Պայքարուի Պիսիդեայ ձգի ուղղակի ընդդէմ Պրոկլի և հետևողաց նորին, (տե՛ս և 'ի տողան 77–80)։ Պրոկլ (412–485) ծնեալ 'ի Կոստանդնուպոլիս՝ առաջնորդ եկաց յԱթենական վարժարանին զկնի Սիւրիանոսի ('ի 450)։ հետևէր նեոպլատոնական դրութեան, հռչակաւոր գոլով յոյժ յիմաստասիրութեան և 'ի չափաբանական ուսմունս. հետևող ըստ ամենայնի Պլոտինեայ, Յամբլիխոսի և Սիւրիանոսի, պաշտպան եկաց հեթանոսական պաշտամանց և յաւետենականութեան նիւթոյ, յայլաբանական իմաստս մեկնելով զկրօնս հեթանոսաց ամենայն ազգաց։ Եթող գրեանս օչ սակաւս՝ լի հմուտ գիտական տեղեկութեամբք, այլ և ամբարիչս ուսմամբ։

Ὦ πολλὰ βροντῶν ἐκ νεφῶν λοξοδρόμων,
Ὦ πτωχόκομπος τῶν νοημάτων σάλος,
Ὦ πολλὰ τολμῶν εἰς ἄϊδιον κτίσιν,
Διδοὺς δὲ ποινὰς εἰς ἀπλήρωτον κρίσιν,

65. Ἄκουε μικρῶν συλλαβῶν κράτος μέγα.
Καὶ πρίν σε γὰρ λέγουσι ταῦτα θαυμάσαι
Τοῖς ὠσὶν ἐκλείψαντα τοὺς λόγους μόνον·
Τὸ τῶν νοημάτων γὰρ ἐκφράσαι βάθος,
Εἰπὼν, ἀπειπὼν, ἀστατῶν ἀνετράπης,
70. Θάλπων τὸν ὄγκον εἰς κενὰς ὑποσχέσεις.
Οὐκ ἠγνόεις γὰρ δεινὸς ὢν λογογράφος,

Ὡς εἶγε κἂν κώνωπα τολμήσῃς φράσαι·
Αὐτός σε νύξας ἐκφοβήσῃ σαλπίσας.
Καὶ μηδὲν ἡμῖν, ὡς ἀκόμποις, κομπάσῃς·

75. Εἰ ταῦτα φράζει Πρόκλος, ὀκνεῖ καὶ τρέμει·
Πίστις δὲ θαῤῥεῖ καὶ λαλεῖν καὶ συγγράφειν.
Ἀλλ' ὦ σοφιστὰ τῶν ξενοσπόρων λόγων
Ἄκουε, Πρόκλε, μηδὲ κομπάσῃς, ὅτι
Σοῦ τὴν ἀφορμὴν τοῦ σκοποῦ δεδωκότος,
80. Σιγῶσι Πρόκλοι, καὶ λαλοῦσιν ἀγρύται.
Ὦ τὴν ἀνεξεύρητον, ἣν ἔχεις, φύσιν
Κρύψας ὁμίχλῃ, καὶ περιστείλας γνόφῳ,

64. Զիք տոգս 'ի տպագրին Հերքերի։
67. Հերք. τοῖς ὠσὶν ἐνθλίψαντα.
75. Հերք. φράζειν
78. Հերք. Ἄκουε λοιπὸν, μηδέ.
79. *Մթին են իմաստք բնագրին եւս գուցե ասել կամիցի՝ թէ մինչդեռ պատճառս ընծայես հասանելոյ առ գիտութիւն։ — Ի ֆոֆոճաս, աւելորդ թուի է նախդիրս, գուցե կրկնեալ տառ է ձեռագրին 'ի նախընթաց վի վանկէ։ — Ցընդօրինակութեան Անտոնեան Հարց՝ 'ի լուսանցան պրոմի կարմրագրով. «Գիտելի է թէ առ Պրոկլ սին յարտաքին իմաստասիրացն ձկաի»։*

Որով 'ի միտ առցուք թէ գիւարդ 'ի թագաւեան միշտ (գոլով,
Այլ 'ի գործոց անտի իւրոց յայտնեալ երևի։
Ո զմշտաչարժ երկնի բնութիւն
Գնդաձև իմաստնագոյժ ձեղուանացն,
Բարձրութեամբ լայնացեալ, և այգքան հաստիւք
Խարիսխ եդեալ, յոչընչի կառուցեալ,
Որպէս խորան զգունդն ձգեաց։
Գանգի քո Որփեւսն զաստուածարարբառ տաւիղն
Հարկանելով Դաւիթ՝ խորան ասաց զգունդն.
Պրկեալ ըստ երկայնութեանն և զխորութիւն
Պարզութեանն 'ի բարձունս մարմնոցն։
Եւ կամ ծխոյ նմանութիւն ունելով սմա,
Նախահայեաց սրատեսութեամբ ոմն ասաց,
Ընդոստնայն ձգաւոր բերուաւն ալեաց
Ըստ աղօտաբար ակնարկութեան տեսութեանն.

84· Տես 'ի Յովբ, ԺԲ· 7–9։ — Հռովմ. Ա· 19–21։ — Աստուած ծածկեալ՝ 'ի գործոց անտի իւրոց յայտնեալ տեսանի։

85· Յոյնն ունի· «Ո որ զմշտաչարժ զձեղունն երկնային իմաստուն կամարաց՝ զնդաձև 'ի բարձունս լայնեցեր, և նմին ոչինչ եդեալ կալուզեցեր խարիսխս հաստատութեան. ո՛ որ ձգեցեր զերկինս իբրև զխորան»։ — Թուի ընդօրինակողի հայ թարգմանութեանն՝ 'ի զրել անգ իւրում՝ աստուածն գործեալ 'ի բնութիւն բառէ 84 երորդ տողի՝ 'ի տող 85։ — Հերքէր· οὐρανοῦ σκέπην.

85–160· Նկարագիր երկնից և երկնային մարմնոց չարժողութեանց առհասարակ։ — Յընդօրինակի Աստ· Հարց՝ նախ քան զտողդ 85, իբր խորագիր դնի Յաղագս երկնի, որպէս և զկնի նախ քան զտողն 203 գրի Յաղագս օդոյ, և յաւագ քան զտողն 216, Յաղագս արեգական, այսպէս և քան զտողն 241, Յաղագս լուսնի, իսկ անտի և անդր չիք այլ ինչ բաժանումն գլխոց, այլ միահետ գրչագրեալ է բովանդակն։ Թուի ինձ եթէ եկամուտ են բաժանմունքդ յընթերցողէ կամ յընդօրինակողէ ուժգնեմ նշանագրեալք և ապա մուծեալք յօրինակի Աստ· Հարց։ — ՎԱՐԴԱՆ (գՔ· 'ի կաթողիկոսաց-ընտ)· — Ո՛վ մշտաչարժ երկնի բնութիւն (օր· 552· բնութեան) զնդաձեւ իմաստագոյժ ձեղուանն, ըստ բարձրութեան և խորութեան լայնացեալ հաստիւք (552· անհասիւք· — 505· 999 անհասանելիք սահմանեալ յոչինչէ) խարսխեալ, (155· խաղսխեալ յոչընչէ), յոչընչի կառուցեալ· նախահայեաց (155· զոր նախահայեաց) ոմն ասաց ընդ այսմ տեսեալ զունդ կիսակատար հեղի

Ὅπως μάθοιμεν πῶς ἀεὶ κεκρυμμένη

Ἐκ τῶν ἑαυτῆς φαίνεται ποιημάτων.
85· Ὦ τὴν ἀεικίνητον οὐρανοῦ στέγην
Τῷ σφαιρομόρφῳ τῶν σοφῶν εἰλημάτων
Ὕψει πλατύνας, καὶ τοσαύτῃ συντάσει
Βάθρον τεθεικὼς μηδαμοῦ πεπηγμένον.
Ὦ δέρριν ὥσπερ ἐξαπλώσας τὸν πόλον·
90· Ὁ σὸς γὰρ Ὀρφεὺς τὴν θεόφθογγον λύραν
Κρούων ὁ Δαβὶδ δέρριν εἶπε τὸν πόλον.
Ὡς ἐκταθείσης πρὸς τὰ μήκη καὶ βάθη
Τῆς ἁπλότητος τῶν ἐν ὕψει σωμάτων.
Εἰ καὶ καπνοῦ δὲ τοῦτον ἐμφάσεις ἔχειν
95· Προβλεπτική τις εἶπεν ὀξυδερκία,
Κενεμβατούσης τῆς φορᾶς τῶν ὀμμάτων
Πρὸς τὴν ἀμυδρὰν τῆς ῥοπῆς θεωρίαν.

(552· 'ի լուս· Ի՛նչ) օրինակաւ, 'ի ներքուստ կուսէ այլ երևի թարգուցեալ (505· 999· այլ և 'ի թաքուցեալ՝· կայիւք փախչի և չարժիւք կայ և միայ· (505· 'ի ըստ-ուղղ· Գունդ կիսակատար հեղի· «կայիւք փախչի յոչինչ կիսին չարժական բնութիւն)։ Ոչինչ է սորա չափ, բայց անչափութիւն· միջին Աստուծոյ՝ փոքրիկ սիմոս· զնալով ոչ գալարէ, միշտ գալարեցեալ քան՝ որ կառոյց զնա· (552· գալարեցեալ զվրանն· — 155, և այլ ընթերցուածք 'ի լուս· 552ի· գալարեցեալ գնա քանն)։

89· Ձգեցեր զերկինս որպէս խորան (Սղմ· ՃԳ· 2)· — Որ կանգնեաց զերկինս իբրև զվամար և ձգեաց իբրև զխորան (Ես· խ· 22)։

92· Ձխուրբէն՝ սխալ գրչագրի համարիմ, զոր պարտ է ուղիղ ընթեռնուլ ըստ խուրբէն· ըստ յունին՝ որ ասէ· «Պրկեալ կամ ձգեալ ի՛ն յերկայնութեան և 'ի խորութեան՝ պարզութեան մարմնոցն՝ որ 'ի բարձունս», այսինքն է՝ ըստ երկայնութեան և ըստ խորութեան պարզկելոյ տարածելոյ երկնային մարմնոց։ — Հերքէր· τὰ μήκη καὶ πλάτη.

95· Յոյնն՝ որպէս ոմն։ Ակնարկէ 'ի բան Եսայեայ մարգարէի· «Երկինք իբրև ծուխ հաստատեալ են»· (ԽԱ· 6)։ — Հերքէր· ὀξυδορκία.

97· Ձխուրբէն· յոյնն τῆς ῥοπῆς, որ է ձաշանման, բառ-ուղղ· և իմաստ բանին են՝ «որով յայտնեաց՝ եթէ ընդունայն են ձիգն աչաց՝ որք ձգին 'ի տեսութիւն տգօտ կամ հետաձիգ մտաւորանն»։

Կամ գունդ կիսակտուր՝ հեցի օրինակաւն՝
Բարձրացեալ ՚ի վեր կոյս և կորացեալ,
Կամ ըստ նմին ի վայր բերմանն.
Յանծանօթաբար չարժութեանցն,
Ի ներքուստ կուսէ այլ երևի թաքուցեալ.
Սակայն ունի հաստատութիւն զառ ի քէն խարիսխն,
Ի վերայ անհաստատ հիման հաստատեալ:
Ֆանզի ՚ի վեր ամբառնայ և խորանայ ՚ի վայր,
Եւ պարզի ըստ ձորութեան ՚ի լայնութիւնն,
Հաւասար չուրջանակի զմեկուսութիւնն ունի:
Կայիւք փախչի, և չարժիւք կայ միայ,
Կայս զչարժութիւնն ունի անճառաբար:
Ընթանայ հանդերձ ամենայնիւ զհակառակն,
Որպէս զի մի՛ զոյգ չարժութիւն վարուցն
Մղումն ինչ կրելով՝ ՚ի վայր կործանեսցի ՚ի կարգէն:

98· Յոյնն՝ ըստ օրինակի չնշ–ած կամ ֆ՛ծ–ի կամ ւ–ոտ (ἀψίς)։ Ի· Տեղա կասկածէ թէ գուցե հայ թարգմանչին ընթերցեալ էցե ՚ի բնագրի իւրում ἄμπυξ (հեց կամ անխ կամ պռակ անուոյ)։

100· Յոյնն՝ ՚ի վայր բերէալ· Իմա՝ բերեալ կամ ձգեալ առ միւս կիսակտուր գունդն որ ՚ի վայր կամ ՚ի ստորև է։

101· Շուրջ–ի–ն–ն չիք յօրին· Հարց Անաստասեանց, այլ գոյ յօր· վանացս և ՚ի յոյնն (κυλισμάτων)· — Յանդ–ա–ծ–ո–ւ–թ–ա–ւ· յոյնն ունի է վերուստ կամ յատ–պ–ն–վ ձանօթ (χαρᾴσσοντος)· հայ թարգմանիչն ընթերցեալ է γνωστικῶς փոխանակ γνωστικῶν իմ։ Տեղա իրաւամբք պահանջէ ընթեռնուլ յան···ձանօթաբար, յայտնելով զի չկարէ գուշակել զյապաւեալն բառ յընդօրինակողէն, զոր ես համարիմ լինել յանդուստ (Ἐκ τῶν ἄνω···), որով լրացուցանել զտող Յանդուստ ՚ի ձանօթաբար ընթեռնուն, այսինքն է «Ֆանզի անդստին ՚ի հոլովմանց անտի ծանուցեցից» միւս այլ գունդ կիսակտուր թաքուցեալ երևի ՚ի ստորև (κάτωθεν)։

103· Եւս հաստատեցի զսխունս նորա (Երէմ· Սղմ· ՀԴ· 4)· — Հաստատեաց զաշխարհ՝ զի մի՛ սասանեսցի (Սղմ· ՂԲ· 2)։ Յոյնն՝ որպէս սանի (ὥπως), այլ լաւ եւս ՚ի հայումս, ոչխան սանի (ὅμως), ըստ այլ յոյն ձեռագրաց։ — Հերքէր· Ὅμως ἔχει.

104· Զյունականն βάθρον (հիմն) թարգմանէ Լմ· Տեղա յիտալականն abisso (անդունդ), ընթերցեալ թերեւս βάθον (անդունդ, խոր)։ — Հերքէր· ἐστηριγμένος.

105· Յօր· վանացս նորանոյ։

106· Ըստ յորս–ի–ն–ն կարծեմ ուղղելի ըստ խորս–ի–ն–ն, զի յոյնն χάσμα նշանակէ վնաս, պանդանդ, ընդարձակ կամ ջնջեւած· և իմաստքն

Ἢ σφαῖραν ἡμίτμητον ἀψίδος δίκην
Ὑψουμένην ἄνωθεν, ἢ κυρτουμένην,
Ἢ καὶ πρὸς αὐτ ,ν τὴν κάτω φορουμένην.
Ἐκ τῶν ἄνω γὰρ γνωστικῶν κυλισμάτων,
Κάτωθεν ἄλλη φαίνεται κεκρυμμένη·
Ὅπως ἔχει στήριγμα τὴν ἔν σοί βάσιν
Εἰς βάθρον ἀστήρικτον ἐστηριγμένη.
Ἄνω γὰρ ἤρται καὶ βαθύνεται κάτω,
Ἐκτείνεται δὲ πρὸς τὸ χάσμα τοῦ πλάτους,
Ἴσας δὲ κύκλῳ τὰς ἀποστάσεις ἔχει·
Ἑστὼς δὲ φεύγει, καὶ διάττων προσμένει·
Στάσιν δὲ τὴν κίνησιν ἀῤῥήτως ἔχει.
Τρέχει δὲ τῷ σύμπαντι τὴν ἐναντίαν
Μήπως τὸ συγκίνημα τῶν ἐλασμάτων
Ὤθημα πάσχον ἐκραγῇ τῇ συντάσει.

են՝ զի երկինք պարզեալ ձգին ըստ խորութեան տարածութեանն, հանգոյն բոլորակի՝ զմէն մի կէտ զմբեթաձեւին հաւասարապէս հեռի ունելով ՚ի կեդրոնէն կամ ՚ի խարխէն, որ (ըստ ասելոյն ՚ի վեր անդր) յԱստուած ունի զհաստատութիւն իւր։

107· Հերքէր· τὰς ὑποστάσεις.

108· Ցօր· վանացս՝ կ–ա–ց–ո–ւ–ց։ — Յունաբանութիւն· իմա՝ ՚ի կալ պատարիլ անդ իւրում՝ չարժի, և ՚ի չարժելն՝ կայ միայ։

109· Յոյնն՝ « Եւ զկայն սքանչելապէս չարժուին ունի », այսինքն՝ և՛ զկայ միայն և՛ զչարժուին՝ ունի սքանչելապար· կամ, զկալ միայ իւր՝ իբր առ չարժուին ունի անճառելի եղանակաւ։

110· Զյոյն բառն τὸ σύμπαν (ամենայնն, համագոյք) մակբայաբար յիդիս թարգմանիչն հանդիպ ումենիսիս· մինչդեռ պարտ է ասել ուղիղ՝ ընթանայ զհակառակն (ընթացս) համայն եղէնսն կամ համաֆիյիս կամ պիեվբոս։

111· Զայդ չորքս–ի–ն–ն վերս, իմա՝ համաչորքս–ի–ն–ն ընթացեալ· ՚ի վերի բայէ յօրինէ թարգմանիչն զպայմանն վերս (իբր վերս–ն), որ չիք ՚ի հայումս այդու նշանակութեամբ։ Ասա զնորաձայն վերս–ն բառ ՚ի կիր առնու (այնպէս և ՚ի տողի 236) առ ՚ի թարգմանել զյունականն ἑλασμάτων, (արշաւանաց, ընթացից), այլ սուզ ինչ զկնի՝ ՚ի տողն 115երորդ՝ նովին բառիս յեղու ՚ի հայ նաև զկսկլեսմատոն (հոլովմանց), զոր յետոյ հաւաչէց թարգմանէ ուղղակի ՚ի տողն 253։

112· Ի վայր չորքանեցուն ՚ի չորքին· յոյնն ունի՝ ըստ–ի–ն–ն ՚ի չփորն–ին· Թուի չփոթեալ թարգմանչին զբհραίω (կործանել, խորտակել) ընդ ἐκρέω (՚ի վայր հոսել, ՚ի վայր անկանիլ կամ կործա-

Քանզի հակառակն ընթացիցն՝ վայելչաբար,
Երագութեամբ և շուրջ ընդդիմացեալ՝
Ունի զպնդութիւն վարուցն,
Դէպ յոռդիղ ձգտառւմն ընթացիցն։
Չի մի գուցէ՝ ի վայր եկեսցէ բերմանն ուժգնութիւն
Թափմամբ սուր ընթացիցն.
Այլ որպէս չաղկապ ինչ ընդդէմ պնդեալ՝
Հակառակ հոլովիւքն՝ չարակալեալ լինի վազվազ-
(մամբն,
Չիմամբ ընթացիւք և բերման կառուցմամբ։
Ի ամենայն ծայրագունից ծայրագոյն,
Սահման է ամենայն սահմանաց,
Մեկուսի է ամենայն մեկուսեաց.
Ոչինչ է սորա չափ՝ բայց անչափութիւն։
Յայսմանէ հրաշացեալք ընդ սա հինքն՝
Որպէս ընդ արձակ, որպէս ընդ անբովանդակելի և
(ընդ ամբարձեալ,
Առասպելս իմն ստեղծին բանդագուշեալ աշխատու-
(թեամբ՝

նիլ)· որպէս և զկի συντάσει («ի ձգտմանէ, «ի բանութենէ) ընթերցեալ զի συντάξει («ի կարգէ)· եթէ ոչ յոյն օրինակին «ի կիր ածելոյ «ի նմանէ՝ սեփական զրեսցուք զառաձայնութիւնդ· այսպէս և այլ բազում ուրեք, եթէ կամք լինիցին անքասիր առնել պնարգմանիչն։

115–121· Յոյնն ունի· «Քանզի «ի հակառակ ընթացսն անդ՝ վայելչաբար՝ ձգտումն երագութեան ընդդէմ մղեալ՝ ունի զպնդութիւն հոլովմանցն՝ ուղղութեամբ մղմանցն· այնպէս զի մի ուժգնութիւն բերմանն գլխոյե յարագախոտաց ընթացս անդ ունայնութեան, այլ իբրև «ի զարձագարձ չրջանացն կապիւք պնդեալ՝ չարակալեալ կացցէ, չընթանալ անդ հիմանն և «ի զկայ ունել բերմանն»։ Այլ սակայն մերին են և իմասաք քնարբին, իսկ անիմաստ յունաստութեամբ հայ թարգմանութիւն։ Ասել կամի՝ զի հակառակ ընթացք երկրի առ այլովք երկնային մարմնովք՝ վայելչաբար հաստատեալ են, քանզի երագութիւն մերոյն՝ ընդդիմացեալ բանութեան երագութեան միւսոյն՝ հաստատուն կալ լինի չրջանաւոր ընթացից, որով ոչ զուրկ գիծ ընթանան մարմինք՝ ձգեալք «ի սկզբնաչարժ մղմանէն· ապա թէ ոչ՝ «ի թափոյ սրարչաւ ընթացիցն՝ արտաքս քան զչրջանաւոր սահմանն արկեալք ձգէին մարմինք երկնաւորք։

Ἐν τοῖς ἐναντίοις γὰρ εἰκότως δρόμοις
Ἡ τοῦ τάχους σύννευσις ἀντωθουμένη
Παρακρατεῖ τὸ σφίγμα τῶν κυλισμάτων,
Εἰς τὴν κατ' εὐθὺ τῶν ἐλασμάτων τάσιν·
Μήπως καταχθῇ τῆς φορᾶς ἡ σφοδρότης
Ἐν τῇ κενώσει τῶν τομῶν καταδρόμων·
Ἀλλ' ὥσπερ εἰς σύνδεσμον ἀντεσφιγμένον
Τοῖς ἀνθελιγμοῖς συγκρατεῖται τοῦ τάχους,

Βάσει τρεχούσῃ, καὶ φορᾷ πεπηγμένῃ.
Ἔστι δὲ πασῶν ἀκροτήτων ἀκρότης,
Ὅρος δὲ πάντων ἐστὶ τῶν ὁρισμάτων·
Ἀφίσταται δὲ τῶν ἀφεστώτων ὅλων·
Οὐδὲν δὲ τούτου μέτρον, ὡς ἀμετρία.
Ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐμπλαγέντες ὡς μέγαν,
Ὡς εὐρὺν, ὡς ἄπειρον, ὡς ἐπηρμένον,

Μύθους ἔπλαττον, ὡς Ἀτλαντικοῖς πόνοις,

118· Ասր ընթացիցն· թուի լինել՝ զասր ընթացիցն· զի յոյնն ունի κενός (զուր, ընդունայն, ընդվայր)։

120· Հերք· συγκρατῆται.

121· Յունախօսութիւն։ Այս է՝ Հիմանն ընթանալով և բերմանն հաստատուն կալով։ Համեմատեսջիր զտողս 117–121 ընդ համանման տողիցն 235–239, յորս են մանրիկ տարբերութիւնք հայ թարգմանութեանն, մինչդեռ յոյնն ըստ ամենայնի պահէ զնոյնութիւնն։

126· Յօր· Անտ· Հարց· Ընդ սահմանն· իսկ յոյնն ունի՝ որպէս ընդ մեծ ինչ (ὡς μέγαν)· Հերքելոյն օրինակն գնէ ըստ մերումս հինգն կամ նախնի (ἐκπλαγέντες οἱ πάλαι)·

128· Բանդագուշել աչխատութեամբ· յոյնն ունի՝ որպէս Ապողոնիոս աչխատօք։ Ակնարկէ յառասպելս Ատլասայ կամ Տիտանայ, որ էր արքայ Մաւրիտանիոյ, որպի Կաստոսի կամ Յապետեայ և Կլիմենեայ, զոր «ի լեառն փոխարկեաց Պերսեայ՝ վասն «ի թիկունս կալոյ նորա Տիտանականց ընդդէմ աստուածոցն հօր խոշտանգից, և Ատլասայ կամ Ատլանդեայ պատիժք սահմանեցան կրել զերկինս «ի վերայ ուսոց իւրոց· զորմէ խօսի և Ապիստոտել յառաջինում անդ գլխի գրոցն որ Յաղագս երկնից։ Պատճառս առեալ թուին նոյնպէս անդ գլխի գրոցն որ Յաղագս լինելոյ քաղ աստեղաբաչխ, որ հանապազ «ի ժայռից բարձանց զընձեր զընթացս աստեղաց։

Երկայն ինչ 'ի ներքուստ հաստատեալ սիւնս.
Թերևս երկայն խորութիւն անյայտութեանն՝
Սիւնս ինչ անյայտս տպաւորեալ ստեղծուածոց։
Փանդի մեծ է՝ որպէս Ատուծոյ փոքր աթոռ.
Կամ գնացս յարուցեալ, որոյ յոգնումն ոչ գոյ,
Մինչև գալարեսցէ՝ որ կառոյցն զնա՝ բան։
Զգենու զպատմուճանն մեծ՝
Զօգ, կրկեալ կրկոցաւ պանչելեաւ.
Հեղեալ, ճաճանչեղ և նուրբ հոսմամբ,
Սահեալ մտեալ յամենայն մարմնեղէնս։
Յառաջ գայ փեսայաբար պսակեալ,
Առեալ մարգարիտ պայծառ՝ զաստեղս,
Ունի և 'ի լանջն կարկեհան մի,
Որպէս հուր փայլակեալ առ տիւ.
Իսկ այլ սպիտակ հրատեսակ՝ առ ոտն կոյս,
Յուցանելով սպիտակ ամենայն ուրեք զգիչերն։
Արգելեալ ունի զամենայն՝ որպէս 'ի բանտի,
Պահէ պարսպեալ զտարերս ամենայն,
Ծոց լինի ամենայն չարժնոցս.
Հասանէ ամենայն չարժմանց, ընդ նմին չարժելով
(զամենայն։

129. Յոյնն. Նեցուկ լիմն ունել երկայն սեանց։
131. Յոյնն. «Տպաւորեալ 'ի պատկեր անխարխափ սեանց»։ — Գուցէ Թարգմանչին ընթերցեալ է 'ի յոյն քնագրին ἔμπασις (ոտացառաջ, և յեղեալ զայն 'ի ոտեղջառաջ՝ որպէս յոլով ուրեք զերկոսին առնուանսդ չխոթէ) փոխանակ μῆασις (պատկեր, երևոյթ) բառի։
132. Երկինք աթոռ իմ են, և երկիր պատուանդան ոտից իմոց (Գործ. Է. 49)։
135. Կա՞մ գնացս յարուցեալ. յոյնն ասէ յարբուանս՝ 'ի ձերբուիեան անդ (գոլով), այսինքն՝ անձերանալէ անհալէի (գոլով)։ Թուի Թարգմանչին ընթերցեալ 'ի քնագրի իւրում ἧ δάθους ἐγείρων (կամ գնացս յարուցեալ) փոխանակ ἧδὲ γηρῶν (ժեր գոլով 'ի ծերուիեան)։
134. Եւ դու Տէր խակզբանէ զերկիր հաստատեցեր, և գործք ձեռաց քոց երկինք են... գալարեսցես զնոսա իբրև զվանդերձ, և գալարեսցին (Եբր. Ա. 10, 12)։ — Հերքէր. εἰλίξει.
136. Յոյնն՝ κερκίδι ξένῃ (նորանշան կկոցաւ)։
137. Եւ նուրբ հոսմամբ. չիք 'ի յոյնն շաղկապն և, այլ λεπτόν, ἡραιωμένον, որ է՝ նուրբ, անօթ. հայ Թարգմանն յեղեալ է զդերբայն 'ի գոյական անուն (հոսմամբ), չփոխելով նաև զբայն ῥέω (հոսեմ) ընդ ἀραιῶ (անօսրեմ)։
139. Յոյնն՝ ἐστεμμένος, զոր Մարկելի Թարգմանէ պերճրէալ (ornatus), իսկ Տեզա՝ (vestito = ἐσθέω?) պէնչալ. ուղղագոյն և հայ Թարգմանիչն՝ պսակեալ ('ի ἐστεμμαι բայէ)։
141. կարկեհանաւ՝ իմանայ զարիգակն, զորմէ 'ի յայլորդ տողի ասէ փայլակել 'ի տուրնջեան։ Յընդհատս վկայութեամբ՝ հայ Թարգմանիչն անխտրաբար կոչիւեան զնէ առաջի յունականացն լուչուիս (սուսանն) և ἄνθραξ (կարկեհան արևելեան կամ կայծ)։ և ոչ միայն Թարգմանիչս, այլ գրեթէ առհասարակ 'ի նախնիս երկքին առկունքն (կարկեհան, Սուսանն, կայծ) իբրև համանիշք 'ի կիր ածին, զի և երկուսեանց և մերձաւոր են բազկացուցիչ մասունք, յորս գլխաւոր է գայլախառատ պազկեղկի։ — Տես 'ի Բառագիրս Ալբերտի և Գիրոնիմեանց Հ. Մ. Փարիզեցւոյ։
143. Յոյնն. էրթև սա սոսն էր։ Սպիտակ հրաբեռուն իմանայ զլուսին։
143. Յոյնն. Արբենալ սնի պճնական բնութիւն, որպես 'ի բանսի։ — Հերքեր. ἐν εἰρκτῇ τὴν κτίσιν.
148. Իմա 'ի գոսն չարժելով զամենայն։

Μακρῶν ὑποστήριγμα κιόνων ἔχει·
130. Ἴσως τὰ μακρὰ τῆς ἀδηλίας βάθη
Στύλων ἀδάθρων ἐκτυποῦντες ἐμφάσει.
Μέγας γάρ ἐστιν, ὡς Θεοῦ μικρὸς θρόνος·
Ἡδὴ δὲ γηρῶν, καὶ παρακμὴν οὐκ ἔχει,
Ἕως ὁ πηγνὺς αὐτὸν εἰλίξει λόγος.
135. Στολίζεται δὲ τὸν χιτῶνα τὸν μέγαν,
Τὸν ἀέρα κλωσθέντα κερκίδι ξένῃ·
Χυτὸν, διαυγῆ, λεπτὸν, ἠραιωμένον,
Εἰς πᾶσαν εἰσδύνοντα σωματουργίαν.
Προέρχεται δὲ νυμφικῶς ἐστεμμένος,
140. Λαβὼν διαυγεῖς μαργαρίτας ἀστέρας.
Ἔχει δὲ πρὸς τὰ στέρνα λυχνίτην ἕνα,
Ὡς πῦρ ἀποστίλβοντα πρὸς τὴν ἡμέραν·
Ἄλλον δὲ λευκόπυρσον, ὡς πρὸς τοῦς πόδας,
Δεικνύντα λευκὴν πανταχοῦ τὴν ἐσπέραν·
145. Φρουρεῖ δὲ πᾶσαν, ὡς ἐν εἱρκτῇ, τὴν φύσιν.
Τηρεῖ δὲ τὰ στοιχεῖα φραγμώσας ὅλα·
Κόλπος δὲ παντὸς γίνεται κινουμένου,
Φθάνει δὲ πᾶν κίνημα, συγκινῶν ὅλα·

Ի միջի բերէ զերկիր՝ իբրև զկէտ մի,
Ի վերայ ոչինչ կառուցման կառուցեալ,
Կրէ զբեռեան փոքրիկ՝ որ վարէ զաչխարհ։
Պատէ զանդունդս՝ որպէս ՚ի խանձարուրս.
Շաղի զամենայնիւ՝ որպէս զուտկանաւ.
Պնդէ զամենայն՝ ընդ ինքեան ունելով միայն.
Որ զայսքան աշխարհս արգելեալ ՚ի ներքս,
Աբտաքուստ կուսէ ինքն լինի պնդեալ լայնութեամբ.
Քանզի չափ երկնի՝ անչափութեամբ,
Եւ առ Քեզ՝ կէտ մի է անձուկ,
Որպէս առ Ստեղծող եւ Ստեղծող աւետեացի իւ-
(ւնաստուբեաւնք։
Ո՞ հնարագործդ բազմաշուրջ յարկիդ,
Չի աքանչելի վայելչութեամբ գծագրեալ զձեղունն,
Քո արուեստիւդ յարկես զստորինս,
Եւ զպանդուխտս ընդ երկնի յարկաւ,
Ջեռուցանելով և խարուկելով զօդս.
Սակայն ոչ կիպեալ ջերմութեամբն զարարածս.
Այլ որպէս թուեցաւ քեզ պատշաճել զամենայն բնու-
Եւ զանյատ էութիւն հրեշտակաց, (թիւն։
Կամ հոգիացուցեալ, կամ սրագոյն բոց,
Ջջերմութիւն նոցա և զսրութիւն տրամագրեալ.

149. Յօր. վանաց. Ի միջի քերելով զերկիր՝ որպէս զկէտ մի։
150. Յօր. վանաց. Ի վերայ ոչընչ։
154. Յայնն. Պնդէ զամենայն՝ ՚ի ինն (Այսուհետ) միայն պնդեալ կամ վարեալ գոլով։ Թուի հայ թարգմանչին փոխանակ σοὶ κρατούμενος μόνῳ (որպէս ունին օրինակք ինչ յունականք) ընթերցեալ συγκρατούμενος μόνῳ, այսինքն՝ ՚ի ինն ոտնէն ոտնէն գոյ. որպէս ասացաք և ՚ի վեր անդր (տող 148) զսյո կամ զսյ (ընդ, ՚ի միասին) յունական՝ թարգմանեք ընդ նմին և աստ ընդ ինձեան, որպէս և այլ ոչ սակաւ ուրեք։ — Հերքեր. κρατούμενα μόνῳ.
155. Յայնն. Որ զայսքան էակս (ὄγκον). օրինակ վանաց ունի ես-
զայսոսն։
156. Լայնութեամբ (τῷ πλάτει) իմա աստանօր ընդարձակութեամբ անծիր սահմանաց երկնից։
157. Օրինակ մեր համաձայնագոյն յոյն քնագրին՝ Զէ չափ երկին. կամիցի ասել զի թեպէտ և անչափ են երկինք, այլ կէտ մի է առ անբովանդակելի մեծութեամբ Աստուծոյ։
158. Յօր. վանաց. Ես առ ինէ՝ ինչ է ինն անյոյ։

Στιγμὴν δὲ τὴν γῆν, ὥσπερ ἐν μέσῳ, φέρει.
Ἐπ' οὐδενὸς δὲ πήγματος πεπηγμένος,
Τὸ κοσμαγωγὸν ἀντερείδει κεντρίον·
Συνδεῖ δὲ τὴν ἄδυσσον, ὡς ἐν σπαργάνῳ·
Κυκλοῖ δὲ τὴν σύμπασαν, ὡς ἐν δικτύῳ·
Σφίγγει δὲ πάντα σοὶ μόνῳ κρατούμενα·
Καὶ τὸν τοσοῦτον ὄγκον ἐγκλείσας ἔσω,
Ἐξωθεν αὐτὸς τῷ πλάτει συσφίγγεται·
Μετρουμένη γὰρ οὐρανῶν ἀμετρία
Ὡς πρὸς σὲ στιγμὴ γίνεται στενουμένη,
Ὡς Δημιουργόν, ὡς κτίσαντα πᾶν σοφῶς.
Ὦ μηχανουργὲ τῆς πολυστρόφου στέγης·

Διαγράφεις γὰρ πᾶσαν, ὡς θέλεις, φύσιν
Τῇ σῇ διόπτρᾳ, καὶ στεγάζεις τοὺς κάτω,
Καὶ τοὺς παροίκους, εἰς ὑπαίθριον σκέπην,
Διαφλέγων μὲν καὶ πυρῶν τὸν αἰθέρα·
Πλὴν μὴ φλογίζων τῇ πυρώσει τὴν κτίσιν,
Ἀλλ' ὡς δοκεῖ σοι πᾶσαν ἀρμόζων φύσιν.
Ὦ τὰς ἀδήλους οὐσίας τῶν ἀγγέλων,
Ἡ πνεῦμα δεικνὺς, ἢ πυρίστομον φλόγα,
Τὸ θερμὸν αὐτῶν, καὶ τομὸν διαγράφων·

159. Այս տող չիք ՚ի տպ. Հերքեբի։
160–197. Յատագս պրիգ սիհակաց, այլ և գլխեչտակաց և զերեքսըբեան փառաբանութենէն նոցին։
161–163. Յայնն. Քանզի գծագրես զբովանդակ բնութիւն, որպէս և կամիցիս, տրամագիտաւ (διόπτρα) քով, և յարկես զստորինս և զպանդուխտս ընդ բացօթեայ յարկաւ։ Այլ ձեռագիրք յունաց առ Մեղինեայ ունին ξενοπρεπῶς γὰρ τὴν φύσιν διαγράφεις (Զի աքանչելաբար գծագրես զբնութիւն) մերձաւոր հայկերէն թարգմանութեանս։
165. Հերք. οὐ φλογίζων.
166. Յայնն. Այլ ՚ըստ հաճոյ ինէ՝ պատշաճելով ամենայն բնութեան։
167. Յայնն. Ո՞ր ընչայդ, և այլն։
168. Օրինակ վանաց՝ համաձայն ընդ յունին դնէ՝ հոգի յոյժ։ Յայնն կամ հրաբերան բոց. թուի հայ թարգմանչին պυρίστομον (կամ πυρίστομα) ընթերցեալ πυρίτομον։
169. Յօրինակին պրոպրեալ, ուղղեցաւ ըստ յունին։ — Հերքեր. διαγράφων.

170. *Կամ չորեքկերպեան ձևով կենդանի պատկեր՝*
Զկարծրութիւն նոցա կենդանագրելով և զդանդաղ-
կամ զթազմութիւն աչաց նոցա բացելոց, (նուիրեալ,
Որպէս զի զլոյսդ յայնագոյնս տեսցեն,
Եւ մի՛ զանխլանալ ի սաստիկս չարժելոցս։
175. *Քանզի քեզ մատուցանեն զերգս՝ որպէս յաղթողի,*
Քերովբէք և Պետութիւնք և զինուորութիւնք Սքո-
(ռաց.
Եւ ամենայն Սերովբէք անչարժ երագութեամբ
Կայիւք թռչին, և կառուցմամբ ընթանան.
Եւ երկոքին թևօք՝ զերեսսն
180. *Ծածկեն տեսութիւն, իսկ երկուք զոտս,*
Եւ երկուքն ի բարձունս թռչին մեծս։
Եւ զերեքզուսեան սրբութեանն երգս
Միով ակրութեանդ պատշաճեն պաշտօն.
Յուցանելով բարւոք ժողովումն որոշմամբ
185. *Եւ ժողովմամբ տեսանելոյ Բանին՝*

170. Յայնն գնէ. կա՛ ի ⁘ա-ա-ա-բեակ ՝երպա-ա-բեալ պարկեր. չխոթեալ է թարգմանչին զդերբայն օχήματίζων ընդ σχήματι ζῶον բառից։ — Եւ չորից կենդանեացն էին միոյ միոյ ի նոցանէ վեց թևք չուրջանակի, և ի ներքոյ լի էին աչօք (Յայտն. Դ. 8)։

172. Հերք. αὐτοῖς.

173. Օրինակ վանացս ունի պ⁘ ը։

174. Իսա և ա՛ ինչ գանձուածին. օրինակ վանացս գնէ եւ ընդ-ձնել ի ոտրէն, և այլն։

175. Եւ ամենայն հրեշտակք կային չուրջ զաթոռովն... և երկիր պագանէին Աստուծոյ ասելով. Ամէն. օրհնութիւն և փառք և իմաստութիւն և գոհութիւն և պատիւ և զօրութիւն և զնորհք տեառն Աստուծոյ մերոյ (Յայտ. Է. 11. 12)։ — Օրհնեցէք զնա ամենայն հրեշտակք նորա, օրհնեցէք զնա ամենայն զօրութիւնք նորա (Սաղմ. ճԽԸ. 2)։ — Յօր. մերում չիք ⁘ա-ձէ։

177. Օրինակ մեր անդ-բա-բիւ-ամբ. իսկ յօր. Անա. Հարց արդ-բ կամ արդ-բ երթ-բիւ-ամբ. ուղղեցաւ ըստ յունին՝ համաձայն մերում օրինակի։

178. Նոյն յունաբանութիւն է՝ զոր ի վեր անդր տեսաք (տող 121), այսինքն՝ ի կալ անդ թռչին և ի դադարել ընթանան։

179. Եւ սերոբէք կային չուրջ զնովաւ. վեց թևք միոյ երկուքն ծածկէին զերեսս իւրեանց, և երկուքն ծածկէին զոտս իւրեանց, և երկուքն թռուցեալ (Ես. Զ. 2)։

182. Ադաղակէին մի առ մի՝ և ասէին. Սուրբ, սուրբ, սուրբ. տէր զօրու-

170. Ἡ τετραμόρφῳ σχηματίζων εἰκόνι,
Τὸ στερρὸν αὐτῶν ζωγραφῶν καὶ ποικίλον,
Ἡ πῆχυς αὐτῶν ἐξανοίγων ὀμμάτων,
Ὡς καὶ τὸ σὸν φῶς ἐμφανέστερον βλέπειν,
Καὶ μὴ λαθεῖν τι τῶν κάτω κινουμένων.
175. Σοὶ γὰρ φέρουσιν ὕμνον, ὡς νικηφόρῳ,
Χερουβίμ, Ἀρχαί, καὶ Θρόνων στρατεύματα,
Καὶ πᾶς Σεραφὶμ εἰς ἀκίνητον τάχος
Ἑστὼς πτεροῦται, καὶ πεπηγμένος τρέχει·
Καὶ ταῖς δυσὶ μὲν τοῦ προσώπου τὴν θέαν
180. Σκέπει πτέρυξι, ταῖς δυσὶ δὲ τοὺς πόδας,
Καὶ ταῖς δυσὶ πρὸς ὕψος ἵπταται μέγα.
Καὶ τὸ τριφεγγὲς τῆς ἁγιστίας σέλας
Εἰς ἓν συναρμόζουσι Κύριον σέβας·
Δεικνύντες εὐσύνοπτα τῇ διαιρέσει,
185. Καὶ τῇ συνέξει τοῦ θεορρύτου Λόγου

թեանց, լի է ամենայն երկիր փառաք նորա (Ես. Զ. 3)։ — Սուրբ, սուրբ, սուրբ. տէր Աստուած ամենակալ, որ էն և կա և որ գալոց ես (Յայտն. Դ. 8)։ — Երէլ-ա-եան սրբ-բիւն կոչէ վերբորդութիւնն Սուրբ, զի «Լոյսն առաջին Հայր կոչի, և յետ նորա որ ի կարգի» (Շրկն.)։ — Յայնն ունի. Սրբ-բիւնն ⁘ա-լա-ա (τῆς ἁγιστίας σέλας)· բայց տարբերութիւնք ձեռագրաց առ Մորելլեայ նշանակեն համաձայն հայ թարգմանութեանն τῆς ἁγιστίας μέλος, որ է Սրբ-բիւնն երգս։ — Հերքեր. ἁγιοτείας.

183. Յօր. վանացս դնի ի պ-ալ-օ պ-ալ-ձին։ — Ե. Տեզա կ՛ասկանն Κύριο՝ ընթեռնուլ կամի μύριον, թարգմանելով «բիւրաբիւր զուգայարմարին ի միակ պաշտօն»։ այլ Κύριον ուղիղ ունի զմիտս բանին, իբր զի երից անգամ սուրբ կոչմամբ՝ յայտնեն զերիս անձինս որոշեալս Սրբոյ Երրորդութեան, այլ միով բեր կամ Աստուած բառիւ՝ սահմանեն զուգահաւասար պատիւ և պաշտօն՝ միակ տէրութեան կամ աստուածութեան մատուցանելի։

184. Յայնն՝ δεικνύντες εὐσύνοπτα (ցուցանելով սխ չոխպ-ն)· տեսանի զի յօրինակի իւրում ընթերցեալ է թարգմանչին եմ συνάπτα (բարւոք ժողովեալս)։

185. Յօր. վանացս պ-ե-ե-ալ բ-ն-ի. այլ Թուի թարգմանչին կամ առ սխալագիր քնագրին և կամ թիւր ընթերցմամբ չխոթեալ զθεορρύτου (յաստուածծուստ հեղոյ կամ հոսեցելոյ) ընդ διορατόν (տեսակ, տեսանելի) բայի. որով պարտ է ուղղել զընթերցուած տողիցդ 184–186 այսպէս. «Յուցանելով յայտ յանդիման՝ յորոշել անդ և ի ժողովել զբանն աստուածծոյս՝ անխառնաբար պաշտել

Անչատաբար զառանձնաւորութիւնան պաշտել,
Եւ միաւորութեան երկրպագութեանն.
Յայտնաբանական յատակեալ զուղղափառութիւն,
Զորդիութիւն Բանին մարմնացեալ՝
Ոչ սահել ՚ի յայլացեղ չորրորդութիւնն.
Այլ մի դէմ, և աստուածպետութիւն մի,
Եւ նախ քան զմարմինն օրհնել և մարմնով՝ զբանն,
Զնոյն՝ մարդ և Աստուած բնութեամբ.
Ոչ յաւելուածով չփոթեալ և ոչ անջատմամբ.
Սակայն չարչարեալ, այլ ոչ փոփոխեալ չփոթմամբ,
Կրկին զմեկին, առանց խառնակութեան,
Քանզի Հրեաստս և կրկնակի բնուբեանս՝՝ ասի:
Ո՛ որ առ գեղեցկութիւն ՚ի բարձունս ստացուա-
Բուբաստան անկեալ աստեղաց բազմաց, (ծոցն՝
Զգիչեր զարդարեցուցեալ և զգեցուցեալ զոխ,
Զլոյս մաքրեալ և թխացուցեալ զերեկ.
Հուր մշակեալ և սերմանեալ ջուր,
Զհասարակաց պիտոյիցն գանձարան:
Ո՛ որ ներքամարմին եհեղ զօդ,

զառանձնաւորութիւնս, իսկ միութեամբ (՚ի միասին առեալ զերիս անձինս) երկրպագել Էութեանն» (աստուածութեան): Թուի յընդօրինակողէ գրչագրին անփութութեամբ յապաւեալ զերկրպագել էութեանն ՚ի երկրպագութեանն: — Օրինակ վանացս ունի եւ զօրագրեալ երկրպագութեանն, ուստի զհետ զայ հնութիւն յապաւմանդ:

188· Յոյնն. Յայտնաբանական աղաղակութեամբ բացայայտելով: Օրինակ վանացս գնէ յօդուածել:

189· Յօրինակս հայ թարգմանութեանն զբբութիւն բանին. ուղղեցաք ըստ յունին և ըստ պահանջելոյ իմաստիցն:

192· Օրինակ Աստ. Հարց ունի օրհնեալ. իսկ մերս գնէ եւ նախ զան զմարմնին, և յետ մարմնով, և այլն: — Հերքեր. καὶ μετὰ σαρκός.

195· Զիք ՚ի յոյնն ասէին ընդդիմել. այլ ասէ. «եւ ոչ անջատմամբ բաժանումն կրելով, և ոչ փոփոխեալ չփոթմամբ». Եւ մեր պահոնտ (որ սակայն կրեալ, չարչարեալ) ընդհերցեալ է թարգմանչին զտոմիս (բաժանումն): — Ի տողն 190–197 հերքէ Պիսիդէս զմեղայր ինչ կարծիս հերետիկոսաց զմարմնաւորութենէ Բանին Աստուծոյ, այսինքն՝ զչորրորդականացն, զնեստորականն և զնեստեքեայն բարբանջմունս, այլ և զաստուածաչարչարիցն, որք չփոթէին խառնակելով ըստ նեստեքեայ՝ զերկուսին (զերկին) բնութիւնան՝ զաստուածային և զմարդկային՝ բանին մարմնացելոյ՝ ընդ միայնոյ (զերկն) անձին աստուածութեան, որով յերեքարբեան փառաւորութեանն (զորմէ բանք են աստանօր) յաստուածութիւն անդր վերաբերէին զ«Որ խաչեցար»:

197· Այս տող պակասի որպէս ՚ի հայումս՝ նոյնպէս և ՚ի Հերքերեան օրինակի. այլ սակայն գտանի ՚ի ապագրութեան Փուեբչեայ կամ Միլնի:

198· Սթաւրոթեն, խմ՝ սթաւրոթոյ՝ ըստ ծանօթութեան ՚ի տողն 55-երորդ: Յոյնն ունի աստանօր σωμάτων, որ է մարմնոց, այլ Մելլենի ՚ի տարբերութիւնս յունական գրչագրաց գնէ և զկտւմάτων (արարածոց):

201· Յօրինակի մերում. Զլոյս մաքրեալ և գործեալ վերի:

202· Իմա՝ զհուր մշակելով և զջուր սերմանելով. կամ (զերծ ՚ի յունաբանութենէն) զհուր խնամելով և զջուր բղխեցուցանելով, զորս և գանձս անուանէ առ ՚ի պէտս հասարակաց:

204–216· Յաղագս օդոյ (տե՛ս ՚ի ծանօթութեան 85երորդ տողի): — Յոյնն Ὦ ἐκχέων, այս է՝ Ո որ հեղուս կամ լաւ եւս գործեալ զօդ:

Διαιρετῶς μὲν τὰς ὑποστάσεις σέβειν,
Ἡνωμένως δὲ προσκυνεῖν τὴν οὐσίαν·
Ἐκφαντικῇ τρανοῦντες ὀρθοδοξίᾳ,
Τὴν υἱότητα τοῦ Λόγου σαρκουμένην
Εἰς ἀλλόφυλον μὴ ῥυῆναι τετράδα,
Ἀλλ' ἓν πρόσωπον, καὶ θεαρχίαν μίαν,
Πρὸ σαρκὸς ὑμνεῖν, καὶ κατὰ σαρκὸς λόγον,
Τὸν αὐτὸν ἄνθρωπόν τε καὶ Θεὸν φύσει,
Μὴ προσθέσει χυθέντα, μὴ διαιρέσει
Τομὴν παθόντα, μὴ τραπέντα συγχύσει,
Διπλοῦν τὸν ἁπλοῦν, μηδαμοῦ πεφυρμένον,
Χριστὸς γάρ ἐστιν ἡ διπλῆ μόνη φύσις·
Ὦ πρὸς τὸ κάλλος τῶν ἐν ὕψει σωμάτων
Λειμῶνα πολλῶν ἐμφυτεύσας ἀστέρων,
Καὶ νύκτα κοσμῶν, καὶ στολίζων ἡμέραν,
Καὶ φῶς καθαίρων, καὶ μελαίνων ἑσπέραν,
Καὶ πῦρ γεωργῶν, καὶ κατασπείρων ὕδωρ,
Τὰ κοινὰ τοῖς χρῄζουσι θησαυρίσματα.
Ὦ λεπτόσωμον ἐκχέων τὸν ἀέρα·
(Πρὸς γὰρ τὸν αὐτὸν ἀντανέρχομαι πάλιν,

188· Αὐτὸ τοῦτο ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

189· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

192· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

195· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

198· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

201· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

202· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

204–216· Ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐστιν ἐν τῷ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου λόγῳ, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ φύλλῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως, ἐν τῷ ἔτει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ,αωνθ΄.

Եւ յաւէտ այժմ զսա կլանելով խօսիմ.)
Զամենայն ուրեք սահեալն և մածեալ,
Զբարիկչիւռ կլուզն շնչոյս,
Զառատն հեզուն, զանարծաթ զտուրսն.
Զի ոչ մեծատուն և ոչ անանկ յափշտակէ
Շնչոյ աւելագունի 'ի նմանէ քարշումն.
Այլ ամենեցուն առաջի արկանէ զհաւասարն չնորհ.
Եւ ամենեցունց պարզ երևի և զանազան.
Անհատ՝ հատիւք, և հոսմամբ անչփոթիւք.
Ի բաժանել զշունչն միաւորապէս՝
Առաջի հեղեալ ամենայն ուրեք զուգապէս։
Ո՛ որ զսկայս զայս զարեգակն ստացաւ,
(Ֆանգի ճեպիմ զամանէ խօսել դարձեալ,
Հայելով անյագաբար և գրելով զարեգակնն),
Զհասարակաց ակն, զգեղեցիկն բիբ,
Զամենայնի կերակրիչն հուր. յորժամ 'ի ներքոյ
(երկրի է՝ գիշեր,
Իսկ գեր 'ի վերոյ քան զերկիրս՝ մշակ տուընչեան.
Զաշխարհականն հայելի, և կամ մանաւանդ
Զերևելի կայծակինն, արտաքուստ ծագումն,
Կամ առընթեր ծագումն, կամ հրաշալի հեղումն
Ներքս մտիւք՝ արտաքս ընդունելութիւնս առնելով։

206· Յոյնն՝ ընդ ընկեր խօսելով։
208· Յօր. վանացս Բարեկենից։
209· Յօր. մերում վարդապետ հոսոմոս։
210· Ի մերում օրինակի ըստ սէ ձեռագրաց փոխանակ գնդիկ յոյնն ասէ հզօր կամ էկխոն (ἰσνάστης). զոյգէ յօրինակի Թարգմանչին գտանէր ἀδύνατος կամ ἀδύναμος (տկար, անզօր)։
214· Յօրինակի վանացս և անգիրն հոսխոփ. այս է, հատանելով՝ անհատանելի մնայ, և հոսելով՝ ոչինչ չփոթի։
216· Առանձ հեղեալ բառացի Թարգմանութիւն է յունական προχεῖσθαι բառի, որ նշանակէ առատաձօր գործածելով, սփռելով։ Դարձեալ և զսυνηγμένος (միաւորեալ, զուգաւորեալ) ընդհերձեալ է Թարգմանչին յօրինակի իւրում մակբայաբար (συνηγμένως)։
217· Յնծայ նա որպէս սկայ յընթանալ զճանապարհս իւր (Սղմ. ԺԸ. 6)։ — Ասացաւ, իմա ոտիւք (տես 'ի ծան. 55երորդ տողի)։ — Յաղագս արեգական 217–241 (տես 'ի ծան. 85երորդ տողի)։
219· Իմա նկարագրելով զբնթացն։
220· Յոյնն. φιλόκαρπος կամ φιλοκάρπιος բիբն։

Καὶ μᾶλλον αὐτὸν νῦν λαλῶν ἀναπνέω·)
Τὸν πανταχοῦ ῥέοντα, καὶ πεπηγμένον,
Τὸν εὐτάλαντον τῆς πνοῆς ζυγοστάτην,
Τὸν ἄφθονον ῥοῦν, τὴν ἀνάργυρον δόσιν.
Οὐ πλούσιος γὰρ, οὐ δυνάστης ἁρπάσει
Πνοῆς περιττῆς ἐξ ἐκείνου συρμάδα·
Ἀλλ' εἰς ὅλους πρόεισι τὴν ἴσην χάριν,
Καὶ πᾶσιν ἁπλοῦς φαίνεται, καὶ ποικίλος,
Τομαῖς ἀτμήτοις, εἰσροαῖς ἀσυγχύτοις·
Ἐν τῷ μερίζειν τὰς πνοὰς ἡνωμένος,
Ἐν τῷ προχεῖσθαι πανταχοῦ συνημμένος.
Ὢ τὸν γίγαντα τοῦτον ἥλιον κτίσας·
(Σφύζω γὰρ αὐτῷ προσλαλῆσαι καὶ πάλιν,
Βλέπων ἁπλήστως καὶ γράφων τὸν ἥλιον,)
Τὸ κοινὸν ὄμμα, τὴν πανάπτριαν κόρην·
Τὸ πάντροφον πῦρ, τὸν ὑπὸ γῆν μὲν ἑσπέρας,

Ὑπὲρ δὲ τὴν γῆν ἐργάτην τῆς ἡμέρας·
Τὸ κοσμικὸν κάτοπτρον, ἢ τοὐναντίον
Τὸν ὀπτικὸν σπινθῆρα, τὴν τῶν ὀμμάτων
Ἔκλαμψιν, ἢ πρόσλαμψιν, ἢ ξένην φύσιν
Ἐν εἰσαγωγαῖς ἐκδοχὰς ποιουμένην.

221· Յօրինակի վանացս՝ Զարեգակն։ — ՎԱՐԴԱՆ. Զարեգակն առեմ, զհասարակաց ակն, զգեղեցիկ բիբն (552· զհասարակաց գեղեցիկ բիբն· — 999· զհասարակ ակն)· զամենակերակրիչն հուր (155· զամենակերակրիչ հուրն), զմշակն տուընչեան (552· զմշակն) և զմուտն գիշերոյ։
222· Յօր. Անա. Հարց· Իսկ գիշեր 'ի վերոյ· ուղղեցաւ ըստ մերումս օրինակի՝ համաձայն յունին։
224· Յոյնն՝ գործառնելոյս կամ գործոյ էությանն. որպէս դնի և յօրինակի վանացս՝ էությանն ասէ (τὸν ὀπτικὸν σπινθῆρα). իսկ զոր զկնի գայն՝ τὴν τῶν ὀμμάτων ἔκλαμψιν, ἢ πρόσλαμψιν, մարթի է Թարգմանել արտաքոյսումն ասէ, կամ վերացումն, զոր Թարգմանիչն արտաքուստ ձգումն (իմա արտաք ձգումն) կամ ասպնիր ձգումն կոչէ։ Աչոյ (τῶν ὀμμάτων) բառն Թուի յապաւեալ լինել· օրինակողքն, կամ միացուցեալ ընդ ὀπτικὸν բառի, առանց ուշ ունելոյ նախընթաց τὴν իգական յօդի՝ որ կապէ զնոյն ընդ ἔκλαμψιν յաւակցելով։
226· Խրթին դարձուածովք նաև 'ի յոյն բնագրին, այլ մանաւանդ 'ի

Ոչինչ 'ի սորա բերմանէս թաքչի.
Բաւական է ամենեցունց՝ ակնարկութեամբ չողոյն.
Հասանէ մինչև 'ի խորութիւնս տղմոց.
Լուսոյ ազբիւրս աչխարհաշարժս բղխէ։
Է հասարակաց գործաստացիկ 'ի ներքոյ։
Ընթանայ ամենեքումբք զհակառակն,
Որպէս զի անխոտոր բերմանն ուժգնութիւն
Ի կողից ընդդիմացեալ՝ պնդէ զընթացսն,
Չի մի կործանեսցէ պնդութիւն հոլովիցն
Ի վաղվաղակի վարուցն չտապոյ.
Այլ որպէս չաղկապ ինչ ընդդիմապինդ
Հակառակ չրջագայութեանն՝ երագութեամբ չարա-
(կալեալ լինի.
Հիմամբ ընթացիւք և բերմամբ կառուցմամբ։
Չի թէ ոչ էր բարեկարգ, այլ խոտորէր,
Չաչխարհ՝ 'ի չեղելն իւրում՝ փաղաղէր։
Ո՞ր զաղօտ չահն լուսնի՝
Ցարեգական հրափայլութենէ կենդանախառուկեալ,
Տուեալ 'ի նա լոյս խարտեաչ 'ի նմանէ.
Ոչ գիտեմ զիարդ ասեն, սակայն ուրեմն

հայերէն թարգմանութեան մեկնաբանի մտանել լուսոյն 'ի ներքս անդ աչաց, և յաչաց անտի իբր անդրադարձ ճառագայթիւով ընդունել 'ի տեսութիւն զարտաքինս։

227. Ցօրինակի վանացս 'ի տրբոքերմանէ։
228. Ատանօր է, որպէս 'ի տող 97, զյունականն ῥοπή (ծածանումն, թաւալումն, հակումն, վայրաքերութիւն) թարգմանէ տիեզերութիւն, (գուցե ընթերցեալ յօրինակի իւրում τῇ ὄψει. զի զնոյն քառ ուղղիղ թարգմանէ լեղոն, լինել 'ի տող 241). ուղղելի է վայրաբերմամբ լուսոյ. իսկ յօր. Անտ. Հարց դնի՝ լուծմն։ — Հերքեր. τῇ ῥοπῇ τῆς ἀτμίδος.
229. Ցոյնն. կանխել քարանէ դնել չեզերութիւնս տարմանց։
230. Բղխէ (χεῖ և χεῖ, 'ի χέω բայէ, որ է բղխեմ). յոյնն դնէ անէ (χεῖ յ' χω բայէ, որ է անիմ)։ — Հերքեր. κοσμοκι ήτου· βρύει.
231. Ցօր. Անտ. Հարց՝ տրբոքերմանէ. ուղղեցաւ համաձայն մերումս օրինակի և յոյն բնագրին (ἐργεπείκτης, գործավար, չարժիչ 'ի գործ)։ — Ի ներքոյ իմա՝ 'ի ներքոյ (արեգական) եղելոց։
232–239. Կրկնութիւն է նոյն իմաստից՝ զոր ինչ ասաց 'ի տողն 110–121 զերկնից և առչաստակ զերկնային մարմնոց, ուր տես

Οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ τῆς φορᾶς ἀπεκρύβη·
Ἀρκεῖ δὲ πᾶσι τῇ ῥοπῇ τῆς ἀκτῖνος·
Φθάνει δὲ μέχρι τοῦ βάθους τῶν τερμάτων·
Φωτὸς δὲ πηγὰς κοσμοκινήτους ἔχει·
Ἔστι δὲ κοινὸς ἐργεπείκτης τῶν κάτω.
Τρέχει δε τῷ σύμπαντι τὴν ἐναντίαν·
Ὅπως ἀκλινὴς τῆς φορᾶς ἡ σφοδρότης
Ἐξ ἀντιπλεύρων σφίγγεται καταδρόμων
Καὶ μὴ ῥαγῇ τὸ σφίγμα τῶν κυλισμάτων,
Ἐν τῇ κατ' εὐθὺ τῶν ἐλασμάτων τάσει.
Ἀλλ' ὥσπερ εἰς σύνδεσμον ἀντεσφιγμένος
Τοῖς ἀνθελιγμοῖς συγκρατεῖται τοῦ τάχους,

Βάσει τρεχούσῃ, καὶ φορᾷ πεπηγμένῃ.
Εἰ μὴ γὰρ ἦν εὔτακτος, ἀλλ' ἐξετράπη,
Τὸν κόσμον εἶχεν ἐν ῥοπῇ καταφλέγειν.
Ὦ τὴν ἀμυδρὰν τῆς σελήνης λαμπάδα
Ἐκ τοῦ πυραυγοῦς ζωπυρώσας ἡλίου·
Κιχ ᾷ γὰρ αὐτῇ γλαυκὸν ἐξ αὐτοῦ σέλας
Οὐκ οἶδα πῶς λέγουσιν, ἀλλ' ὅμως τάχα

և զտարբերութիւնսն 'ի յոյն բնագրէն։ Ամենևին (ընթերցիր ամենեցուն) նոյն է ընդ հանրերէյ ամենայնի 'ի տողն 110։
233. Որպէս զի (Ὅπως), կամի ասել այսպէս զի։
234. Ցոյնն. Ի դիմընդդէմ կամ յընդդէմսյց լուծէ ընթացեցն պնդէ։
235. Ցոյնն. զի չ խորտնէսցէ։ Հոլովիցն (κυλισμάτων), վերացն (ἐλασμάτων). տես 'ի ծանօթութեան 111երորդ տողի։
236. Շտապոյ (τάσει), իմա՝ 'ի ճգնոյ, 'ի չգիտանէ։
239. Տես 'ի ծանօթութեան 121երորդ տողի։
240. Ցօրինակին խոտորէր, ուղղեցաք ըստ յունին։
242–258. Ցօր. Անտ. Հարց դնի իբր խորագիր Ցաղագս լուսնի. տես 'ի ծանօթ. 85երորդ տողի։ Ցաղօտ լոհ կուչէ զլուսինն՝ հետեւելով կարծեաց ոմանց 'ի նախնի իմաստնոց՝ իբր թէ լուսնի գուցե թեթեւ իմն լոյս առ 'ի յինքենէ, որիչ յայնմանէ՝ զոր ընդունի յարեւէ. որում համաձայնին գոգցես և կոչմունք Ս. Գրոց «զլուսաւորն մեծ... և զլուսաւորն փոքր»։
244. Հերք. Կιχῶς.
245–249. Սակայն ասէին, յոյնն ասէին թէ՞ոն։ Իմա, ոչ գիտեմ որով օրինակաւ այդմ լինել ասեցեն... բայց եթէ գուցե կարգ իմն դնելով արարածոց, և այլն։ Տես 'ի ծան. 55 տողի։

Ոչ իբր թէ կարօտ գոլով լուսոյ օտարի,
(Քանզի դու զլոյս և նախ քան զարեւ բղխես).
Այլ որպէս զի կարդ դնել ստացուածոցս
Գեղեցիկ կարեաց և իմաստուն իշխանութեան.
Զամն լինել կարօտ չահին՝
Զխոնաւարար պաշտպանութիւնն ածել ՚ի ներքս.
(Քանզի կարօտ է խոնաւուտ բազկացութեանն՝ ջեր-
Զի ջեռուցիչ բոցոյն հեղումն՝ (մութիւն).
Ի ներքս եդեցելովքն հիւթովք խոնաւեցուսցէ:
Որպէս զի լիցի խառնումն ինչ՝ որպէս յամուսնու-
(թեան,
Եւ լծակցեալ՝ առ ՚ի ծնանել երկոցունց,
Գեղեցիկ ծնունդս ցուցցէ զսերմանելոցն տղայս,
Առեալ լուսնի ջերմն փեսայ:
Որոյ ոչ թշնամի և կամ առ ՚ի մարտ ինչ արարեալ,
Այլ որպէս զքոյս՝ տանուտէր և հայր՝
Խաղաղացուցեալ զհակառակ բնութիւնսն,
Կարգ ցուցանելով անկարգ չորրորդութեանն.
Որպէս զի աշխարհս այս՝ որպէս տուն մեծ՝
Անխախուտ ցուցցի, չորից սեանց օրինակաւ,
Առեալ ՚ի ներքուստ հաստատութիւն ընդդիմանե-
(ցուկ:

247. Քանզի յառաջնում աւուր ստեղծաւ լոյսն և ապա արեգակն. ըստ որում երկէ և Շնորհալին. «Լոյսն որ անեզ արարչական՝ ա-ապց լինել լոյս եղական. զոր և ծագեաց յօրն առաջին... Լոյսն այն պայծառ՝ յօր չորրորդին յարեգական նիւթ հաւաքեալ. լու-սինն ՚ի տիզ լուսոյ ստեղծեալ» (Ժամագ.):

250. Ցունաքան են իմաստքն. իմ՝, կարգ դնելով միւսոյն (լուսնի) կա-րօտ լինելոյ ջերմութեան, և միւսոյն (արեւու) խոնաւութեան: — Պալպանեանի, այս է՝ օգնականի, զօրավիգն:

251. Ցօրինակի մերում՝ աֆեալ:

253. Հերք. τῆς φλογὸς τῇ προσχύσει

254. Ցօր. մերում՝ խոնաւացուցանէ: Առել կամի. եւ զներին բոցոյ չո-ղացուն (արեգական) միշտեցէ խոնաւութեամբ հիւթոց, զորս կրէ յինքեան (լուսինն): — ՎԱՐԴԱՆ. Որպէս զի լիցի սոցա նշուլիցն խառնումն ինչ, որպէս յամուսնութեան (352. ամուսնու-նին), ծնանել և անուցանել զսերմանեացն տղայս:

256. Հերք. τῶν δύο.

257. Իմա՝. Սերմանողացն երկոցունց՝ բարեծնունդ որդիս երեւեցուսցէ,

Οὐχ ὡς δεηθεὶς φαύσεως ἀλλοτρίας,
(Τὸ φῶς γὰρ αὐτὸς καὶ πρὸ ἡλίου βρύεις·)
Ἀλλ᾽ ὥστε ῥυθμὸν ἐντεθῆναι τῇ κτίσει
Καλῆς ἀνάγκης, καὶ σοφῆς ἐξουσ᾽ας·
Καὶ τὴν μὲν οὖσαν ἐνδεῆ τῆς λαμπάδος,
Τὰς ὑγροποιοὺς ἀντιλήψεις εἰσάγειν·
(Δεῖται γὰρ ὑγρᾶς συμπλοκῆς ἡ θερμότης·)
Τὸν δὲ ζέοντα τῆς φλογὸς διεκχύσει
Τὰς ἐντεθείσας ἐκνοτίζειν ἰκμάδας·
Ὅπως γένηται μῖξις, ὥσπερ ἐν γάμῳ,

Καὶ συζυγέντων πρὸς τὸ τίκτειν τῶν δύω,
Εὔτεκνα δείξει τῶν σπαρέντων τὰ βρέφη,
Λαβοῦσα θερμὸν ἡ σελήνη νυμφίον.
Ὦ μηδὲν ἐχθρὸν, μηδὲ πρὸς μάχην κτίσας,
Ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφὰς οἰκοδεσπότης πατὴρ
Εἰρηνοποιῶν τὰς ἐναντίας φύσεις,
Τάξιν τε δεικνὺς τῆς ἀτάκτου τετράδος·
Ὅπως ὁ κόσμος οὗτος, ὡς οἶκος μέγας,
Ἀῤῥηκτος ἔσται, τεττάρων κριῶν δίκην,

ընդունելով լուսնի զարեգակն՝ իբրև զջերմագին փեսայ, զորով միշտ կիւ առեալ չորի նա իբրև զկարան կաթոգին, ըստ բանից Պլուտարքեայ: — Ցօրինակի վանացս գնի՝ ղեկղեչի ինքնիք ընդերմանեն փեսայ, առեալ զլուսինն: — Հերքեր. δειξῃ.

259–280. Ցաղագս չորից տարերաց:

260. Ի ցոյնն չիք և, այլ պարզաբար պանագիր հայր, այսինքն՝ խնա-մալոյս պան. ուստի իմաստ բանին լինի՝ Ո՛ որ ոչ թշնամիս և կամ ընդդիմամարտս ինչ արարեր, այլ իբրև զբարւոք խնամող տանուտէր՝ զչորեսին հակառակ բնութիւնսդ տարերս՝ իբրև զքոյս՝ ՚ի կարգի խաղաղութեան ունիս: — 261. Ցօրինակին՝ խաչագա-ձեալ, ուղղեցաւ ըստ յունին: Դարձեալ՝ զհակառակութիւնսն, ուղղեցաւ ըստ մերումս օրինակի՝ զուգաձայն յոյն բնագրին:

263. Ի մերում օրինակի՝ էբրև պատ ի ձեռ: — ՎԱՐԴԱՆ. Ի տանս հայրենիկ՝ կառուցեալ ՚ի չորից սեանց ՚ի ներքուստ հաստատու-թեան ընդդիմանեցուկ:

264. Ցօր. ՚ի ըրէց:

Ա.յսպէս բաղկացուցանես զանդէպ բնութիւնան,
Հաւանեցուցանելով զնոսա ՚ի միում տան բնակել,
ի մի կամս զուգաւիչման մարտին. (թացան.
Որպէն զի յայնմհետէ հասարակաց գոլ նոցա զընա-
270. եւ զսովորականն կատարել զպաշտամունս:
եւ ումեմն գործ՝ օգտակ մանելով նիւթ նուրբ՝
Ջտուրեւառ չնչոյ կենցաղոյս.
Իսկ այլ ոմն ազբունս հրոյ նիւթելով անկարելիս,
Պատմուճանս հենեալ անկանի՝ առ ՚ի չեռուցանել
(զբնութիւնս.
275. եւ ումեմն բերեալ պատրաստ ջուր՝ ըստ սովորու-
(թեանն,
Զի մի գուցէ ջերմութիւնն խարուկեալ եռանդի.
Ա.ւնէ զերկիր պատրաստել տուն,
Զամենեսին զմեզ կերակրել օր ըստ օրէ:
Ա.յսպէս գերագոյն քան զմիտս գործեաց զէութիւնս՝
280. կարծեաք մարտի՝ միաւորեալս:
եւ հնձոց կիզող ծայրութիւնն
Ոչ փութանակի ՚ի ձմեռն ղջերմութիւնն յեղու,
(Քանզի յանկարծակի փոխադրութիւնք՝ վնասակարք
Ա.յլ ՚ի յաչուընն, և խառնուածով միմեանց (են),
285. Գաղութեամբն զցրտութիւնն ապահովեցուցանէ.
եւ աստուստ փութանակի ՚ի ծայրագոյնն ջերմու-
Ա.յլ ՚ի գարունն կոխէ, և մռայցուցանելով (թիւն,

266. Զանդէպ իմն զանհերդաչնակ, զանմիաբան:
268. Բառդ ըստ-ֆէլօ-ն (σύμπνοια) փոխաբերաբար ունի զմիտս բա-
նին ՚ի յոյն քնագրին, որով նշանակէ զմիութիւն կամաց կամ
զգացմանց. որով ՚ի զէպ է իմանալ. Յայսմ եւեթ միաբանեալ
կամաս ՚ի մարտ՝ զի ամենեցուն (մեր միում տարբերաց) հուսկ
ուրեմն մի միակ իցեն եւ ընդհայիցի և զիտասին վախճանի, իւ-
րաքանչիւր ուրուք զսեփական պաշտօն իւր կատարելով:
270. Ա.յս տող չէք ՚ի տպ. Էջերքերի:
271. Ո-ֆօ, այն է՝ օդոյ:
273. Ա.յլ ա-ֆօ, այն է՝ հուր:
274. Յօր. պատմուճանք, եղաք ըստ յունին:
275. Եւ ա-ֆօ՝ իմն զջուր: — Պատրաստ ջուր, յոյնն ունի անդրեաս
կամ անդրեասչէ. գուցէ զբօրփ ջուր հայ քնագրին՝ այսպէս
խանգարեալ է յընդօրինակողէ դրչագրին:
276. Եա-անդրէ, ասել կամի՝ այրիցի, կիզցի, բորբոքեցի:

Οὕτως συνάπτεις τὰς ἀσυμβάτους φύσεις,
Πείθεις δὲ ταύτας ἐν συνοικίᾳ μένειν,
Εἰς ἓν θέλημα συμπνεούσης τῆς μάχης,
Ὡς λοιπὸν αὐταῖς κοινὸν εἶναι τὸν δρόμον.
270. Καὶ τὰς συνήθεις ἐκτελεῖν λειτουργίας.
Καὶ τὴν μὲν ἔργων ἀερόστημον πλέκειν,
Ὕφασμα λεπτὸν εἰς ἀναπνοὴν βίου.
Τὴν δ᾽αὖ πυρὸς νήθουσαν ἀρρᾳγεῖς μίτους,
Χιτῶνα ποιεῖν εἰς τὸ θάλπειν τὴν φύσιν.

275. Τὴν δ᾽αὖ φέρειν ἔνομβρον ἐξ ἔθους ὕδωρ,

Μήπως τὸ θερμὸν φθαρτικῶς ὑποβράσῃ·
Τὴν γῆν δὲ ποιεῖν εὐπρεπῆ τὴν οἰκίαν,
Καὶ πάντας ἡμᾶς ἑστιᾷν καθ᾽ ἡμέραν.
Οὕτως ὑπὲρ νοῦν εἰργάσω τὰς οὐσίας,
280. Ἐν τῇ δοκήσει τῆς μάχης ἡνωμένας.
Καὶ τοῦ θέρους μὲν ἡ φλογώδης ἀκρότης
Οὐκ εὐθὺς εἰς χειμῶνα τὴν θερμὴν τρέπει,
(Αἱ γὰρ μετάρσεις βλαπτικαὶ τῶν ἀθρόων)
Ἀλλ᾽ εἰς τὸ μετόπωρόν τε καὶ κρᾶσιν μέσην
285. Τῷ μαλθακῷ τὴν ψῦξιν ἠρέμα τρέφει.
Κἀντεῦθεν εὐθὺς οὐ πρὸς ἄκρατον ζέσιν,
Ἀλλ᾽ εἰς ἔαρ μέτεισι, καὶ λεληθότως

277. Զէրէէր՝ առնու ասա ՚ի կէր փոխանակ հոդոյ: Զյունականն եւ-
պրեպէ (գեղազարդել) թուի ընթերցեալ թարգմանչին եւտրեպէ
(պատրաստել): — Էջերքեր. էմբրեպէ.
280. Յունաքանութիւն անիմանալի. ասել կամի՝ Զընդդիմամարտ թուե-
ցեալսն իրերաց՝ միաբանելով:
281–338. Յաղագս չորից հղանակաց տարւոյ: — Հնձովք՝ իմանայ զա-
մառն:
282. Յօր. պ.ֆէ-ն, ուղղեցաւ ըստ յունին:
285. Յոյնն. զցրտութիւնն մեղմիւ ածեցուցանէ կամ տածէ (ἠρέμα
τρέφει).
286. Իմն ալ յեղս ՚ի ծայրագոյնն ջերմութիւն, ըստ որում ՚ի վեր
անդր (տող 282):
287. Գուցէ ֆախ (՚ի գարունն). յոյնն՝ փոխադրի, անցանէ (μέτεισι).
Ա.ռաջացուցանելով իմն գաղանաբար:

Զցրտութիւնն մղէ և զտօթն ժողովէ։
Եւ զամենայն առնեն փոխադրութեան ընթացիւք.
Աղբկանց նմանութեամբն պարելով համանգամայն,
Եւ խառնեալ ընդ միմեանս զմատունս՝
Որպէս զի պար յարդարեացեն բարեկարգ կենցաղոյս.
Որպէս զի մեծասցի յիմաստուն ստացուածոց քոց
Ամենայնիւ յայտնի իշխանութիւնդ։
Ժամանակ ձմերայնոյ, և ծառք վաղվաղակի
Ի հրաբեր ցրտութենէն թառամին.
Խամրի գեղեցկութիւնն, տկարանան ոստքն,
Թափի տերեւն՝ իբր մեռելոյ մազ։
Եւ յետ փոքու ինչ՝ զապականութիւն ի բաց դնէ,
Ի գեղեցկութիւն դարձեալ, և բերէ նոր մազ,
Բողբոջք զգեղեցկութիւն, և տերեւն՝ հեր.
Եւ յանյայտից յառնեն գերեզմանաց՝
Ըստ սովորական յարութեան ազգին։
Իսկ հնձոց ժամանակ՝ ոչ ունիմ ասել թէ ո՛րպէս
Նոյն ինքն կիզիչ արեգակն,
Ի ևևիւ ժամևանակի և ի շրջանի ընթացից՝
Երբեմն թխացուցանէ զդոյնն կիզմամբ,
Եւ երբեմն սպիտակացուցանէ զմարմինն.
Եւ զոր ծնանի զսերմանեացն մանկունսն,
Գէտ գործէ զմրգոցն հիւթս։
Զի խառնես զնոսա առ օդ ընթացիւք,
Զչերմն ընդ խոնաւին չարամանես ճանապարհակցի.
Որպէս զի խառնեացի միջնորդի յանկութեամբ՝
Որ ի նոսա պարարութեանցն ծայրութիւնն.

288· Իմա՝ զցրտութիւնն ի բաց հալածէ։
289· Այսինքն է՝ փոխակի ընթացիւք գործեն զայսոսիկ։
290· Յօր· Աղբկանցն։
292· Հերք· եւրսիμον.
293· Տես ի ծանօթ· 55երորդ տողի։
298· Ցոյնն՝ որպէս ի մեռելոյ մազք։
300· Հերք· τρίχας φύει.
301· Ցոյնն. Βοτρυώδη τὰ ἀνθη (ասեն)։ — Յօր· Բողբոջք։
304· Այս է՝ յամարան. տես և ի տողն 281։
309· Մանկունս իմա զսերունդ։

Τὸν κρυμὸν ὠθεῖ, καὶ τὸ καῦμα συλλέγει.
Καὶ ταῦτα δρῶσιν ἐξ ἀμοιβαίου δρόμου·
Κόραις ὁμοίως συγχορευούσαις ἅμα,
Καὶ συμβαλούσαις τοὺς ἑαυτῶν δακτύλους,
Ὅπως χορὸν πλέξωσιν εὐρύθμου βίου.
Ὡς ἐμεγαλύνθη τῶν σοφῶν σου κτισμάτων
Ἡ παντοποιὸς ἐμφανῶς ἐξουσία.
Χειμῶνος ὥρα· καὶ τὰ δένδρα συντόμως
Ἐκ τῆς πυράγρας τοῦ κρύους μαραίνεται,
Φθίνει τὸ κάλλος, ἀσθενοῦσιν οἱ κλάδοι,
Ἐκρεῖ τὸ φύλλον, ὥσπερ ἐκ νεκροῦ τρίχες.
Καὶ μικρὸν οὔπω τὴν φθορὰν ἀποξέει,
Καὶ κάλλος αὖθις καὶ νέας τρίχας φέρει,
Βλαστοὺς τὸ κάλλος, καὶ τὰ φύλλα τὰς τρίχας,
Καὶ τῶν ἀδήλων ἐξεγείρεται τάφων
Πρὸς τὴν συνήθη τοῦ γένους ἀνάστασιν.
Θέρους ὁ καιρός· οὐκ ἔχω λέγειν, ὅπως
Ἐκεῖνος οὕτως ὁ φλογώδης ἥλιος
Ἐν ταυτότητι τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου
Πῇ μὲν μελαίνει τὰς χρόας ὑποφλέγων,
Πῇ δ'αὖγε λευκὰ δεικνύει τὰ σώματα.
Καὶ ξηρὰ μὲν δρᾷ τῶν σπαρέντων τὰ βρέφη,
Ὑγρὰς δὲ ποιεῖ τῶν ὀπῶν τὰς ἰκμάδας·
Κιρνᾷ γὰρ αὐτὰς τῷ πρὸς ἀέρα δρόμῳ,
Καὶ θερμὸν ὑγρῷ συμπλέκει ὁδοιπόρῳ,
Ὅπως κερασθῇ τῇ μεσαζούσῃ σχέσει
Ἡ τῶν ἐν αὐτοῖς ποιοτήτων ἀκρότης·

310· Ցոյնն՝ վասնզի հիւթս (τῶν ὀπῶν) և ոչ մրգոց (τῶν ὀπωρῶν)· այսպէս և այլ ուրեք ուրեք, զոր օրինակ ի տողն 332, և այլն։ — Տես և ի ծանօթ· 320երորդ տողի։
311· Ցոյնն՝ զի խառնէ... լաւագոյն, յերրորդ դէմս, որպէս և միաք բանին պահանջեն· այլ ի ձեռագրի միում՝ յիշատակելոյ ի Մխինէ, դնի համաձայն հայ թարգմանութեան՝ յերկրորդ դէմս, իբրև առ արեգակն ուղղելով զբանս։ Փոփոխութիւն գիտաց առ Պիսիդեայ ոչ սակաւ ուրեք տեսանի յընթացս քերթուածոյս։ — Հերքեր· κιρνᾷς γὰρ αὐτόν.
313· Ցոյնն՝ մէկնորդի յարաբերութեամբ։

315. Զի մի՛ կիզցէ ըմբռնմամբ ջերմութիւնն,
Ոչ գոլով ՚ի նմա խոնաւուտ հիւթոյ.
Եւ ոչ դարձեալ ՚ի ծայրագոյնն սահեցէ հեղումն,
Խոնաւութեանն բերումն ողողեսցէ.
Այլ որպէս ՚ի մի գործ՝ միակք երկու,
320. Ծնանի հիւթ, և առաջի արկանէ զպարարտութիւն,
Եւ մրգոցն հում՝ ծնանի զողայն.
Զորս պատե բազում ևոչիւք չոչանօք,
Զի մի՛ ծանրացի խոնաւորիւն հեղկացն,
կամ ՚ի բռնութենէ ձնչման ևեղիցի այնքան՝
325. Մինչև հիւթ պտղոցն արտաքս հոսեսցի:
Եւ վասն զի պիտոյ է պնդութիւն՝ դալարոյն,
Եւ թուլութիւն՝ մրգոցն կարծրութեան,
Մի ջերմութիւնն՝ հանդիպեալ երկոցունցն՝
Զոմն պնդէ և զոմն թուլացուցանէ հրաշալի բոցովն.
330. Եւ լնու զպակասութիւնն հակառակ պարգևօքն.
Դալարոյն՝ արմատ հաստատուն բուսուցանէ,
Եւ նուրբ իմն թանձրացուցեալ զմիրգսն ջերմու-
(թեամբ,
կերակուր մարմնեղէն իմն համեմէ ցօղով:
Որպէս զառ ՚ի մէնջ սրտի հմութիւն,
335. Ճառագայթ իմանալոյ արեգականն ծագեալ՝
Ջեռուցանէ, փափկացուցանէ, զարգացուցանէ եւ
(սնուցանէ,
Եւ պտուղ դնէ ՚ի նմա յանպտղութենէ:
Ո՛ր չորեքերիվարեան որպէս կառաց դիր
Զտարերս դասելով և կառավարելով զժամանակս՝

315. Ցօր. ևէս է... ջերմութեամբ. ուղղեցաւ ըստ յունին (φλέξει). զի միւք բանին են, մի զուցէ ջերմութիւնն ասստկութեամբ իւրով կիզուցու (զմիրգս): — Ձյոյն մակբայն δραστικῶς (աստկաբար, ահեղաբար) յեղու թարգմանիչն ըմբռնմամբ՝ առեալ ՚ի δράσομαι (ըմբռնեմ, ձերբակալեմ) բայէն: — Հէրքէր. Καὶ μήτε φλέξῃ.

317. Ընդ մէջ այսր տողի և յաջորդին ՚ի հայ թարգմանութեան կարգի և տողս. «Եւ ոչ ՚ի ջեռուցմանէն որք մեացեալ», զոր իբր բացատրութիւն իմն համարիմ մեկին իմաստից յոյն քնագրին, որ ասել կամի՝ Զի մի՛ ՚ի ծայրայեղ հեղումն բերեալ հիւթոյն՝ արտաքս հոսիցի, եթէ զուրկ մնասցէ ՚ի ջերմութենէ:

315. Καὶ μήτε φλέξει δραστικῶς ἡ θερμότης,
Ὑγρᾶς ἐν αὐτῇ μὴ παρούσης ἰκμάδος·
Μήτε πρὸς ἄκραν ἐξολισθήσῃ χύσιν,
Τῆς ὑγρότητος ἡ φορὰ μονουμένη.
᾽Αλλ᾽ ὥσπερ εἰς ἓν ἔργον ἐργάται δύο,
320. Τέγγει μὲν ἰκμὰς, καὶ παραβάλλει τὴν πόαν,
Καὶ τῆς ὀπώρας ὠμὰ τίκτει τὰ βρέφη,
᾽Εν οἷς τὰ πολλὰ λεπτὰ τείνει σπαρτία,
Μήπως βαρυνθῇ τῶν ὀπῶν ἡ χαυνότης,
Καὶ θλῖψιν ἔξει τῇ δέσει τοῦ σφίγματος,
325. Κἀντεῦθεν ἰκμὰς τῆς ὀπώρας ἐκπέσῃ.
᾽Επεὶ δὲ δεῖται πήξεως μὲν ἡ χλόη,
Χαυνώσεως δὲ τῶν ὀπῶν ἡ στερρότης,
Θέρμη συναντήσασα ταῖς δυσὶ μία,
Χαυνοῦσα, καὶ σφίγγουσα τῷ ξένῳ λόγῳ,
330. Πληροῖ τὸ λεῖπον δωρεαῖς ἐναντίαις·
Καὶ τῇ χλόῃ μὲν ῥίζαν ἑδραίαν φύει·
Λεπτῇ δὲ χυλώσασα τοὺς ὀποὺς ζέσει,

Τὴν βρῶσιν ὡς ἔνσαρκον ἀρτύει δρόσῳ.
῾Ως καὶ παρ᾽ ἡμῖν ὠμότητα καρδίας
335. Σπινθὴρ νοητοῦ προσβαλόντος ἡλίου.
Θάλπει, μαλάττει, καὶ πεπαίνει, καὶ τρέφει,

Καὶ καρπὸν ἐντίθησιν ἐξ ἀκαρπίας.
῾Ω τετράπωλον ὥσπερ ἅρματος θέσιν,
Στοιχεῖα τάττων, ἡνιοχῶν δὲ τοὺς χρόνους

320. Ցոյնն. Ոտոգէ զհիւթ և յառաջ ածէ զբոյս, և ծնանի զհաշս սերմանս աչնայնի: ՚Οπώρα նշանակէ փոխաբերաբար նաև զպտուղս աշնանայինս առհասարակ, սակայն աստանօր ըստ սովորական իմաստիցն զաշնանային ցուցանէ զժամանակ:

329. Ցոյնն՝ հրաշալի բանիւք կամ եղանակաւ. որպէս հրեւի՝ յունաբէն օրինակ թարգմանչին ունէր ξένῳ φλόγῳ (սքանչելի բոցով):

332. Ցոյնն՝ ζέσι-ն (տուչ ὀπούς). ցօր. Բարբառեալ զերբն, որ վրիպակ թուի ընդօրինակողին. ուղղեցաւ ըստ յունին:

333. Հէրք. δρόσον.

334. Իմա սաստկութեան, ըրտութեան, պնդութեան (սրտի):

338–369. Ցաղագս չափոյ և բաժանման ժամանակաց աւուրց և ամաց:

340. Եօթն չրջագայիւք աւուրց՝ շուրջ ընթացիւք,
Անցուցանել զկենցաղոյս սեռն
Առեղաւ սովորականաւ և անուաւ անցուցանելով.
Եւ ընդ նմին պահելով զփիլհամուռ դրունսն,
Զի մի գուցէ կառքն 'ի սովորութենէն արտաքս (ընթացցին,
345. Եւ խանկսրաւմն առաքեսցէ և խոկեսցէ զտեսութիւնն,
Եւ ապականիչ պատերազմն ամբոխէն արկցէ աղմըս- (կելով.
Այլ որպէս զի ամենեցունց ըստ կարգի լինիցի ընդ-
Եւ ոչինչ զմեզ անձընտէր տեսանել, (թացքն,
Այլ հասարակաց զարարածս՝ ծառայս քո գոլ,
350. Եւ ոչ չաղկապեցելոյն՝ 'ի լուծուսմն ընթանալ.
Եւ ոչ դարձեալ անցանել ըստ հաստատեալ սահմանսն,
(Բայց միայն զի գյեղուսմն առնիցես դու,
Քանզի պատեհ համարեցար նախադիտմամբ զօգ-
Քոց մեծ ձեռագործացդ արարածոցս. (տակարսն)
355. Ոչ յեղուլ ամենազգի չիսթմամբ
Աչխարհակործան յեղուսմն ապականութեան 'ի վե- (րայ ածել.
Եւ ոչ դարձեալ մնալ առանց յեղման, այլ գոլ սահ- (մանս
Ի կարևոր յեղանակէն, ոչ զանխլանալ ժամանակին,
Աստուած թուեցաւ տեսողացն արարածքս:

342. Հերք. ῥυμῷ.
345. Յօրինակի մերում. Եւ խոնթրեալ խոկեսցէ զբեսուխնն, իմա խառնակեսցէ, չիսթեսցէ զտեսարան համագոյից:
346. Իմա՝ և ազմուկս 'ի վերայ ածեալ՝ արկցէ 'ի ներքս պատերազմն, որ ապականեսցէ զամբոխն կամ զժողովուրդս: — Հերքեր. τε φύρσι ἐμβάλῃ.
347. Յօրինակի մերում. Այլ զի ամենէն ըստ կարէն լեզին ընկոյց:
348. Իմա զի մի զոք ինքնիշխան կարծեցեալք, այլ առհասարակ զամենայն արարածս՝ ծառայս Արարչին լինել. որպէս ունի յոյն բնագիրն:
351. Յօրինակի վանացս. Այլ նախ ըստ հաստատեալ սահմանն:
352. Այսինքն է, բայց եթէ յորժամ զու ինքնին (Աստեղծողդ) զործեսցես զյեղուսն, զոր 'ի դէպ համարիցես քոյովդ կանխագիտութեամբ: — Ընտրելագոյն ևս ունի օրինակ մեր յԵղեսեան:
353. Յօրինակի մերում. Նախդիմամբ զբիսոկրսն ի արբրածոց:

340. Ἐν ἑπτακύκλοις ἡμερῶν περιδρόμοις·
Διεξάγων δὲ τοῦ βίου τὸν ἄξονα
Ῥυθμῷ συνήθει, καὶ τροχῷ βεβηκότι·
Καὶ συμφυλάττων τὰς συνεκτικὰς θύρας,
Μήπως ὄχημα τοῦ συνήθους ἐκδράμῃ,

345. Καὶ σκύλμα πέμψῃ, καὶ ταράξῃ τὴν θέαν,
Δημοφθόρου τε λύσιν ἐμβάλῃ μάχης.

Ἀλλ' ὥστε πάντων τακτὸν εἶναι τὸν δρόμον,
Καὶ μηθὲν ἡμᾶς αὐτοδέσποτον βλέπειν,
Κοινὴν δὲ δούλην πᾶσαν εἶναί σου κτίσιν·
350. Καὶ μήτε συνδεθεῖσαν εἰς λύσιν τρέχειν·
Μήτ' αὖ παρελθεῖν τοὺς πεπηγμένους ὅρους,
(Εἰ μὴ μόνος σὺ τὴν τροπὴν ἀπεργάσῃ,
Καὶ γὰρ συνεῖδες προσκοπῶν τὸ συμφέρον·)
Τῶν σῶν μεγίστων ἐργοχείρων τὴν κτίσιν·
355. Μήτε τρέπεσθαι πᾶν γένος, καὶ συγχύσεις
Ταῖς κοσμολέθροις ἐκτροπαῖς παρεισάγειν·

Μηδ' αὖ μένειν ἄτρεπτον, ἀλλ' ἔχειν ὅρους

Τρεπτῆς ἀνάγκης, μὴ λαθοῦσα τῷ χρόνῳ,
Θεὸς νομισθῇ τοῖς ὁρῶσιν ἡ κτίσις.

355. Թուի 'ի ձեռագրի թարգմանչին լեալ παγγενῶς (ամենազգի), փոխանակ πᾶν γένος (ամենայն ազգ իրաց) բառիս: — Համաձայն հայ թարգմանութեանն ունի և Հերքեր. Մի ծե τρέπεσθαι παγγενῶς.
356. Հերք. ἐπεισάγειν.
357. Յոյնն. այլ սահման:
358. Ոչ ջանիլանալ ժամանակին. յոյնն ունի. Զի մի յանցանել ժամանակաց 'ի վերայ՝ տեսողացն (գանյեղլիութիւն էից) Աստուած թուեսցին արարածքն:
359. Յօրինակի վանացս գկնի այսր տողի՝ կարգին յետագայքդ՝ օտար 'ի բնագրէն. «Յաղագս որոյ մի տեսողաց Աստուած թուեսցին գոլ արարածքս, այլ յԱրարչէդ հաստատեալք, որում հարկելով հրամանի՝ գիւրաքանչիւրն բացավճարեն գործ մշակութեան: Որպէս ոմն գեղեցկատեսիլ ասաղ». և այսպէս անցանէ 'ի տողն 363, յառաջ վարելով զբանն:

360. Ո՞վ ոք զլուսին կամ զարեգակն տեսանելով այօք՝
Զսորա առ ՚ի նուազութիւն ախտացումն,
Եւ ոչ նոյնժամայն գիտասցէ ուսուցչին բնութեամբ.
Որպէս զի ոչ արդեօք փոխեալ լինէին լուսաւորքն
Եթէ ոչ էր ընդ կրիւք լոյս ջահին: (մի՛ գոլ,
365. Կամ ո՞վ զնոյն գեղեցկատեսիլ աստղ՝
Լուսաբեր ծանուցեալ և մթացուցեալ երեկ,
Եւ ոչ ծանիցէ զնա մշակ երկնընթաց,
Ճարող գիշերի և մարգարէ տուընջեան:
Ո՞վ ոք զմեծս զայս տեսանելով երկին,
370. Եւ զմշտաթաւալ բնութիւնն զոր ունի,
Եւ զաստեղացն չարունականապոյնս, (բաւոյ
Ջոմանս հիւսիսականս և զոմանս չարժութիւն հա-
Ընթացս արարեալ կամ եռեզափոխութիւնս.
Եւ կամ զանդունդս հեղման օդոյս՝
375. Ցրտացեալ և գարձեալ անդրէն խարուկեալ,
Եւ բղխմունս ընկալեալ հարկաւորս,
Եւ ոչ զանփոփոխելին ածցէ զմտաւ էութիւնն,
Եւ համարեսցի ազախին զմշտայեղ արարածս:
Ո՞վ ոք զեռանդեալ զկարկուտ և կամ հեղումն
(մառախղի,

563. Լոոոոորդն մ֊ գոլ. յոյնն՝ լոոոոորդն ՚ի խոոր: — Հերքէր. φωστῆρες
564. Յոյնն՝ լոյս ջահէն:
566. Հաւանօրէն զտ. պիտաց (հայեցեալ, տեսեալ) բառն ընթերցեալ է թարգմանիչն յօրինակի իւրում σκοτίσας (պղտոցեալ): Լոոոբեր (φωσφόρος) է Արուսեակն կամ Այգաստղն, իսկ երեկ (ἕσπερον, արեւմուտք, երեկոյ) իմանալի է զաստղն Գիշերավար. որով յեղլի է՝ զնոյն աստղ տեսանելով և՛ Այգաբեր և՛ Գիշերավար:
567. Զիք այս տող յօր. վանեցւոյ:
568. Յօրինակի մերում. փոխ. գոլով էելերէ, և այլն:
369–382. Յաղագս երկնային հաստատութեան: — Երկինք պատմեն գփառս Աստուծոյ (Սղմ. ԺՉ. 2): — Խոստովան եղիցին երկինք սքանչելեացդ քոց (Սղմ. ՁՉ. 6):
371. Շարոնակոնոփոնս, յոյնն τοὺς συνεκτικωτάτους, որ է ընդրոոոբոնն, պինդոութիւն լինէն: — Յօր. մերում պակասին տողքն 369 և 370, իսկ այս տող 371 գրչի հետագայիւքն այսպէս, (որ անհամաձայն ընդ բնագրին՝ քաղուածօրէն յօրինեալ տեսանի յընդօրինակողէն).

360. Τίς γὰρ σελήνην, ἢ τὸν ἥλιον βλέπων
Ὀφθαλμιῶντας τῇ πρὸς ἔκλειψιν νόσῳ,
Οὐκ εὐθὺς ἔγνω τῇ διδασκάλῳ φύσει,
Ὡς οὐκ ἂν ἠλλάξαντο φωστῆρες γνόφον,
Εἰ μὴ παθηταῖς ἐζοφοῦντο λαμπάσιν;
365. Ἢ τίς τὸν αὐτὸν εὐσυνόπτως ἀστέρα,
Καὶ φωσφόρον γνοὺς καὶ σκοπήσας ἕσπερον,
Οὐκ οἶδεν αὐτὸν ἐργάτην διπλοδρόμον,
Κήρυκα νυκτὸς, καὶ προφήτην ἡμέρας;
Τίς τὸν μέγιστον οὐρανὸν τοῦτον βλέπων,
370. Καὶ τὴν ἀεικίνητον, ἣν ἔχει βίαν,
Τῶν ἀστέρων τε τοὺς συνεκτικωτάτους,
Νῦν μὲν βορείας, νῦν δὲ κινήσεις νότου
Ἐν ἐκδρομῇ ποιοῦντας, ἢ μεταστάσει·
Ἢ τὴν ἄβυσσον τοῦ χυθέντος ἀέρος,
375. Ψυχρουμένην νῦν καὶ πάλιν πυρουμένην,
Καὶ προσβολὰς πάσχουσαν ἠναγκασμένας,
Οὐ τὴν ἄτρεπτον ἐννοήσας οὐσίαν,
Δούλην νομίζει τὴν ἀείτρεπτον κτίσιν;
Τίς βρασμὸν, ἢ χάλαζαν, ἢ χύσιν ζόφου,

371... Տ[ինա և այլոցն աստեղց չարունակութիւնք՝
372... Ամանք հիւսիսայինք և ումանք հարաւայինք
373... Ունելով զընթացս չարժման:
379... Եւ այլ ոմն զկարկուտ և կամ հուր ՚ի վայր բերելով.
380... Եւ հեղումն մառախղի կամ խոնաւուտ ծուխ,
381... Կամ երկիր գողալով տապնապաւ,
383... Կամ ծով ծփմամբ և խաղաղանալով,
384... Փախչողի օրինակաւ:
372. Ջոմանս... զոմանս. յոյնն νῦν μὲν... νῦν δὲ (մերթ... մերթ, այժմ... և այժմ):
376. Բղխմանս, գուցէ բաղխմանս, զի յոյնն προσβολὴ ցուցանէ զանորոշ ինն գործողութիւն ՚ի վերայ անկանելոյ, բաղխելոյ, հպելոյ. որով իմասցեն լինին Անհրաժեշտ բաղխմունս կամ յեղափոխութիւնս կրելով:
379. Յոյնն. Ո՞վ ոք վերացոյծ, վերբոոբ, և այլն. Խոռոբեմբ կամ Խոռոմբ (βρασμόν) թուի իմանալ զմրրիկս օդոյ և կամ զզրերդումն առհասարակ տարերաց. հեղմամբ մոռոխոլոյ՝ զթխակուռաւակ ամպս. հուր ՚ի վայր բերեալ կայծակն է, իսկ խոռոբոբ ծուխ՝ փայլակն: — Հերքէր. ἢ χύσιν γνόφου.

Եւ կամ հուր 'ի վայր բերեալ և կամ խոնաւուտ (ծուխ,
Կամ զերկիր դողացուցեալ և տագնապեալ տեսա- (նելով,
Եւ ո՞չ գիտացեալ՝ ազախին ամբոխեալ զարարածս։
Ո՞վ ոք զծով 'ի ծփանս տեսանելով՝
Ոչ գիտացեալ զնա՝ փախչողի օրինակաւ՝
Արտաքս փախուցեալ և ըմբռնեալ 'ի ներքս։
Եւ կամ ո՞՝ յոլովակի ջեռուցեալ ցուրտ ջերմու-
Եւ անառակ բախմամբ հողմոց, (թեամբ,
Բոլորովիմբ զնա ամբոխեալ վայրենաբար
Զերկիր հարկանելով, բարկութեամբ
Ցանդըգնի և լայնացուցանէ զբերան իւր,
Բազում ինչ գոչէ, և թքանէ զփրփուրն արտաքս.
Եւ ազմըկի առ ափն ծփանօք.
Եւ ջուրս բազմաց հոսանաց ըմպելով՝
Զանամոքելի ազութիւնն 'ի խորոց զգայուի.
Եւ առաւելութեամբ արբեցութեան ամբոխի,
Խորտակել զկապանսն և փախչել կամի.
Անդրէն 'ի ներքս քարշի, և երկուցեալ կայ մնայ,
Եւ ըստ խոնաւուտ գրունն ոչ անցանէ,
Այլ անդրէն յինքն յորսայսեալ անկանի.
Որպէս զազախին կալեալ զհերաց։
Ջանզի գան հարկանէին օգտակարապէս արարածքս,
Չի առանց գանի՝ երկիւղիւն ողջախոհասցուք մեք.
(Խնայող խնամով յանվտանգ տեսութիւնն).

383–400. Յաղագս ծովու։
384. Ի վերայ լերանց կացցեն ջուրք. 'ի սաստէ քումմէ փախիցեն (Սղմ. ճԳ. 7)։ — Յօր. ֆոխլոչ։
387. Հերք. τῶν πνευμάτων.
388. Ամբոխեալ, յօր. մերում հալածել։
393. Հոսանաց (բերմանց), անշուշտ զգեաղց հոսանս խմանայ և ոչ զանձրեւաց. ըստ այնմ թէ «Ամենայն գետք 'ի ծով գնան և ծով ոչ լնու»։
395. Յօր. վանացս՝ արբեցութեանն։
396. Ելանեն լեռնանան և խլանեն դաշտանան, 'ի տեղի յոր հաստա- տեցեր զնոսա. սահման եղիր՝ և ոչ անցանեն, և ոչ եւս դառնան 'ի ծածկել զերկիր (Սղմ. ճԳ. 8. 9)։ — Հերքեր. ծածրեցաւ,

380. Ἢ πῦρ καταχθὲν, ἢ βραχεῖσαν αἰθάλην,
Ἢ γῆν τρέμουσαν, καὶ παρειμένην βλέπων,
Οὐκ οἶδε δούλην τὴν κλονουμένην κτίσιν;
Τίς τὴν θάλασσαν ἀστατοῦσαν προσβλέπων,
Οὐκ οἶδεν αὐτὴν δραπέτου τινὸς δίκην,
385. Φεύγουσαν ἔξω, καὶ κρατουμένην ἔσω;
Ἢ πολλάκις ζέσασα τῇ ψυχρᾷ ζέσει,
Καὶ ταῖς ἀτάκτοις προσβολαῖς τῶν ῥευμάτων,
Ὅλην ἑαυτὴν, οἷα μαινὰς ἀγρία,
Τῇ γῇ περικρούσασα, καὶ θυμουμένη,
390. Θρασύνεται μὲν, καὶ πλατύνει τὸ στόμα,
Καὶ πολλὰ κράζει, καὶ τὸν ἀφρὸν ἐκπτύει,
Καὶ συμπέφυρται πρὸς τὰ χείλη τῷ σάλῳ·
Κρουνοὺς δὲ πολλῶν ἐκπιοῦσα ῥευμάτων,
Ἄπεπτον ἅλμην ἐκ βάθους ἐρεύγεται.
395. Τῇ πλησμονῇ δὲ τῆς μέθης ταράττεται,
Ῥῆξαί τε τὰς κλεῖς, καὶ διαδρᾶσαι θέλει·
Ἀνθέλκεται δὲ, καὶ φοβεῖται, καὶ μένει,
Καὶ τὰς ἐνύδρους οὐ παρέρχεται θύρας,
Ἀλλ' εἰς ἑαυτὴν ὑπτίως ἀνατρέχει,
400. Ὡς οἷα δούλη τῶν τριχῶν κρατουμένη.
Μαστίζεται γὰρ συμφερόντως ἡ κτίσις,
Ὅπως ἀπλήγῳ σωφρονισθῶμεν φόβῳ,
(Φειδοῖ προνοίας τοῦ τεχνίτου τῶν ὅλων,)

398. Յօր. մերում. Եւ ընդ առաջս դրանն, անհամաձայն յայն բը- նագրին։
399. Զխռովութիւն ալեաց նորա ցածուցանես (Սղմ. ՁԸ. 10). — Ժո- ղովեաց որպէս 'ի սիկ զջուրս ծովու (Սղմ. ԼԲ. 7)։
400. Ի մերում օրինակի. Որդեւ ղաղախին խլել զհերաց՝ վէ անդէ երկեղեա. յորում աստի և անդր պակասեն՝ մինչեւ ցառն 883. Այլ ո՛վ գերդ, և այլն։
401–507. Յաղագս թէ նախ խրատիմք 'ի Տեառնէ զանազան եղանա- կօք և ոչ պատժիմք։
402. Զի առանց գանի՝ եղաք ըստ յուսին. զի յօրինակի մերում և Ան- տոնեանց գնի՝ վէ անդէ երկեղեա, և այլն։
403. Յոյնն. Խնայող նախախնամութեամբ Արուեստաւորին ամենե-

Եւ խորչեսցուք՝ որպէս մանկունք՝ երկեցուցչաւ լինչ.
Եւ կամ ղչուն փոքրիկ գան հարեալ՝
Զաուիծուցն ողջախոհացուցանեն զյանդգնութիւն։
Ո՛ր ամենայնիւ չափ տայ մեզ զբուժմունս
Ժամադրեցելոցն պարտուց ժամադրութեանց.
Աւազակելով զմեղս երկիւղիւ,
Բռնադատես առ ՚ի կեցուցանել զկենցաղս,
Եւ ոչ դատես ըստ օրինացն. այլ ՚որքան
Սղալիմք մեք, տարերքս գան հարկանին,
Եւ կշռամբանս ընդունին իմոց յանցաւորութեանցս,
Այլոց վիրօք վիրաւորեալ.
Որպէս զփոխուման ախտի կեղոյ,
Որ մինչդեռ յայլս լինի հիւանդութիւն՝
Ախտին վտանգ յայլս ընթանայ։
Եւ լինիմ այժմ ՚ի մտաց զարմացման,
Թէ զիաւրդ դատաւորն իրաւունս աւանդելով այլոց,
Ինքն այլոց ակն առնու և մարդասիրէ անձկութեամբ,
Փոխանակ այլոց սխալանաց՝ զայլս քարչէ ՚ի դա-
(տաստան.
Եւ զիաւրդ դատաւորն՝ զայնոսիկ որ զդատաստանսն
(առնեն իրաւանց,

ցուն։ — Յայսմ վայրի սկսեալ ՚ի 401 տողէ մինչեւ ցտողն 406 այլազգ են կարդ բանիցն ՚ի հայ թարգմանութեան, զորս վերաձեալ մեր՝ տողեցաք համաձայն յոյն բնագրին։ Ի հայումս տողքն յաջորդեն այսպէս 402, 404, 405, 406, 401, 403. յետ որոյ կարգին և այլ և տողք երեք՝ օտարք ՚ի յոյն բնագրէն. այսպէս.

Որպէս զի ամենայն խստասպարանոց ծառայ
Զծառայակից իւր՝ գանիւ ողջախոհեալ սեսանելով՝
Նախ քան զառնուլն գան՝ բարեկարգ լինել ուսանի։

405. Յոյն. Ըստ որում և զկորիւնս չանց գանահարեալ։ — Հերքեր. Εἰ καὶ.

406. Աբիսառոել (Յեփ. Կ՚ենդ. Թ. 44) և այլք ըստ նմանէ՝ աւանդեն ՚ի հրոյ և ՚ի խօսելոյ աքսղաղի երկնչել առիւծու. ոչ յիշեմ ընթերցեալ ուրեք՝ զոր Պլուտէս ասէ՝ նաև ՚ի ձայնէ կորեան չանց հարելոց սարսափել գազանին. գուցե զայդ հնարս ՚ի վար արկանէին նուաճողք երեց առ Պլուտեաւս։

407. Յօր. Ո՛ ոչ ինոյնիս։ Խառնակ և անլսմանալի է տողդ ՚ի հայ թարգմանութեան. իսկ բառացի յետուն յունականին այս է. «Ո որ միշտ չնորհես յապաղումն այնոցիկ՝ որք զանցանեն զժամադրելոց»։

Καὶ συσταλῶμεν, ὡς φοβήτρῳ παιδία,
Ἢ καὶ τὰ μικρὰ τῶν κυνῶν τετυμμένα,
Τὸ τῶν λεόντων σωφρονίζουσι θράσος.
Ὃ μέχρι παντὸς ἐνδιδοὺς ὑπερθέσεις
Ταῖς ἐκπροθέσμοις τῶν χρεῶν προθεσμίαις·
Ὁδοστατῶν δὲ τὴν ἁμαρτίαν φόβῳ,
Βίας τε ποιῶν εἰς τὸ σῶσαι τὸν βίον,
Καὶ μὴ δικάζων συντόμως, ὀπηνίκα
Σφαλῶμεν ἡμεῖς· ἡ κτίσις δὲ τύπτεται,
Ποινὰς τε πάσχει τῶν ἐμῶν ἐγκλημάτων,
Ἀλλοτρίῳ μώλωπι τραυματουμένη·
Ὡς ἐν μετάρσει λοιμικῆς ἀῤῥωστίας
Ἄλλων ἐχόντων τὴν τομὴν τῶν τραυμάτων
Ὁ τοῦ πάθους κίνδυνος εἰς ἄλλους τρέχει.
Καὶ γίνομαι νῦν τῶν φρενῶν ἐν ἐκστάσει,
Πῶς ὁ κριτὴς δίκαια θεσπίζων ὅλοις,
Προσωποληπτεῖ, καὶ φιλανθρώπῳ σχέσει,
Ἄλλου σφαλέντος, ἄλλον ἕλκει πρὸς δίκην·

Καὶ πῶς ὁ κρίνων τοῖς δικάζουσι κρίσιν·

409. Աւաղակելով. յունական բառն ὀδοστάτης նշանակէ պահապան ճանապարհի, յորմէ փոխաբերաբար նաև աւազակ կամ հաղիւհար. յաւագ գայ բառդ յարմատականացն ὀδός (հանապարհ) և ἵσταμαι (յառնել կալ, հակառակ կալ), և այսու վերջին իմաստիւ իմանալի է առաւնօր, իբր թէ ասիցէ՝ երկիւղիւ կամ ՚ի ձեռն երկիւղի հակառակ կաս մեղաց, արգելուս զմեզս։

411. Ըստ օրինացն. յոյնն՝ κατὰ τὸ κατ, ֆառնանալի (սուտոմաս). թուի ընթերցեալ թարգմանչին οὐν νόμῳ (ըստ օրինաց)։ Այլ ՚որթան. յոյնն՝ ὄιλ յորթամ (ὀπηνίκα).

413. Կղտոքանս. յոյնն՝ գուֆանս, պոտիթս (ποινάς).

414. Այլոց վէրօք. յոյնն՝ յերաչխեպս այլոյ ուրուք։

415. Ցօր. ՚ի ելոց, ուղղեցաւ ըստ յունին։

416. Ցոյնն. Այլոց ունելով զվարուած վիրաց։ — Հերքեր. τὴν νομὴν τῶν τραυμάτων.

419. Այլոց. յոյնն՝ ὀվնէյսան (ὅλοις). գուցե ձեռագիր թարգմանչին ունէր ἄλλοις (այլոց)։ Աւանդելով ըստ յունին՝ տաբսվելով, պատրէրելով։

420. Ցօր. յանդիսուրիամբ։

422. Հերքեր. δικάσουσι.

թէ կաշառս առնուցուն՝ տրտնջէ մեծամեծս,
եւ ինքն ՚ի յառնուլ կաշառս ճեպի,
Զաղքատս յօժանդակս արժանի պարտուց ունելով,
(Իբր թէ՝ մինչ ասիցէ ոք՝ հաւատարիմ նուիրակս).
Ընդ որոց ձեռն պահանջէ. և թիւրել զիրաւունս
Ճեպի վասն նոցա, ոչ երկուցեալ ՚ի պարսաւանաց:
եւ առնու կամս առաւել քան զոսկի,
եւ կոտոր մի հացիւ զօրէնս բռնադատէ.
Ցինքն քարչէ և զհեծութիւնս՝ թէ ոք տացէ:
Չաւանեալ հետևի և զկնի ցուրտ բաժակի.
եւ զմնացուածս ջերմ արտասուաց յինքն ամբարէ.
եւ լոմայի միոյ յոլովակի զհետ իջանէ,
եւ խնդրելով պատճառս՝ առ ՚ի գողանալ զիրաւունս:
Պատառէ զբազում մուրհակս պարտաւորաց,
եւ զտումարս ձեռնագրաց բազմաց փարփալէ.
եւ ՚ի թողութեանցն վերայ առատապէս ձեռնագրէ.
եւ զգրաւականս պարտուց, որ և է իրաւամբք են,

425. Տրտնջէ. յոյնն՝ յանդիմանէ, ψογοῦσι (ἐγκαλῶν): — Անիծեալ՝ որ առնուցու կաշառս հարկանել զանձն արեան արդարոյ (Բ. Օր. Ի. 25):

Անիրաւութիւն ՚ի դատաստանի մի առնիցես, և ակն ազքատի մի առնուցուս, և մի երեսաց աչառիցես հարստի. արդարութեամբ դատեսցես զընկեր քո (Ղեւտ. ԺԹ. 15):

Մի խոտորեսցես զիրաւունս անանկին ՚ի դատաստանի իւրում... և զամպարիշան մի ազբեցուցանիցես վասն կաշառի, և կաշառ մի առնուցուս, զի կաշառ կուրացուցանէ զաչս համարձակահայեացց և ապականէ զբանս արդարս (Ելք. ԻԳ. 6. 8): — Դատաւորս և առենապետս կացուսցես... և դատեսցեն զժողովուրդն դատաստան արդար, և մի աչառիցեն երեսաց, և մի առնուցուն կաշառս. քանզի կաշառ կուրացուցանէ զաչս իմաստնոց, և ապականէ զբանս արդարոց. արդարութեամբ արասցես զիրաւունս (Բ. Օր. 18–20): — Հերքեր. ἐγκαλεῖ.

425. Աբժանի պարտուց. յոյնն՝ վրիաւոր կամ կրպոյ ՚ի հարուցանել (ἀξιοχρέους). — Երանի՛ որ խորհի զազքատն և զանանկն, յաւուր չարի փրկէ զնա Տէր (Սղմ. Խ. 2): — Ձմեզս քո ողորմութեամբ քաւեսջիր, և զանօրէնութիւնս քո՝ զթովք անանկաց (Դան. Դ. 24):

426. Հերք. μυστικοὺς δομεστίκους.

427. Մորեւլի համարի թէ ազաւաղումն այլոյ ձեռին գուցէ ՚ի քանս Պիսիդեայ, յամբաստանել անդ զԱստուած՝ իբր կաշառաստու և

Ἡ δῶρα λαμβάνουσιν ἐγκαλῶν μέγα,
Αὐτὸς δὲ δῶρα λαμβάνειν ἐπείγεται,
Πτωχοὺς ὑπουργοὺς ἀξιοχρέους ἔχων·
(Ὡς εἴ τις εἴποι πιστικοὺς δομεστίκους·)
Ἐξ ὧν ἀπαιτεῖ καὶ προδοῦναι τὴν δίκην.
Σφύζει δι' αὐτούς, μὴ φοβούμενος ψόγον·
Καὶ λαμβάνει θέλημα χρυσίον πλέον·
Ἄρτῳ δὲ μικρῷ τοὺς νόμους βιάζεται.
Ὑφέλκεται δὲ καὶ στεναγμοῖς, εἰ λάθοι.
Ψυχρῷ δὲ πεισθεὶς θέλγεται ποτηρίῳ.
Καὶ λῆμμα θερμοῦ δακρύου πορίζεται.
Καὶ μέχρι λεπτοῦ πολλάκις κατέρχεται,
Ζητῶν ἀφορμὴν εἰς τὸ κλέψαι τὴν δίκην.
Σχίζει δὲ πολλὰς συγγραφὰς ὑπαιτίους,
Τόμους δὲ σαθροῖ μυρίων χειρογράφων,
Τοῖς ἀφεσίμοις δαψιλῶς ὑπογράφει,
Τὰς ὑποθήκας, καίπερ οὔσας ἐνδίκους,

կամ ԲԽՐՈՂ ՀԻՐԱՒՈՒՆՔ. այլ չկայ ինչ տեղի այդպիսի կասկածանաց, որ ակնհարկ տեսանի առաւելազանցութեան ձևով ճարտասանական գրձուածոյ՝ քերթողաբանել Պիսիդեայ, զառաւելագոյն մարդասիրութիւն Աստուծոյ ցուցանել կամելով առ մարդիկ:

429. Համաձայն վարդապետութեան Ս. Հարց առհասարակ՝ զյօժարութիւն կամաց ՚ի տալ զգոյն՝ վերադասէ քան զտուրսն ՚ի յաւելուածոյ ընչից. «Չի մեծութիւն սրբից ոչ ՚ի ճոխութեան արծաթոյ հասատաեալ կայցէ կամ յառատութեան, այլ ՚ի զուարթառատ յօժարութեան առատին» — Յովհ. Ոսկ. Մեկն. Նիկոպ:

431. Թէ ո՞ր պարտ. յոյնն՝ Իբր սրհաւոր, ընկալցի (εἰ λάθοι).

432. Որ ոք արբուսցէ ձեզ ջուր բաժակաւ... մի կորուսցէ վարձս իւր (Մարկ. Թ. 40):

433. Եւ զնացաւ. յոյնն՝ և զնայր կամ զերթեալ (καὶ λῆμμα).

434. Ակնարկէ ՚ի լուսային երկուս՝ զոր արկ այրին ՚ի գանձանակն (Մարկ. ԺԲ. 41–44):

435. Դադարել զիրաւունս իմա թաքուցանել, ծածկել զիրաւունս: — Արարեք ձեզ բարեկամս ՚ի մամոնայէ անիրաւութեան (Ղուկ. ԺԶ. 9):

437. Ջնչեաց զձեռագիրս մերոյ հակառակութեանն... եբարձ զայն ՚ի միջոյ (Կողոս. Բ. 14): — Փաթթել, չկիշեմ այլուր հանդիպեալ բառիդ իմաստիւք եղծանելոյ կամ պատռելոյ, բայ նշանակէ յունական ձայնն σαθρῶ (ապականել, ջնջել, փտեցուցանել). գուցե ընդհանրի է խօսիլն:

440. Վաղվաղակի անվաւեր առնէ։
Ինքն ըստ ինքեան ւրպէս կամի՝ վճիռ հատանէ.
Զօրէնս չարժէ՝ ոչ երկընչելով յօրինաց.
Լուծանէ զկապանս ամենայն պարտաւորաց.
Զաւակս արդարացուցանել փութայ զդատապար-
(տեալս.
445. Ընդ պոռնըկաց խօսի և առ մաքսաւորաց ագանի։
Իսկ թէ և յառաջիկայ Սաղմոսէն ուսցիս՝
Սովոր է և զմահապարտս առնել անպարտս.
Եւ լուծմունս՝ ահագին պարտաւորութեանց,
Ամ և զանօրէնս օրինաւոր սահմանէ.
450. Ֆանզի ոչ 'ի թուխ դրադեղին թանալով դատաւոր,
Ամ յարեանն իւրում կայլակունս զմատունս իւր
Թագաւորականաւ կարմրադեղով գրէ։ (Թացեալ՝
Որ զաղեղն իւր լարեալ առ 'ի խոցել բաղում ան-
Եւ յապաղեալ ունի զնետին ճեպումն. (դամ,
455. Ֆանզի պատրաստ ես զնետն յարձակել,
Եւ յամես զձգելն, աղեղնաւորդ.
Բազում անգամ և քարչես զաղեղնն, դարձեալ
Թուլացուցանես զնետն՝ թափեալ զլար մխայն.
Մտածու ձևացուցանես զահն,
460. Եւ սպառնալեաց նկարագրես պատկեր.
Մինչև երկեցուցեալ՝ որ հային 'ի խոցիչն՝
Խոնարհեցուցեալ զպարանոց իւր և իջեալ 'ի ծունկս,
Եւ ահիւ ամփոփեալ զբոլոր մարմինն,

441. Յօր. մարթի ընթեռնուլ նաև ընդ ինքեան։
442. Լաւագոյն ևս՝ համաձայն մտաց յունական բառին՝ ըրձիլ, պոռնէ. այսինքն՝ վեր 'ի վայր առնէ զօրէնս, զանցանէ զօրինօք։
444. Ֆրխատոս մխանգամ վասն մեղաց 'ի վերայ մեր մեռաւ, արդարն 'ի վերայ անարդարոց (Ա. Պետր. Գ. 18)։
Աձձն որ մեղիցէ՝ նոյն և մեռցի... Եւ եթէ ծնանիցի որդի... նա մի՛ վախճանեսցի յանիրաւութիւնս հօր իւրոյ, այլ կեցուցէ... Եւ որպէս զհօր մեղս մի՛ առցէ (Եզեկ. 4, 14, 19, 20)։
Ցոյնն ունի. Զաւազակս արդարացուցանէ, նուիրագործի (զոհի) վասն դատապարտելոց. իսկ Մօրելլի յեղու 'ի լատինն. «հաշտ ընդ դատապարտելոց»։
446. Ցոյնն. Սաղմոսէն Դաւիթ։ — Երանի որոց թողան անօրէնութիւնք, և որոց ծածկեցան մեղք իւրեանց. երանելի է այր՝ որում ոչ համարեսցի Տէր զմեղս նորա (Հռովմ. Դ, 8։ — Սղմ. ԼԱ. 1, 2)։

440. Γοργῶς ἀκυροῖ, καὶ χαράττει συντόμως,
Αὐτὸς καθ' αὑτὸν, ὡς θέλει, ψηφίζεται·
Νόμους σαλεύει, μὴ φοβούμενος νόμους·
Λύει τὰ δεσμὰ τῶν ὑπευθύνων ὅλως·
Λῃστὰς δικαιοῖ, σπένδεται κατακρίτοις·

445. Πόρναις ὁμιλεῖ, τοῖς τελώναις συμμένει·
Εἰ δὲ προκεῖσθαι ψαλμὸν ἐκ Δαβὶδ μάθοι,
Εἴωθε ποιεῖν καὶ φόνεῖς ἀναιτίους,
Καὶ διαλύσεις τῶν κακῶν ἐγκλημάτων,
Εἰ καὶ παρανόμους, ἐννόμους ὁρίζεται·
450. Οὐκ ἐκ βαφῆς γὰρ ὁ κριτὴς μελανδόχου,
'Αλλ' αἱματώσας τοὺς ἑαυτοῦ δακτύλους,
Βαφαῖς ἐρυθραῖς βασιλικῶς ὑπογράφει.
Ὡ τόξα τεύνων εἰς τὸ πλῆξαι πολλάκις
Περικρατῶν δὲ τὴν βολὴν ὑπειργμένην·
455. Τοῦ γὰρ βέλους μὲν εὐτρεπίζεις τὴν τάσιν,
'Αργὸς δὲ γίνῃ πρὸς τὸ βάλλειν τοξότης·
Καὶ πολλάκις τὸ τόξον ἐντείνας πάλιν
Χαλᾷς τὸ κέντρον, καὶ μεθέλκεις τὸν τόνον,
Καὶ τῇ δοκῆσει σχηματίζεις τὸν φόβον,
460. Καὶ τῆς ἀπειλῆς ζωγραφεῖς τὴν εἰκόνα·
Ἕως φοβηθεὶς πρὸς τὸ πλῆκτρον ὁ βλέπων
Κλίνῃ τὰ νῶτα, καὶ προκύψας εἰς γόνυ.
Καὶ τῷ φόβῳ τὸ σῶμα συστείλας ὅλον,

449. Իմա՛ զանօրէնս յօրէնս ածելով՝ արդարացուցանէ։
451. Ցոյնն՝ պարզաբար ասէ. Յարեան թմբաւելով զմատունս իւր։
452. Թոքսոբόλων, իմա՛ զօրէն թագաւորաց, ըստ օրինակի թագաւորաց (կայսերաց Յունաց, որք ղոլնէլէն հրվարտոլ կարմրադեղով գրէին)։
454. Հերք. παρακρατῶν.... ὑπειγμένην.
455. Ապա թէ ոչ զառնայլ առ նա, զսուր իւր սրեալ է և զաղեղն իւր լարեալ. 'ի նմա է պատրաստեալ զանօթս մահու, և զնետս իւր այրեցելովք է գործեալ (Սաղմ. Լ. 13, 14)։
459. Մտածու ձևացուցանէ, այն է՝ կարծեօք առն առանձին, 'ի կեղծս երևեցուցանէ։
461. Երկեցուցեալ. ցոյնն՝ երկոցեալ։
462. Զպարանոց. ցոյնն՝ վրկոնա. Մօրելլի թարգմանէ դարձուցեալ ընդ-

փախիցէ ՚ի վիրոյ նետին թափեցեալոյ։

Քանզի թէ կամիցին անտես առնել զձիգս նետիցն,
Պատրաստ առ ՚ի խոցել լինել աղեղնաւորին.
Իսկ եթէ հեռացի յասպարիզէ չարութեան,
(Քանզի սուր մարտի են մեզք),
Ի բաց դարձուցանէ զվիրաւորիչն յայլ կոյս.
Սակայն զի կամ այնպէս վրիպել աղեղնաւորն,
Եւ նմանեցուցանէ ըստ կարծեաց ՚ի բարկացումն.
Սակայն մի անգամ գան հարկանէ, և բազում անդ-
Ողբանօք խրատէ. ահիւ, ապառնալեօք, (գամ
Գթով տանջեալ. քանզի պատրաստ է (թեան.
Սպառնալեացն Աստուծոյ փրկութիւն լինել բնու-
Որ առ ՚ի կեցուցանել՝ հնարագործէ զանազանս,
Եւ չահի զանձինս հարստահաճառացն,
Եւ որք առնուլն կամին՝ երկնավաճառէ.
Եւ մարգարիտս հաճոյս առաջի դնէ,
Զոր ոչ խեփացուցին հնդկականքն սուզանք,
Այլ կենցաղոյս գլխակաւոր վշտագնութիւնք.
Աղքատս ցուցանելով զինչս թաքուցեալս,

Բիլոան, զի յունական ձայնն նշանակէ զերկոսին ևս իմաստս՝ զխոնարհեցուցանելոյ և զպարծուցանելոյ։

464. Յօր. մարթի ընդհեռնուլ նաև ՚ի վէրոյ։

465. Անթե տանել. եթէ ոչ է վրիպակ թարգմանչին, անշուշտ գաղափարողին են ազատարմունք՝ զանթեանէն փոխելով յ՚անթե տանել. զի մարթի է ընդհեռնուլ զաղղ ըստ մտաց յոյն բնագրին. «Քանզի եթէ կամք (լի)ցին անտեսել զձիգս նետիցն». զի հակառակ հայել (ἀντιβλέπειν) զնոյն նշանակէ, իբր՝ ընդ չտես առնել։ Իսկ անթե տանել նշանակէ լտնել, զերթեալ ՚ի բաց դարձուցանել, անխոհեմ տես տանել, և ոչ ուրեք գտանեմ չտեսանելոյ իմաստիւք ՚ի վար արկեալ առ նախնիս մեր։

466. Յոյնն. Նշաւակ հարուածոց աղեղնաւորին լինելիք։ — Հերքեր. ἑτοιμότρωτος.

468. Յոյնն. Քանզի ասպարէզ մարտի են մեզք։

472. Գան հարկանէ. Յոյնն զարզարար՝ հարկանէ։ — Հերքեր. ἅπαξ δὲ τύπτει.

475. Զկնի սպառնալեօք բառի՝ յոյնն յաւելու սպասաւոր կամ յոգմարք, տեսլեօք երեսից։

474. Յոյնն. Քանզի պարտ է սպառնալեացն Աստուծոյ փրկարար գոլ ՚ի քնէ։

Φύγῃ τὸ τραῦμα τῆς βολῆς κινουμένης·
465. Εἰ μὲν δοκεῖ γὰρ ταῖς βολαῖς ἀντιβλέπειν,
Ἑτοιμότρωτον γίνεται τῷ τοξότῃ.
Εἰ δ᾽αὖ μεταστῇ τοῦ κακοῦ μεταιχμίου,
(Μεταίχμιον δὲ τῆς μάχης ἁμαρτία)
Παρατρέπει τὸ πλῆκτρον εἰς τοὐναντίον.
470. Θέλει γὰρ οὗτος ἀστοχεῖν ὁ τοξότης·
Καὶ πλάττεται μὲν τῷ δοκεῖν τὸν ὀργίλον,
Ἅπαξ δὲ πλήττει, καὶ παραινεῖ πολλάκις,
Φόβοις, ἀπειλαῖς, ἐντροπαῖς, ἐνυπνίοις·
Στοργῇ κολάζων· δεῖ γὰρ εἶναι τῇ φύσει
475. Καὶ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ σωτηρίαν,
Ὃς πρὸς τὸ σώζειν μηχανᾶται ποικίλα,
Καὶ ψυχοκερδὴς γίνεται πλουτοπράτης,
Καὶ τοῖς λαβεῖν θέλουσιν οὐρανοπράτης·
Καὶ μαργαρίτας εὐδοκεῖ προτιθέναι,
480. Οὓς οὐκ ἀπωστράκωσαν Ἰνδικοὶ σάλοι,
Ἀλλ᾽αἱ πενιχραὶ τοῦ βίου περιστάσεις.
Πτωχοὺς ἔχοντας οὐσίαν κεκρυμμένην·

477. Յոյնն՝ լահ վնաքս կամ հոգելահ լինի (ψυχοκερδὴς γίνεται).

478. Իմա. Եւ որոց առանձ կամիցին՝ զերկինս վաճառէ։

479. Հաճոյս. յոյնն՝ հոգի առաջի արկանել։ — Յօր. Հարցն Աստուածանց զկնի այսր տողի՝ յայլորդեն տողքն 482, 483, 480, 481 և ապա 484, զորս տեղափոխեցաք ըստ բնագրին տպագրելոյ ՚ի Մխլնե և ՚ի Հերքերէ, զորս առաջնորդ մեզ ունիմք։

480. Խեփացուցին՝ իբր խեփորացուցին։ — Սպանդ ըստ յունին են (ζωμὸς) ձգանդ (σάλοι)· ապակայն ձեռագիրք ոմանք (առ Մորելլեայ) ունին λίθοι (գայլախառք, քարինք, ապառաժք, խուխք)։

481. Յոյնն. Այլ կենցաղոյս վշտագնութեանց պարագայք (կամ արկածք)։ Աղաւաղումն գրչի թուի բառդ ἐλλοιῶσι, զոյգ ընդհեռնլի է յելոյծ կամ լծրյծ, իբր ծրյծալիք։

482. Յօր. Աչքօքացուածովք ուղղեցաւ ըստ յունին։ Իմաստքն են, ցուցանելով զաղքատս՝ իբրև վինչս կամ զճոխութիւնս թաքուցեալս. իսկ յոյնն ունի. Զաղքատս՝ ունելով ծածկեալ մեծութիւնս։ — Սկսեալ ՚ի տողէս մինչև ցառն 488 լրովին՝ պակասեն ՚ի տպ. Հերքերի, որպէս և ՚ի տպագրութեան Մորելլեայ։

Թեթեւագնի, սակայն խեփացեալս,
Եւ առաւել քան զզմրուխտ փայլուն.
Եդեալ առաջի՝ որոց կամիցին՝ տղայս որբս,
Իսկ առ ծերս և ախտաժէտս և պանդուխտս,
Ոչ ծիրանիս և բեհեզս փայլուն,
Այլ հաւասար հրեշտակաց պատուոյ փայլիչս:
Իսկ զբորոտս եդեալ առաջի՝ կարկեհանս խօսելիս,
(Առաւել քան զխօսելիսն կարկեհան).
Զգեղտ քայս, կարմիրս, իբրև զխարոյկ վառեալս,
Լոյս փայլեալ 'ի վիրացն.
Զնչին արժէիւք (առ այս), այլ ակռանք ժանիւագինք,
Զամենեսեան պատրաստէ յաւելուած պսակացն կազ-
Որոց հիւծիչքն անդամոց խաղաւարտք՝ (մուխեան.
Փայլուն են առաւել քան զլոյս կարկեհանացն,
Յարքայութիւնն միշտ կենդանի աթոռոցն,
Որոց ոչ մահկանացու հատումն ընդմիջեալ,
Եւ ոչ 'ի յանդգնութենէ բնաւորաց երկուցեալ:
Ո՛ իմաստուն հարուածոցս, ո՛ մեծութիւն խորոց,
Ո՛ քաղցրութեանն անյայտութիւն. 'ի միոյ երկիւղէ
Զամանս մաքրէ՝ նախ քան զժամանակ դատաստանին,
Մաքրիչ հուր 'ի ներքս արկանելով զախտն.
Եւ մեզ նխոթէ զօրէն ուսուցչի,
Եւ վարձս մեզ յախտիցն արուեստաւորէ,
Զկարծեցեալ զչարչարանսն կենցաղոյս՝

485. Յօր. Թեթեւաթռուն, ուղղեցաւ ըստ յունին (τιμῆς πενιχρᾶς, ապ-
քատս արժէիւք, թեթեւս դնով, πλὴν ἀποκρότους ὅλους, այլ
կարծրացեալս զլխովին): Խրթնաբան և անիմանալի թուին ինձ
նաև խմբագիր յոյն բնագրին:
484. Յօր. Փայլուն:
485. Յայնն. Զայլս՝ ծերունիս և ախտաժէտս, և այլն:
487. Յայնն. Եւ զգեստաւորեալս ծիրանեօք և բեհեզօք, հրաւիրատուս
'ի պատիւ հրեշտակաց:
489. Յայնն. Խորովեալս (կամ լուցեալս) ցուցանելով քեզ խօսուն կար-
կեհանս. ապաքէն խօսին 'ի լուցանել անդ: — Այսպիսնակ տար-
բերութիւնք յայտնի նշանակք են թէ արդարեւ պատաւոմունք
սպրդեալ դառնին և՛ 'ի յունական բնագրին:
491. Զգեղս քայս՝ այսպէս յօրինակին. յոյնն ունի՝ πλουσίους
(στικτούς).

Τιμῆς πενιχρᾶς· πλὴν ἀποκρότους ὅλους·
Ὑπὲρ δὲ τὸν σμάραγδον ἐστιλβωμένους·
Προῦθηκε τοῖς θέλουσιν ὀρφανὰ βρέφη,
Γέροντας ἄλλους, καὶ νοσοῦντας, καὶ ξένους,
Καὶ πορφύραν, καὶ βύσσον ἐστολισμένους
Εἰς ἀγγέλους δὲ προξενοῦντας ἀξίας.
Φρυκτοὺς δέ σοι δείκνυσιν ἄνθρακας λάλους.
(Εἴπερ λαλοῦσιν ὄντες ἠνθρακωμένοι)·
Στικτοὺς, ἐρυθροὺς, ὡς τὸ πῦρ ἐξημμένους,
Τὸ φῶς ὑπαυγάζοντας ἐκ τῶν τραυμάτων·
Τιμῆς βραχείας, τοὺς ὑπερτίμους λίθους,
Ὅλους ἑτοίμους εἰς προθήκην στεμμάτων.
Ὧν αἱ τακεῖσαι τῶν μελῶν ἀναβράσεις
Στίλβουσι μᾶλλον, ἢ τὸ πῦρ ἐξ ἀνθράκων,
Εἰς βασιλείαν τῶν ἀειζώων θρόνων,
Τῶν μήτε θνητῶν ἐκκοπὴν δεδοικότων,
Μήτε θρασὺν τύραννον ἐπτοημένων.
Ὦ τῆς σοφῆς μάστιγος· ὢ πλούτου βάθος·
Ὦ χρηστότης ἄπληστος· ἐξ ἑνὸς φόβου,
Τοὺς μὲν καθαίρει, καὶ πρὸ καιροῦ τῆς δίκης
Καθαρτικὸν πῦρ ἐμβαλοῦσα, τὴν νόσον·
Ἡμᾶς δὲ νύττει συμφορᾷ διδασκάλῳ,
Καὶ μισθὸν ἡμῖν ἐκ νόσου τεχνάζεται
Καὶ τὴν δοκοῦσαν τοῦ βίου τιμωρίαν,

492. Յօր. Հարց Անտոնեանց այսպէս է կարդ բանիցդ, զոր եդաք
ըստ տպագրութեան Մխլնի և Հէրբերի. «Լոյս փայլեալ 'ի վի-
րացն. որոց հիւծիչքն անդամոց խաղաւարտք՝ փայլուն են առաւել
քան զլոյս կարկեհանացն. զամենեսեան պատրաստէ յաւելուած
պսակացն կազմութեան՝ յարքայութիւնն, միշտ կենդանի աթո-
ռոցն»:
498. Յայնն. Որոց ոչ 'ի մահկանացուաց հատմանէն ակաքեկեալք:
501. Յօր. Ինչ երկիւղ, ուղղեցաւ ըստ յունին, իմա միակ երկիւղիւ
կամ երկիւղիս եւեթ: — Ո տէրութեան անյապտութիւն, յոյնն՝ ո
անսպառ քաղցրութիւն. զբառս անյապտութիւն եղծումն կարծեմ
գրչագրողի՝ փոխանակ անչափութիւն (ἄπληστος) ձայնի:
504. Եւ ծիլ նխոթէ. յոյնն՝ և զմեզ մարակէ, խարազանէ ուսուցչաւ
թշուառութեամբ, այսինքն է, թշուառութեամբ՝ որ ուսուցանէ
մեզ, որ խրատէ զմեզ:

Հասարակաց՝ փրկութեան կատարէ պատճառ։
Որ երկրի հաստատութիւն ճախարակեաց ջուր,
կացուցեալ զծանրութիւնն ի վերայ անհաստ խարըս-
510. կամ հաստումն հեղեալ կամ զօդ· (խի,
Ոչ գիտեմ թէ զո՞ր նատուցեալ նմա այլ խարիսխ,
Եւ կամ զո՞ր արարչագործեալ նմա հիմն,
Որում չիցէ պիտոյ այլ հիմն.
Յաւէտ զի աղխուք անգիտելեօք
515. Աւարեալ ի կախաղանի զայսքան էութիւն.
Քանզի նուաւ խիճ ի երկիրս՝ վերաւարձ յերեսս ջուրց,
Որ զտեղի առեալ, և ոչնի զբնակեալսն։
Եւ զաւազ պարիսպ ծովու ժողովեալ,
Եւ նուրբ ցանկ ժողովելով նորա ծփանացն. (նեալ,
520. Աւարեալ զորոտմունս, և զփայլատակմունս սահմա-
ի խոնաւայնոցն արտաքս ընթանալ հրոյ առաքմունս։
Որ զհողմոցն էութիւնս գանձեալ,
Եւ յանյայտից յամբարոց, որպէս քեզ է գիտելի,
Դարձեալ հեղուս զնա ելիւք,
525. Ցորժամ բաչխես զշունչ առատապէս քոց ծառայից։
Որ զանթեաց ճանապարհ խոտորես՝
Ընդդարձուցեալ զվերին բերումն ի վայր,
Հեղլով զանդունդս ի խորութենէ ի վեր.
Ցորժամ առաջի արկանես ահ կարեւոր,

508–521. Յաղագս երկնային ջրոց կամ սահանաց։ — Իմա. Որ ի հաստատութիւն երկրի ճախարակեաց զջուր, այսինքն՝ չուրջ պատեաց զերկիր ջրով։ — Նա ինքն ի վերայ ծովու հիմունս արկ նմա (Սղմ. ԻԳ. 2)։ Հաստատեաց զերկիր ի վերայ ջուրց (Սղմ. ՃԼԵ. 6)։

509. Անհատ իմա անհատապէս (ἄστατος), և ոչ անէդ, անէից՝ որպէս նշանակէ ի լեզուի մերում։

510. Ցոյնն. կամ հիմն հեղեալ (արկեալ) նմին (երկրի) զօդ։

511. Նմ՞ չէք ի յոյնն։ — Հէրքեր. ἑδράσας.

512. Գրչագրողն օրինակի Հարցն Անտոնեանց զնէ պատուագիծ ուրուչ ինչ, զոր մարթի է ընթեռնուլ մանաւանդ ապուրչ ինչ կարգեցաք համաձայն յունին։

514. Անէիսխելիօ։ յոյնն՝ անէիսխելիօ բնաւիմբ կամ ամենեցուն։

515. Զայսոսան ետուիկն, յոյնն՝ զհանդերձան նաւուս, որում զհետ պան տողքն՝ թարգմանելք առ յինէն, որք պակասին ի հայումս։

519. Ծոլվքլով։ գուցե բուլբուլով։ յոյնն՝ հիւսելով (πλέκων).

Κοινὴν ἀφορμὴν ἐκτελεῖ σωτηρίας.
Ὦ γῆς ὑποστήριγμα τορνεύων ὕδωρ,
Ἱστῶν δὲ τὴν βρίθουσαν ἀστάτῳ βάσει·
510. Ἢ βάθρον αὐτῇ προσχέων τὸν ἀέρα·
Οὐκ οἶδα ποίαν ἑδράζων ἄλλην βάσιν,
Ποῖον δὲ ταύτῃ δημιουργῶν πυθμένα,
Ὡς μὴ δεηθῇ τοῦ μετ' αὐτὸν πυθμένος.
Σειραῖς δὲ μᾶλλον ἠγνοημέναις ὅλοις,
515. Ποιῶν κρεμαστὴν τὴν πάνορμον ὁλκάδα·
Ἡ γῆ γὰρ ὁλκάς ἐστιν εἰς ὕδωρ τάχα,
Ἑστῶσα, καὶ φέρουσα τὴν οἰκουμένην.
Ψάμμον δὲ τεῖχος τῇ θαλάσσῃ συλλέγων,
Καὶ λεπτὸν ἀντίφραγμα τῇ ζάλῃ πλέκων·
520. Κτίζων δὲ βροντὴν, ἀστραπὴν δὲ θεσπίσας,
Ἐκ τῶν ἐνύγρων ἐκτρέχειν πυρεκβόλων.
Ὦ τὰς ἀνεμώδεις οὐσίας θησαυρίσας,
Ἐκ τῶν ἀδήλων, ὡς ἐπίστασαι, πόρων·
Αὖθις δὲ ταύτας ἐκχέων ἐν Ἐξόδῳ,
525. Ὅταν χαρίζῃ τὰς πνοὰς τοῖς οἰκέταις.
Ὦ τοῦ κεραυνοῦ τὴν ὁδὸν περιτρέπων,
Ἀναστρέφων δὲ τὴν ἄνω φορὰν κάτω,
Χέων δὲ τὴν ἄβυσσον ἐκ βάθους ἄνω,
Ὅταν προβάλλῃ μετὰ ἀναγκαίους φόβους,

520. Հանէ զամպս ի ծագաց երկրէ, զփայլատակունս իւր յանձրեւս արար (Սղմ. ՃԼԻ. 7)։

522–525. Յաղագս հողմոց։

525. Հանէ զհողմս ի չանմարանաց իւրոց (Սղմ. ՃԼԻ. 7)։ — Ես եմ որ հաստատեմ զերկինս և հաստատեմ զհողմս (Ամովս. Դ. 13)։

524. Յոյն քնագիրն այսպէս պարզէ վիսունակ բանս թարգմանչին. «Դարձեալ հեղուս զնոսա, որպէս յայնկոյն (գիրս Հնգամատեանին Մովսիսի) ասի, յորժամ շնորհս զշունչ քոց ծառայից». (Ելք. ԻԴ. 21. ԹԵ. 8. 10)։

526–536. Յաղագս երկնատեզաց հրոյ։

527. Իմա, ընդդէմ դարձուցեալ. չէիշեմ այլ ուրեք հանդիպեալ ընդդարձոյցանիմ կամ ընդդարձոմ բայի ի նախնեաց գրութիւնս. զի նիւթական յունաբանութիւն է։ — Հէրքեր. ἀντιστρέφων.

528. Զանդունդս, իմա զսաստիկս իրս, զոր օրինակ՝ զշուր, զպղտորչի. որպէս զվերին բերումն՝ զերկնային իրս, և աստ յատկապէս՝ զընթացս կայծակի։

529. Հէրք. προβάλλῃ τοὺς ἀναγκαίους.

530. Եւ ահիւն առնես հատուցն 'ի մեզայ։
Որ զհուր կիզիչ ընդ կարկտի չարամանես,
Յորժամ հրաշագործես ազէտս եգիպտացինս,
Եւ ոչ հրովն չոգիացուցեալ զցօղն,
Եւ ոչ դարձեալ մզեղեալ կարկտիւն զրոցն. (ցումն
535. Աւլ որպէս գեղեցիկ կարգաւորիչ՝ և խառնէ զմըր-
Ե՛ւ ակնարկութեան առաքմամբ ընդվիզէ զմարտն։
Որ զպարսպաձև թանձրութիւնս ամպոց և զմառա-
Կախեալ 'ի բարձունս և քարչեալ 'ի խոնարհ. (խուղ
Եւ երբեմն 'ի յերկրէ 'ի վեր փոխադրեալ զկուր,
540. Եւ երբեմն դարձեալ ծարաւեալ
Չերկիր արբուցանելով՝ զովացուցանէ բարեկարգա-
Չչորութիւն՝ խոնաւուտ հիւթովքն, (պէս
Չի մի գուցէ տկարացեալ չոր կերմութեամբն՝
Կամ ոչ եկեսցէ յառաջ առ 'ի ծնունդս սերմանեաց։
545. Որ զհոսանուտ հեղումնն՝ քոյովդ հրամանաւ՝
Աւնես նման չորութեան քարանց,
Որ ոչ ձմեռն և ոչ ամթոյ ժամանակ՝
Խափանէ զգաղափարիլն ըստ քոց հաճոյիցդ.
Եւ երբեմն զնոսա՝ որպէս վէմ սառուցեալ՝
550. Ձմեռն չորացոյց, իսկ երբեմն և հունձք
Աբարին կարկտեղէն քարինս։
Ո՞վ ոք զպատճառս անճառելեաց բանիւ
Ներագործութեան քարանցս այսոցիկ ստուգեաց։

531. Էր կարկուտ և հուր բորբոքեալ 'ի մէջ կարկտին (ելք. Թ. 24)։
— Դարձոյց զանձրևս նոցա 'ի կարկուտս, և հուր յերկիր նոցա բորբոքեցաւ (Սղմ. ՀԻ. 32)։ — Հեղեղօք անձրևաց և վիմօք կարկտի, և հուր և ծծումբ տեղացեալ 'ի վերայ նորա (Եզեկ. ԼՀ. 22)։
532. Յոյնն՝ սա Եգիպտոյն։
535. Զկայծակն և զկարկուտ, այսինքն՝ զհուր և զջուր՝ հակառակս իրեարց 'ի քնէ, նմանեցուցանէ երկուց մինամարտ մրցողաց, զորս ըստ հաճոյից իւրոց, իբրև ընարոյ տէր, մերթ 'ի խառնուն մարտի մղէ Աստուած և մերթ բաժանէ 'ի միմեանց։
536. Յոյնն. Եւ հոգմոյ կամ շնչոյ առաքմամբ։
537–544. Յաղագս ամպոց և միգի։
539. Յոյնն. Եւ երբեմն 'ի յերկրէ 'ի վեր, յորժամ կամիցիս, փոխադրեալ զջուր, և այլն։

530. Καὶ τῷ φόβῳ δρᾷς ἐκκοπὴν ἁμαρτίας.
Ὦ πῦρ φλογίζον τῇ χαλάζῃ συμπλέκων,
Ὅταν ξενουργοῖς συμφορὰς Αἰγυπτίοις·
Καὶ μήτε πυρσοῖς ἐξατμίζων τὴν δρόσον,
Μηδ' αὖγε τεφρῶν τῇ χαλάζῃ τὴν φλόγα,
535. Ἀλλ' ὡς βραβευτὴς, καὶ συνάπτων τὴν πάλην,
Καὶ πνεῦμα πέμπων, καὶ μεσάζων τὴν μάχην.
Ὦ τὰς ἐπάλξεις τῶν νεφῶν, καὶ τοὺς λόφους
Κρεμῶν ἐν ὕψει, καὶ μεθέλκων ἐν βάθει·
Καὶ πῇ μὲν ἐκ γῆς, εἰ θέλεις, μετάρσιον
540. Ὕδωρ ἀνέλκων, πῇ δὲ διψῶσαν πάλιν
Τὴν γῆν ποτίζων, καὶ δροσίζων εὐθέτως
Τὴν ξηρότητα ταῖς ἐνύγροις ἰκμάσι·
Μήπως ὑποκλάσασα τῇ ξηρᾷ ζέσει
Στεῖρα προέλθῃ πρὸς γονὴν τῶν σπερμάτων.
545. Ὦ τὰς ῥεούσας, ὡς κελεύεις, ἐκχύσεις,
Ποιῶν ὁμοίας τοῖς ἀποσκλήροις λίθοις,
Ἃς οὔτε χειμὼν, οὔτε καύματος ζέσις,
Εἴργει τυποῦσθαι πρὸς τὸ σοὶ δεδογμένον·
Πῇ μὲν γὰρ αὐτὰς, οἷα πετραίους πάγους,
550. Χειμὼν ἀπεσκλήρυνε, πῇ δὲ καὶ θέρος
Στερρούς ἀφῆκε τῆς χαλάζης τοὺς λίθους.
Τίς τὰς ἀφορμὰς τῶν ἀποῤῥήτων λόγων,
Ταύτης ἀπηκρίβωσε τῆς λιθουργίας;

540. Ծարաւեալ, իմա զծարաւեալ (երկիր արբուցանելով)։
542. Հերք. ἐνύγνοις.
544. Ակնարկ է ՚ի Մովսէս, ուր ասէ տէրունեայ կամ առաքելական։
545–582. Յաղագս կարկտի։
546. Զրահարն, իմա խրթնահարն, պնդահարն, ըստ յունին։
547. Յոյնն. Տօթոյ այրեցուածն, կիզուածն (καῦμα). բայց ձեռագիրս օրինակ մի յունարէն (զոր յիշատակէ Մխիթ) ունի համաձայն թարգմանութեանս χρόνος (ժամանակ)։
548. Յոր. պետքերին։
550. Հանդէպ, այն է՝ ամառն։ Տես և ՚ի տողն 281, 304։
551. Յոյնն. Ամրակուռ քարինս կարկտի թօթափեաց։
555. Նորոգութեան հրոյն. յոյնն՝ հրոգործութեանցս (լիթուրգίας).

Ո՞ր բերան յանդգնեալ խօսեցի
Զկարիտէ՝ ձառս ՚ի դուրս ժայթքելով.
Որպէս զի՝ արեգակն խոնաւուտ յափշտակեալ ամպ,
Եւ ՚ի փորուածս ամպոցն խռովչութեան
Զցրտութիւն ՚ի ներքս եդեալ, և չրջափակեալ բո-
Զցրտութեան հիւթ ՚ի խորութեան, (լորովիմբ
Քարացուցանէ զթուլութիւնն և թանձրացուցանէ
Եւ յայսմանէ կարկուտ քարատեսակ (զհեղումնն.
Ի հունձս բնակէ բանութեամբ քարացեալ:
Իսկ ձմեռն ցրտութեան ՚ի վերայ հասեալ՝
Թաղկեալ դնելով ՚ի ներքս զհոսմանն հատուածն,
Ոչ թողուլ զնա հեղուլ թուլութեամբ,
Այլ պնդեալ և սառուցեալ կալ մնալ:
Ո՜ ժողովոյս դիւրաւ գայթակղելի ալեաց,
Եւ թոյլ չինած ՚ի մանկանց խաղալկաց՝
Զմանր չիւղս ժողովելով առ ՚ի յարկ.
Ո՜վ պղպջակ գռնւոտ՝ ռևայլ և ռառռցիկ,
Եւ հողևալիր փքոցռռոյց բանիւք,
Զոր՝ առանց հիման զհոսանուտ տարրն՝
Կաթիլ պնդէ և չիթք լուծանեն:
Քանզի մածուցանէ զսառամանիսն ցրտութիւն,

Եւ զայս առնէ և՛ հնձոց ջերմութիւնն:

554. Յայնն. Ո՞ր յանդգնեալ Սառգիբացւոյ (Արիստոտելի) բերան: — Զկազմութենէ կարկտի ճառելով Արիստոտելի ՚ի գիրս անդ իւրում Յ-Ղ-Փ օ-Է-Ե-Ր-Ի-Է (Գւ. ԺԲ. Գիրք Ա.) հաւատացուցանել կամի զի գոյութիւն նորին յառաջ գայցէ ՚ի ցրտոյ՝ որպէս ասելոյ յօդս, որոյ եղանակաւ իմն հալածեալ յարտաքին ջերմութենէ՝ ամպոցի յամպս, որով խտացուցեալ զնուրբ՝ վերածէ զայն ՚ի կարկուտ:

557. Ասաի մինչև ՚ի տուն 566 յառաջ բերէ զվարդապետութիւն Արիստոտելի զկարկտէ: — Խ-Ռ-Ո-Ա-Ե-Ի-Ա-Լ-Ո-Ի, իմն. Որպէս թէ՝ արեգակն յինքն ձգելով կամ յափշտակելով վնասուտ թանձրութիւնս (πίχος) կամ զհիւթս, զոր ասդ կոչէ թարգմանիչն:

560. Զհեղումն. յայնն՝ զԷ-Ն-Ե-Ր-Ն (φύσιν), զոր անշուշտ ընթերցեալ է թարգմանիչն χύσιν (հեղումն) յօրինակի իւրում:

561. Յօր. ⁘Ր-Ա-Ր-Ի-Ա:

562. Խառնակ և անպէպ և օտար ՚ի քնագրէն են քանք հայ թարգմանչին: Յայնն ունի. Թօ-Ի-Ա-Ի կամ ցրուի իբրև զվիմաձև գլանս: — Չերքեր. χύσις κυλίνδρων

Ποῖον φρασυνθὲν τοῦ Σταγειρίτου στόμα
555. Τοὺς τῆς χαλάζης ἐξερεύγεται λόγους;
Ὡς ἥλιος μὲν ὑγρὸν ἁρπάσας πάχος,
Καὶ πρὸς τὰ κοῖλα τῶν νεφῶν ὀρύγματα
Τὴν ψῦξιν ἐνθεὶς, καὶ περιστείλας ὅλην
Τῆς ψυχρότητος ἐν βάθει τὴν ἰκμάδα
560. Λιθοῖ τὸ χαῦνον, καὶ παχύνει τὴν φύσιν;
Κἀντεῦθεν ἡ χάλαζα μαρμαρουμένη
Λύσις κυλίνδρων γίνεται λιθοδρόμων.
Ὃ δ' αὖγε χειμὼν ψυχρότητος ἐκτάσει,
Νάρκωσιν ἐνθεὶς τῆς ροῆς τῇ συστάσει,
565. Χεῖσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἐᾷ χαυνουμένην,
Σφίγγων δὲ καὶ σπῶν δεικνύει πεπηγμένην.
Ὦ συλλογισμῶν εὐόλισθα κύματα!
Καὶ κτίσμα χαῦνον παιδικῶν ἀθυρμάτων,
Τὰ λεπτὰ κάρφη συλλεγόντων εἰς στέγην!
570. Ὦ πομφόλυξ σφύζουσα καὶ φυσωμένη,
Καὶ πνευματοῦσα μετὰ ἐνογκώδεις λόγους,
Ὅν ὡς ἄβαθρον καὶ διάῤῥυτον κτίσιν,
Ψεκὰς συνιστᾷ, καὶ σταγὼν ἀνατρέπει.
Εἰ συστρέφει γὰρ τοὺς πάγους ἡ ψυχρότης,
575. Καὶ ταῦτα ποιεῖ τοῦ θέρους ἡ θερμότης·

564. Զհոսմանն հատուածն, զոյգ ընթեռնուլի զհոսմանն հատուածն, այսինքն՝ զհոսանուտ հատուածն, կոյան, մրուելիւնն, որպէս նշանակէ յունական ձայնն σύστασις (ժողովումն):

567. Յայնն. Ո՜ ընծայութեանցս, հաւաքաբանութեանցս (դիւրադայլ ալեաց). Թարգմանչին չիմեցեալ է զսիլլոգισμός (պատճառաբանութիւն) ընդ σύλλογος (ժողով) բառի:

569. Յօր. ժ-Ո-Ղ-Վ-Ո-Ց. ուղղեցաք ըստ յունին: Ցմանեցուցանէ զբանս Արիստոտելի (զոր ՚ի վեր անդր յառաջ էած) ակար չինուածոյ, ըստ օրինակի անակաց՝ զոր յօրինեն մանկունք ՚ի մանր չիւղից առ խաղալիս:

571. Չերք. Καὶ πνευματοῦσα τοὺς ἐ ογκώδεις λόγους

573. Յօր. Ա՛ ԴԲԲ, զոյգ Ի-Յ-Լ ԴԲԲ. հաք ըստ յունին՝ կաթիլ (ψεκάς).

574. Յայնն. Քանզի եթէ մածուցանէ, և այլն:

575. Ձ-Ն-Ց, այն է՝ ամարան, որպէս ՚ի վեր անդր (Տող 550): — Չերքեր. Καὶ ταῦτὸ ποιεῖ.

Ուսաւ՞ եկին ՚ի մի ներգործութիւն՝
Հակառակ միմեանց՝ երկու մշակքն։
Որպիսիք գաղափարք և բոլորիչք և ճախարակք
Չգրաւութիւնն գնդացուցին ՚ի հոսումն քարանց։
Ուսաւ՞ է բոցն ընդ անձրև խառնեալ,
Եւ թշնամիքն միմեանց՝ ընդ իրեարս բեւեռեալ,
Եւ ոչ կրեցին կործանումն՝ զմիմեանս ապականելով։
Իսկ եթէ ոք ունիցի միտս սրաշարժս
Եւ կամ հոգի սուր՝ առ ՚ի բանալ բան,
Եւ ասել ինչ հաւատարիմ ծածկելոցն, ուսցի,
Տէր, քո նախախնամութեանդ. (թիւն յայնութեան
Որպէս զի ոչ վերկայնութիւն և կամ զգեղեցկու-
Միայն դիտեալ արարածոցս՝ զարմացի,
Այլ յաւէտ զի մտաց խորութեամբ (չացի։
Ի բարձունս ամբարձեալ՝ դիտողաբար ընդ քեզ աքան-
Այլ ասա՛ այժմ հաստատուն նմանութիւն (ասելով,
Եւ զաչակերտս հաւանեցո՛, և կամ հաւանեցուսցես՝
Եթէ՝ «Է՛ղ ՚ի վայր ՚ի բարձրութենէդ, և խօսեա
(՚ի ներքոյս,
Չի մի գուցէ մեծամտեալ փոխադրութեանդ յանդգը-
Որպէս զձագ արծուոյ, և յոչ կամայ (նութեամբ,

578. Գալաֆօր, որ է հալոց, ըստ ընտիր գրութեան նախնեաց։
579. Ի հոսումն քարանց, յոյնն՝ ի հեղուն քար (εἰς ῥυτὴν λίθον)· այլ ձեռագիրք յունարէն (տես ի ծանօթ. Մխին) ունի համաձայն հայումս εἰς ῥύσιν λίθων
583–605. Յաղագս թաքուն նախախնամութեանն Աստուծոյ՝ արարածովքս յայտնեցելոյ։ — Յօր. Ի գիր։
584. Յօր. հոգի սուրբ. յոյնն՝ նուրբ (λεπτόν). — Առ ՚ի բառնալ բան, յոյնն՝ առ մեկնութիւնս խօսից, ասացուածոյ։
585. Ծառիկըն, խմա՛ ջրառիկըն կամ զգազանեաց բնութեանն։
586. Իմա՛, ուսցի, Տէր, դի և այն քո նախախնամութեանդ է գործ, այսինքն՝ տալ գնահատ առ ՚ի քննել և յայտնել զգազանիս։ — Հէրքէր. հրոմղիաց.
587. Չերկայնութենէն և զլայնութենէն երկրի տես և ՚ի տողն 86–89։
588. Մէյն գէոեալ յօր. գոյն գէոեալ. ուղղեցաւ ըստ յունին։
591. Հաստատուն նմանութիւն. յոյնն. Այլ հուսկ ուրեմն, ով Պղատոն, ասասկիր առ Սառագիւրացին (Արխատոսէլ)։ — Թարգմանչին ըզ-յատուկ անուանեալ վրիպակաւ ընթերցեալ թուի՝ իբր հաստատուն բառս. զորս համարիմ լինել σταθερότης (հաստատութիւն) և πλαστόν (ձեւակերպեալ նմանութիւն)։

Πόθεν συνῆλθον εἰς συνέργειαν μίαν,
Ἐναντίως ἔχοντες ἐργάται δύο;
Ποῖαι δὲ χῶναι, καὶ κυλίστραι, καὶ στρόφοι;
Τὴν ψύξιν ἐσφαίρωσαν εἰς ῥυτὴν λίθον;
Πόθεν δὲ καὶ φλὸξ τῇ βροχῇ μεμιγμένη,
Καὶ ταῖς φιλέχθροις συστροφαῖς εἱλουμένη,
Ἄλωσιν οὐ πέπονθεν ἀλληλοφθόρον;
Εἰ δ' αὖθις ἡ νοῦν ὀξυκίνητον στρέφων,
Ἡ πνεῦμα λεπτὸν εἰς ἀνάπτυξιν λόγου,
Εἰπεῖν τι πιστὸν τῶν ἀποκρύφων μάθοι,
Καὶ τοῦτο τῆς σῆς, δέσποτα, προμηθείας·
Ὡς μὴ τὸ μῆκος, ἢ τὸ κάλλος, τοῦ πλάτους
Μόνον σκοπήσας ἐκπλαγῇ τῶν κτισμάτων·
Ἀλλ' ὥστε μᾶλλον τῇ νοήσει τοῦ βάθους
Πρὸς ὕψος ἀρθεὶς, γνωστικῶς σε θαυμάσῃ.
Ἀλλ' εἰπὲ λοιπὸν τῷ Σταγειρίτῃ, Πλάτων,
Καὶ τὸν μαθητὴν πεῖσον, εἰ πείσεις λέγων,
Ἐκ τῶν ἄνω κάτελθε, καὶ λάλει κάτω.

Μήπως ἐπαρθεὶς τῷ μεταρσίῳ φράσει,
Ὥσπερ νεοττὸς αἰετοῦ, καὶ μὴ θέλων,

592. Եւ յո՛ հաւանէցուսցես, յոյնն՝ Եթէ հաւանեցուսցես, այսինքն՝ եթէ կարացես հաւանեցուցանել։ — Եւ զաչակերտս, յոյնն՝ և զաչակերտդ (զԱրխատոսէլ)։
593. Ի ներքոյս, այս է՝ խօսից զատարկաց, վերկրաւորաց՝ որք ՚ի ներքոյ արեգական։ — Յայտնի է առ ամենեսին հռչակաւոր առածն այն Սոկրատայ, եթէ Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς (Որ ինչ ի վերոյ քան զմեզ՝ չէ ինչ անկ առ մեզ)· յորմէ խրատեալ Պղատոնի՝ չլինէր հետամուտ քննել զբնական իրս, մանաւանդ վերկնայինս· իսկ Արխատոսէլ առդտաներ յայտմիկ զՍոկրատ և զաչակերտ նորին զՊղատոն՝ զվարդապետ իւր։ Վասն այսորիկ յորդոր կարդայ Պխիդէս առ Պղատոն (որում հետեւող է ինքն), ըստ բանիցն Սոկրատայ՝ խրատել զաչակերտ իւր զԱրխատոսէլ, մի՛ խորամուխ լինել յանդգնաբար ՚ի խոյզ երկնային գազտնեաց։
594. Փոխադրութիւնդ, յոյնն՝ բերչութիւնդ (μεταρσίῳ).
595. Աստղէ Պլինիոս (Գլ. ժ. 3) եթէ արծիւ զձագ իւր քննադատէ ուսանել՝ հայել ընդդէմ ճառագայթից արեգական, և եթէ տեսանէիցէ զնոսին կկոցել ՚ի դիմելութենէ զաչս իւրեանց՝ ՚ի վայր թօ-ղեալ ՚ի բունացն՝ իբրև անարժան սերունդս ազգի իւրում։

Իջցես անդրէն՝ ոչ հանդուրժելով արեգականն»։
Այլ որ առ ՚ի մէնջ յայտնապէս թագուցեալ,
Ի լոյս բնակեալ, բայց որք խնդրեն զքո
Էութիւնդ, դնես ընդ մէջ մեծ գիշեր·
Որ ծածկես ոչ միայն զքո բնութիւնդ,
Այլ ամիսոփմամբ ցուցանես և զարարածս.
Որպէս զի թէ ոք խուզել բանիւ
Զքո անքննելի բնութիւնդ կամիցի,
Նախ՝ առցէ առաջաստս զվերին սահացուածոցս,
Եւ ընդ մառախուղն հրաշացեալ՝ ՚ի բաց դարձցի։
Որ զանմեկնելի գերագոյութիւնդ ունելով՝
Յուցանես զքեզ ինքնդ արարածովքս՝ իբր հայելեաւ,
Որպէս զի իւրաքանչիւր ոք ճեպեալ իցէ ուսանել
Սոքօք՝ որպէս հասանելի է՝ զքո պատճառս.
Ոչ խնդրեսցէ վաղվաղակի զբանս՝ որ ՚ի վեր քան
Այլ որպէս մանուկ տաւեալ ՚ի դպրոց, (զմիտս,
Եւ առ հեռւակ գպրութիւնս այս ընթանալով,
Նախ տպաւորեսցի խոնարհագոյն ուսմամբք,
Դադարեալ ՚ի դեգերումն արարածոցս,
Եւ ՚ի սիզոքայս իմաստասիրաբար՝ զգոյս,
Որ առ ինքեանս են զարդարեալս՝ նախ ուսցի·
Զարեգական և զլուսնի զարատագրութիւնս
Եւ զժամանակաց բարեստոյգ նշանս՝ ասելով։

597. Յօր. մարթի ընթեռնուլ սա ՚ի ձեզ և սա ՚ի ձէ՛ առ անոտոյգ գրութեանն. եղաք ըստ յունին։
599. Ընդ ձէ՛. յայնն՝ ընդդէմ դնես (ἀντιπέμπων).
604. Զվերին տրցոյցոյցս. յայնն զբնդել արբոյս. զմնդակ (τυγνόν) կոչէ զարարածս իբր ընդլիսաղարձս հետաքննութեան մարդկային մտաց՝ ՚ի զազանիս անդ խրհանց, զորս մաքառել անդ նուանէ. յորմէ ըզհաւրել (ἐκπλαγείς) մանաւանդ քան թէ հրաշանել ասէ քննչին։
606–631. Յաղագս թէ իմաստասիրաբար պարտ է յարարածոցս ակնարկս տեսլոց՝ ՚ի բարձրագոյն և յանյայտից գիտութիւնս վերամբարձել աստիճանաբար խաղացմամբ։
607. Այժմ տեսանելիք իբրեւ ընդ հայելի օրինակաւ, այլ յայնժամ դէմ յանդիման (Ա. Կորնթ. ԺԳ. 12)։
608. Յօր. ճնդլ. — Հերքեր. ὑπειγμένος.
609. Ո՛րպէս հասանելի է, իմա, որքան մարթիցի, որչափ հնար իցէ։
611. Յայնն. Տուեալ առ ուսուցիչն։

Αὐθις κατέλθῃς, μὴ φέρων τὸν ἥλιον.
Αλλ' ὦ παρ' ἡμῖν ἐμφανῶς κεκρυμμένε,
Καὶ φῶς μὲν οἰκῶν, τοῖς δὲ τὴν σὴν οὐσίαν
Ζητοῦσι, πολλὴν ἀντιπέμπων ἐσπέραν,
Ὡς συγκαλύπτων οὐ μόνον τὴν σὴν φύσιν,
Ἐν συστολῇ δὲ δεικνύων καὶ τὴν κτίσιν·
Ὅπως ἐάν τις ἐξερευνῆσαι λόγῳ
Τὴν σὴν ἀνεξεύρητον οὐσίαν θέλῃ,
Πρῶτον λάβοι κάλυμμα τὴν στυγνὴν κτίσιν,
Καὶ τὴν ὁμίχλην ἐκπλαγεὶς ὑποστρέφοι.
Ὦ τὴν ἀνερμήνευτον ἐξοχὴν ἔχων,
Δεικνὺς δὲ σαυτὸν ἐν κατόπτρῳ τῇ κτίσει,
Ὅπως ἕκαστος ἐκμαθεῖν ἐπειγμένος,
Τὰς σὰς δι' αὐτῆς, ὡς ἐφικτὸν, ἐμφάσεις,
Μὴ τοὺς ὑπὲρ νοῦν εὐθέως ζητῇ λόγους·
Ἀλλ' ὡς νέος τις ἐκδοθεὶς διδασκάλῳ,
Καὶ πρὸς τὰ πεζὰ ταῦτα γράμματα τρέχων
Τέως τυπωθῇ τοῖς κάτω μαθήμασι,
Προσκαρτερήσας τῇ σχολῇ τῶν κτισμάτων·
Καὶ συλλαβὰς μὲν ἐμφρόνως τὰς οὐσίας,
Τὰς εἰς ἑαυτὰς συντεθείσας ἐκμάθῃ·
Τὰς ἡλίου δὲ καὶ σελήνης ἐκθέσεις,
Ὡς τῶν χρόνων εὔστικτα σημεῖα, ξέσῃ.

612. Գիտեցիք յոյժ այլաբանէ առաքեալ Պետրոս ուսմամբ միոյ միոյ մասանց քերականութեան լեզուի, ՚ի տառից և ՚ի տարերաց մինչև ցչարաբարութիւն, զընթացս՝ զոր հարկ է ունել խոհական անձին ՚ի քննել անդ զերեւելիս և զպատճառս բնական և զերբնական իրաց, սկսեալ ՚ի մերձաւորագունից հասանել առ բացայայն առ ՚ի մէնջ։
613. Նախ. յայնն տέως (զառաջինն, ՚ի սկզբան անդ)։
614. Յօր. դրէլ. մարթի ընթեռնուլ և զ-դ-բէլ։
615. Յայնն. Եւ իբր ՚ի սիզոքայս՝ իմաստասիրելով վեհագոյնս (զարարածս)։
616. Զարդարէալ, զուցէ ընթեռնուլի յարդարեալ. յայնն՝ ըստխոռնեալ (συντεθείσας).
617. Յօր. Զարեթին։ — Զարդադրութիւնս, յայնն՝ զդէր, զվերպարան (ἐκθέσεις).
618. Յայնն. Իբր զժամանակս (ἅτερα χρόνων)։ — Աւելով. յայնն՝ դրոշմեցեք. ֆթնոցե (ξέσῃ).

Եւ յորժամ զայն ամենայն հրահանգեալ ուսցի,
Եւ ընդհանուր կարգացողութեամբն կրթեսցի,
Կառուսցէ զմիտս իւր ՚ի բանի մասունս,
Եւ ճարտասանեալ ասասցէ զարարածս.
Եւ զաշխարհականսքս կրթեալ օրինօք՝
Չհին սահմանն ոչ փոփոխելով՝
Ի նոր կտակարանս դեգերեսցի.
Եւ բազում խոկմամբ յառաջադէմ եղեալ,
Մտցէ ՚ի ներածութիւն վերին տեսութեանն.
Եւ զանաի կարգն ՚ի միտ առցէ,
Եւ զվեհագունից իրաց հրահանգս.
Յայնժամ յառաջ եղեալ՝ կատարելագոյնս ինչ ուսցի,
Որպէս թէ մինչ ոչինչ գիտաց՝ բայց միայն ատուերս (և տիպս։

Եւ այսպէս ապա՝ որպէս ՚ի սգիտութեան՝
Չծանուցեալսն իւր առցէ ՚ի տեսութիւն.
Եւ ՚ի մերում բնութեանս դեգերեալ՝
Զայս սիղոբայս առեալ ուսցի,
Թէ՝ ուսաւ եկն յառաջ յոչընչէ՝ նախ քան զկենցաղս,
Եւ զի՝ զիարդ ՚ի փոքր սերմանէն՝
Ի մասունս այսքան գործարանաց ⌋

619· Հրահանգեալ ասցէ· յոյնն· ընթնաւն հրահանգս ասցէ (προπαιδείαν)·
620· կարգացողութեամբն, յոյնն՝ ասփանութեամբ, կրթեսցի+ (προσφδίαις)·
622· Յօր· ասցէ զբարձն· իմա՝ մեկնեսցէ, բացայայտեսցէ։
625· կտակարանս, յոյնն՝ օրէնս, նանս (διατάξεις)· սակայն ոչինչ անդէպ համարիմ հին սահմանօք և նոր օրինօք ակնարկութեամբ իմանալ Պխիդեայ նաև զՀին և զնոր կտակարանս, զորոց զատաչնոյն յարգել զօրենս յորոց և յերկրորդին յուսումն դեգերել պատուիրէ։ — Գուցե ՚ի ձեռագրի թարգմանչին գտանէր διαθήκη (կտակարան) փոխանակ διάταξις (օրէնք, կանոն) բառի։
626· Յոյնն· Եւ բազում ինչ գործելով և յառաջադէմ լինելով։ — Չերքեր· εἰσβάλῃ.
628· Չերքեր· լձեղ.
631· Աւելորդ է գինչ օտար ՚ի բնագրէն։ Պատերս և պիղս, յոյնն, πατέρα ὑπατεύοντα, իմա՝ մէթինս, խրթինս, անքննելիս։
632–746· Յաղագս բնութեան մարդոյ և արտաքին և ներքին կազմուածոյ, և յաղագս յատկութեան մէն միում անդամոց մարմնոյ և

Ὅταν δὲ πᾶσαν τὴν προπαιδείαν μάθῃ,
Καὶ ταῖς καθολικαῖς ἐκτριβῇ προσῳδίαις,
Πήξῃ τε τὸν νοῦν εἰς τὰ τοῦ λόγου μέρη,
Καὶ ῥητορεύων ἐκφράσῃ τὰ κτίσματα,
Τοῖς κοσμικοῖς δὲ πᾶσιν ἐντύχῃ νόμοις,
Καὶ τοὺς παλαιοὺς μὴ παρατρέπων ὅρους,
Εἰς διατάξεις ἀσχοληθῇ τὰς νέας·
Καὶ πολλὰ πράξας, καὶ προκόψας εἰσβάλοι
Ταῖς εἰσαγωγαῖς τῆς ἄνω θεωρίας·
Καὶ τὴν ἐκεῖ σύνταξιν εἰς φρένας λάβοι
Τὴν τῶν μεγίστων πραγμάτων παιδεύτριαν·
Τότε προβαίνων ἐντελέστερον μάθοι,
Ὡς οὐδὲν ἔγνω πλὴν σκιᾶς κεκρυμμένης.

Οὕτω τε λοιπὸν εἴπερ ἐξ ἀγνωσίας,
Τὸ γνῶθι σαυτὸν εἰς διάσκεψιν λάβοι,
Καὶ τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἐνδιατρίβων φύσει,
Τέως ἑαυτῷ συλλαλήσοι καὶ μάθοι.
Πόθεν παρήχθη μηδὲν ὢν πρὸ τοῦ βίου,
Καὶ πῶς τὰ μικρὰ τοῦ σπόρου προβλήματα
Ἐν τοῖς μερισμοῖς τῶν τοσούτων ὀργάνων

զգայարանաց։ — Զքերթուածս զայս Պխիդեայ մարթի է յերկուս գլխաւոր մասունս բաժանել. զառաջինն՝ յոր ինչ միտչէ ցայս վայր եղեն բանք՝ զերկնից և զերկնային իրաց, իսկ զերկրորդն՝ յոր ինչ յայսմհետէ առնուցու ճառիլ զերկրէ և զերկրաւորաց, սկիզբն առնելով պատշաճաբար ՚ի մարդոյ՝ զերազունչն ՚ի առհզուածս երկրի, թէպէտ և յեթ ամենայն կենդանեաց առհզծագործեալ յԱրարչէն։
635· Զծանուցեալսն էր, յոյնն՝ զճանաչուսն անձին իւրոյ, կամ լաւ ևս զ«Ծանիր զքեզ», զոյակաւորն զայն արձանագրութիւն ՚ի Դելփական տաճարին, զոր սկիզբն և հիմն ճշմարիտ իմաստասիրութեան քարոզէր Սոկրատէս։
635· Զայս ՚ինքնայս, յոյնն· ինքն ընդ ինքեան խօսեսցի ցայնավայր և ուսցի։ Փոխանակ συλλαλήσοι (ընդ անձին խօսեսցի) բառի՝ Թէոն ընթերցեալ թարգմանչին συλλαβήσει (հեղեսցէ, ածցէ կամ ուսցի զսխւզոքայս)։
637· Յոյնն· Եւ ո՞րպէս ՚ի մանրիկ յառաջքերութեանց կամ ձգմանց սերմանն (προβλήματα τοῦ σπόρου)։ Զսերմն մարդկային նմանեցուցանէ սերմանց բուսոց, զորս արօրապէր յակօս անդ արկանէ։

Եկեալ, աչաց վիր,
Եւրակս ծնեալ, չարամանութիւնս
Աղեաց, և ձեռս գարձեալ
Բուսեալս, և ոտից սրունս սերմանեալս.
Եւ զիմաղդ բաժանեալ 'ի մասունս բազմայեղս
Սերմանն գոյութիւն՝ զանազան յեղանակաւ՝
Մի գոյացութիւն յատկացուցանէ անդամոցն։
Ուստի՞ մուծանէ աղբիւրս արեան,
Եւ հաստմունս ջղաց բնաւորեալս 'ի մարմին.
Շինէ կողիւքն, զարդարէ մաղիւ,
Պնդէ թաթս և բաժանէ մատունս.
Թուլացուցանէ զլեզու 'ի չրջել զբանն,
Կաընդոց լինել խօսից գործարանին։
Պնդէ զչրջանակս պարանոցին,
Չի մի գուցէ սահեալ՝ դեղեւուն ինչ կրեացէ.
Արմատացուցանէ խիտ զատամանցն աղօրիս,
Որպէս զի աղասցէ առ 'ի անունդ զկերակուրն։
Եւ զիմաղդ տնկէ զհրաբերձ սիրտն,
Կայծական ոչ բնաւորեցելոյ 'ի նմա.
Եւ եդեալ զնա 'ի միջին, հաստատեալ
Ողնայար, և կառուցեալ աստի և անտի
Կողս, զօրէն նաւուց չինածի։
Ուստի՞ կերպացուցանէ և ձևացուցանէ զպատկերն,
Եւ գեղեցկութիւն դնէ նմա յանկերպութենէ.
Ընդ որովայն մայրական ընթացեալ,

659. Եկեալ յոյնն՝ «լուծեալ», ասա՝ աչաց վիր, անդ՝ ծնունդք երակաց, այլուր՝ յօդակապք ոտից հիւսին»։
642. Սրունս. յոյնն՝ հὴν (βάτιν)· գուցէ սրունս ասասնօր իբր նեցուկ է իմանալի։
644. Գոյութիւն. յոյնն՝ σύστημα (դրութիւն, մածուած)։
645. Յօդացուցանէ. յօր. յօդացուցանէ. յոյնն՝ καθιστᾷ (կարգէ կամ բազկացուցանէ)։
647. Բնաւորեալ 'ի մարմն. յոյնն՝ բնաւորէ կամ անկէ (ἐμφύει) 'ի մարմնի։
648. Յոյնն՝ ψιλὸν ... ψιλὸς։
650. Ի չրջել զբանն, իմա՝ յօդոցել վեսսս կամ զձայն։
651. Յօր. փշաբանին։
653. Յոյնն. Չի մի սահումն 'ի չրջել անդ իւրաւ կրեացէ։ — Հերքեր. պձգ.

Παρεντεθέντα, πῇ μὲν ὀμμάτων θέσεις,
Πῇ δὴ φλέβας τίκτουσι, πῇ δὲ συνδέσεις
Τῶν ἐντέρων πλέκουσι, καὶ χεῖρας πάλιν
Φύουσι, καὶ σπείρουσι τοῖς ποσί βάσιν;
Καὶ πῶς μερισθὲν εἰς νομὰς πολυτρόπους
Τὸ τοῦ σπόρου σύστημα ποικίλῳ τρόπῳ
Μίαν καθιστᾷ τῶν μελῶν τὴν οὐσίαν;
Πόθεν δὲ πηγὰς αἱμάτων ἐπεισάγει,
Τάσιν δὲ νεύρων ἐμφύει τῷ σώματι,
Κτίζει δὲ πλευράς, ὡραΐζει δὲ τρίχας,
Σφίγγει δὲ ταρσοὺς, καὶ μερίζει δακτύλους·
Χαυνοῖ δὲ γλῶτταν εἰς τὸ συστρέφειν λόγους,
Καὶ πλῆκτρον εἶναι τοῦ λαλοῦντος ὀργάνου·
Παρακρατεῖ δὲ σπονδύλοις τὸν αὐχένα,
Μήπως ὄλισθον τῇ περιστροφῇ πάθοι·
Ῥιζοῖ δὲ πυκνοὺς τῶν ὀδόντων τὰς μύλας,
Ὅπως ἀλεσθῇ πρὸς τροφὴν τὰ σιτία;
Καὶ πῶς φυτουργεῖ τὴν πυρώδη καρδίαν,
Σπινθῆρος ἔνδον μηδενὸς πεφυκότος,
Ἣν ἐν μέσῳ τέθεικεν· ὥσπερ οἱ τρόπιν
Πηγνύντες, ἀντίπλευρα βάλλουσι ξύλα,
Ἐκεῖθεν ἔνθεν, εἰς τὸ σῶσαι τὸ σκάφος;
Πόθεν δὲ μορφοῖ καὶ τυποῖ τὴν εἰκόνα,
Καὶ κάλλος ἐντίθησιν ἐξ ἀμορφίας;
Ποίους δὲ κόλπους μητρικοὺς ὑποτρέχων,

657. Յունաբան խրթնութիւն է. իմա՝ 'ի բնէ կամ բնաւորապէս ոչ գոլով 'ի նմա կայծական կամ հրոյ։
659. Յոյնն. Որպէս որք զդող (կամ զողնայար) նաւու հաստատիցեն՝ ատաղ և անաղ ձգեն տախտակս (կամ ցիցս, սյլմս) ընդդիմակոզս, առ 'ի պահպանութիւն մակուկին։ — Զնմանութիւնդ՝ զոր առնէ Պիսիդ ընդ կազմուած կրծոց մարդոյ և ընդ նաւու, վերածէ թարգմանիչն իբր 'ի նկարագիր չինուածոյ ոդնայարի և կոչից 'ի մարդն։
661. Զպատկերն. Մինչը իմանայ զպատկեր ձևոցն (parentum formam), այլ ինձ թուի մանաւանդ զպատկեր մարդկային առհասարակ նչանակել։
663. Յոյնն. Ընդ որ որովայն։ Անչուշտ 'ի հայումս գրչագրին ձուլեալ է 'ի մի զ'ր ընդ առաջին վանկի որովայն։

Եւ ուժեմն իգական ձև տպաւորեալ ստեղծուածին,
Եւ ուժեմն յառաջ ածեալ մարմին արական։
Ասաի՞ աղբիւրս ծնեցելոցն յղխեցուցանէ,
Եւ զկաթինն ագուցայս մուծանէ.
Եւ զիաիդ (նմանապէս և զտունկս) ջերմութիւնն
Աճեցուցանէ զմարմինն նորոգելոցն գործարանաց,
Եւ յաւելուածս անդամոց գործէ.
Ծաղկեցուցանէ, աճեցուցանէ հեր,
Եւ զտեսութիւն զարդարէ զալարաւն,
Եւ յորդորէ պտուղս բերել ջերմութիւնն,
Մինչև եկեսցէ դադարման ժամանակ,
Ցորում աշնայնոյն ձևնեացին պտուղք պատանեաց.
Զի թառամի նոյնժամայն ջերմութիւնն,
Եւ սպիտականայ ծերոցն հասկ.
Կքի գլուխն և գոգչիր կորանայ,
Եւ յերկիր խոնարհի և ծանրանայ 'ի վայր,
Եւ կամ զոր ըստ մեզ մարմնեղէնն առցէ տաւիղ,
Եւ ծանիցէ զձայնաւոր նուագացն և զվանկան,
Եւ փախուցեալ յանձայնաւոր ձայնէն՝
Ասել կարասցէ զներքին քաղցրաձայնութիւնն։
Եւ զիաիդ հոսանուտ սերմին թանձրանայ,
Եւ մարմին լինի, և դարձեալ, պնդի՝
Եւ ջիղս և չարախըտութիւնս ոսկրեղէնս հիսու.

664. Ապեչ-ոյ-ն-ի չիք 'ի յոյնն և եկամուտ թուի։
666. Բղխեցու-ցանէ պակասի յօրինակին, յաւելաք ըստ յունին։
669. Ներքինելոցն. յոյնն՝ անդրիցելոյ (ἀνήβων)։
671. Յոյնն. Ծաղկեցուցանէ կամ ծալիկս արձակէ զներս 'ի պատանեհան։
672. Եւ զբեռութիւն, իմա զկերպարանս, զդէմս։ Գալարաւն (τῆ χλόῃ), որ է խոտվէ. և խոտով իմանայ զաէգս մորուացն։
673. Իմա ջերմութիւնն կամ եռանդն (որ 'ի սկս պատանեաց) յորդորէ, և այլն։
674. Գործարան. յոյնն՝ խանդրման, նորոգելոյ (τῆς παρακμῆς) զօրութեան։
676. Ցօր. թառամին։
677. Ծերոցն հասկ. իմա զալիս ծերոց, զորս նմանեցուցանէ հասկաց սպիտակացելոց 'ի զալարութենէն։
679. Հերքեր. προσνένευκε.

Πῇ μὲν τὸ θῆλυ σχηματίζει τῇ πλάσει·
665. Πῇ δὲ προβάλλει σωματώσεις ἀῤῥένων;
Πόθεν δὲ πηγὰς τοῖς κυήμασι βρύει,
Καὶ τοῦ γάλακτος τοὺς ἀγωγοὺς εἰσάγει;
Καὶ πῶς (ὁμοίως τοῖς φυτοῖς) ἡ θερμότης,
Αὔξει τὸ σῶμα τῶν ἀνήβων ὀργάνων,
670. Καὶ τὰς ἐπιδόσεις τῶν μελῶν ἐργάζεται·
Ἄνθη δὲ βάλλει τοῖς ἐνήβοις τὰς τρίχας,
Καὶ τὴν πρόσοψιν ὡραΐζει τῇ χλόῃ,
Ὀργᾷ δὲ καρποὺς ἐξενεγκεῖν ἡ ζέσις·
Ἕως ἂν ἔλθῃ τῆς παρακμῆς ὁ χρόνος,
675. Ὁ τὴν ὀπώραν ἐκπιέζων τῶν νέων;
Μαραίνεται γὰρ εὐθέως ἡ θερμότης·
Λευκαίνεται δὲ τῶν γερόντων ὁ στάχυς·
Καρηβαρεῖ δὲ καὶ δοκεῖ κεκυφέναι,
Τῇ γῇ προσενένευκε, καὶ βρίθει κάτω·
680. Τὸν γὰρ θερισμὸν γειτνιῶντα προσβλέπει.
Εἰ τὴν καθ' ἡμᾶς σαρκικὴν λάβοι λύραν,
Καὶ γνῷ τὸν εἱρμὸν τῶν μελῶν, καὶ τοὺς τόνους,
Καὶ τὴν ἄηχον ἐκφυγὼν ἀφωνίαν,
Εἰπεῖν δυνηθῇ τὴν κάτω μελῳδίαν.
685. Καὶ πῶς τὸ ῥευστὸν τοῦ σπόρου παχύνεται,
Καὶ σάρκα ποιεῖ, καὶ πάλιν σκληρύνεται,
Καὶ νεῦρα καὶ σύμπηξιν ὀστώδη πλέκει·

681. Եւ յո՛, յոյնն՝ Ե երէք։ Իմա՝ իբրև զաաւիղ 'ի ձեռին որ առցէ զմարդկեղէն մարմին, երգել այնու զսքանչելիս Աստուծոյ։
682. Ցօր. պայծառութ։ — Ցոյնն. Եւ ծանիցէ զշրթայուն ամանակաց և զոլորակս (ձայնի)։
683. Զանխն. յոյնն՝ լսութիւնն (ἀφωνίαν), կամ լաւ և՝ յանվանդիան անձայնութիւնն։
684. Ջնեբէն, յոյնն՝ վարէն (κάτω)։ Խրթնխրատս են նաև բանք քննադրին. Թուի ինձ ասել, զի երբէ որ քննել առնուցու զներքին կազմուածս մարդկային մարմնոյ, դուցէ զայն համապատշաճ յամենայն մասունս իւր, իբրև զներդաշնակութիւն ձայնից կազմելով 'ի զանազան ոլորակաց և ամանակաց, և յերկրաւոր յանձայն ներդաշնակութենէ անտի՝ զերկնաւորն քաղցրաձայնութիւն երգել ուսցի։
686. Մարդն լինի, յոյնն՝ մարդն առնէ, ի՞րթէ։
687. Չիսա՝ այնպէս իմն ցուցանէ՝ իբր զի գուցէ 'ի մեզ քայ հիսալ (զոր չէ իմ ուրեք տեսեալ առ նախնիս) փոխանակ հիսելի։ — Շաբիսութիւն (σύμπηξις - Coagulation - մածնուտն)։

Եւ կամ որպիսի՛ ընդունելութիւն յիշողութիւն բերէ,
Որով պահէ զընդունելութիւնսն իրաց։
Ասացէ՝ թէ վիպրդ գործով ընթանայ բնութիւնս
Ա՛ւ որս՝ ի մեզ աննպատակ սպասաւորութիւնք։
Որպէս զոք տիկին՝ ի տան իւրում
Շարժէ՝ ի գործ զմշակս իւր։
Եւ զսաթրոզականսն զամբարիչս սրէ,
Եւ զքարշողականսն ձիգս ուղղէ։
Եւ զքարշողականսն ձիգս ուղղէ։
Եւ արկանէ փականս դրանց արգելանաց,
Որպէս զի առեալ ժամանակ այլայլութեան՝
Յարեսնէ, կամ զկերակուրսն ջերմութիւնն,
Եւ զպատշաճեալն իւր մղեսցէ դուրս,
Եւ զամենայն աւելորդ բեռինսն արտաքս բերցէ։
Եւ կամ զիարդ զներգործականս ինչ առեալ մուծցէ
Ա՛ւ որս՝ ի մեզ զանազան որոշմունքն,
Շօշափելիս, լսելիս, ճաշակելիս, հոտոտելիս, տեսա-
Եւ չօշափելեօքն՝ դատաւորին մատամբ՝ (նելիս։
Կշռորդէ զթոյնն՝ ի հակառակէն։
Եւ նեղս գործէ զլսելեացն մուտս,
Եւ չրջագայաձև առնէ զդրունս,
Որպէս զի պատշաճաբար սահեսցին՝ ի ներքս ճայթ-
Եւ մի՛ խոցեսցեն՝ ի ներքս զանցքն՝ (մունքն,
Անկարգ հնչմամբք անկեալ՝ ի ներքս ձայնիցն ուժգ-
Թանձր առնէ զլեզու հասանուստ, (նութիւնն։

688. Յօր. ընդունելութիւն կամ չիշողութիւն բերէ. (իմա՛ ընդունարանս աւնիցի). զեկամուտ կոչէ՝ ի բաց թողաք՝ ըստ յունին։ — Թուի հայ թարգմանչին ընթերցեալ զի մոմիմղ փոխանակ զի ի մոմիմղ.
690. Յօր. փձաւ ընթանայ։ — բնութիւնս, յոյնն՝ բնութիւնն։ — Գործ-ձաւ իմա՛ գործառնութիւնս տան։
692. Ի տան ետուա՛. յոյնն. Ի գործառնութիւնս տան (οἰκουργία).
694. Իմա՛ ըստ յունին. Եւ զանցս կամ զխոզովակս՝ զրգռէլս աթոր-ժակի՝ սրէ, այն է՝ յորլորէ, զգրգռէ։
695. Ձիգս (τόνους), այն է՝ զևրակս կամ զնևարդս։
696. Զդռներին ընդունարանս որովայնի տրոնս (πύλας) կոչէ Պղատոն (Տիմէոս. Տրմախօսութիւնի)։
697. Աւլայլութիւն, այն է՝ յեղափոխութեան նիւթոց, մարսողու-թեան։ — Ուրեմն զէ, յոյնն՝ ἥνιξε (ἕως).
698. Յօրինէ, դուցէ ընթեռնուլի տրիսն յօրինէ. յոյնն՝ συνασφαίρωσε (ξέαι-ματώσει), կամ յարիւն գարձուսցէ զկերակուրսն ջերմութիւն։ — կամ վէրոյօրն, եկամուտ է՝ ի՛մ և անիմաստ։

Ἢ πηλίκον δοχεῖον ἡ μνήμη φέρει,
Ἐν ᾧ φυλάττει τὰς δοχὰς τῶν πραγμάτων.
Εἴποι δὲ πῶς ἔμπρακτος ἡ φύσις τρέχει
Πρὸς τὰς ἐν ἡμῖν θρεπτικὰς λειτουργίας·
Ὡς ἂν δέ τις δέσποινα τῆς οἰκουργίας
Κινεῖ πρὸς ἔργα τοὺς ἑαυτῆς ἐργάτας,
Καὶ τοὺς ὀρεκτικοὺς μὲν ὀξύνει πόρους,
Τοὺς ἑλκτικοὺς δὲ πάντας ἰθύνει τόνους·
Βάλλει δὲ κλεῖθρα ταῖς καθελκτικαῖς πύλαις,
Ἕως λαβοῦσα καιρὸν ἀλλοιώσεως
Ἐξαιματώσει τὰς τροφὰς ἡ θερμότης,
Καὶ τὴν ἀποκρίνουσαν ὠθήσει θύραν,
Καὶ πᾶν περιττὸν ἐκφορήσει φορτίον.
Ἢ πῶς ἐνεργεῖς ἀντιλήψεις εἰσάγει
Πρὸς τὰς ἐν ἡμῖν ποικίλας διακρίσεις,
Ἀφήν, ἄκουσμα, γεῦσιν, ὄσφρησιν, θέαν;
Καὶ ταῖς ἀφαῖς μὲν τῷ δικαστῇ δακτύλῳ
Ζυγοστατεῖ τὸ χαῦνον ἐκ τοὐναντίου·
Στενὰς δὲ ποιεῖ τῆς ἀκοῆς εἰσόδους,
Καὶ κοχλοειδεῖς τὰς θύρας ἐργάζεται·
Ὡς ἂν καθ' εἱρμὸν εἰσρέωσιν οἱ κτύποι,
Καὶ μὴ καταπλήξωσι τοὺς ἔσω πόρους,
Ἤχοις ἀτάκτοις ἐμπεσόντες οἱ ψόφοι·
Σαρκοῖ δὲ καὶ τὴν γλῶτταν ἠραιωμένην·

699. Յօրինակին զկնի դռան բառի, կրկնութեամբ՝ այլով գարձուա-ծով՝ գոանի մի և նոյն իմաստն այսպէս. «Ա՛ւ պատշաճեալն իւր ընթացսի եւս». ի յոյն բնագրին չիք կրկնութիւնս։ Ի՝ պղտ-ղոճեալ է՛ր. յոյնն՝ եւ առ մաքրիչ կամ զըտիչ (ἀποκρίνουσαν) դուռնն մղեսցէ։
704. Յառաջ վարէ զբանան զքնութենէ, զսկսեալն ի 690երորդ տողէ, խօսելով զներգործութենէ մէն միոյ ի գայլայլանաց։ — Ներ-գործական ինչ. յոյնն. ազդու ներգործութիւնս (ἐνεργεῖς ἀντιλή-ψεις)։ — Ախտ մոռնչէ. յոյնն՝ մոռնչէ (εἰσάγει).
707. Շրջապատեալ. յոյնն՝ խղճալեալ (κοχλοειδεῖς).
708. Պատշաճաբար. յոյնն՝ հետևողական, ի ոտ ի (καθ' εἱρμόν). — Ձայ-նահատ, այն է՝ լռիմանութ ձայնից։
710. Ոտքսնութիւն յոյնէն կոչէ զպղպղակս կամ մանաւանդ զբմբիւնս (οἱ ψόφοι).

Քանզի պարտ է նմա մորթ մարմնեղէն բերել
Առ 'ի կրկնումն խորտակաց,
Եւ 'ի պատրաստ ընդունելութիւն ամբարոյն.
Որովք առեալ զկերակուրսն թուլութեամբն
Առ ամենահոսանուտ անանձատելի միայ:
Առնէ և զբջիջս դիւրամուտս
Երկուց հատոց կաուս, և կենցաղասնոյց
Հատոյ ագուգայս, որք խցեալք յախտէ՝
Վտանգեն զկենդանին՝ որպէս 'ի խեղդանի,
Թէ և բռնագոտէ զբերանն 'ի տուրևառ շնչոյն:
Իսկ ըստ նմանութեանն 'ի յերկնի եղեցելոց՝
Եգ լուսաւորս աչս երկուս.
Որպէս զի ունիցիմք ձգմամբ աչացս
Զօդն խոցեալ՝ որպէս աղեղնաւոր՝
Լոյս լուսով քարշել, որպէս հուր 'ի կայծականց:
Եւ 'ի վերուստ 'ի գլխոյս ձեղուանէ
Ջիղ ծակեալ՝ փողոյ օրինակաւ,
Եւ փչումն լուսոյ արկեալ յանցան,

Պատմուճանօք ծածկէ զբիբսն,
Որպէս ոք՝ զի պահէ 'ի տան կուսանան:
Եւ փոքր ինչ բանայ զանցս բնակութեանն,
Որպէս զի օդոյ ընթանալ առ անցիւքն,

712. Մ-րմ ՚ր-ռ-եղէն բերել յոյնն. մորթ ոչխարեայ ունել (σομφῶδες). թուի հայ թարգմանչին ընթերցեալ σαρκῶδες (մարմնեաղ): — Օրինակ մի յունական (առ Մէյնիկ) ունի համաձայն հայումս φέρειν (բերել): — Հերքէր. σομφῶδες φέρειν.

713. Առ 'ի կրկնումն. 'ի յոյնն՝ πρὸς τὰς ἀνακλάσεις, առ 'ի խորտակումն, առ 'ի ծռաքումն:

714. Ամբարոյն, նոյն է՝ զոր ինչ առաք 'ի վեր անդր, տող 694:

715. Խրթին են նաև խմացուածք բնագրին. իսկ 'ի հայումս խառնակութիւն բառից և տեսանի, որով անիմանալի միայ: Ըստ յունին՝ պարտ է ընթեռնուլ առ ամենայն հոսանուտ (և ոչ իբր ածանին՝ պարտ է ընթեռնուլ առ ամենայն հոսանուտ): — Անանձատելի միայ, յոյնն՝ ἀδιάκριτος միայ (ἀδιάκριτος) իբր թէ ասել՝ լեզու թուլութեամբ կամ դիւրաշահութեամբ իւրով՝ հեշտեաւ անյատ զհատատուն կերակուրս 'ի չրեղինաց: Թուի թարգմանչին փոխանակ ἀδιάκριτος բառն ընթերցեալ ἀδιάκριτος.

716. Հերքէր. τὸ γευστόν.

717. Աչունք և բջիջք. իսկ յոյնն. Ուսումի ունիցի և բջիջս դիւրամուտս:

Δέον γὰρ αὐτὴν δέρμα σομφῶδές γ' ἔχειν
Πρὸς τὰς ἀνακλάσεις τε τῶν ἐδεσμάτων,
Καὶ τὰς ἑτοίμους ἀντιλήψεις τῶν πόρων,
Δι' ὧν λαβοῦσα τὰς τροφὰς ἡ χαυνότης
Πρὸς πᾶν τὸ ῥευστὸν εὐδιάκριτος μένει.
Πόθεν δὲ καὶ σύριγγας εὐπόρους ἔχει,
Ὀσφραντικῆς ὄχημα, καὶ βιοτρόφου
Πνοῆς ἀγωγούς· ὧν φραγέντων ἐκ πάθους
Ἀγωνία τὸ ζῶον, ὡς ἐν ἀγχόνῃ,
Ἢ καὶ περιπνεῖν ἐκβιάζει τὸ στόμα.
Μιμουμένη δὲ τὰς ἐν οὐρανῷ θέσεις,
Φωστῆρας ἀντέθηκεν ὀφθαλμοὺς δύο,
Ὅπως ἔχοιμεν ταῖς βολαῖς τῶν ὀμμάτων,
Τὸν ἀέρα πλήττοντες, ὡς οἱ τοξόται,
Φῶς φωτὶ σύρειν, ὡς τὸ πῦρ ἐξ ἀνθράκων,
Ἐκ τῶν ἄνω γὰρ τῆς κεφαλῆς ἀκροστέγων
Νεύρων διατρήσασα σωλῆνος δίκην
Καὶ πνεῦμα φωτὸς ἐμβαλοῦσα τῷ πόρῳ,
Τοῖς μὲν χιτῶσι συγκαλύπτει τὰς κόρας,
Ὡς εἴ τις οἴκοι συμφυλάττει παρθένους·
Ὀπὴν δὲ μικρὰν ἐξανοίγει τῷ πόρῳ,
Ὅπως τὸ πνεῦμα τῶν ὀχετῶν διατρέχον,

Ի թարգմանչէն թուին չփոխեալ բառքն πόθεν (ուսումի) և ποιεւ δέ (առնէ և):

718. Երկուց հատոց կաս, յոյնն՝ ἓξ ἀνθράκων (ὀσφραντικῆς ὄχημα).

721. Թէ ե-. յոյնն. ե- կամ (ἢ καί). — Հերքէր. παραπνεῖν.

722. Ցօրինակին առ անորոշ զբաղեանն՝ մարթի ընթեռնուլ և եդեալս:

723. Ցօր. ե- լուսաւորս. ուղղեցաւ ըստ յունին, որ ունի ἀντέθηκεν (դեմ առ դեմ կարգեաց), իմա՝ զուգադրապէս կարգեաց:

725. Ցոյնն՝ որպէս զաղեղնաւորս:

726. Ի յոյնսն. յոյնն՝ ἓξ ἀνθράκων) կամ 'ի խանդվէ:

727. Հերքէր. ἄνω δὲ τῆς κεφαλῆς.

730. Թուի փոխան τῷ πόρῳ (πνευ+) բառի՝ ընթերցեալ թարգմանչին τῷ τόπῳ (բնակութիւն), զանգի բնաւ-բիւնն չիք 'ի յոյնն. և իբր 'ի բացայայտութիւն պնդս բառի եդեալ թուի 'ի հայումն: Ցոյնն ունի. Եւ փոքր ինչ ծակ բանայ առ անցսն:

735. Ցօր. ընթանայ:

Զի մի՛ նեղեսցի՝ ՚ի խնուլ ճանապարհին.
Եւ ուռուցեալ՝ խաւարեցուցանէ զտեսութիւնն.
Եւ զհեղմունս տեսութեանն չաղախեսցէ,
Եւ պղտորեսցէ զբիբսն
Անյագ հեղումն՝ դիմեալ ընդարձակութեամբն։
Որպէս զի մեծասցի խնաւուն ստացուածոց
Գիտութիւնք դժուարապատումք, անգիր
Բանիւք պատմել զաստուածային մէգն.
Եւ այժմ ասա ՚ի խաւարչին սրտի
Զահ գոլ զակնարկութիւն աչաց.
Թէ և նոքօք արկեալ զաղաեզութիւնս,
Գարձեալ նոքօք հանեալ արտասուս,
Ի ներքս զմուտսն լուացեալ՝ արտաքս ելիւքն։
Թէ զմուտ բանիցս այսոցիկ խցցէ
Անյայտից էութեանց կշռօղն,
Զիաւրդ միաք զուգեալ են կաւեղէն ծանրութեան,
Եւ հոգի ՚ի կաւի գտպարեալ զուգի.
Եւ կամ զիաւրդ ՚ի նիւթի՝ զաննիւթ էութիւնն ունի,
Թէ ոչ զնա նիւթական պարագրէ.
Եւ կամ զիաւրդ վեհագունակի հոգւոյն բանաւորեաց
Եւ անյայտիցն տեսողարարութիւն ՚ի ձիպ.
Եւ երբեմն յերկիր զտեսողութիւնն հեղու,

735. Μήτε στενωθῇ, τῆς ὁδοῦ πεφραγμένης,
Καὶ πνευματώσῃ, καὶ σκοτώσῃ τὴν θέαν,
Καὶ τὰς ἐπιχύσεις προσπλάσῃ ταῖς ὄψεσι·
Μηδ' αὖ ταράξῃ καὶ θολώσῃ τὰς κόρας,
Ὁρμαῖς ἀπλήστοις ἐκχυθὲν πρὸς τὸ πλάτος.
Ὡς ἐμεγαλύνθη τῶν σοφῶν σου κτισμάτων
740. Ἡ γνῶσις ἡ δύσφραστος, ἡ τοῖς ἀγράφοις
Λόγοις ἀπαγγέλλουσα τὸν θεῖον γνόφον·
Καὶ νῦν ἐφεῖται τῆς ζοφώδους καρδίας,
Δαδοῦχον εἶναι τὴν ῥοπὴν τῶν ὀμμάτων,
Εἴπερ δι' αὐτῶν ἐμβαλοῦσα τοὺς ῥύπους
745. Πάλιν δι' αὐτῶν ἐκβάλῃ τὰ δάκρυα,
Τὰς εἰσόδους πλύνασα ταῖς διεξόδοις.
Εἰ τοὺς λαβυρίνθους δὲ τῶν λόγων φράσῃ
Ὁ τῶν ἀδήλων οὐσιῶν ζυγοστάτης,
Καὶ πῶς ὁ νοῦς σύνεστι πηλίνῳ βάρει,
750. Καὶ πνεῦμα πηλῷ καρτερεῖ συνημμένον·
Καὶ πῶς ἐν ὕλῃ τ᾽ἀϋλίαν ἔχει,
Εἰ μηδὲν αὐτὸν ὑλικὸν περιγράφει.
Ἡ πῶς μέγιστον ὄμμα τῆς ψυχῆς ἔφυ,
Καὶ τῶν ἀδήλων ὀπτικοὺς ἔχει πόρους·
755. Καὶ νῦν μὲν εἰς γῆν ταῖς ἐνεργείαις μένει,

735. Յայնն՝ խաւարեցուցանէ (σκοτώσῃ) սոսկ ընդ իւր՝ լռեալ զբուվ (πνευματώσῃ).
736. Յայնն. Եւ հեղմունս ՚ի ներքս արկցէ ՚ի տեսանելիսն։
737. Յայնն. Եւ մի՛ ընդ հակառակն պղտորեսցէ և մթնացուսցէ զբիբսն։
738. Յայնն. Անյագ հեղմամբք՝ հոսեցելովք ընդ լայնարձակութիւնն։
739. Սոսկ ընդ, տես ՚ի տողն 55երորդ։ — Յայնն. Աբրաքաս ասէ։
740. Յայնն հեղինակքն՝ գիտութիւնք գիտութիւնք։
741. Մեծցի, իմա զգալոնիս, զխորհուրդս։
742. Եւ այժմ ասա. յայնն. Եւ այժմ ասա փափաքէ (ἐφεῖται).
745. Զահ գոլ յայնն. Զահաբեր լինել։ — Խնաւաքն են՝ փափաքէ զի ակնարկութիւն աչաց այժմ զահաբեր լիցի, լոյս ծագեսցէ ՚ի խաւարչին սրտի։
746. Խրթին յունախօսութիւն. ասել կամի՝ զի այնու՝ որ արտաքս ելանէ (արտասուօք) մաքրեսցէ զմուտսն ՚ի ներքս (զաղաեզութիւնս բարեպաշտն)։
747–766. Յաղագս վիւսորութեան մտաց և հոգւոյ ընդ մարմնով։ —

Յայնն. Թէ զբաւիղս բանիցս այսոցիկ բացայայտեսցէ (φράσῃ)։ Շփոթեալ է թարգմանչին զφράζω (բացատրել) ընդ φράσσω (խնուլ) բայի։ — Հերքէր. φράσοι.
749. Իմա. Ասացէ կշռողն կամ քննողն զանյայտ իրս՝ եթէ զիաւրդ միաք, և այլն։
750. Յայնն. Զոգեալ դարձեալ։
755. Վեհագունակի հոգւոյն բանաւորեաց։ Ուղղելի ըստ յունին. Վեհագոյն միտ (μέγιστον ὄμμα) հոգւոյն (որ են՝ միաք) բանաւորեաց (ἔφυ).
754. Զյունականսն πόρους ասա չէփ թարգմանէ, իսկ այլուր մշբռէիչ (տող 694, 714), և այլ ուրիք՝ անցս (տող 709, 729, 732), իսկ ՚ի 695 տողի չէփ զնէ զտόπους։ Յայնն ունի այսպէս. Եւ անյայտից (իրաց) տեսողական կալաւ անցս։
755. Յայնն. Եւ մերթ առ երկիր (յերկիր) ասայ ներգործութեամբքն (ταῖς ἐνεργείαις)։ Այլ ձեռագիր յունական (առ Մխինի) զնէ համաձայնագոյն հայ թարգմանութեան εἰς γῆν ἐνεργείας νέμει (յերկիր ձգէ զներգործութիւնս իւր)։ — Հերքէր. ἐνεργείας νέμει.

և երբեմն վազէ ՚ի վերին օդն.
և թռուցեալ ամբառնայ և յարեգակն հասանէ,
Զվերինս և զներքինս խնդրէ բնութիւնս. (տեսանէ,
և զոմանս բովանդակէ, և զոմանս չափաւորապէս
և սմանց դիպողութեամբ իմանայ զպատկերս:
և զըղձանալն ոչ ուրեք կամի դադարեցուցանել,
փափաքէ գիտել զպատճառն ամենայնի,
և զնորա գիտութիւն տեսանել. (հուսկ բեռնա
և բազում չաւն ՚ի գործ դնէ, և քան զհեռաձիգն անդ
Զանցանել կամի. սակայն անդ միայն խնու տեսու-
թիւնն էպէտ և ճաճանչեզ սիրտ ունիցի: (թիւնն,
Իսկ յորժամ զայսոսիկ բազմահիւս ազբուներս
Լուծցէ դեգերելով, կամ խրատեալ ասացէ՝
Թէ զիարդ դարձեալ խորհրդոցս գաղտնի աւազակն,
Հոգեզողն, ապականիչ սրտի,
Խաւարային ամբարձումն, առաջին վիշապն,
Աւրաքուռս ՚ի ներքս ցանկութիւն մուծանէ,
Սերմանելով խորհուրդս ՚ի ծնունդս մեզաց:
և կամ զիարդ բռնութեամբ փոխէ զբնութիւնս՝
Ցանբուն անասնական ախտաւորութիւնս:
և թռչնոց նմանութեամբ թեթևացուցանէ զխոր-
(հուրդն,

Νῦν δὲ πρὸς αὐτὸν ἄλλεται τὸν αἰθέρα·
Καὶ πτηνὸς ἀρθεὶς, καὶ τὸν ἥλιον φθάσας,
Τὰς τῶν ἄνω τε καὶ κάτω ζητεῖ φύσεις·
Καὶ ταῖς μὲν ἀρκεῖ, τὰς δὲ συμμέτρως βλέπει,
Τῶν δὲ στοχασμοῖς ἐννοεῖ τὰς εἰκόνας.
Καὶ τὴν ὄρεξιν μηδαμοῦ στῆσαι θέλων
Ἐφέλκεται μὲν τῆς ἁπάντων αἰτίας,
Καὶ τὴν ἐκείνης γνῶσιν ἀθρῆσαι θέλει·
Καὶ πολλὰ κάμνει, καὶ τὸν ἔσχατον πόλον
Δοκεῖ παρελθεῖν. ἀλλ' ἐκεῖ μύει μόνον,
Εἰ καὶ διαυγοῦς εὐπορήσει καρδίας.
Ὅταν δὲ τούτους τοὺς πολυπλόκους μίτους
Λύσῃ σχολάζων, καὶ βαθύνῃ, καὶ φράσῃ,
Ὅπως ὁ κρυπτὸς τῶν φρενῶν ὀδοστάτης,
Ὁ ψυχοκλέπτης, ὁ φθορεὺς τῆς καρδίας,
Ἡ τοῦ σκότους ἔπαρσις, ὁ πρῶτος δράκων,
Ἔξωθεν ἔνδον ἡδονὰς παρεισάγει,
Σπείρων λογισμοὺς εἰς γονὴν ἁμαρτίας.
Ἢ πῶς τυραννεῖ, καὶ μεταίρει τὴν φύσιν,
Εἰς παρὰ φύσιν τῶν παθῶν κτηνωδίαν.
Καὶ πτηνὰ μὲν δείκνυσι τὰς κούφας φρένας,

756. Յայնն. Ա՛ւ նոյն ինքն (πρὸς αὐτόν) յօդն վերաթեւէ: — Զկնի այսր տողի Մոբելի ՚ի տպագրութեան իւրում կարգէ և զերիս այլ ևս տողս, որք պակասին ՚ի տպագրութիւնս Մխոյի և Հերքերի, որպէս ՚ի հայ թարգմանութեան. և են տողքն այսոքիկ·

Ἔχων ἐν αὐτῷ τὴν ἐνεργείαν φύσει
Θελήματος λήρωμα πρακτικωτάτου,
Ἀεροβατεῖ δὲ τῷ θελήματι τρέχων.

Այսինքն է·

Ունելով յինքեան զներգործութիւն զարդացման,
Զլրութիւն ամենագործօն կամաց,
Զուէ ընդ օդս ըստ իւք ընթանալով:

760. Դիպողութիւնս, այն է՝ յօրինուածոյ կամ բանաւորական կարծեօք մտաց (στόχασμα, conjecture).

762. Փաւաւէ էլոել. յայնն. Զէնալ տուլէ առ պատճառն ամենայն իրաց: Սակայն ՚ի յունական ձեռագրի ուրեք (յիշատակելոյ ՚ի Մխոյե) գտանի համաձայն հայումս ἐφίεται (փափաքէ): — Հերքեր. ἐφίεται μέν.

765. Տեսանել, յայնն՝ տեսանել կամ, կամ լաւ և՝ զնոսա կամի (ἀθρῆσαι).

766. Յօր. ձանալ կամ ճանալ. ուղղեցաւ ըստ յայն բնագրին:

767–859. Յատկա ազդեցութեան սատանայի ՚ի մարմնի և ՚ի հոգւոջ:

768. Կամ իրապէս սասոյե. յայնն. Եւ ՚ի խորս իջցէ և մեկնեսցէ:

769. Գոյնալ չիք ՚ի յայնն: — Գաղտնի սասպէն, յայնն ծծոստάτης, որ է՝ ճանապարհապատ, հուդկտար:

775. Յանկութիւնն յղացեալ՝ զմեզս ծնանի, և մեզքն կատարեալ՝ զմահ ծնանին (Յակ. Ա. 15):

774. Յայնն. Բռնանալ և փոխէ:

775. Մարդ ՚ի պատուի էր և ոչ իմացաւ, հաւասարեաց անասնոց անբանից և նմանեաց նոցա (Սղմ. ԽԹ. 13): — Հերքեր. Εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

776. Յայնն. Եւ թեթևամտիչս ցուցանէ զծանծապատիսս (կամ զթեթև խորհուրդս):

Որպէս գխտոր՝ պատնիկս, և որպէս զգայլ՝ յափշտա-
Պիծակս՝ խայթիչս, և ինծս՝ սրամտօղս. (կօղս,
Եւ առնէ զչարակնօղս՝ չունս թշուառականս,
Շողոմել թուեցեալ՝ ի խածանել ճեպելով.
Օձս գաժանս առնէ զչարակնօղս
Թոյնս եդեալ ի ներքս չար ատեղծուածին.
Եւ դառնագին սրէ գնետս հպարտոցեան,
(Քաւիգի հարուր գայլն դեղով անաւրէնութեան,
Անպատիր վհծարանօք, բարձրաւիտ կործանմանբ,
Եղկելի պերճանօք, անվրէպոնեակ հարկաւով,
Ծաղրածոյ հեծեծանօք առ ատուեր զոչարձոցեան):
Եւ գկառապաշտոցիսն՝ յարծաթասէրս
Զարնատն հաստատէ գհարօրհն չարեաց.
Որ թէ և կշտապինդ լիասցի՝ չոչնի յագոցիդ,
Այլ ի տեսչական նոհատի և ի բորբոքմոնս,
Յատատոցեան ժարաչեղով, և ի յաչերման՝
Չեռացոցմանն բորբոքելով ոսկեհոն արբեցոցեան:
Կամ գիաճդ՝ այնքան և՛ յանկաւնէն անդ ոչնիցի
(զօրոցիսն
Չի ոչ գնարսին ներ, բարբարոս եղանակաւ,
Ի մարտ գիմաւաոռ ընդդէմ հոգոյն,
Այլ և նոյն ինքն ի սիրտ անդր յարի,
Եւ ընդ գերոցեան արկանէ զազատ բնոցիսն,
Եւ գինքնիշխան խորհուրդս (մտաց) մերոց
Ի թշոտոնի ստրկոցեան կաշկանդէ.

778· Իմա՝ առնէ զխայթողս բանիւք՝ իբրեւ զպիծակս, և զսրամտողս՝ իբրեւ զինձս, կամ մանուանդ (ըստ յունին) զյովազս կամ զընձառիւծս (պարծալեις).

779· Զչարախնդս իմանամ զնախանձողս· իսկ յոյնն ունի τοὺς εἴρωνας, որ է՝ ζηλοτύπους· վէճաբոյս: Ճշդագոյն եւս ըմբռնեալ թարգմանէ ի 781 տողն զյունականսն τοὺς βασκάνους, որ են՝ նախանձաւորք եւ զրպարտողք:

780· Չերքեր· ցանկեւն.

782· Չար ոφελοῦσιν. յոյնն. Չար կեղծեաց կամ խաբէութեան (τῇ κακῇ περιπλάσει), լաւագոյն եւս պարապլάσει, ըստ այլում յունական օրինակի (առ Միկնէ):

784· Փոխանակ βλάπτει (հարկանէ, խոցէ) բայի, Մոբելլի թարգմանէ

Σύας δὲ πόρνους, καὶ λύκους τοὺς ἅρπαγας,
Σφῆκας δὲ πλήκτας, θυμικοὺς δὲ παρδάλεις·
Ποιεῖ δὲ τοὺς εἴρωνας ἀθλίους κύνας,
Σαίνειν δοκοῦντας, καὶ δάκνειν ἠπειγμένους.
Ὄφεις δὲ πικροὺς ἐκτελεῖ τοὺς βασκάνους,
Τὸν ἰὸν ἐνθεῖς τῇ κακῇ περιπλάσει·
Θήγει δὲ πικρὰ καὶ τὰ τοῦ τύφου βέλη·
(Βλάπτει γὰρ αὐτὴν ψυχοκόμπῳ φαρμάκῳ
Τιμῆς ἀτίμου, πτώσεως ἐπηρμένης,
Ὄγκου ταπεινοῦ, δυσκλεοῦς ἀδοξίας,
Θρήνῳ γελῶντι τὴν σκιὰν τοῦ παιγνίου).
Εἰδωλολατρίαν δὲ τοῖς φιλαργύροις
Τὴν ῥίζαν ἐκτίθησι τῶν κακῶν ὅλων·
Ἡ κἂν κορεσθῇ μᾶλλον, οὐκ ἔχει κόρον,
Ἀλλ' εἰς ὀρέξεις τήκεται καὶ φλεγμονάς,
Τῇ πλησμονῇ διψῶσα, καὶ τῇ προσθέσει
Τὸν βρασμὸν ἐξάπτουσα τῆς χρυσῆς μέθης.
Ἡ πῶς τοσοῦτον καὶ πεσὼν ἔχει κράτος,

Ὡς μὴ μόνον τὸ σῶμα, βαρβάρου δίκην,
Ἀντιστρατεύειν πρὸς μάχην τοῦ πνεύματος,
Ἥδη δὲ καὐτῆς ἅπτεται τῆς καρδίας,
Καὶ δουλαγωγεῖ τὴν ἐλευθέραν φύσιν,
Καὶ τὰς ἐν ἡμῖν αὐτοδεσπότους φρένας
Ἐν αἰχμαλώτῳ συμφορᾷ περιτρέπει.

դուցէ ճշդագոյն եւս՝ ընդդէմ, ըստ ձեռագրի մերոյ՝ որ ունի βάπτει (ջրէ, մխրճէ): — Չերքեր· γὰρ αὐτά.

786· Չերքեր· εὐδοξίας

788· կամ ագահ՝ որ է κακοφαρβίχα (եփես· ի· 5):

794· Յոռնոնէն, իմա՝ յանկանել իւրում (վիշապին) յերկնից յանդունդս: — Յայսվայր քանք Պիսիդեայ եղեն ցուցանել՝ որպէս օրինակաւ իշխել կարելիք սատանայ ի վերայ մարդկային մարմնոյ, և թէ որ իցեն գործք մարմնոյն. անցանէ այսուհետեւ քացայայտել թէ որպէս հնարիւք սիրապետել իշխիցէ հակառակորդն նաեւ ի վերայ հոգւոյ մարդոյ:

796· Չի մարմին ցանկայ հակառակ հոգւոյ, և հոգի հակառակ մարմնոյ. և վի սոքա միմեանց հակառակ են (Գաղ· ե· 17):

ի բազում ինչ հաւնոգկեր լինի, և զմնացորդսն չլնչէ։
Քանզի գալարի ժամաժուռն՝ իրրեւ զօձ,
Եւ է սղոյն զարմանալի 'ի խորագիտուրեան.
Ոչխոյ դիմէ 'ի վայր զրնթացսն երագելով,
Զի ի վար արկանէ փոխանակ ոտից զորովայնն.
Լզելով զհողն, գոգչիր զօրեն գայլոց.
Եւ որկորաժէտ կրից բորբորիտ
Ի կատարուրմն մեղաց գրգռէ. (*թեւոք*։
Յորոյ 'ի ձաշակուրմն իշրաքանչիւր ոք դիմէ յօժարուա-
Եւ խառնելով ընդ հաճոյից զդառնութիւն
Կորուսանէ զիս մեղրախառն բուրով.
Խոհիրդատուս չարակամ և բարեկամ աւերասուանիչ,
Պարդասպան հաւրոյր և խողխողիչ գործակից,
Ձռաչնորդ խաբէբայ, հոդիկահար բարեացակամ,
Ընծոյեր, հաճոյական, բարեհաւան վիշապ,
Քանզի հրապուրէ զմեզ, ոչինչ առաջի դնելով.
Գեղեցիկ ինամարակ՝ ոչ իրիք խառնելով.
Երեսոյթս կերպարանի, տեսիլս նկարի,
Որոնի զմիտս, մեղմիս շշուկ զուարճութիւն,
Դրդէ զժաղր, մերձենոցացանի զրերան.
Եւ՝ ըստ բռնեցելոյն աներեւոյթ մեղօք
Ներգործոչբեաւրն յղանայ զմեղս։
Այդարև չէ յինեն զանիւոչ կերպարանաց նորին

801. Եւ զ-ՏՈՒՐԴՆ ԸՆԴՔ (καὶ τὰ λοιπὰ συμπνέειν), այսպէս իմանամ զկոյն քնագիրն, իբր թէ յոր ինչ չկարէ համոզել զմիտս մեր՝ 'ի նոյն յորդորէ զկամսն յօժարութիւն, որպէս 'ի սկզբան անդ ատ Ադամ, որ ու ՊՈՐԵՑԱ, այլ ՊՈՐԵՑԱ 'ի թախանձանաց բանսարկուին 'ի ձեռն կնոջն յանցուցելոյ։ Մեկնը յհին 'ի լատինն. « Ac primum quidem nos suadet, tum vero in omne scelerum genus impellit » (Զառաջինն ապաքէն համոզէ զմեզ, և յետ այնորիկ յամենայն ազգս եղերանց բանադատէ), զոր մեկնութիւն բանիդ մանաւանդ քան թէ թարգմանութիւն համարիմ։ Հերքեր 'ի ապագրութեան իւրում գնէ. Πείθων τὰ πολλὰ, καὶ τὰ λοιπὰ σὺν βίᾳ (Համոզիկեր լինելով ատ յոլով ինչ, և ատ որ ՁԱՅՆ՝ λοιπὰ σὺν βίᾳ (Համոզիկեր լինելով ատ յոլով ինչ, և ատ որ ՁԱՅՆ՝ բռնութեամբ)։ Բայց օտար համարիմ 'ի մտաց Պիսիդեայ զվարդապետութիւնդ, իբր զի սատանայի ընծայել զզօրութիւն բռնանալոյ 'ի վերայ կամաց մերոց, որում ազատութիւն 'ի քարին և 'ի չարն յօժարելոյ, և ըստ ազատ կամաց իւրոց գործելոյ տուեալ

Πείθει δὲ πολλὰ, καὶ τὰ λοιπὰ συμπνέειν·
Ἑλίσσεται γὰρ λοξοειδῶς, ὡς ὄφις,
Ἔστι δὲ δεινὸν ἐν φρονήσει θηρίον·
Στιχοδρομεῖ δὲ τὴν κάτω φορὰν τρέχων·
Κεχρημένος γὰρ, ὡς ποσὶ, τῇ κοιλίᾳ,
Λείχων δὲ τὸν χοῦν τοῖς λύκων τάχα τρόποις,
Καὶ γαστριμάργῳ τῶν παθῶν ὑπερζέσει
Κινεῖ τὸ συμπέρασμα τῆς ἁμαρτίας,
Πρὸς ἣν ἕκαστος γεῦσιν ἡδέως τρέχει.
Καὶ συγκεραννὺς ἡδονῇ τὴν πικρίαν
Μελικράτῳ φθείρει με δηλητηρίῳ·
Σύμβουλος ἐχθρὸς, καὶ κατήγορος φίλος,
Σφαγεὺς προσηνὴς, καὶ φονεὺς συνεργάτης,
Πλανῶν ὁδηγὸς, εὐμενὴς ὁδοστάτης,
Ἄσπονδος, εὐπρόσδεκτος, εὐπειθὴς δράκων·
Θέλγει γὰρ ἡμᾶς, μηδενὸς προκειμένου·
Κάλλος περιστᾷ, μηδενὸς κινουμένου·
Πρόσωπα μορφοῖ, ζωγραφεῖ διαπλάσεις,
Τὸν νοῦν ἐρευνᾷ, ψηλαφᾷ τοὺς δακτύλους,
Γέλωτα ποιεῖ, συμβιβάζει τὸ στόμα·
Καὶ τῇ δοκήσει δι' ἀφανοῦς ἁμαρτίας
Ἔμπρακτον ὠδίνησε τὴν ἁμαρτίαν.
Οὐκ ἀγνοῶν γὰρ τῶν ἐκείνου φασμάτων

է ՅԱՐԻՒԷՆ, ըստ ուղիղ վարդապետութեան Սուրբ Գրոց և առ հասարակ Հարց եկեղեցւոյ։

802. Հերքեր. Ἑλίσσεται δὲ λοξοειδῶς.

803. Եւ օձն էր իմաստնագոյն քան զամենայն գազանս (ՅՆ. Գ. 1)։

805. Ի վերայ լանջից և որովայնի քո գնասցես, և հող կերիցես զամենայն աւուրս կենաց քոց (ՅՆ. Գ. 14)։ — Հերքեր. Κεχρημένος μὲν ὡς, և այլն։

806. Աւանդի առ ոմանս ի հնոց (Աբիատարէ, Սալինոս, և այլն) գայլոց վհող ճարակել ի քաղցու։

808. Հերքեր. κιρνᾷ τὸ συγκέρασμα.

809. Հերքեր. πρὸς ἣς.

820. Հերքեր. γέλωτα κινεῖ.

821. ՔԱՒ ԲԱՒԵՒԼՆ (τῇ δοκήσει), այս է՝ 'ի վերին երեսս, արտաքսաւսէս։

Ա՛նդիւրադրելի խորհրդականութիւն, և սոյն այս մանուածանիդ
Զարչարե զիս և խածանե, զօրեն խնդգետնոյ,
Ի խոռոչել անդ (իմոռիմ) և 'ի կատարել զմեղս։
Սակայն զգարշելիս զայս հիմնատրոյց օձ,
Զհայելիս զայս խաչարի, աստուածային դատաստանիք
Ա՛ռաջի եդին մեզ, (թէ և ըստ պատկերին
Գծագրելոյ առ մեզ ոչ դրոշմեացուք զտիպսն),
Զի կալցուք մեզ զնոյն չառակ նշանակի, (գրեալսն),
Խաղ առնելով զվիշապն, թէ և առաւել ևս բանայցէ
Բանիցի բազումք զբարձրամիտ զիմացուքիւն նորին
Եւ զանիսխռնուն 'ի պատերազմունս զանձիւրոցդիւն
Ընդելով նոցա զնիւթ մարմնական ծանրութեան,
Շաղախեալ աստեղիւքն յերկրաւոր փոշոյ),
Բրացուցանեն, չետս ընկղմեն՝ զօրեն վահանաց՝
Զհաւաքական նետսն յերկիր կոյս վերառաքելով։
Եւ եթէ զայսր ամենայնի գիտումն առցէ,
Եւ նուաստիցն Թուեցելոց և անընդակցաց (ասացէ.
Զխղրտականսն երակս գտեալ, և զգիտութիւն ա-
կամ յառաջ եկեալ՝ առնուցու աստուածային գոր-
Ձայնի՝ գոչելով 'ի սիրտս անապատս. (Ծարան

829· Մխինը այլ ինչ խնամութիւք չկոյս 'ի լաւին՝ վիմատս առղիցս ընդլայնելով այսպէս· «Atqui non aliam ob causam antiquum hunc ineloquibiliter serpentem, tenebrarum speculum, nobis ante oculos posuit Dei judicium, nisi ut sculptas in nobis secundum ejus imaginem notas non deleamus». (Սակայն ոչ առ այլ ինչ պատճառի դնինաւորց զայս օձ՝ զոմէ դժպհի է խօսել, դհայելիս խաչարի, առաջի աչաց մերոց կացուցին Աստուծոյ պատատառանք, բայց եթէ զի գլուխ մեր 'ի մեզ ըստ պատկերի նորին զնիպսն մի՛ ընդհատցուք)։

831· Վ՛իշապն զոր առեղծեր խաղալ նոսա (Սդմ. ՃԳ. 26)։

839· Թուի ինձ ուղղագոյն և համաձայն յունին՝ ընթեռնուլ· Եւ էրէ պայս ոճիանն 'ի բէրսոճ ասէ։ — 839–882. Յաղագս անքննելի և անհետանելի գոլոյ աստուածականն էութեան։

840· Յօր· անընկցաց· ուղղեցաւ ըստ յունին (συντρόφων), իմա՛ անընդակից զամ ընտանի մեզ իրաց։

841· Յօր· Եւրոպ բրոնել· ի բժշկական իրաց այլաբանէ· քանզի σφυγμός են զարկք երակաց, զոր խելրոպանս կոչէ Թարգմանիչն· իսկ διάγνωσις է գիտութիւն կամ զատառան զոր ունի ոք առնել յետ գնհելոյ զզարկ երակին։

Τὸ δυσπαθὲς φρόνημα, καὶ τοῦτο πλέον
Θλίβει με καὶ δάκνει με, καρκίνου δίκην,
Φεύγοντα καὶ πράττοντα τὴν ἁμαρτίαν.
Πλὴν τὸν γέροντα τοῦτον ἀῤῥήτως ὄφιν,
Τὸ τοῦ σκότους κάτοπτρον, ἡ θεία κρίσις
Προύθηκεν ἡμῖν, (εἴγε τοὺς κατ' εἰκόνα
Γραφέντας ἡμῖν μὴ χαράξομεν τύπους),
Ὅπως ἔχωμεν αὐτὸν ἀντὶ παιγνίου,
Παίζοντες εἰς δράκοντα, κἂν χάνῃ μέγα.
Πολλοὶ γὰρ αὐτοῦ τὴν ἐπηρμένην φρένα,
Καὶ τὴν ἄφυκτον ἐν μάχαις ἀϋλίαν,
(Ὕλην ἔχοντες σαρκικῶν βαρημάτων,
Καὶ τῇ γεώδει συμπεφυρμένοι κόνει),
Ἡμβλυναν, ἀπέστρεψαν, ὥσπερ ἀσπίδες,
Τὰ σαθρὰ πρὸς γῆν ἀντιπέμποντες βέλη.
Εἰ ταῦτα πάντα πρὸς διάσκεψιν λάβοι,
Καὶ τῶν δοκούντων εὐτελῶν καὶ συντρόφων
Τὸν σφυγμὸν εὑρὼν, τὴν διάγνωσιν φράσοι·
Ἢ καὶ προκόπτων θεῖον ὄργανον λάβοι,
Φωνὴ βοῶντος εἰς ἐρήμους καρδίας·

842· Յօր· Ապստամբական սրբոյն Թրթռոմ։ Թուի ընդօրինակողի ումեք յաւելեալ զԹրթռոմն 'ի լուսանցսն առ 'ի մեկնել զսրբոյն հայ բնագրին· իսկ ապա յայլմէ ումեքէ 'ի գաղափարել անդ իւրում՝ միահետ վերկոսեան գծագրեալ։ — Ապստամբական Թրթռոմն ինչ կոչէ զբանս Աստուծոյ, որք 'ի Սուրբ Գիրս աւրինեալ կան։ — Այսր և հետևորդ տողից (842–875) խնամոք բովանդակին յայս միտս, զի եթէ ոք յերկրաւորացս առ աստուածայինս ելանել յաւոյ խաղայցէ այնչափ՝ մինչև հաւատովք հաստատ գոյանել եւսագեայ, (որ քաջիկ ծանուցեալ գաստուածայինս՝ գուշակեաց ըզգալուստ Քրիստոսի – Գլ· Ի· 3 – և զկարապետ նորին յառաջագոյն ծանոյց), և քրովբէական կայծակամբք մաքրեալ (Գլ· Զ· 6) զիմատս աստուածային բանից բացայայտեսցէ, սակայն հեռի աւուրց ինչ զանիցի 'ի ճանաչելոյ զԱստուած՝ որպէս և էն, թէպէտ և սրբութեամբ և սքանչելիօք զուգաւոր վայելեսցի Եղիայի և Դանիէլի և Մովսէսի, (զորոց մի առ մի Թուէ զսքանչելիսն)։

843–844· Յոյնն· Ձոյնի Թրէլ։ — Ակնարկէ 'ի տեսիլն Եղայեայ մարգարէի (Ես· Զ· 6)։ — Յօր· Քրօքէն, իսկ յԵօթանանից Թարգմանութեան անդ և 'ի հայումս դնի սրովբէ (Աստքեցաւ առ իս մի 'ի սրովբէից անտի)։ Յոյնն· Եւ կամ 'ի հրաքարն (τῇ πυράγρᾳ)

Եւ կամ 'ի հրաբեր Քրովբէն հպեալ՝
Առցէ 'ի նմանէ զբանին կայծակն.
Եւ կամ զհրեղէն աթոռն և զերիվարան բոցեղէնս
Վարելով՝ երկնից հանապարհ ընթացցի,
Եւ սպառազէն ցուցցի 'ի կենցաղոյս վտխեալ,
Ի մարմնոյ՝ ոչ քարշեցելոյ 'ի վայր։
Կամ հոգւո 'ի ստորին իջուցցէ, կամ զցօղ 'ի բար-
(ձուս կախեացէ,
Քարշելով, ըմկրկելով, ընդդիմակարգելով զբնութիւնս.
Եւ խցցէ հալատովք զբերանս առիւծուց,
Եւ ցուցցէ զհնոցին բոց.
Եւ կամ հարցէ զնիզոս գետ և յարիւն դարձուսցէ,
Եւ հաւանեցուսցէ զարեգակն լոյս տալ մթով,
(Քանզի ոմանց էր լոյս և ոմանց խաւար դժնդակ).
Եւ հերձցէ զանդունդս 'ի ճանապարհ հրաշալի,
Սիւն հրեղէն ցուցցէ՝ 'ի գիշերի լուսատու,
Հաց առանց ցորենոյ բեկցէ,
Եւ 'ի սովի կերակրեսցէ՝ զթռչունս տեղացեալ,
Զվէմս հարկաւորեսցէ հանել աղբիւրս.
Զգէ զձեռս 'ի պարտուճն հակառակորդաց,

Քրովբէին հպեալ։ Յնօթանասունն դնի λαβίδι, զոր սխալօք թարգմանէ հայն։

846. Ի վերացուցանել անդ Տեառն զեղիա յերկինս (Գ. Թգ. Բ. 11), «Եւ ահա կառք հրեղէնք և երիվարք հրեղէնք, և անջրպետեցին 'ի մէջ երկոցունց. և վերացաւ եղիա չարժմամբ յերկինս»։ — Յունականն ձիφρος նշանակէ նաև սխոր, այլ առանձնօր խօս։

847. Ընդհերքեր վերինէն ճանապարհ։

849. Խրթնաբանութիւն յունական. իմա՝ այնպէս զի և ծանրութիւն մարմնոյն ոչ ձգեսցէ զնա յերկիր կոյս։

850. Եւ անկաւ հուր 'ի Տեառնէ յերկնից, և եկեր զոզջակէզսն, և զկողն և զչուրն որ 'ի ծովուն՝ լափեաց հուրն (Գ. Թագ. ԺԸ. 38)։ — Եւ առէ Եղիա... կենդանի է տէր Աստուած զօրութեանց... եթէ եղիցի չամս յայսոսիկ ցօղ կամ անձրեւ, բայց եթէ բանիւ բերանոյ իմոյ (Գ. Թագ. ԺԷ. 1)։

852. Աստուած իմ առաքեաց զհրեշտակ իւր և եխից զբերանս առիւծուցս (Դան. Զ. 22)։

853. Ցոյնն՝ Եթէ ցօղ ցո՞ցցէ զհնոցին բոց։ — Եւ արար 'ի մէջ հնոցին իբրեւ զհողմ՝ որ ցօղագին չընչեցէ (Դան. Գ. 50)։

854. Ի յոյնն չէք գիտ։ — Ահաւասիկ ես հարկանեմ... զչուր գետոյն,

Ἢ τῇ πυράγρᾳ τοῦ Χερουβὶμ ἐγγίσας,
Λάβοι παρ' αὐτοῦ τοῦ λόγου τὸν ἄνθρακα.
Ἢ τὸν πυραυγῆ δίφρον, ἢ τοὺς ἐμφλόγους
Ἵππους ἐλαύνων, οὐρανῶν ὁδὸν δράμοι,
Ἱππεὺς δὲ δειχθῇ τῷ βίῳ μετάρσιος,
Τῆς σαρκὸς αὐτὸν μὴ κατασπώσης κάτω.
Ἢ πῦρ κατάξει, καὶ κρεμάσει τὴν δρόσον,

Ἔλκων, μεθέλκων, ἀντιβάλλων τὰς φύσεις·
Φράξει δὲ πίστει τῶν λεόντων τὸ στόμα,
Δρόσον δὲ δείξει τῆς καμίνου τὴν φλόγα·
Ἢ καὶ πατάξει Νεῖλον εἰς αἷμα τρέπων,
Πείσει δὲ λάμπειν ἐν ζόφῳ τὸν ἥλιον·
(Τοῖς μὲν γὰρ ἦν φῶς, τοῖς δὲ δύσμορφον σκότος).
Σχίσει δὲ τὴν ἄβυσσον εἰς τρίβον ξένην,
Στύλον δὲ δείξει νυκτὸς ἔμπυρον σέλας·
Ἄρτους δὲ σίτου μὴ προκειμένου πλάσει,
Λιμὸν δὲ θάλψει τῇ βροχῇ τῶν ὀρνέων,
Πηγὰς δὲ πέτραν ἐκβαλεῖν ἀναγκάσει·
Τείνει δὲ χεῖρας εἰς τροπὴν ἐναντίων,

և զարձցի յարիւն... Եւ զարձցի զամենայն ջուրս գետոյն յարիւն (ելք. Է. 17, 20)։

855. Ցօր. Լոյս ոմանց ոմանց։ — Ցոյնն՝ Ի ոմն։ — Եւ եղեւ խաւար և մէգ և մուխ 'ի վերայ ամենայն երկրին Եգիպտացւոց... բայց ամենայն որդւոցն Իսրայելի լոյս էր յամենայն բնակութիւնս իւրեանց (ելք. ժ. 22, 23)։

856. Զիք տղղ 'ի տպ. Հերքերի։

857. Ցօր. ի ճանապարհի հրուխտ։ — Եւ մանն որդիքն Իսրայելի 'ի մէջ ծովուն ընդ ցամաք (ելք. ԺԴ. 22)։

858. Եւ ոչ պակասեր սիւն ամպոյն 'ի տուէ, և սիւն հրոյն 'ի գիշերի (ելք. ԺԳ. 22)։

859. Ցոյնն. Առանց ցորենոյ առաջի լինելոյ՝ յօրինեսցէ կամ չաղուեսցէ (պλάσει)։ Թարգմանչին վրիպակաւ ընթերցեալ թուխ կλάσει (բեկցէ)։ — Ահա ես տեղացից ձեզ հաց յերկնից (ելք. ԺԶ. 4)։

860. Ցոյնն. Եւ զանսուաղութիւնն կերակրեսցէ։ — Եւ ել հողմ 'ի Տեառնէ և խաղացոյց յայսկոյս զլորամարդին 'ի ծովէն (Թիւք. ԺԱ. 31)։

861. Չարցես զվէմն և ելցէ 'ի նմանէ ջուր, և արբցէ ժողովուրդդ (ելք. ԺԷ. 6)։

862. Ցոյնն՝ ի փախուստ թշնամեաց։ — Ցօրժամ ամբառնայր Մովսէս զձեռս իւր՝ զօրանայր Իսրայէլ (ելք. ԺԷ. 11)։

Զխաչանման նշանակին պատկեր.
Տեսանէ հրով վառեալ մորենի և ոչ կիզեալ,
Զծածկեալ կերպարանս հանդերձելումն.
Յայնժամ յառաջ մատուցեալ՝ որպէս զՄովսէս՝ զհի
Ծուխ գտեալ, մառախուղ և մէգ. (հարկանելով,
Եւ 'ի փապ վիմին մտեալ
Հազիւ զթաքուն յետոյցն
Աստուծոյ կարաց դիտել, և այլ ոչինչ. (քումն.
Եւ առաւելագոյն փափաքեաց զթաքուցեալ փափա-
ՀԱնզի յամր են բաղձացելոցն փափաքմունք,
Թէ համառօտաբար հանդիպեսցի փափաքեցելումն;
Եւ ամենայն ոք որ խուզեսցէ զԱստուծոյ էութիւնն՝
Ո՛րքան տեսանէ՝ այնքան խնդ. (զտեսութիւնն,
ՀԱնզի թէ ոք խորացուցանէ մինչև յանդունդս
Եւ կամ զհրաբերձ նիստ արեգականն կամեսցի տես-
Ո՛րքան հայեսցի՝ զբիբն վնասեսցէ. (անել,
(ՀԲանզի չէ ինչ դիւրին ձիգ հայեցուածով՝
Ակնարկ աչօք դիտել զարեգականն).
Իսկ ո՞ր միտք ամենատեսք տակասցին տեսանել
Զըստ մեզ արեգականն լուսոյ անցս: (թեամբ,
Այլ, ո՛վ մերձդ 'ի հեռուստ՝ հաստատուն երագու-
Որ ամենեցունց ես գիտելի, և գժուարագիւտ ճնա-
Եւ ամենից ունելի, և ըմբռնել ոչ կարացեալ. (ցեալ,
ՀԱնզի ամենեցունց գոլով անգիտելի, եղեր ամենե-
(ցունց գիտելի՝

864. Մորենին վառեալ էր հրով, և ոչ այրէր (ելք. Գ. 2):
865. Անկէզ մորենին նշանակ էր մարմնաւորութեան Բանին 'ի կուսէն Մարիամայ:
866. Յանդիման յառաջ մատուցեալ. յոյնն. Յայնժամ խոնարհեալ (προκύψας).
867. Յոյնն. Ծուխ գտեալ 'ի մորիկի և 'ի մէգի: — Զայնք և զայլա-տակունք և զմէգ միգախառն 'ի վերայ լերինն (ելք. ԺԹ. 16):
868. Յոյնն. Եւ 'ի պատառուած ձերպին հասեալ, կամ ապաւինեալ (ἀφυγμένος). — Եւ եղեց զքեզ 'ի ձերպի վիմին... և ապա տես-ցես զյետոյսն իմ (ելք. ԼԳ. 22, 23):
869. Յետոյսն Աստուծոյ. իմա (ըստ Ս. Հարց մեկնութեան) զամենայն ինչ՝ որք յետ Աստուծոյ եղեն:
870. Յոյնն. Եւ այլ ոչինչ տեսանելով:

Τοῦ σταυροειδοῦς συμβόλου τὴν εἰκόνα·
Ἴδοι δὲ πυρσῷ μὴ φλογισθεῖσαν βάτον,
Τὰ κρυπτὰ τοῦ μέλλοντος εἰκονίσματα·
Τότε προκύψας, ὡς ὁ Μωσῆς, ἐμφόβως,
Καὶ καπνὸν εὑρὼν ἐν θυέλλῃ καὶ γνόφῳ,
Καὶ πρὸς τὸ νύγμα τῆς ὀπῆς ἀφιγμένος,
Μόλις τὰ κρυπτὰ τῶν ὀπισθίων μέρη
Θεοῦ σκοπήσει, καὶ πλέον μηδὲν βλέπων,
Πλέον ποθήσῃ τὸν κεκρυμμένον πόθον·
Ἀργοὶ γὰρ εἰσι τῶν ἐρώντων οἱ πόθοι,
Εἰ συντόμως τύχωσι τοῦ ποθουμένου.
Καὶ πᾶς ἐρευνῶν τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν,
Ὅσον θεωρεῖ, πρὸς τοσοῦτον συμμύει·
Εἰ γάρ τις εἰς ἄδυσσον ἁπλήστοις κόραις,
Ἢ καὶ πυραυγῆ δίσκον ἡλίου βλέπων,
Ὅσον θεωρεῖ, κἀ κόρας ἀμβλύνεται
(Οὐ βράδιον γὰρ εὐτόνῳ τῷ βλέμματι
Ἀσκαρδαμυκτεὶ προςβλέπειν τὸν ἥλιον)
Ποῖος πανόπτης εὐτονήσει νοῦς βλέπειν
Τὸν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἡλίου φωτὸς πόρον;
Ἀλλ' ὦ παρὼν πόρρωθεν ἑδραίῳ τάχει,
Ὁ πᾶσι γνωστὸς καὶ δυσεύρετος μένων,
Καὶ πᾶσι λεπτὸς, καὶ κρατεῖσθαι μὴ θέλων·
Πᾶσι γὰρ ὢν ἄγνωστος, ἐγνώσθης ὅλοις

871. Այս է՝ առաւելագոյն ըղձիւք փափաքեալ թաքուցեալսն: — Հերքեր. ποθήσει.
872. Բաղձացելոցն, իմա սիրողաց, բաղձացողաց (τῶν ἐρώντων).
876. Յոյնն. Ինչ ՀԱնզի թէ ոք յանդունդս անյագելի բեռք (տեսութեամբ հայեցեալ):
877. Նէոփ իմա զսկաւառակ, զբոլորակ (δίσκον).
878. Հերք. Ὅσον ἀτενίζει τὰς κόρας ἀμβλύνεται.
879. Այս տող և յաջորդն 880 պակասեն նաև 'ի ապ. Հերքերի:
882. Յոյնն. Զլուսոյ արեգականն՝ որ առ մեզ (հասանէ) զընթացս:
883–908. Յաղագս տեսանելի գոլոյն Աստուծոյ՝ ներգործութեամբ յաբարածս:
884. Յօր. Վանացս. Որ ածնէր եւ ծիրեալ:
885. Յօր. Վանացս. Եւ ըմբռնել ոչ կարեալ: — Հերքեր. ληπτός.
886. Յօր. Վանացս. ՀԱնզի բնաւէր գոլով անծիրեալ, եղեր հանապարդ ծիրանելի:

Յորոց ներգործիդ, որպէս զի ամենեցունց ՚ի քեզ
Չի սրքան դու զմեծութիւն էութեանդ (հայել։
Անհասանելի գերագոյութեամբք ամիսոփեցեր,
Աչքան ներգործութեամբք տեսանելի արարեր մեզ
Աստուածայնովք, հրեշտակայնովք,
Յորս զհրաշայդ գեղբիւրեւս պատռուատեալով՝
Նիւթ աւնիւթական խորհրդարար յօրինեցեր,
Այլ եթէ առ մեզ յեղբարեաց աւետի գերագոյն
Կարգ ինչ ծածկեալ մնայ յերկինս, յերերս,
Եւ ամենայն աշխարհաւ այժմ երևեցելով,
Եւ որով նախ քան զաս և յետ սորա՝ թէ կամեսցիս.
Գանզի տարեալ լինիս ՚ի հուր, ՚ի ջուր և յօդ,
Յերկիր, յաստեղս, ՚ի տունկս, ՚ի թռչունս,
Եւ յամենայն զօզականս, ՚ի սողնոց հոյլս,
Յամենայն խոտս, ՚ի մարդն առաւելագոյն,
Վասն որոյ այսքան և ընդ որս անցանէ։
Գանզի քո ճառագայթիդ ոչ ուրեք տանելի գոլով,
Յամենեսին տարեալ լինի, ոչ ուրեք նեղեալ.
Ոչ միայն մեծամեծացն գոլով արուեստաւոր,
Այլ համանգամայն զամենայն անբաւապէս ըմբռնեալ։
Աքաջևորդես դուք զվեզ՝ ցոր վայր գարարչագործոջքեանդ
Ջողիլ՝ չնդունեալ ի պատուել զերկեզդրս։ (վարդի՝
Գանզի ոմն ոք տեսանելով խնծոր և կամ զնձերկ
Եւ ոչ նոյնժամայն ծանիցէ զներկոյն մշակքն.
Եւ կամ ոմն ոք ՚ի հոտ վազամոյ՝

887. Յօր. Վանացս. Յորոց ներքորբեցոյն, որպես զի ոմնէք ՚ի բեզ հայել։
888. Յօր. Վանացս. Աստուա փերփեոյ-ռեամբ ամփոփեցեր։
890. Յոյնն. Այնքան ՚ի մեզ տեսանելն զներգործութիւնս (իմա զկարողութիւն տեսանելոյ)։
891. Յոյնն. Ջոյին հաստատեցեր. ոչ ի հրեշտակս նեղիմ։
896. Յօր. Վանացս. Ալեքսրհ սա այժմ։ Յոյնն. Եւ յամենայն աշխարհի՝ որ այժմս երեւի։
897. Յօր. Վանացս. Եւ որովհետ և չեպ սորա, ընդ կոմբոյնս։ Յոյնն. Եւ յոր նախ քան զաս, և յոր զկնի սորա, եթէ կամք լինիցին քեզ (տեսանել)։
898. Յոյնն. Տարեալ լինի (χωρεῖ).
899. Միթէ զերկինս և զերկիր ես ոչ լնուցում, ասէ Տէր (Երեմ. ԻԳ. 24)։ — Իմա՝ նախախնամութեամբ իւրով զտանել Տեառն յամենայն արարածս, և ոչ իսկապէս՝ ըստ բարբանջանաց համայնասուած վարդապետութեան. և զի մի վրէպ հատցես զտառատան՝ եկ կարդացց Պիսիդէս յատաջագոյն Ներքորհոմբոյ (տող 890, այս է՝ զօրութեամբ կարողութեան իւրոյ զտանել Աստուծոյ յէս առհասարակ։ Տես զայսմանէ և ՚ի տողն 1663 և 1664 (՚ի ծանօթութեան), որպէս և ՚ի ծանօթութեան 994 տողի։
901. Յօր. անորոշ գրութեամբ. մարթի է ընթեռնուլ նաև Խոբս։
902. Յոյնն. վասն որոյ և զկնի որոյ այսքան (իրք) անցանեն։ — ի միմին զարձուածդ բանից՝ անշուշտ ասել կամիցի Պիսիդէս զի ամենայն ինչ վասն մարդոյն առեղծեալ եղեւ։
909. Ջներկ՝ իմա գէսն։ — 909-925. Յազագս քուսական արարածոց։
910. Ջներկոյն մշակն, այն է՝ ղուրուղ ֆուռան։
911. Յօր. առ անորոշ գրութեանն ընթեռնուլ նաև վաղամոյ, որ է քաւլատանն։

Ἐξ ὧν ἐνεργεῖς εἰς τὸ πάντας σε βλέπειν.
Ὅσον γὰρ ἐν σοὶ τὸ μέγεθος τῆς οὐσίας,
Ἐν ἀκαταλήπτοις ἐξοχαῖς συνεστάλη,
Τοσοῦτον ἡμῖν τὴν ἐνέργειαν βλέπειν
Τὴν σὴν ἐφῆκας, οὐκ ἐν ἀγγέλοις μόνον,
Οἷς τὰς πυραυγεῖς ἐμφυτεύσας οὐσίας,
Ὕλην ἄϋλον μυστικῶς ἀπειργάσω·
Ἀλλ' εἴ τις ἡμᾶς οὐσιῶν ὑπερτέρα
Λέληθε τάξις οὐρανοῖς, ἐν αἰθέρι,
Ἐν παντὶ κόσμῳ, τῷ τε νῦν ὁρωμένῳ,
Καὶ τῷ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν, εἰ θέλεις·
Χωρεῖ γὰρ εἰς πῦρ, εἰς ὕδωρ, εἰς ἀέρα,
Εἰς γῆν, ἐν ἄστροις, ἐν φυτοῖς, ἐν ὀρνέοις,
Εἰς πᾶν τὸ νηκτὸν, εἰς τὸν ἕρποντα στόλον,
Εἰς πάντα χόρτον, εἰς τὸν ἄνθρωπον πλέον,
Δι' ὃν τοσαῦτα, καὶ μεθ' ὃν παρατρέχει.
Ἡ σὴ γὰρ ἀκτὶς μηδαμοῦ χωρουμένη
Εἰς πάντα χωρεῖ μηδαμοῦ στενουμένη·
Οὐ τῶν μεγίστων οὖσα τεχνῖτις μόνον,
Ὁμοῦ δὲ πάντων ἀσχέτως δεδραγμένη·
Ἴθυνον ἡμᾶς, ἔνθα τῆς κοσμουργίας
Τῆς σῆς ἔνεστιν ἱστορεῖν τὰς ἐμφάσεις.
Τίς γὰρ θεωρῶν μῆλον, ἢ βαφὴν ῥόδου,
Οὐκ εὐθὺς ἔγνω τῆς βαφῆς τὸν ἐργάτην;
Ἢ ποῖος εἰς ὄσφρησιν ἐλθὼν βαλσάμου,

տուած վարդապետութեան. և զի մի վրէպ հատցես զտառատան՝ եկ կարդացց Պիսիդէս յատաջագոյն Ներքորհոմբոյ (տող 890, այս է՝ զօրութեամբ կարողութեան իւրոյ զտանել Աստուծոյ յէս առհասարակ։ Տես զայսմանէ և ՚ի տողն 1663 և 1664 (՚ի ծանօթութեան), որպէս և ՚ի ծանօթութեան 994 տողի։
901. Յօր. անորոշ գրութեամբ. մարթի է ընթեռնուլ նաև Խոբս։
902. Յոյնն. վասն որոյ և զկնի որոյ այսքան (իրք) անցանեն։ — ի միմին զարձուածդ բանից՝ անշուշտ ասել կամիցի Պիսիդէս զի ամենայն ինչ վասն մարդոյն առեղծեալ եղեւ։
909. Ջներկ՝ իմա գէսն։ — 909-925. Յազագս քուսական արարածոց։
910. Ջներկոյն մշակն, այն է՝ ղուրուղ ֆուռան։
911. Յօր. առ անորոշ գրութեանն ընթեռնուլ նաև վաղամոյ, որ է քաւլատանն։

Եւ ոչ նախ քո անուշահոտութեանդ բուրեսցէ նմա։
Ո՞վ բարձրացուցանէ զմայր, և լայնացուցանէ զաստան,
Եւ դնէ ՚ի փայտին՝ դառն անոյշ իւղ.
Ո՞վ եփէ զնարդոսն և անուշացուցանէ զհիւթն,
Եւ զհասկն նորա առնէ անուշելիս։
Ուստի՞ գործէ արմաւենի ՚ի չոր վայրան
Պտուղս քաղցունս, հիւթաւոր, ողկուզալից։
Ո՞վ զինեաց զկիտրոնն փշովք,
Եւ բուսոյց ընդ նմին սուրս ինքնագարբինեալս։
Ո՞վ պատէ խանձարուրս զամենայն որդիս անկոց,
Եւ ոմանց դնէ ՚ի ներքս ոսկրեղէն սրունս՝
Որոց է արտաքուստ տկար մերկութիւն.
Եւ ոմանց արկանէ արտաքոյ կարծր մորթ՝
Որոց է ՚ի ներքս դիւրակիր թուլութիւն։
Ո՞վ ետ առիւծու քաջութիւն, կամ այծեմանն
Ընթացս, զոր ունի անդեղէս երկիւղի։

912. Յոյնն. Եւ ոչ նախ զքեզ հոտառեսցի (զկիր անուշահոտութեամբ)։
913. Յօր. Ա լաչնացուցանէ զտան։
915. Յօր. Աւոյլ է՞լ էէ ընդրտան. ուղղեցաւ ըստ յոյն քնագրին։ Զհէ՞ն, յոյնն՝ չէտն (τὴν πόαν) կամ պտերն։
916. Յոյնն. Զհասկն կամ զցօղուն (նորա) առիպէ բուրել (զանուշահոտութիւն)։
917. Ի ընդ վայրն, քանզի արմաւենի յերկիրս բուսանի և պտղաբերէ։
921. Յոյնն. Ո՞վ խոնչբրտոտ։ — Հերքեր. τῶν φυτῶν ὅλων.
922. Յոյնն. Ոսկրեղէն հիմնա. նոյն նշանակութիւն է βάσις (հիմն) բան, զոր տեսաք ՚ի վեր անգր (տող 642)։
925. Մակաւ ինչ գծատոց և զպպոց խօսի Պխիղէս, այն՝ որ այնչափ մանրասատում քերթողաքանէ զկենդանեացս։ Թուի ինձ եթէ կարեսցեալ էցեն յոյնք վայրի ոչ մակաւ ինչ տոզք զպրմանալեաց բուսականաց, հայեցեալ մանաւանդ զի յանկարծակի, առանց ինչ կանխաքանական չարկապի՝ ՚ի բուսոց անտի առ կենդանիս անցանէ քերթողն։ Զպպոց ինչ ճառէ նաև ՚ի տոզն 1625–1645։
926–1535. Յոպաց կենդանեաց, զչորքոտանեաց, զզեհոց, զձկանց, զթռչնոց, զմիջատաց, այլոցն հանդերձ։
927. Անդեղէս, իմա անդեղէսք։ — Ասի և անգր ՚ի հայերէն քնագրին, (զորոյ զընթերցուածութիւնն յղկալ են առ մեզ Անտոնեան Հայք, որպէս կանխեցաք ասել ՚ի սկզբան գրոցս), խառնակութիւն մեծ առեալն կարգի բանիցն կամ տոզիցն Պխիղեայ. (զոյգ ՚ի տեղափոխութենէ ցիր և ցան թերթից հնագիր գրչ-

Οὐ σὲ προεισέπνευσε βαλσάμου πλέον;
Τίς κέδρον ὑψοῖ, καὶ πλατύνει τοὺς κλάδους,
Καὶ πικρὸν ἐντίθησι τῷ ξύλῳ μύρον;
Τίς νάρδον ἕψει, καὶ μυρίζων τὴν πόαν,
Ἀρωματίζειν ἐκδιάζει τὸν στάχυν;
Πόθεν θὲ φοίνιξ ἐν καταξήροις τόποις
Καρποὺς μελουργεῖ τῶν ἐνίκμων βοτρύων;
Τίς καὶ τὰ κίτρα ταῖς ἀκάνθαις ὁπλίσας
Συνῆψεν αὐτοῖς αὐτοχάλκευτα ξίφη;
Τίς σπαργανοῖ τὰ τέκνα τῶν φυτῶν ὅλα,
Καὶ τοῖς μὲν ἐντίθησιν ὀστώδη βάσιν,
Οἷς ἐστιν ἐκτὸς ἀσθενὴς ἡ γυμνότης·
Τοῖς δὲ προβάλλει στερρὸν ἔξωθεν δέρας,
Οἷς ἐστιν ἐντὸς εὐπαθὴς ἡ χαυνότης;
Τίς τῷ λέοντι θάρσος, ἢ τ᾽ ἐλάφου δορκάδι
Δρόμους ἐνῆκεν ἀντιφάρμακον φόβου;

չութեանն, յեսոյ ուրեմն ՚ի մի հատոր ամփոփելոց, որպէս կարծել տան ինձ զայս նաև պակասաւոր տոզքն՝ թերթիւ միով ընդարձակութեամբ ուրեք ուրեք, որք նշանակք են թերթից անկեալց ՚ի գուրս կամ կորուսեալոց), զորս ըստ տպագրութեան Մխիթ՝ մի առ մի վերածեալ մեր յիւրաքանչիւր կարգի՝ զետեղեցաք ղեմ յանդիման յոյն տոզիցն։ Իսկ առաջնոյ գնեմք զկարգ չորեք առ զկնի յօրինակին յղկալոց առ մեզ՝ առ ՚ի հետաքննութիւն քանասիրաց։ — Զկնի բառիցն Անդեղէս երկիւղի՝ կարգին տոզքն 1009, 1010, և ապա 1052, 1053, և ապա 1046–1051, և ապա 1054–1069, յեսոյ որոյ պակասին տոզքն մինչև 1087 և 1088· ապա կարգին տոզքն 1136 և 1137, (որք կրկնութիւնք են 1087 և 1088 տոզիցն)· և ապա 1138–1155, և ապա 1165–1185· յեսոյ պակասին տոզք երկու 1186 և 1187· և ապա 1188–1197, յեսոյ որոյ պակասին տոզքն 1198–1203, և ապա 1204–1277· յեսոյ որոյ վայրապար կրկնի տոզն 1275, և ապա տոզն 1278, յեսոյ որոյ պակասին տոզքն 1279–1285, որոյ յաջորդեն տոզքն 1284 և 1285, և յեսոյ պակասին 1286–1292· իսկ յեսոյ գնին 1293–1317· յեսոյ որոյ յաջորդեն տոզքն 1336–1342 (կիսատ տող)· ապա պակասին 1342 (կէսն) և 1343, և չարունակին 1344–1346, և ապա 928–955, (954 պակասի կիսովին)։ Զկնի 955 տոզի գնին մեռեալսն տոզք՝ օտարք ՚ի յոյն քնագրէն կամ յաբասութենէ իմն 959–966 տոզից (զորս յիւրում վայրի ՚ի տառիս կարգեսցուք)։ Ապա զկնի գան տոզքն 1005–1008։ Յետ այսր տոզի յաջորդին տոզքն 956–940, և ապա պակասին տոզքն 941–945,

Ո՞վ զոլացոյց զցուլ՝ իբրև զմշակ՝
Առնել արօրադիր. ո՞վ թեքեաց
Զբերանս հաւուց՝ զօրէն որկանոնի,
Որպէս զի կարծել անոտի առաապելագրոցն՝
Գիտողականացն խօսից գոլ առ ի նոցանէ։
Ուստի՞ առեալ պաակճի հզօր իշխանութիւն,
Նաեւ զեզն յափշտակել առջ ձագոքն,
Թեւօքն ամբառնայ և չորքոտանի ընթանայ։
Ո՞վ հաւանեցոյց զբարկացօղն ուղտս՝
Ոչ չաղախել ընդ մօր խառնելով։ (իգամոլ,
Մանաւանդ զի այնքան եռանդնոտ անասուն՝ յախտ
Եւ առ պարկեշտ խառնուածն ժուժկալ ձեացեալ,
ԶՊարսիկս յանդիմանեն՝ զպղտորիչս կենցաղոյս։
Զո՛ր վճիռ Հիպոկրատեայ՝ ռւսաւնելով,
Ի վիրաւորելն՝ զիւաւնիւթիար ձաշակելով եռիւպի,

և չարունակի տողերն 944–962, պակասէ տողն 963, չարունակին տողքն 964–966, պակասի տողն 967, չարունակին 968–972. յետ որոյ գտանիլ պակասին տողքն 973–976, և չարունակին տողքն 977–1004, և ապա 1030–1042. յետոյ պակասին տողքն 1043 և 1044, զկնի որոյն գրոչմի տողն 1045։ — Յետ այսր տողի՝ կցի տողն 1087, պակասէ 1088 (լրացեալ ի 1156 և 1157 տողից, ընդ որս նոյն են տողքն նաև ի յոյն քնագրին)· չարունակին տողքն 1089–1126։ Յետ այսորիկ պակասին գտանիլ տողքն 1127–1153, որոյ յաջորդեն տողքն 1154–1158, յետ որոյ պակասին 1159 և 1160, և ապա գրոչմին 1161–1164։ Զկնի չարունակին տողքն 1318–1320, պակասեն տողքն 1321–1323, և չարունակին 1324–1335։ Յետ որոյ կցին տողքն 1625–1645. և ապա չարունակի տողն 1547 յետագայիւքն՝ առանց սպրմաքման կարգի։

929· Թէ՛թեաց, այն է՝ գարքնեաց, արեաց (իբրև վերկաթ, զսուր)։

930· Զօրէն որկանոնի, այն է՝ գործեաց (երաժշտութեան)։

932· Գիտողականացն խօսից. անտեղի յունաքանչութիւն. իմն՝ կարծելին իմացողական ինչ բարբառ գտանել առ նոսա։ — Ակնարկել կամի կարծեմ զդիւրս Առակացն Եսոպեայ և զայլոց իմաստասիրաց ամանց զբարքանչմունս, որք խօսեալ իմն ասէին Ադամայ ի գրախտին ընդ հաւս և ընդ կենդանիս։ — Զկնի այսր տողի գրանիլն ի հայ թարգմանութեանս մեռաան տողք, օտարք ի յոյն քնագրէն. այսպէս.

Ուստի՞ առեալ կատուիկեան (որ կոչի վայրահայեաց) հրաբերձ
Եւ առաքէ զոգին ի չունչ ապականիչ, (բերան,
Յերկիր կոյս բանալ զբերան իւր, և հայի ի խոնարհ·

Τίς ταῦρον ἐκράτυνεν ὥσπερ ἐργάτην
Ἀροτριᾶν μέλλοντα; τίς τῶν ὀρνέων
Τὴν γλῶτταν ἐστόμωσεν ὀργάνου δίκην;
Ὡς καὶ νομίζειν τοὺς κενοὺς μυθογράφους,
Εἶναι παρ' αὐτοῖς γνωστικὴν ὁμιλίαν;
Πόθεν δὲ καὶ γρὺψ εὐσθενὲς λαβῶν κράτος,
Καὶ βοῦν ἀνασπῶν ἐξ ἑτοίμων ἁρπάγων;
Καὶ πτηνὸς ἅρται, καὶ βαδίζει τετράπους;
Τίς τὰς καμήλους, καίπερ οὔσας ὀργίλους,
Ἔπεισε μητρὸς μὴ μιαίνεσθαι γάμῳ;
Καὶ κτῆνος οὕτω βράζον εἰς λάγνον πάθος,
Πρὸς τὴν ἄθεσμον μῖξιν ἐγκρατὲς μένον,
Πέρσας ἐλέγχει τοὺς θολοῦντας τὸν βίον;
Ποίους ὁρισμοὺς ἐκμαθὼν Ἱπποκράτους,
Τετρωμένος δίκταμνον ἐμφαγὼν τράγος,

Եւ ի վայր հայելովն՝ չափաւորէ զլեզուն։
Թուի ինձ նման գոլ զնա այնորիկ՝
Որ մերոց մեղացն է մշակ·
Վանդի զգայէ՝ որպէս զնա՝ հուր կիզիչ,
Եւ առաքէ զոգի ապականացու փչմանն՝
Յերկիր բացեալ զբերան իւր, և ծանրանայ ի վայր·
Որպէս զի ունելով խելամտաբար հայեացս՝
Փախիցուք ի նորա չնչոյն առաքման։

Ի համեմատութիւն այծ. զտոզս զայսոսիկ՝ ընդ որս յաջորդեն առ ինչ զկնի (959–966)։

934· Ա յոր տողի միայն յափշտակել (ἀνασπῶν) բառ գտանի թարգմանեալ։ Առասպելական թուի զօրութիւն պատճիկ. գնապատակս և զգաւնս և ամբառնալ անդկ աւանդի առ քնապատումս, այլ օն անդր զկնն կամ վերինէ։

936· Յօր· տող։ Բաթիցոզը կոչէ զուգաս առ զպրացկոտ քնաւորութեանն։ Առհասարակ աւանդութիւն արեւելեայց ոխակալս հաչակեալ է զուգաս։

939· Յայնն· Եւ չանպրիւնը խոռնդէն. զուցե այսպէս ընթեռնուլի զ'ա՛ր պրիւնդն· այլ առանց այնր իսկ՝ նոյն իմաստ է և ի հայումն՝ ծովախոլ ծով ա՛ր պրիւնդ խոռնդոն գոյն, որ է՝ չէլանել արտաքոյ օրինաց պարկեշտ խառնման։

940· Ըստ աւանդութեան հին պատմագրաց (Պլուտարքոս և այլք) գործել սովորութիւն էր առ Պարսիկս ի կին ածել նաև զծնողս իւրեանց։

Զրոյնն վաղվագակի վնեափցն բրաւնէ։
Ո՞ր Գալինոս զբազէիցն մաքրէ զախաս
Դառն տերեւով եղիպի,
Չչամանդաղ տեսանելեացն նոսաւ սրբեալ։
Եւ ինձ՝ զարիւն այծի վայրենւոյ
Ըմպել ախտացեալ, և մաքրէ զախտն։
Գալար տերևով կաղնւոյ մաղձագեղով՝
Ուղտ փախէ զմաղաս այրեցած։
Իսկ զգալար սէզ կերեալ չան՝
Զգայսի զախտ սեաւ մաղձոյ.
Եւ գայլք գհող, նապաստակք զընդունս,
Աւիւծ զկապիկս և նոքա զգորտս.
Իսկ նոխազք զանամաքելի ասկամունին
Կերեալ՝ ի բաց թքանեն զտհալութիւն.
Եւ առանց Ասկղեպեայ՝ աղարտեալ աստուծոյ՝
Արագիլ ուտէ զօձս և ոչ ախտանայ։
Ասաի՛ չնչէ Կասովղէպան բնաւորեալ հրեղէն չունչ
Ընդ ուղնգունն ի չռնչէ հրաբեր,
Եւ ի խռնարհ գհոսումն բոցոյն չրջէ. (զեղնաւոր,
Հեռի արդեօք առաքեր զբերումն չնչոյն՝ որպէս ա-
Զօրեն եռնեակաւն գահավիժ բոցոյն, (ւոյն,
Եւ չանթեացն օրինակաւ՝ հրեղէն ձիգս առներ չոգ-

944. Յօր. ղաղս։
945. Յոյնն. Հաւավ գոռնոգերէս հաղարի կամ եղէգի։ — ՎԱՐԴԱՆ. Բազէ զչամանդաղ աչացն սրբէ զառն կեղևով եղեգի։
947. ՎԱՐԴԱՆ. Ինձ՝ զալար կեղևով կաղնոյ մաքրէ զախտս, և զարիւն վայրենի այծի (505. 999. ընձու)։
949. Մաղգոգերով յոյնն՝ կաֆարսւոց, որ է՝ մաքրողական (կեղ)։
950. ՎԱՐԴԱՆ. Ուղտ զայրեցած մաղձն փախէ գոնգեղ ուտելով։
951. ՎԱՐԴԱՆ. Շուն՝ զալար սէզ ուտելով՝ ընկենու զսեաւ մաղձն։
953. Յօր. Ա այլ գհող ուզղեցաւ ըստ յունին։ — ՎԱՐԴԱՆ. Գայլք հող ուտելով և նապաստակք զընդունս։
954. Յոյնն. Եւ ևարագ գէորդս. գյունականն օի δὲ κ'κνοι (և կարապք) ընթերցեալ է անչուշտ թարգմանչին ἐκεῖνοι (նոքա)։ — ՎԱՐԴԱՆ. Աւիւծ զկապիկ և նոքա զգորտս։
955. Զանահռելի ասկամանին. Միյնը կամի իմանալ ἄπεπτον (անամարքելի) բառիս գլխիվայր և կամ գհոս, գիտ։ — Զասկամանի նոյն համարիմ ընդ ասկամանի կամ ասկամանի բառից հին բժշկարանաց։

Τὸν ἰὸν εὐθὺς τῶν βελῶν ἀποπτύει;
Ποῖος Γαληνὸς ἱεράκων τὴν νόσον
945. Ὅπῳ καθαίρει πικροφύλλων θριδάκων,
Ἀχλὺν δι' αὐτῶν ὀπτικὴν ἀποξέων;
Καὶ πάρδαλις μὲν λύθρον αἰγὸς ἀγρίου
Πίνει νοσοῦσα, καὶ καθαίρει τὴν νόσον.
Ὑγροῖς δὲ φύλλοις ἐκ δρυὸς καθαρσίου,
950. Χυμοὺς κάμηλος ἐξεμεῖ κεκαυμένους.
Χλωρὰν δὲ τὴν ἄγρωστιν εἰ φάγει κύων,
Χολῆς μελαίνης ἐξερεύγεται πάθος.
Λύκοι δὲ τὴν γῆν, οἱ λαγοὶ δὲ κανθάρους,
Λέων πιθήκους, οἱ δὲ κύκνοι βατράχους,
955. Τράγοι δὲ τὴν ἄπεπτον ἀσκαμμωνίαν
Δειπνοῦντες, ἐκπτύουσι τὴν ἀπεψίαν·
Ἀσκληπιοῦ δὲ τοῦ νόθου θεοῦ δίχα,
Τρώγων πελαργὸς, οὐ νοσήσει, τοὺς ὄφεις.
Πόθεν κατῶβλεψ πυρσὸν ἔμφυτον πνέων,
960. Ἐκ ῥινὸς ἐμφύσημα πυρφορουμένης,
Κάτω τὸ ῥεῦμα τῆς πυρᾶς ἀντιστρέφει·
Πόρρω δὲ πέμπει τὴν φοράν, ὡς τοξότης,
Αἰτναίαν ὥσπερ καὶ κατάρρυτον φλόγα,
Δίκην κεραυνοῦ πυρσοβολῶν ἀτμίδα;

— ՎԱՐԴԱՆ. Նոխազ զասկամանն (ի ըստ նոյ 552 չեռոփէ՝ զասկամալ)։
958. ՎԱՐԴԱՆ. Եւ արագիլ ուտէ զօձս և ոչ ախտանայ։
959. Յունականն կատώβλεψ նշանակէ վայրհայեաց (Հմմտ. տող 952, ծանօթ.), և է կենդանիք բնիկ լիբեականք։ Զայսոցկենդանեաց նկատեալ, ասէ Միյնը, ասն մեզ նաև Ելիանոս (Պատ. կենդ.), Պլինիոս և այլք։ — Յոյնն. Ուսաի՛ կասովկեպս հնար բնաւորեալ չնչելով յորնգանցն՝ հրաբեր չնչով։ — Գուցէ առաջս այս և յաջորդն կարդալի իցեն այսպէս.

Πόθεν κατῶβλεψ πυρσὸν ἔμφυτον πνέων
Ἐκ ῥινὸς ἐμφύσημα πυρφορουμένης

ՎԱՐԴԱՆ. Կասովվիլեան (552. կասովայան. — 505. 999. կասովվիլայն) թռչուն է, որ կոչի Վայրահայեաց, գհնար բերանոյն յերկիր առաքէ՝ զի մի ձեռսեսցէ զոք ի կենդանեաց։
962. Յոյնն. Եւ հեռի առաքէ (արձակէ) գյայտուածն՝ իբրեւ զայնկուսր։ — Ի տող. Հերքելի այս տող յետագաս կարգի յաջորդին։
964. Հերքելի. τυρολῶν τὴν ἀτμίδα.

965. Թէ ոչ բնաւորեալ սովորութիւն ունէր վհանարհէնն,
եւ զբոցոյն եռանդն ձգել ՚ի խոնարհ,
Զերկիր բեռնաւորել ուներ դիակաւիրք:
Ուստի՞ նիհարին մեծամեծ անասնոցն ոտք
ի փոքունցն թուեցեալոց.
970. Եւ ամենայն երիվար դողայ ՚ի բոռոյ.
Կնիւն երկեցուցեալ փախուցանէ զցուլն.
ի գանէ չան՝ երկնչի առիւծ:
Եւ զմեզ մժղուկ չկշեռի այլ յայլուկ առնէ՝
կծառնելով, բզզալով, և բազում անգամ տքուն առնէ-
975. Եւ զփղաց զօրութիւնն անացուցանելն (լով:
խառնիչող փորրիկ խոնկորակը խոզից:
Եւ փոքրիկն հիւղոս զերկակեցիկ գազանն
Կրոկոդիղոս՝ ապականէ. կոտորեալ զպղիսն.
Գանգի ՚ի քուն գոլով՝ բաց ունի զբերանն.
980. Ուստէ զպղիսն, և որպէս ընդ խոզովակ՝
Ընդ նասոյն տեղին
Աքտաքս ելանէ ողջ:
Իսկ այլ հաւ իմն բնաւորեալ, (որում՝ անուն է
Սա կերակրի ՚ի մնացեալ (տրոքիղոս),
985. Մսոյ՝ յատամունս գազանին.
Եւ ցուցանելով զգուշթս սրտի բարեկամի,
ի սեղանոյն կերակրոյ պատկառեալ,

965. Զխնարհելն, այն է՝ զգլուխ իւր կամ զբերանն յերկիր կոյս ուղղեալ ունելով:
966. Ἐξερῳ· συντείνειν κάτω.
968. Նիհարին. յոյնն՝ προῦχοντα (նիզականան, նաւապին, ատրին հրեւին):
970. Յունականն σειρομάστιγα նշանակէ ըմբիշ և պիտրոլան. σειρά (առանձ) և μάστιξ (խարազան). իսկ ՚ի հայ թարգմանութենան վասն այդորիկ դնի բառ, որ է պիծակ խայթիչ, գոռեխ (φῦκος, fucus).
971. Յօր· կնիւ· յոյնն οἴστρος, որ է՝ խիւն, լանջանձ:
972. Տե՛ս զնոյն բան յիշատակեալ նաև ՚ի տողն 405 և 406: Յոյնն՝ ՚ի ֆանտոպրեալ լանք:
973. Տե՛ս զմժեխէ նաև ՚ի տողն 72 և 75:
977. Զերկնչէին, յօր· վերկնեցին· այս է՝ յերկրի և ՚ի ջուրս քնակեալ: — ՎԱՐԴԱՆ. Եւ են՝ (՚ի չհանչ) որք խորամանկութիւնս ունեն, իբրև զհիւղոսն փոքրիկ, որ գաւեալ ՚ի քուն զկոկոդիլոս

965. Εἰ μὴ δὲ θεσμὸν εἶχε συγκεκυφέναι,
Καὶ τῆς φλογὸς τὸ βράσμα συγκινεῖν κάτω,
Τὴν γῆν βαρύνειν εἶχεν ἂν τοῖς λειψάνοις.
Πόθεν δὲ τὰ προῦχοντα τῶν ζῴων γένη
Ἐκ τῶν δοκούντων μετρίων φαυλίζεται;
970. Καὶ πᾶς μὲν ἵππος σειρομάστιγα τρέμει,
Οἴστρῳ δὲ φεύγει ταῦρος ἐπτοημένος·
Φοβεῖ δὲ τὸν λέοντα τυπτηθεὶς κύων.
Ἡμᾶς δὲ κώνωψ εὐτελὴς διαστρέφει,
Δάκνων, προσαυλῶν, ἐξυπνίζων πολλάκις.
975. Καὶ τῶν ἐλεφάντων ἐκφοβοῦσι τὸ κράτος
Τὰ μυκρὰ γρυλλίζοντα τῶν χοίρων βρέφη.
Καὶ μικρὸς ὗλλος ὑγροχέρσῳ θηρίῳ
Φθορὰν ἐφιστᾷ τῇ τομῇ τῶν ἡπάτων·
Λάθρα γὰρ αὐτῷ προσβαλὼν κεχηνότι,
980. Διατρέχει τὰ σπλάγχνα, σωλῆνος δίκην,
Τεμὼν δὲ κρυπτὴν ἐξ ὀπισθίου θύραν
Φονεὺς διαδρὰς οἴχεται σεσωσμένος.
Ἄλλη δέ τις πέφυκεν ὀρνέου φύσις,
Ἣ τοὺς ὀδόντας βόσκεται τοῦ θηρίου,
985. Καὶ τοῖς περιττοῖς ἑστιᾶται λειψάνοις·
Στοργὴν δὲ δεικνύουσα γενναίου φίλου,
Καὶ τῆς τραπέζης τὴν τροφὴν αἰδουμένη,

(999· զկրոկոդիլոս) գազանն, մասանէ և ուստէ զանունդ փորաձան, և ընդ նասոյ տեղն ՚ի զուրս էլանէ:
978. Ի յոյնն՝ չէք ἐμπυελίτου, զոր ուղղելի է ՚ի ἐμπυητίζου, առմօրէն՝ ἐμπυητίζου:
979. Յոյնն. Քանզի գազանի յարձակելով ՚ի նա ՚ի փետեկել (քերանայն):
980. Յոյնն. Ընթանայ ընդ ապան՝ որպէս ընդ խոզովակ:
981. Յոյնն. Եւ հառանելով (քանալով) զգուշն ծածուկ ընդ յետոյն:
982. Յոյնն. Սպանող փախստական՝ զերծանի պղնգամ:
983. Փակաբծեալոյ չէք ՚ի յոյնն. յետոյ իմն յաւելեալ թուի ՚ի լուանցս ձեռագրին, և յընդօրինակողէն ՚ի ներքս ընկալեալ: — ՎԱՐԴԱՆ. Եւ հաւն սրտքոս կերակրէ ՚ի մոյ՝ որ ասայ յատամունն հիւղոսին, և բարեկամութիւն կալեալ ընդ նմա՝ ճչէ, և թեւահանեալ (155· թեւահասեալ) փարի, և մագլոքն քորէ, յամօթ՝ որոց մոռանան զեղան սիրելեացն:
984. Ի ճաչել մոյ· յոյնն՝ ի ասացելոց, ՚ի յաւելուածոց:
986. Յոյնն. Զգուշթ ազնիւ բարեկամի (γενναίου).

Յորժամ զհիւղան մերձ առեանէ՝
ձկէ, և թևաքն բախէ,
Եւ մագլամբքն քորէ, և նախ քան զապանուին
Ֆարող կենաց լինի սատակմանն.
Եւ յանդիմանէ զեղանոյն բարեկամս,
Որք ոչն մարտակից լինին՝ 'ի նեղութեան բարեկա-
(մաց իւրեանց:
Ֆանղի պիտոյ է, որպէս վարկանիմ, մեծամեծացն
Ի տրուպ մարմնոյն մարտակցիլ. (բնութեանց՝
Որպէս զի մի ոք 'ի բարձրութիւն նոցա հայելով՝
Կրեսցէ զանխղացեալ ամբարշտութեան կասկածանս,
Զոր կրեացն Եգիպտացւոցն սրբեցութիւն,
Ոչ մեծամեծաքն միայն պատրեալք,
Այլ մինչև յանպիտան սողունս և զապանս՝
Զամբարշտութեան ըմպելով ծփանս:
Որոց աչակերտեալ Եբրայեցւոցն նախնիք՝
Նոյն չարաչար վարուց եղեն նախանձաւորք,
Մինչև ցմանն անգամ ատելածացուցին զարարածս:
Ո՞վ ժողովէ զմեծամեծ կէտս ծովու
Ցանապատ տեղիս անդընդոց.
Զի գուցէ գիտացեալ զմանապարհն
Աւազակեսցեն զնաւս:
Եւ կամ ո՞վ առնէ զձուկն փոքրիկ նաւակել
Ընթացից ծովուց աւազակ ճանապարհի.

989· Յոյնն յաւելու· Եւ սաթիքն չարչ ընթանայ:
991· Յոյնն. կԵռոբէր ֆորոչ (ζωηφόρος).
994· Իբր բացայայտ վկայութիւն Պխոխկայն բանիս՝ յիշեմ զնուշա-
կաւոր առաջ Վ.իրգիլեայ (ըստ Պիւթագորայ և Պղատոնի և ա-
հասարակ Սոգիկեանց վարդապետութեան).

Ներչանօքս այս և սոցին օրինակաց կըրթեալ ըզկետ
Մանն ինչ մըտաց սատուածեղէն և չունչըս գոլ արփինիս
Եգիպ ոմանք 'ի մեզուս · պի'նդ ամենայն չըրչի սատուած
Ընդ երկիր, ընդ ծովու հետս և ընդ երկին անդընդախոր·
Անոի հօտք և անդեայք՝ մարդիկ և քնաւ սեռք գազանաց
Իւրաքանչիւր 'ի ծնընդեան բերէն յինքեանըս նուրբ ոգիս·
Եւ ապա 'ի նոյն անդրէն ամենայն ինչ լուծեալ երթայ,
Եւ չիք ուրեք մահու մուտ, այլ կենդանւոյն վերաձեւեալ
Ի թիւս սատկաց անցեալ ծրարին յերկնից խորան:
(Վ.իրգ· Մչ։ Դ· 218–226· Թրգմ· Բոգր·):

Ὅταν τὸν ὄλλον γειτνιῶντα προσβλέπῃ,
Κράζει, πτεροῦται, τοῖς ποσὶ περιτρέχει,
990· Κνήθει δὲ τοῖς ὄνυξι, καὶ πρὸ τοῦ φόνου
Κήρυξ ὀλέθρου γίνεται ζωηφόρος·
Καὶ τῶν τραπεζῶν ἐξελέγχει τοὺς φίλους,
Μὴ συμμαχοῦντας εἰς ἀνάγκην τοῖς φίλοις.

Ἐχρῆν γὰρ, οἶμαι, τὰς ἐν ὀγκώσει φύσεις
995· Ἐκ τῶν ἀμυδρῶν συμμαχεῖσθαι σωμάτων·
Ὡς μή τις αὐτῶν τὰς ἐπάρσεις προσβλέπων,
Πάθοι λελῃθὼς δυσσεβεῖς ὑποψίας·
Ὃ καὶ πέπονθεν ἡ κατ' Αἴγυπτον μέθη,
Οὐ τοῖς μεγίστοις ἠπατημένη μόνον,
1000· Ἀλλ' ἄχρι φαύλων ἑρπετῶν καὶ θηρίων,
Τῆς δυσσεβείας ἐκπιοῦσα τὸν σάλον.
Οἷς καὶ μαθητεύσαντες Ἑβραῖοι πάλαι
Τὸν αὐτὸν ἐζήλωσαν ἐν κακοῖς βίον,
Καὶ μέχρι μυίας ἐκθεοῦν-ες τὴν κτίσιν.
1005· Τίς καὶ τὰ κήτη τῆς θαλάσσης τοὺς λόφους
Ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς ἀβύσσου συλλέγει·
Μήπως ἐπεισφρήσαντα ταῖς λεωφόροις
Ὀδοστατήσει καὶ ταράξει τὰ σκάφη;
Καὶ τίς τὸν ἰχθὺν τὸν βραχὺν τὸν ναυκράτην
1010· Ποιεῖ τρεχουσῶν ὁλκάδων ἀντιστάτην,

1002· Եւ զսովնկութիւն իւր յերկրէն եգիպտացւոց ոչ եթող··· յի-
շեցուցանել զաւուրս մանկ թեան քոյ՝ յորս պատնկէիրն յՀիդիս-
տոս··· և զարմացեալ զամարշտութիւնս քո 'ի քեզ··· և ոչ և-
յիշեցես զՀեգիպտոս (Եզեկ· ԻԳ· 8, 19, 27):
1004· Երթայք հարցէք 'ի Բաշտ զմանուկ սատուածն Ակկարոնի (Գ·
Թգ· Ա· 2):
1005· Յոյնն յաւելու՝ զԲՒՒ—ՈՈՒ (τοὺς λόφους).
1007· Յոյնն· Զի մի գուցէ ոսոմամբ կայտառելով 'ի հանապարհս:
1008· Յոյնն· կալցին զուղիս և ալեկոծեացեն զնաւս: — Տե՛ս 'ի ծանօ-
թութեան 409 սոզի:
1009· Նոռալ կոչէ զձուկն՝ զոր այլով համանիշ անուամբ ԵփԲէս
(ἔχενηῖς) կոչեն Յոյնք, իսկ Հռովմայեցիքն remora, որ նշանակէ
դադարուածն, խոտոն, իբրև զադարեցուցիչ նաւի յընթացից իւ-
րոց, ըստ առասպելից հնոց:
1010· Յոյնն. Ընդդիմակաց նաւուց ընթացելոց:

Եւ զնաւարկելին տոմսիլ ծովընթացիկ արգելուցու
Եւ հողմոց շնչելոյ հակառակ կայցէ բռնութեան.
Գնացի թեզն՝ զոր 'ի միջավայրի չանչացն (կրկ),
Ոլորտապտոյտ շրջի՝ զօրեն ծնծղայիւ,
(Միլչէ.) մխեացէ զայն 'ի նուաղ խռնձապտղոյ.
Ցանձն զհողմն և զհոսանս, բերկիր և երագս ընթանայ-
Եւ զոռոգիկ փրփուրսն խորտակի ալեօք. (ցեան,
Միլչէս արով կամ հատոյ դանակաւ՝
կտրեսցէ զձոհին՝ բաջափորձ առգակ.
Եւ յաղի արկանելով չորացուսցէ զնոյն.
Եւ ցիւն (իբրև.) ևիգ (ընդդէմ) հերձուանց մարց (ծնրև-
(դականաց),
Յորժամ բաբախիցէ և յաւազ խաղալ կամիցի,
Եւ սահելցուամբք 'ի դուրս վիժեսցէ սաղմն:
Ոչստի՞ զերկրորդ հարսանիս, իբրև զառաջինն,
Ի սոսկումն ոչնիցի բնութիւն պորփիւրիոնի.
Որ թէ 'ի մէզ նչմարիցէ (զգորժ) վաւաշուրեան՝
Ի սովոր մարմինն նուաղեալ տագնապի,
Զկամելով բնաւ 'ի տեսիլն յայն հայել.
Լուրեանն բարբառով զգօնացուցանէ զբարս:
Ո՞վ ուսուցանէ զաւակս առնել օձամկանն՝
Աճարգանդ գոլով, առանց սերման.
Յիւր 'ի կողինն
Չհատուածան սերմանեալ 'ի տղմի,
Բուսուցանէ զաւակս օտար ծննդեամբ,
Եւ կոզամայր լինի ծովային:
Եւ ոչ խօսելով՝ աւանդէ բնութեամբ

Καὶ πλωτὸν εὐόλισθον ἀνταίρει στόλον,
Καὶ ταῖς πνεούσαις ἀντιτάττεται βίαις;
Πτέρυξ γὰρ αὐτὸν πρὸς τὰ τοῦ στέρνου μέσα,
Κυκλοῖ περιπτύξασα κυμβάλου δ᾽κην,
Ἥν ταῖς θεούσαις ἀντερείδων ὀλκάσιν·
Ἱστᾷ τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ῥεῦμα, κἂν τρέχῃ,
Καὶ κυρτὸν ἀφρὸν ἀντεπικλᾷ τῷ σάλῳ·
Ἕως μαχαίραις ἢ ξυροῖς τεθηγμένοις
Τέμῃ τὸν ἰχθὺν τεχνικὸς βυθοδρόμος,
Ἁλσί τε τοῦτον ἐμβαλὼν ἐξικμάσοι·
Καὶ γίνεται κλεὶς μητρικῶν σπαραγμάτων,

Ὅτε σφαδάζει καὶ προπηδῆσαι θέλει,
Καὶ τοῖς ὀλίσθοις ἐκραγῆναι τὸ βρέφος.
Πόθεν δὲ διττούς, ὥσπερ ἡ τρυγὼν, γάμους
Τοῦ πορφυρίωνος ἡ φύσις βδελύττεται;
Ὡς καὶ παρ᾽ ἡμῖν εἰ σκοπήσοι μαχλάδα,
Λιμῷ τὸ σῶμα τήκεται τεθλιμμένος
Θέλων δὲ μηδὲ τὴν θέαν βλέπειν,
Λάλῳ σιωπῇ σωφρονίζει τὸν βίον.
Τίς τεκνοποιεῖν δεικνύει τὴν ἔγχελυν
Ἄμητρον οὖσαν καὶ σποράς ἀλλοτρίαν;
Ἢ τῶν ἑαυτῆς ἀντιπλεύρων ξυσμάτων
Τὰ τμήματα σπείρουσα πετραίοις πάγοις,
Φύει τὰ τέκνα τῇ κυήσει τῇ ξένῃ,
Καὶ πλευρομήτρα γίνεται θαλαττία;
Καὶ μὴ λαλοῦσα δογματίζει τῇ φύσει,

1011· Յաւնականն εὐόլισθος նչանակէ սահուն, իբր զի նաւք սահին ընդ ջուրս՝ յընթանալ իւրեանց:
1014· Հերքէր· περιπτύσσουσα.
1025· Իբր հոմանիշ պորփիւրիոնի 'ի բառացիրս նչանակի ջրային ոճով և կամ կորմոռ:
1028· Հերքէր· θέλων δὲ πόρνης μηδὲ, և այլն:
1030· Յօր· զկնի օչխինն բառի՝ դնի «Որ կոչի Ենգեղիս»· յաւելուած՝ անշուշտ յօրինակողաց անտի 'ի ներքս փոխադրեալ 'ի լուսանցից:
1032· Յայնն· «Որ 'ի թեւից անտի կողից իւրոց», կամ «'ի կողից իւրոց քերելով»· զի մարթի է զբառն ξύσμα թէ գոյականա-

1033· Ի ցաւի· յայնն՝ ի վիրաւի խոցոյ· զուգե թարգմանիչն զպάγοις ընթերցեալ է πήλοις ('ի տիզմս):
1035· Կոզամայր լինի· բառախաղիւք ակնարկէ 'ի մայրն Լեւա՝ առեալ 'ի կողէն Ադամայ (Ծննդ· Բ· 21): — ՎԱՐԴԱՆ· Զաւկն անքիւրս (505· անքիւրս· — 155· աքիւրս), որ կոչի կոզամայր, որ-վայնս ոչ ունելով, բայց միայն գլուխս և մերկ կողերս, ուստի կոտորատեալ (552· կոտրատեալ· — 155· կոտորեալ) անկէ և առնէ զաւակս: Ուրեմն հաւատալի է (155· հաւատալի է) կին 'ի կողէն Ադամայ առեղծեալ:

թէ ոչինչ յանցեաւ Մովսէս զասելն՝
Կող լինել զազգիս գողացեալ.
Ջանզի ոչ չիոթմուն աննմանս է տրանջելի
Զարարողէն անհնարիցն հնարուց.
Այլ յաւէտ զի սրհնելի է զնա, յորժամ
Ցանքնութենէ արարչագործէ բնութիւն.
Եւ առն այս ցուցանեի զիշխանութիւն նորին,
Ալեհեր եղով՝ զնիւթաւոր բնութիւնս ատեղծանէ,
Եւ փոփոխելի ոչ գոլով՝ փոփոխ զվարս կենցաղոյս։
Ո՞վ զգեցուցանէ զկրիա հանդերձ խեցեղէն,
Եւ զակար մարմինն՝ յարկեալ
Ցուցանէ՝ ի ներքս ի տան բերմամբ։
Ո՞վ անկեաց ի կայծակին՝ կոչեցելոյ ճաճանչել՝
Կայծակն թուուցեալ՝ սպիտակ լոյս,
Ցուցանելով զնոյն և՛ սաղն և՛ թռչուն գոլով։
Որո՞վք ալբերքք և խորովք թաքուցեալովք՝
Սազամանդր չիլուցանէ զհնոցս բորբոքեալս։
Ո՞վ եդ իմաստ ի հրածինն կոչեցեալս՝
Եւ յօժարութիւն ուսանել զօգտակարն.
Ջանզի ի հրոյ ակնարկութենէ եկեալք յառաջ,
Շուրջ զրոցոյին ընթանան՝ որպէս ձագս,
Ի խնդացուիչ և կերակրիչ զվահան ունելով.

1037· Զասէն, իմա յասէն։ Եւ այս մի ի կողից նորա (Ադամայ) և ելից ընդ այնր մարմին. և չինեաց տէր Աստուած զկողն զոր առ յԱդամայ՝ ի կին (Ծն. Բ, 21, 22)։ — Չերքեզ· τοῦ γένους λοχευτρίαν.

1038· Յօր· ղեզէս ֆալ։ — Գոյ նաև ի մեւմ յոյն օրինակի (զոր յիշէ Մխյնը) համաձայն հայումս τοῦ γένους փոխանակ τοῦ βίου։ Յոյնն· Ζῴων εἶναι κέντρα ὄντα (λοχεύτρια, որ նշանակէ զկին՝ որ ծնանի զազգայն, ազգայաքեր)։ Հայ թարգմանն ընթեռնուլը գուցէ յօրինակի իւրում λοχαῖον (ծածուկ, գողունի)։

1039· Խրթնաբան իմաստ այսր և յայնոյ յումեքուս առնիկ այս է, զի կշտամբել զանհնարին իրացն Արարիչ, իբրև թէ անօգուտ չիոթմուն գործեալ իցէ, ամբարշտութիւն է։ Անօգուտ չիոթմամբ թուի լինել նշանակել զիմաստակար ինչ իառնուրդ ի ծննդապարծութեան։

1046· Ի յոյնն չէք հանդիպի։

1047· Յօր· յակէտ։ — Այս է՝ և զակար մարմինն ուսոյց ընդ յարկաւ կալով իբրև ի ներքս անդ ի տան իւրում չրթաքերիլ։

Ὡς οὐδὲν ἐξήμαρτε Μωσῆς, εἰ λέγει,
Πλευρὰν γενέσθαι τοῦ βίου λοχεύτριαν;
Οὐ συγχύσεις γὰρ ἐγκαλεῖν ἀσυμφόρους
Τῷ συντελεστῇ τῶν ἀμηχάνων θέμις·
Ὑμνητέον δὲ μᾶλλον αὐτὸν, ἡνίκα
Ἐκ τῶν παρὰ φύσιν δημιουργεῖ τὴν φύσιν·
Καὶ τοῦτο ποιεῖ δεῖγμα τῆς ἐξουσίας,
Ἅϋλος ὢν ἔνυλον εἰ κτίζει φύσιν,
Καὶ τρεπτὸς οὐκ ὢν τρεπτὸν εἰ ποιεῖ βίον.
Τίς ἐνδιδύσκει τὴν χελώνην ὀστράκῳ,
Καὶ τὴν ταπεινόσωμον ἐστεγασμένην
Δείκνυσιν ἐντὸς οἰκίας φορουμένην;
Τίς ἐμφυτεύσας τῷ διαυγεῖ λαμπύρῳ
Σπινθῆρα λευκὸν, ἑρπετὸν ποιεῖ σέλας,
Τὸν αὐτὸν ἑρπεῖν καὶ πτεροῦσθαι θεσπίσας;
Ποίαις δὲ πηγαῖς, ἢ βυθοῖς κεκρυμμένοις
Δρᾷ σαλαμάνδρα τὰς καμίνους αἰθάλην;
Τίς ἐντέθηκε τοῖς πυρεκγόνοις φρένας,
Διάκρισίν τε τοῦ μαθεῖν τὸ συμφέρον;
Ἐκ τῆς ῥοπῆς γὰρ τοῦ πυρὸς παρηγμένοι
Περιτρέχουσιν, ὡς νεοττοὶ, τὴν φλόγα
Θηλὴν ἔχοντες, καὶ τροφὴν τὴν λαμπάδα.

1048· Չերքեզ· φորουμένης.

1049· Ի յոյնն չէք կուիտելս։ Ձոճանչել անուամբ կոչէ ի հայումս զորդն λαμπυρίς (կայծակիկ, լա· cicindela)։

1050· Յօր· սպիտակ ալ (?)։ Յոյնն· կայծակն սպիտակ, լոյս սաղն գործելով։

1052· Ըստ առասպելից հնոց՝ սազամանդր ի չրջել իւրում ի մէջ հրոյ՝ չիլուցանէ զնոյն։

1054· Կուիտելս՝ յատկացուած հայ է թարգմանչին։ Հրածին (πυρογενής) ընդհանուր անուամբ կոչին միջատք ինչ՝ որք անծախս ի հրոյ ասին ի բնակիտաց։

1055· Եւ յօժարութիւն, յոյնն՝ և որεξουσίαν (մատց) կամ գործոն (διάκρισιν).

1056· Ի հրոյ մխարկութենէ· ի յոյնն ἐκ τῆς ῥοπῆς, որ է ի ջերմանէ կամ հնձանէ (հրոյ)· այլ լատազոյն համարիմ ընդ Չերքեզին ընթեռնուլ գյոյնն ἐκ τῆς ῥιπῆς, այսինքն՝ ի չիմանէ կամ ի շարժելոյ հառագայթից հրոյ։

Եւ յիւրոց հրաւիրէ գայլեակն
Միշտ փափաքեն, և ամենակեր մարմինն՝
Միայն նոցա լինի կերակրիչ կենդանութեանն։
Ո՞վ ցուցանէ որդեծինս զինգուստն,
Ա՛ւ ի չգայէ նոցա գործարանի ծննդեան.
Ժողովեն զաղբ արշամարշեալ,
Եւ գնդեն զնա յարեւս.
Մինչև խարուկեալ գունդքն յարեւս՝
Թաւալիւքն յդանայ սերմն յաղբին.
Եւ ապա այսպէս յանարգ ծննդենէ՝
Ծնունդ նոր գործէ՝ առանց երկանց։
Զորովք զանց արարեալ յանիդոգն այն առաւպերագիր,
(Զի սուր է արդարեւ լեզու Պորփիրի,
Այլ բնութիւն հանձարոյն սովոր առ դեղեցուին),
Դիմեաց առ առաւպելս իաբեպատիրս,
Դաչտագետինս գուանելով և փուչս քաղելով.
Բանզի պարտ էր նմա ըստ այն մանաւանդ սքանչանալ,
Եւ զանձնակարող զաստուածայինն գովել զօրութիւն,
Թէ որպես առ նուաստագոյնս անգամ այսպիսիս գիջա-
Եւ մի՛ ժպրիել նմանութիւնս Աստուծոյ կոչել (նի.
Զաղբապտիս զգարշելի բնութեանն,
Այլ՝ զի երեսին բնդդիմադիր ոտիւքն
Զգնաձեւ զաղբն գլորել գոլորել,
Եւ զգործ վերնային հոգումանացն կատարել
Եւ զերկնայինսն (գնաձեւս) յաղբի անդ կերպա-
(րանագործել։
Ո՛վ կոչուրեան մտացն, ո՛վ յանիդոգն բերանոյն նա-
(խատանաց.
Իբր թէ մի միակ ստեղծագործեալ Աստուծոյ գերկինս,
Իսկ բնութեան՝ մեռ մի կերպարանել զօրհնութեամբ։

1059. Եւ յիւրոց, իմա՝ ա՛ւ խոբեանոյնին։
1060. Մարմին, յայնմ՝ բերան. չիմէ ընթերցուին է ընդ στόμα (բե-
րան) և ընդ σῶμα (մարմին)։
1062. Բնդրանց (κάνθαρος) բազմաթիւ տեսակք են. բանք են աստա-
նօր զայնցանէ՝ զոր փոփլըրուս կոչէ ամիին ի զաւառս ինչ,
և կամ խոպոպիկն ի բառապիրս։
1064. Արհամարհել իմա զաղբալի։ — Հերքէր. σ λλέγ.ντες.

Καὶ τὴν ἑαυτῶν πυρφόρον μαιεύτριαν
1060. Ἀεὶ ποθοῦσι· καὶ τὸ παμφάγον στόμα
Μόνον παρ' αὐτοῖς γίνεται ζωοτρόφον.
Τίς τεκοποιοὺς δεικνύει τοὺς κανθάρους,
Τῶν πρὸς τὸ τίκτειν οὐκ ἐχόντων ὀργάνων;
Οἳ συλλεγέντες κόπρον ἠμελημένην,
1065. Σφαιροῦσιν αὐτὴν εἰσβαλόντος ἡλίου,
Ἕως πυρωθεὶς τῶν κυλίνδρων ὁ στρόφος,
Ἐγκυμονήσει τὴν σποράν τῇ κοπρίᾳ
Οὕτως τὸ λοιπὸν ἐξ ἀμήτορος τόκου
Γονὴν νεουργήσουσιν ὠδῖνος ξένην.
1070. Ἅπερ παρελθὼν ὁ θρασὺς μυθογράφος·
(Τῷ Πορφυρίῳ γλῶσσα μὲν τεθηγμένη,
Γνώμης δὲ φύσις ἀστατεῖν εἰθισμένη·)
Μύθοις ἐπεσκίρτησεν ἠπατημένοις,
Λειμῶνας εὑρὼν, καὶ θερίζων τὰς βάτους·
1075. Ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ταῦτα μᾶλλον θαυμάσαι,
Καὶ παγκρατὲς τὸ θεῖον ὑμνῆσαι κράτος,
Πῶς καὶ δι' αὐτῶν ἔρχεται τῶν ἐσχάτων.
Καὶ μὴ Θεοῦ μίμημα τολμῆσαι λέγειν,
Τοὺς κοπρομόχθους, καὶ δυσώδεις κανθάρους
1080. Ἐφ' οἷς δοκοῦσιν ἐκ ποδῶν ἀντιστρόφων,
Τὴν σφαιροειδῆ κόπρον ἀντισυστρέφειν,
Καὶ πρᾶγμα ποιεῖν τῶν ἄνω κυλισμάτων,
Καὶ σχηματουργεῖν οὐρανοὺς ἐκ κοπρίας.

Ὦ νοῦς ἀμυδρὸς, ὦ θρασύστομος βία

1085. Εἰ τῷ Θεῷ μὲν εἷς ὑφεστήκει πόλος,
Τῷ κανθάρῳ δὲ γίνεται καθ' ἡμέραν.

1065. Իմա՝ ըստ յունին, արկանելով ընդ (չորով) արեգական։
1066. Գառնդի յաբեառս. յայնմ՝ ելառնայիս իլիառնի (ὁ στρόφος τῶν
κυλίνδρων), մարթի ընթեռնուլ գյայնն ὁ στρόφις, այն է՝ գառնդն
(գլանաձեւ), և այլն։
1068. Յառաջ ծննդենէ. յայնմ՝ անմայր ծննդեամբ (ἐξ ἀμήτορος τόκου).
1070. Հերք. ἅπερ λεληθὼς ὁ θρασὺς, և այլն։
1072. Հերք. δὲ φύσις

Ո՞վ ածէ արտաքս զանգեղս՝ անաւերմ ծննդեամբ,
Ոչ գոլով ՚ի նոցանէ ազգ արուաց.
Սուտեր նախացոյց խորհրդական աճուրդեամբ.
Որոց խցեալ կաթին ամբարոց,
(Սոքա միայն ՚ի հաւուց բղխեն կաթն),
Ջերանս իւրեանց ծակեալ՝ յարենէն՝
Կաթին բղխմամբ՝ անուցանեն զտղայն:
Եւ թուի ինձ առաւել պարկեշտագոյն զոլ զանգղ՝
Գթով ծնիցելոց ծակեալ զերանան,
Քան զմեծամեծացն վաւաչոտութիւն
Վիրաւորեալ ՚ի ծնունդ սատակման:
Ո՞վ բանայ զբերան փորահաւուցն՝ փոխանակ սուր
Աքանչելի իմն գործեալ երկայն ատգս. (սերի
Բացեալ զնոսա ամենակեր բերան՝
Անյագաբար յափշտակիչ ձկանց:
Դրժեն իմաստութեամբ զգաղտակուրսն, յորժամ
Ցիւրեանց խեցեղէն տիփսն ամփովին,
Սուտգեալ ճարտարութեամբ բանան զնոսա.
Քանզի փակեալ զոլով խեցեղէն թերթիցն,
Եւ անհնարին առ ՚ի բանալ,
Կլանեն զնոսա ՚ի խարոյկ որովայնին,
Եւ լուծումն կրեալ կարծրութեան նոցա

1087. Սոյն տուղ (1087 և 1088) կրկնին նաև զկնի (աճս ամղ 1136 և 1137). այլ յօրինակին պակասի առա տուղն 1088, զոր գրչվեցաք համաձայն 1137 տուղի:

1089. Խորհրդական աճուրդ. յայնն γνω τικῆς ἀφθεγξίας (խորհրդական կամ իմացական լուսթեան). այլ ճշդագոյն համարիմ զընթերցուածն Հերքերի ἀφθαρσίας, որ է՝ անապականութիւն (այն է՝ անապական ծնունդ կուսին, ըստ այնմ՝ զոր ընթեռնումք ՚ի 1153–1155 տուղս). Թուի Թարգմանչին այնչափ (աճուրդեամբ, աճմամբ) ընթերցեալ: — Այսպէս նաև ՚ի յաջորդութեան բանիցն ոչ սակաւ ուրեք գտանեմ պիսկոպոսական առասպելական աւանդութեանց հնոց զկենդանեացդ, խորհրդական իմաստս քաղել կամի յայնցանէ, ուր ոչինչ գոյ ճշմարիտ և ոչ առաւել խորհրդականութեան:

1092. Ցբէնէն. յայնն՝ ապէնէլով կամ ապէնոցէլէ (ζῶματωμένοις).

1094. Չերք. Καί μοι δοκῶ.

1095. Ի յայնն չէք գրանն: — Ընէցելոց. յայնն՝ ընէցելն (τῆς γονῆς)՝

1096. Յայնն. Քան զմեծն այնորիկ Աքամազոյ վաւաչոտութիւն, հա-

Τίς ἀσπόρῳ τοὺς γῦπας ἐξάγει τόκῳ,
Φυλῆς παρ' αὐτοῖς οὐχ ὑπούσης ἄῤῥενος
Σκιὰν προδεικνὺς γνωστικῆς ἀφθεγξίας;
Οἳ τοῦ γάλακτος ἐμφραγέντων τῶν πόρων·
(Μόνοι γὰρ ἐκβλύζουσιν ὀρνίθων γάλα)·
Τὸν μηρὸν ἐκτεμόντες ἡματωμένοις
Γάλακτος ὀλκοῖς ζωπυροῦσι τὰ βρέφη.
Καί μοι δοκεῖ τὸν γῦπα σεμνῦναι πλέον,
Τῇ συμπαθείᾳ τῆς γονῆς τετμημένον,
Ἢ τὸν μέγιστον εἰς ἀσέλγειαν Δία,
Τμηθέντα μηρὸν εἰς γονὴν ὀλεθρίαν.
Τίς τῶν πελεκάνων ἀντὶ λόγχης τὸ στόμα,
Ξένοις διωργάνωσε μακρακοντίοις,
Καὶ χάσμα τούτοις ἐξανοίγει παμφάγον
Πρὸς τὰς ἀπλήστους ἁρπαγὰς τῶν ἰχθύων;
Ποίᾳ δὲ δεινότητι τὰς κόγχας, ὅταν
Ἐν τοῖς ἑαυτῶν συσταλῶσιν ὀστρέοις,
Τέχνῃ διαστέλλουσιν ἠκριβωμένῃ;
Συνημμένας γὰρ τὰς πτυχὰς τῶν ὀστράκων,
Ἀμηχάνως ἔχοντες εἰς λύσιν φέρειν,
Χαλῶσιν αὐτὰς εἰς τὸ πῦρ τῶν ἐντέρων,
Λύσιν δὲ πάσχει τῶν πτυχῶν ἡ στερρότης,

նանելով զերանան ՚ի ծնունդ սատակման: — Ընանօթ են առասպելքն Դիոնիսեայ կամ Բակքոսի, որպէս Աքամազոյ, ծնեալ ՚ի Սեմելեայ՝ դստերէ Կադմոսի, իբր թէ ՚ի բռնակիզել Սեմելեայ յերեսաց հառագայթիցն Աքամազոյ՝ մինչչեւ ՚ի լոյս եկեալ մանկանն, հօրն զնա մայրաքար յերանս իւր իջեալ ծածկեալ, մինչեւ ցծննդեան մանկանն՝ երկմայր կոչեցելոյ:

1098. Փորհա. (πελεκάν) առ մեզ կոչի այլուր հաւալուան կամ ճանչ: — Սուսերէ, յայնն՝ սուրիէ (λόγχη).

1100. Ընոսա. ուղղելի ընոցա: — Բերան. յայնն χάσμα, որ է՝ ճեղուածք, խոռոչ, անդունդ:

1102. Յօր. դէրէն: Յայնն. Որով խորագիտութեամբ (ποίᾳ δὲ δεινότητι).

1104. Պատճէլ իմա քաջքերին (ἁρπαγὰς τῶν ἰχθύων):

1106. Յայնն. Եւ յանհնարս լինելով ածել (զնոսին) ՚ի բացուածս կամ ՚ի լուծանել:

1107. Կլանեն. յայնն χαλῶσιν (բանան, լուծանեն): Ի հայումս դուրէ ընթեռնուլ իբէ կլանեն զնոսա, իբր լկեն, լուծանեն, կակղացուցանեն:

1108. Կարծրութեան նոցա. յայնն. կարծրութեան պտղինքն (τῶν πτυχῶν).

Ի ջերմութենէն թուլացուցեալ՝
Վաղվաղակի ՚ի բաց փախեն զկապս նոցա,
Եւ մերկ գեալ՝ յափշտակեն զմարմինս,
Ոչ ունելով նոցա զխեցեղէն զգեստն։
Ո՞վ հաւանեցոյց զմեծամաչն հաւն ՚ի ներքոյ յարժամացուցել զբարբառ խորհելն, (կին
Եւ մերձ ոչ գոլով՝ տեսանել զարեգակն,
Եւ զմշակն՝ որ ՚ի քուն՝ զարթուցանել։
Ո՞ր աստուած ՚ի հմուտսն բանաստեղծութեանցն
Ջծերութիւն արմատ հաւոյն՝ հրով
Ի հրոյ զերեզմանի մղեղեալ զծերն՝
Կենդանիս զնէ առաջի ՚ի գերեզմանէն զնչխարս։
Հեթանոսականաց բանիւք՝ հեթանոսաց հեաւեալսդ՝
Չաւանեցարուք այսուհետև պաշտել զյարութիւն։
Ո՞վ ասայ Թուղնոց դիւթական նախագիտութեան (ասհմանս.
Զանգի նշանակեն անձրևս յառաջագոյն.
Եւ երկայնածերին ագռաւու բերանով՝
Յառաջագոյն ցուցանէ չնչել հողմոց,
Հոդաւոր՝ գոգացոշտացեալով զբեւռն բառախիտս։

1109. Յոյնն՝ ի ներքնոցն չերմութենէ թուլացեալ։
1110. Ի յոյնն չէք նոցա։
1111. Յոյնն. Յափշտակեն զմարմինս մերկին մարթի։ Յոր. Եւ զերկ գեալ նոցա՝ յափշտակեն զմարմինս. տեղափոխեցաք համաձայն յոյն քնարերին։
1112. Զգեստն. յոյնն՝ զասպիճա (ἀσπίδα).
1113. Զմշակն հաւն իմն զարթուցանել։
1114. Յոր. ժամացուցել։ — Զբարբառ խորհելն. Յոյնք քերթողաբար զսիրելին կոչեին բարի խորհրդատու (εὐφρόνη), զոր նմանեալ բան բառիցն յեղեալ է թարգմանչին (թէպէտ անձկոլորէն) ՚ի հայ լեզու. փոխանակ ասելոյ՝ ի գիշերի նշանակիլ կամ ազդել ժամու։
1116. Հերք. ἐργάτας.
1118. Յոյնն. Զծերութիւնն ջնջէ (ξέει.) արմատ հաւուն հրաւառելոյ։ — Աւրմա հաւն է փիւնիկ, որոյ քաջածանօթ են առասպելք աճմանայարոյց կենդանութեանն։
1119. Զյունականն լսրջ տափ (՚ի սխալ գերեզմանի, կամ յամալ գերեզմանի) հայ թարգմանն յեղու ՚ի հրոյ գերեզմանի (զոյգ բնթերցեալ յօրինակի իրաւմ տջ որի, իբր ՚ի հնոր կամ ՚ի խոռւի)։ Այլ օրինակ յունական (առ Մինի) ունի λαμπρῷ այն է՝

Τῇ θερμότητι τῶν ἔσω χαυνουμένῃ·
Θάττον δὲ τὰς πρὶν ἐξεμοῦντες συνδέσεις,
Γυμνῇ διαρπάζουσι τὰς σάρκας μάχῃ,
Τὴν ὀστρακώδη μὴ φορούσας ἀσπίδα.
Τίς τὸν μεγιστόφωνον ἔνδον τῆς στέγης,
Ἔπεισεν ὄρνιν ὡρολογεῖν τὴν εὐφρόνην,
Καὶ μὴ παρόντα προσβλέπειν τὸν ἥλιον,
Καὶ τοὺς ἐνύπνους ἐξυπνίζειν ἐργάτας;
Θεὸς δὲ ποῖος τῶν Ὁμήρου πλασμάτων
Γῆρας ξέει φοίνικος ἐκπυρουμένου,
Λυπρῷ δὲ τὸν γέροντα τεφρώσας τάφῳ,
Ζῶντα προβάλλει τοῦ τάφου τὰ λείψανα;
Ἑλληνικοῖς Ἕλληνες εἴξαντες λόγοις,
Πείσθητε λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν σέβειν.
Τίς μαντικοὺς δίδωσι τοῖς πτηνοῖς ὅρους;

Μαντεύεται γὰρ ὑετοὺς ἐν αἰθρίᾳ
Τῆς μακρογήρου τῆς κορώνης τὸ στόμα,
Πρὸ τοῦ δὲ πνεῦσαι τὰς πνοὰς προδεικνύει
Αἴθυια κολπώσασα τὸ πτηνὸν νέφος.

ի լուղուն, ՚ի պայթումբ (գերեզմանի). որ մերձաւոր է իմաստիւք հայ թարգմանութեանն։
1121. Յոյնն. Հելլենական բանից հաւանողդ դուք, ո՛ Հելլէնք։ — Ասկայն կոչումիդ հելլէն յոլով ուրիք հերհաս իմաստիւք զանազի ՚ի կիր արկեալ առ եկեղեցական մատենագիրս։
1123. Ամմանս իմն օրէն, կանոն։ — Դիւրաւն նախագիտութիւն. յոյնն պարզաբար՝ φυλακτήριον կամ տրտիրեսիան։
1124. Յոյնն. Քանզի զանչափ զանձրևս ՚ի չերին պայծառութեան (յանամպ ժամանակի — ἐν αἰθρίᾳ)։ Զանձրևսդ գուշակումն հայ թարգմանիչն տայ ընդհանուր թռչնոց. իսկ յոյն քնարերն ընծայէ ագռաւու։ Այսպէս և զնախատացութիւն հողմոց չնչելոյ հայն յարաքերէ առ ագռաւ, իսկ յոյնն առ հողմամոլ, որ և եթիայ թռչուն (αἴθυια), ՚ի 1127 տողի, որոյ թարգմանութիւնն պակասի ՚ի հայումս՝ զոյզ ընդ յայտորդացն ուղի տողից։
1125. Երկայնածեր. երկայն աւուրբք կենաց ծերացեալ կոչէ զագռաւ, որում նախնիք ընծայէին մինչև ց300 ամս կենաց, իսկ այժմեան քնագէտք մինչև ց100–150 ամս։
1126. Յոյնն. Եւ նախ քան զչնչելն՝ զհողմս գուշակէ։

Զո՞ր ունաւնս ուսուցիչս իւր կալաւ քաջահաւ,
Որ քան զԴաղենոս ինքնին իմաստնագոյն երեւիր.
Քանզի 'ի խնդալ անդ ևերքին անցիցն,
Շտապեալ՝ եղանակաւ իւիք բանալ գդուռնին,
Ա՛ռ 'ի չեզ որպէսով զերկայն պարանոցն,
Խողովակ հիւսանի անդէն զբերանն,
Եւ հիւք աղաչուր արկանելով 'ի ևերքս՝
Չուր բերանի հեղանիւթովք թեթևացուցանիւ:
Ո՞վ ածէ արտաքս զանգեղս առանց սերման ծնընդ-
Ոչ գոլով 'ի նոցանէ ազգ արուաց. (դեամբ,
Որք վերն Կոյս պատմեն,
Յուցանելով զնա՝ թէ սրպէս մարթ է հաւուց.
Քանզի պարտ էր, որպէս վարկանիմ, այսքան հրա-
(շիցս
Ունել ինչ ազօտաբար նմանութիւն և բնութիւնն.
Որպէս զի ոչ համարել նորաձևութիւն ինչ ծնընդ-
(դեամբն,
Եւ ոչ զարձեալ ծայրագոյնս ինչ նմանեցուցանել
Քանզի ոչ միան՝ որպէս զնա՝ կոյսք, (զծննդեանն.
Որովհետև ծնեալն արտաքս ընթանայ,
Խորտակէ զփականն և անցանէ ընդ դրունն:
Իսկ եթէ հաւուցն ազգ՝
Յղացեալ հողմոյ բերմամբ,
Չիարդ ոչ յաւէտ ծնեալ Կոյսն (ընդի,
Չհաւատարմութիւն առանց սերման ծնիցելոյն ու-

1128. Քաջահաւ (ἴβις) լսի 'ի մէզ նահ. Արտաւազդատ, իբրև զհաւս քաջաց կամ ոգւոց՝ որք հանդերձեալ էին ունել զԱրտաւազդ՝ յեւլանել իւրում յոթս 'ի լեառնն Մասեաց, ըստ առասպելապատում աւանդութեանն. (Նորայրի են այս կարծիք 'ի գզր-Հայ. բառգրի իւրում. տես անդ Ibis):
1135. Իմա՝ զբերանն իւր իբրև վխտովակ յօրինէ:
1136. Համեմատեալիր ընդ տողիցն 1087 և 1088:
1137. Հերք. պար՝ աւտոյ.
1138. Ցոյնն. Որք վերս պատմեն զկոյս հրաքարձ կամ ղւուսակիր:
1139. Թէ սրպես մարի է. յոյնն. սրըպէ մարի էջէ:
1142. Խրթին են իմաստք տողիցդ յատնաքանութեամբ. կամի ասել՝ զի հարկ էր այնքան եւթե նմանութիւն գտանել 'ի բնութեան եղելոց՝ հրաշալի ծննդեանն առ 'ի կուսէն, զի ոչ նորաձեւութիւն՝ ա-

Ἰδὶς δὲ ποίων εὐπορεῖ διδασκάλων;
Καὶ τοῦ Γαληνοῦ δείκνυται σοφωτέρα;
Τῆς γὰρ κάτωθεν ἐμφραγείσης ἐξόδου,
Ἀμηχανοῦσα πῶς ἀνοίξει τὴν θύραν,
Τὸν μακρὸν ἐκτείνασα λοξῶς αὐχένα,
Σίφωνα γοργὸν τεκτονεύει τὸ στόμα,
Καὶ χυλὸν ἅλμης ἐμβαλοῦσα τοῖς ἔσω,
Τὰ ξηρὰ ῥευστοῖς ἐξεφόρτωσεν βάρη.
Τίς ἀσπόρῳ τοὺς γῦπας ἐξάγει τόκῳ
Φυλῆς γὰρ αὐτοῖς οὐχ ὑπούσης ἀῤῥένος;
Οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς πυρφοροῦσαν παρθένον
Δεικνύντες αὐτὴν, ὡς ἐφικτὸν ὀρνέῳ·
Ἔδει γάρ, οἶμαι, τοῦ τοσούτου θαύματος

Ἔχειν ἀμυδρὰς ἐμφάσεις καὶ τὴν φύσιν·
Ὡς μήτε δόξῃ καινοτομεῖσθαι τόκῳ,

Μήτε πρὸς ἄκρον ἱστορεῖν τὰ τοῦ τόκου·
Οὐ γὰρ μένουσιν, ὡς ἐκείνη, παρθένοι,
Ὅταν τὸ τεχθὲν εἰς διέξοδον δράμῃ,
Ῥήξῃ τὰ κλεῖθρα, καὶ παρέλθῃ τὰς θύρας.
Εἰ δ' αὖγε καὶ τίκτουσιν ὀρνίθων γένη,
Ἐγκυμονοῦντα τῇ φορᾷ τοῦ πνεύματος·
Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ τεκοῦσα Παρθένος
Τὸ πιστὸν ἕξει τῆς γονῆς τῆς ἀσπόρου,

ժննեւիմք առաջինակ՝ ծնունդն այն համարիցի, և ոչ խորհուրդ անհասանելի ծննդեանն այնորիկ՝ մեկին եղանակաւ բացայայտեսցի 'ի բնութեան իրաց, այլ սոսկ ազօտաբար և ընդ գպանեօք ինալով: — Հերքէր· տῷ τόκῳ.
1144. Որպես ըս., այն է՝ որպէս զՄարիամ կոյս:
1147. Յոյնն. Իսկ եթէ այսպէս ծնանին հաւուցն ազգ:
1148. Անհնին այս կարծիք՝ թռչնոց ինչ հողմոյ բերմամբ կամ շնչմամբ յղանալոյ և ծնանելոյ՝ յԵգիպտացւոց անաի անցեալ երեւի առ Յոյնս, յորոց և առ Բրիստոնեայս. և ընդհանուր կարծեացս գնեալ Ս. Բարսղի և այլոց ես և ըստ նոցանէն՝ Պլինիոսի, իբրև նշան ցուցանեն զայն անապական ծննդեան Կուսին, առանց սերման մարդոյ, յղացելոյ 'ի շնչմանէ կամ 'ի հովանաւորութենէ Հոգւոյն Սրբոյ:

Ի կենդանարար Հոգւոյն լցեալ.
Այսպէս ինչ բնաւորեցաւ և՛ Հաւուց՝
Նչան հաւատարիմ առ ՚ի ծնանիլ առանց սերմանն։
Ո՞ր Փիվեայ ուսուցանէ զխլուրդ դիւթական
Շաւիղս, զկայր և զամենակերն,
Ի փորուածս ծակուց իւրոց,
Նախ քան զժամանակ խառնակման օդոց
Զխոտորնակի էլս որջից իւրոց.
Եւ զայլս բանիւ ընդդիմադիրս, ոչ
Գոչմամբ հողոյ արգելցէ գհողս։
Ո՞ր Ներեւս տայ ծովային ոգնւոյ՝
Նախատեսականս բիբս՝ տեսանել յառաջագոյն զծը-
Որպէս զի փախչիլ՝ նախ քան զխառվիլն, (փանան,
Մինչդեռ ՚ի խաղաղութեան լինի՝ ընդ քարամբն
Ո՞վ ուսոյց զմեզուն գիտառուեն մչակ (ամրանայ։
Երկրաչափութեան, և տունս երեքյարկեանս
Յարուցանել վեցանկիւնեայ չինուածոց.
Եւ առնել զբլիթն՝ ոչ ուղիղ
Գծագրութեամբք յատն, այլ խոտորնակս.

1152· Յօր· հաւուն· աւելորդ կրկնութիւն է յաջորդ ն առաւ։ — Այս առ և յաջորդն պակասին ՚ի տպ· Հերքերի։

1154· Ո՞ր Ռիվեաց զրոշմի յօրինակին· իսկ յայնն· Եւ ո՞ր այն փիքեայ դիւթական (զուշակող) եռատանի։ Գոլշն (փեքաս) անուամբ կոչէ Պիսիդէս սատ զԱպոզոն, որոյ մեհեան հռչակաւոր էր ՚ի Պիսիդիա· յորում հարցուփն՝ յոր աղդէր նա զպատգամս իւր՝ բազմէր ՚ի փոքրիկ եռատանոջ, որ էր պատեալ մաշկաւ Պիւթոնի վիշապին։

1155· Յայնն· Ուսոյց զխլուրդն զկայր և զամենակեր։ — Յայնն ունի ընդհանուր անուամբ՝ յոր ոչ ՚ի ծառն, այլ սատանօր մարթի է խմաննալ նաև զխլուրդն և կամ զոգնի, զորս յուշցանեն ածականքն ՚ի ներ և ՚ի ներքուստ, որպէս և նկարագիրն որջից ՚ի հետեւորդ տողս։ — Բազումք ՚ի քննադատաց ՚ի չլինել աչերն զխլուրդանէ, այլ լծէ են որպարեւ նմին աչք, թէպէտ և փոքրունք, հաւատարմացեալ է այժմ առ ամենեսեան։

1156· Յայնն· ի բաւիղս անդ ծակուց կալով կամ զաղարելով։

1157· Յայնն· խնդալ նախ քան զձմեռնային, և այլն։

1159· Հերք· ὅπως.

1160· Հերք· ἀποκρύβῃ.

Ἐκ ζωοποιοῦ Πνεύματος πληρουμένη;
Οὕτω τε συμπέφυκε κἀν τοῖς ὀρνέοις
Αἴνιγμα πιστὸν πρὸς τὸ τίκτειν ἀσπόρως.
Ποῖος δὲ Φοίβου μαντικώτατος τρίπους
Τὸν μῦν διδάσκει τὸν τυφλὸν, τὸν παμφάγον,
Ἐν τοῖς λαβυρίνθοις ὄντα τῶν ὀρυγμάτων,
Φράττειν πρὸ καιροῦ τῆς φορᾶς τῶν πνευμάτων
Τὰς ἀντιλόξους τῶν ὀπῶν διεξόδους,
Ἄλλας δὲ ποιεῖν ἀντισυνθέτους, ὅπου
Τὸ χῶμα τῆς γῆς τὰς πνοὰς ἀποκρύβοι.
Ποῖος δὲ Νηρεὺς τοῖς ἐχίνοις ἐν σάλοις
Προβλεπτικὰς δίδωσιν ἐν βυθῷ κόρας,
Ὅπως φυγόντες πρὸ ζάλης τὰ τῆς ζάλης
Εἰς τὴν γαλήνην προσρυῶσι τῶν λίθων;
Τίς τὴν μέλιτταν τὴν σοφὴν, τὴν ἐργάτην,
Γεωμετρεῖν ἔπεισε, καὶ τριωρόφους
Οἴκους ἐγείρειν ἑξαγώνων κτισμάτων;
Ποιεῖν δὲ τὰς σύριγγας οὐκ ἐπ' ὀρθίας
Γραμμῆς διευθύνουσαν, ἀλλ' ἐγκαρσίαν,

1161· Ներեւս է չատաւած ծովային, որպէ Ովիտիոս և Թեսիոս, յորոց ծնան յաւերժահռչակքն Ներեայք, որք իշխէին ընդ ծով և յօդնութիւն ժամանէին վտանգելոց յալեկոծութենէ։ Զներեւս անխոբ և ճշմարիտ կոչէ զուշակ՝ Հեսիոդոս ՚ի քերթուածսն իւրում զԾնունդսն աստուածոց (տող 255)· այսպէս·

Νηρέα δ' ἀψευδέα καὶ ἀληθέα γείνατο Πόντος.

Զանազան ըմբռնեցաւ և զչարաբիտ ծընաւ Պռնտոս։

1162· Յայնն· Նախատեսական բիբս (առ) յանդունդս (ծովուց), զի նախ քան զխառվիլն փախչիցեն ՚ի ծփանացն։

1164· Յայնն· ի խաղաղութեան կամ ի հանդարտութեան քարանց պատնինել։

1165· Զխոտորնակն յաւելաք ըստ յայնին, որ ասէ· Ո՞վ ուսոյց մեզուն, խմաննոյն վտանգականսիրի՝ զերկրաչափել։ — Պիսիդէս՝ որպէս յոլով ուրեք՝ այնպէս և սատանօր հետեւող տեսանի նկարագրութեանց Ս· Բարսղի, քան Վիրգիլեայ և Աբիստոտելի կամ այլոց բազմաց, որք զրեցին զմեզուսդ։

1169· Գծագրութիւն+ յոգն· չիք ՚ի յայնն յոգն, այլ διευθύνουσαν, որ է ուղղելով, ծրաքանչիւր — Հերքեր· ἀλλ' ἐγκαρσίους.

Զի մի գուցէ սահեսցեն՝ որ ի ներքուստ կուսէ ոտքն՝
Ի վերուստ ծանրութեամբ բեռանցն.
Այլ լինել յաւէտ ընդդէմ վիմեանց զիրսն՝
Խոտարնակ չինուածոցն նեցուկս.
Որպէս զի առանն գոլ հաստատուն,
Եւ սչինչ անկանել ի վայր ի գէջ հիւթ:
Արդ, յերկրաչափէդ քո, Եւկղիդէս, տե՛ս
Եւ մի ինչ ի գծագրական ձևոյդ զանց առներ.
Զի մի գուցէ խայթեսցէ զքեզ խայթոց իմաստունն
Վարդապետին մեղուի, և ուսուցանել հարկաւորեսցէ:
Ո՞վ սահեզծ զարդ ներքամատունս,
Նիւթել ուսուցանէ, և ազբուներս առ ի գործ՝
Յորովայնէ նոցա արտաքս թքանել.
Որով գծագրական արուեստիւ՝ առ հիւնուեան
Զգեղի զսկզբունսն և զրեղսն չաղկապեն.
Եւ ի միջին բեւեռով զամբարձմունս ազբանցն
Հաստատել չուրջանակի ըստ հնդութեան,
Եւ ի միջի դատարկութեան որոշմանցն՝
Սիւնս սատչաճեն ընդդէմ չարագրութեամբք.
Որպէս զի հնարք ներքագծութեանն
Որպէս զի մարդիկ չարագրեաք՝ ոչ անկցին.
Կրկին գործ ի միոյ նիւթոյ առնել,

1170. Ի ներքուստ կուսէ ոտքն, փոխաբերաբար է ասացեալ. այսինքն է՝ խոնարհագոյն մասն չինուածոյն (բՂՂացն):
1172. Զյաւնախոս հայհոյեցի իմա՛. Զի զերծնդէմ գիրքն՝ լինիցին մանուանդ ի նեցուկս առ ի չիզ չինուածոյն: — Դիր՝ կոչէ զկոպ բՂՂացն:
1175. Յոյնն. Ի գէջ հիւթոյն:
1176. Հաչակաւորն Եւկղիդէս երկրաչափ՝ ուսուցիչ եկաց Թուագիտաց կան ուսմանց յԱլեքսանդրիա առ Պտղոմեաւ Լագոսիւ յամին 520 ն. Ք. որում աշակերտեցաւ և ինքնին Թագաւորն: Գրեաց զգիրս Տարերաց, որք մինչև ցայսօր ի գործ վարին առ ուսումն հիմնատան, զոր մինչև թագաւորութեանն գրեաց նաև զերաժշտութենէ, զժամանակագրութենէ, զաեռապականութենէ և զբաժանմանց բազմանկեանց ճառս. զորս ի մի հաւաքեալ նախ հրատարակեաց Գրեգորի (Gregory) յՕքսֆորդ, յամին 1703 — Նշխարս ինչ ի նախնի հայ թարգմանութենէն հատեալս առ մեզ՝ ամօք յառաջ գտեալ ի զրադարանի վանացս (զօրինակեալն յօրինակէն Պաւիա

Μήπως ὀλισθήσωσιν οἱ κάτω πόδες
Ἐκ τῶν ἄνωθεν φορτικῶν βαρημάτων·
Εἶναι δὲ μᾶλλον τὰς παραλλήλους θέσεις
Τῶν ἀντιλόξων κτισμάτων ἐρείσματα·
Ὡς καὶ τὸν οἶκον ἑστάναι βεβηκότα,
Καὶ μηδὲν ὑγρὸν ἐκπεσεῖν τῆς ἰκμάδος.
Γεωμετρῶν ἐντεῦθεν, Εὐκλείδη, σκόπει,
Καὶ σχῆμα μηδὲν γραμματικὸν περιξέσῃς,
Μήπου σε κέντρον τῆς σοφῆς διδασκάλου
Πλήξῃ μελίττης, καὶ μαθεῖν ἀναγκάσῃ.
Τίς τοὺς ἀράχνας λεπτοδακτύλους πλάσας
Νήθειν διδάσκει, καὶ πρὸς ἔργα τοὺς μίτους
Ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐντέρων ἀναπτύειν;
Ποίᾳ δὲ τέχνῃ γραμμικῇ πρὸς τὰς βάσεις
Βάλλουσιν ἀρχὰς, καὶ προτείνουσιν δέσεις·
Μέσῳ δὲ κέντρῳ τὰς ἐπάρσεις τῶν μίτων
Κύκλους ἀπαρτίζουσιν ἠκριβωμένους·
Καὶ τῇ μεταξὺ τοῦ κενοῦ διαστάσει,
Στύλους ὑφαρμόζουσιν ἀντισυνθέτους·
Ὅπως τὸ μηχάνημα τῆς λεπτουργίας,
Ὡς ἐξ ἀράχνου συντεθὲν, μὴ συμπέσῃ,
Ὅς διττὸν ἔργον ἐξ ἑνὸς ποιεῖ μίτου,

քաղաքի) հրատարակեցաք ի Բազմավէպ Հանդիսի (տե՛ս Հոր խՐ. 1884. էջ 30-34):
1177. Հերք. παραξέσῃς.
1180. Զ-ուրդ, յոյնն զ-ուրդս, որում համաձայնի նոյս ի սոսն 1182:
1181. Իմա՛ ով նիւթել ---------:
1182. Թուանել, այս է ի գործս գալ, սրդուցս սրկանել. զի բնականաբար ասացեալ է ի յոյն լեզուի:
1185. Յունականն կέντρον երկեակ նշանակութիւնս ունի, այսինքն է կեդրոն կամ գիջի ջուրէ, և սլաքէ կամ բնաւնէ (այսինքն՝ հեղուսք): Ինձ թուի առաւելօր զառաջինն ունել վկայս՝ երբեմն ասելէ. Եւ ի գիջի (կայի) ի կեդրոն՝ զմբարչանաս սլաքանցն հաստատել: — Թէ զինչ սրպիսք իմանայցէ մաթեմատիկեալ (տὰς ἐπάρσεις, բարձրութիւն, վերամբարձումն, ուղղ) բառիս՝ գժուարիմ ասել. ինձ հաւանականն թուի գնացս սլաքանցն և կամ գիջի կոչին սլաքանցն իմանալ, որք ամփոփին ի մի կեդրոն յատասկնին:
1189. Հնդրէ. յոյնն՝ սրուեսդ, կոլոճ (τὸ μηχάνημα).
1190. Իւ անկցին, իմա՛ չ սուրբ (μὴ συμπέσῃ).
1191. Ի գոյ նիւթոյ. յոյնն՝ ի գոյ սլաքով (ἐξ ἑνὸς μίτου).

Թակարդ՝ աւ 'ի յատս, և աւ 'ի բնակութիւն՝ յարկ։
Յորոց պատկառեցեալ ամենայն ոք՝ որ ասիցէ անզգա-
(մաբար՝
Անակղբունս զոլ զատերս. զի թէ նիւթ ոչ ունելով
1195. Ձիւն՝ ոստոյնանկի, ոչ ևս է զնիւթն ասել անըս-
Այլ նախաժամանակ զատերն է ասելի, (կիզըն,
Որպէս նիւթաւոր ազբանց ճարտարապետ։
Որ եղանակ ոչուոյց գկարապկի (գոց.
Ընդ գերփիւռս ընթանալ աւ 'ի քաղցր գեղգեղուելն եր-
1200. Որ գփետրաբարձ տախտական տարաժանելով (ցանէ։
Քաղցրահնչուտ նորաստեղծ նուագս ընդ օդս հնչեցու-
Եւ զաս զարմանալի յոյժ ձանձրելոյ մանուածանդ
Քան զՈրփեոսին հնչուն զառաւօտկրական գրնար։
Զոր որկանեն ստացեալ ունի մեծ
1205. Ունելով զձայն փողոյ. կամ զինչ օրինակաւ
Յայսպիսում անհնարին նուագութեան չարագրեալ
Կերպարան ունելով և թևոց բերուին,
Բերան և պարանոց, աչս և որովայն և ոտս,
Եւ զանյայտ առեղծուածս որովայնին,
1210. Որոց ոչ է չօշափելի ներքուիչնն։
Քանզի ոչ այսքան մեծամեծացն բնութիւնք՝
Որքան ծածուկք անհնարաւորացն անդամք

1195. Ձիւն, այն է՝ ցից, սրդն։ — Ոչ ևս է ընդ-ունել անհիկեն. Յայնն. Զնիւթն՝ երկարզ (է ասելի ժամանակաւ), իսկ նախաժամանակ, և այլն։ — Յօրինակին դնի երկնութեամբ այսպէս. Ոչ ևս է ընդ-ունել անհիկեն, այլ ըստ որդն եր ելոյեալ, ի նոր խոչոմանալ զատերն է ասելի. կարդացաք ըստ յոյն բնագրին։

1197. Յօր. ճարտարապետ։

1199. Նախնիք առաստղէին երգել կարապի զնուագսդաչ ինչ՝ աւ զբանս ունելի մահու հասեալ, լուռ կալով ընդ բովանդակ կեանսն. իսկ Պիսիդեայ քանքն հաւատարմացուցանեն զասացեալն յԱրիստոտէլէ զկարապապ, եթէ «Սովոր են երգել, մանաւանդ աւ զրանս մահու ժամանակաւք» (Պատ. կենդ. Թ. 12)։ — Հերքեր. εἰς ἄκρον ἐλθεῖν.

1203. Որփեա՝ յԱպոլլոնէ և 'ի Կալլիոպեայ ծնեալ, 'ի Հերմեայ և կամ ըստ այլոց յԱպոլլոնէ 'ի հօրէ իւրմէ ընկալեալ էր զքնար իւր զարմանահնչիւն, զորմէ առաստղէին քերթողք իբր թէ «Ըզվազերս յորոք ածեալ և ըզկաղնիս երգովքն 'ի ճիմ» (Վիրգ. Մշակ. Դ. 307), և կամ այլ ինչ հանդոյն սոցին սքանչելիս։

Λίνα πρὸς ἄγραν, καὶ πρὸς οἴκησιν στέγην;
Ὅν ἐντρεπέσθω πᾶς τις ἀφρόνως λέγων

Ὕλην ἄναρχον· εἰ γὰρ ὕλην οὐκ ἔχων
1195. Σκώληξ ὑφαίνει, τὴν μὲν ὕλην δευτέραν,
Πρωτοχρόνους δὲ τοὺς ἀράχνας λεκτέον·
Ὡς τῶν ἐνύλων ἀρχιτέκτονας μίτων.
Κύκνον δὲ ποῖος ἐξεπαίδευσε τρόπος
Εἰς αὖραν ἐλθεῖν μουσικῆς εὐρυθμίας;
1200. Ὅς τὴν πτερωτὴν ἐξαπλώσας πηκτίδα
Τερπνὴν ξενουργεῖ ταῖς πνοαῖς μελῳδίαν·
Καὶ τοῦτον οἶδα θαυμάσαι πολλῷ πλέον
Ἢ γ' Ὀρφέα κρούοντα μυθώδη λύραν.
Ποίου δὲ κώνωπ εὐπορήσας ὀργάνου,
1205. Φωνὴν ἔχει σάλπιγγος; ἢ ποίῳ λόγῳ
Ἐν σμικρότητι συντεθεὶς ἀμηχάνῳ
Μόρφωσιν ἴσχει, καὶ πτερούμενος φέρει
Στόμα, τράχηλον, ὄμμα, κοιλίαν, πόδας,
Καὶ τὰς ἀδήλους τῶν ἔσω διαπλάσεις,
1210. Ἃς οὐκ ἀφῆκε ψηλαφᾶν ἡ λεπτότης;
Οὐ γὰρ τοσοῦτον τῶν μεγίστων ἡ φύσις,
Ὅσον τὰ μικρὰ ταῦτα τῶν ἀμηχάνων

1204. Զոր որկանեն. յոր. զոր կոչեն. ուղղեցաւ ըստ յունին. ձուլուած է 'ի գաղափարագոյց երկուց որ վանկից առնեին զանուց, որպէս 'ի քաղում ձեռագրիս է տեսանել։ — Զմեզս յիշէ և 'ի տպագ. 72–73։

1206. Անհնարին հնարագործն, այս է՝ յանչափելի փոքրկութեան։

1207. Հերքեր. ἔοχε.

1209. Յայնն. Եւ զանյայտ զներքնոցն կազմակերպութիւնս։

1210. Հերքեր. οὐκ ἐφῆκε ψηλαφᾶν.

1211. Յայնն. բնութիւն, եզականօրէն։

1212. Յայնն. Որքան փոքունքս այսքիկ անհնարաւորացն։ — Զինչ ասել ունէր արդեօք Պիսիդէս՝ եթէ 'ի մերումս գտեալ ժամանակիկ և 'ի ձեռին ունելով զմանրագէտ դործիս կատարեալս՝ 'ի զնին կայր հպաչից մանրէաբանական գիտութեան, որ առաջի աչաց մերոց կացուցանէ զաներեւոյթս 'ի կենդանեաց՝ զկատարեալս 'ի կատարակերպութեան անդամոց, աւ որովք մեռեալ և մանր իբրև զփիղս և զուտս երեւին մեծութեամբ։

Յուցանեն զամենապր հնարագործութիւն։
Յառաջ եկ, մրջիւն, ցորենագողդ մշակ,
Զհասն կիսակատար դնելով ի ներքս, (թենէն,
Չի մի գուցէ խոնաւասցի և փտիցի ի խոնաւու-
Եւ ապականացու զալարի ծաղկեացի ի ներքուստ։
Ցորժամ խիտ չիթմունք ամպոց
Ընդդէմ փչիցեն ի վաստակս ամենագործիցն,
Ասաւ գիտէ զքեզ ամենայն խելամտահայեաց,
Վայրաբնակ վհուկ, նախագիտակ առաւել քան Զա- (մազքիդ,
Յառաջագոյն ցուցանելով զօդոյն թանձրանալ,
Զցորեանն տարածանելով՝ ի խոնաւուս խորութենէն
Ի վեր հանեալ՝ ի հուր առանց փայտի՝ յարևն բե- (րելով.
Որպէս զի խարուկեացէ ի բոցոյն ձգմանէ,
Եւ գոցի իբրև զհայ խորովեալ աղանձելովն.
Գանկի ոչ էր արդեօք այսքան պատրաստութիւն մրջիւն՝
Որպէս զի պատշաճումն ինչ գտանել նախատեսու- (թեան,
Եթէ ոչ էր նախախնամութիւն ինչ, ոչ մեծամտելոյ
Աչնոցիկ՝ որք աստեղացն պատճառացն են կշռողք.
Այլ որպէս զի և ընդ մրջեան աքանչանալ՝ թէ որպէս

1220. Յօր. Վհուկէիր։ Զայս և զհետեւոլսն զերկուս առգսն ընդարձակ կալալ է թանգմանչին ի հայուստս. զի յոյնն ունի զայս օրինակ.
Ասաւ զքեզ՝ զվհուկդ առաւել քան զՋամոլքիդ
Խրատքանչիւր պաշտաքնակ դիտիցէ յայտնապէս, (նից)։
Յորժամ կանխաս ցուցանես զհասատատուն պայծառութիւն (երկ-
Ջամոլքիդ՝ աշակերտ համարի Պիւթագորեայ յոմանց, և յայլոց՝ ծառայ յազգէ Գետացի. ասես զարձ արարեալ ի հայրենիս իւր՝ համքաւ իմաստուն գուշակի եթող առ նոսա, և ի մեռանելն՝ զաստուածային պաշտօն ընկալաւ։ (Յամբլիքոս. Վրդ Պիթ-ղոփրեայ. Գլ. Լ.)։

1222. Զօրդն ընդէրանալ. ի յոյն քնապէսն ի կէր արկելոյ ի թարգմանչէն՝ յիւր ընթերցեալ սոսա աւիճերան պեպիգմենգն (գեթեռլին կամ զօդոյն թանձրանալ) փոխանակ աւիճրիան (պարզուլիւն, պայծառութիւն երկնից)։ Պեպիգմենգն գերկոսին և ունի յինքեան զիմաստս, նշանակելով եթէ գընդէրանալն և եթէ գանգափոխ հատատութիւն. ապաւնօր գերկրորդն և ոչ զառաջինն ցուցանէ։

Τὴν πανσθενῆ δείκνυσι μηχανουργίαν.
Πρόελθε μύρμηξ, σιτοκλέπτης ἐργάτης,
1215. Τὸν κόκκον ἡμίτμητον ἐγκλείων κάτω,
Μήπως νοτισθῇ, καὶ σαπῇ ταῖς ἰκμάσι,
Καὶ φθαρτικὴν κάτωθεν ἀνθήσῃ χλόην.
Ὅταν δὲ πυκναὶ τῶν νεφῶν αἱ συγχύσεις,
Τοῖς ἐργομόχθοις ἀντιπνεύσωσιν πόνοις·
1220. Πόθεν σε μάντιν τοῦ Ζαμόλξιδος πλέον
Ἕκαστος οἶδεν εὐσυνόπτως ἀγρότης;

Ὅτε προδεικνὺς αἰθρίαν πεπηγμένην
Τὸν σῖτον ἁπλοῖ ἐξ ἐνύγρου πυθμένος
Εἰς ἄξυλον πῦρ, εἰς τὸν ἥλιον φέρων·

1225. Ὅπως πυρωθεὶς ταῖς βολαῖς ταῖς ἐμφλόγοις,
Ὡς ἄρτος ὀπτὸς εὑρεθῇ πεφρυγμένος·
Οὐ γὰρ τοσαύτης ἦν ὁ μύρμηξ φροντίδος,
Ὡς ῥυθμὸν εὑρεῖν γνωστικὴς ἀβλεψίας·

Εἰ μή τις ἦν πρόνοια, μὴ φρονεῖν μέγα,
1230. Τοὺς τῶν ἐν ἄστροις αἰτιῶν ζυγοστάτας·
Ἀλλ' ὥστε καὶ μύρμηκα θαυμάζειν, ὅπως

1225. Հերքեր· ἁπλοῖς.
1224. Ի վեր հանել, չիք ի յոյնն։
1227. Յոյնն. գանկի ոչ էր արդեօք մրջնոյ այսքան մատենագրութիւն (կատարելութիւն խորհելոյ)։ — Ասկեօք թարգմանչին ընթեռնուլ προθυμίας (պատրաստութեամբք. պարտադիր) փոխանակ φροντίδος քառի։
1228. Պատշաճաւն, իմա պատչաճ կանոնս կամ օրէնս (ῥυθμόν)։ — Նախախնամութեան. յոյնն. ἐξεφ ανοφανοβεκ (γνωστικὴς ἀβλεψίας), որ չունի ինչ իմաստս, զոր և Հերքերեանն տպագրութիւն ուղղէ՝ ըստ այլում օրինակի՝ համաձայն հայումս, ἐξεφ նախադեսութեան (γνωστικῆς προβλεψίας), կամ որ նոյն է՝ նախատեսութիւն գիտութեան։
1229. Ոչ գեթարելոյ. յոյնն՝ ἢ գեթարելոյ։
1230. Իմա, այնոցիկ՝ որք յաստեղս ձգեն կամ յաստեղաց կշռեն զպատճառս իրացն։

Զձմեռն յառաջագոյն նախայայտ և դիտակ լինիլ
Ո՞վ եթ ձուոյ զանազան բնութիւն, (հնձոց։
փոքուընքք օրինակօք ցուցանել զտարերս,
Զանօսրն արկեալ ՚ի նա՝ որպէս զօդ,
Զխարտեաշն՝ որպէս հուր, զպիտակն՝ որպէս գլուր,
Եւ զխաշն՝ որպէս զերկիր. քանզի երկրին բնութիւն
Աբտաքուստ կուսէ գոլով թերապինդ նմանութեան,
Որպէս գի մի՛ արտաքուստ կուսէ լուծանիլ պնդու-
(թեան,
Եւ մի՛ դարձեալ ՚ի ներքուստ կուսէ բզկանալ ամ-
(բարոցն.
Զանգի ՚ի ներքս ՚ի նոսա նոյն արգանդ և սերմն,
Կէտ ինչ բնաւորեցաւ արիւնացեալ,
Որով գինոսա մարմնացուցանէ զանազանս՝
Ի մարմինս, ՚ի յոսկերս, ՚ի թևաց հեզուսն։
Որպէս թէ ոք սեայէ զսիրամարգ և ո՞չ զարմանայցի,
Ոսկի ընդ չափիղայի չարամանեալ,
Եւ գթևաւղէն զբմբըխտաւ ծիրանիսն,
Զբազմակերպ չարագրութիւնս երանգոցն,
Զամենասին անչփոթս և խառնեալս։
Ո՞վ առնէ զօրաժողով ամենագիս գմարախ՝
Աղգ թեւաւոր՝ յապականութիւն եգիպտացին,
Զթեւաւորն գէն՝ առ ՚ի յիշատիս երկիւղի,

1235. Զանձրևն յառաջագոյն նախայայտ լինել ցամաքի։ — Հերքէր. փոյթ.

1235. Զչորեսին մասունս ձուոյ՝ ՚ի համեմատութիւն ձգէ չորից տարերց, որք ըստ հնոց գիտութեան՝ իբրև պարզ կամ անբաժանելի մասունք էին՝ կազմին գհամագոյս կամ լաւ եւս՝ գերկիր, որոյ նշանակ էր ձու առ նախնի ազգիս։ — Զանօսրն իմա գթաղանթն սպիտակ՝ որ պատեալ ունի գհեղուկն, գերծրեաչն՝ իմա գդեղեցուցն, զոր հրոյ նմանեցուցանէ, գսպիտակն՝ ջրոյ, և գերծրեան կամ գկեղեւն՝ երկրի։

1237. Յոյնն. փանդի բնութիւնն պնդացուցանէ (1238) արտաքուստ գյոն, զօրէն միջերկրեայ գհանոյ։ Մուխ են նաև իմաստք յոյն բնագրին։ — Հերքէր. ἀπογεοῖ.

1240. Բզկանալ ՚ի ծրծրոցն, այս է՝ խնուլ անցիցին, ճանապարհացին (տես ՚ի տող 694, 714)։

1241. Նոյն արգանդ. յոյնն՝ վախանակ արգանդի և սերման. գյունա-

Χειμῶνα δηλοῖ, καὶ προμηνύει θέρος.
Τίς ποικίλην δίδωσι τοῖς ὠοῖς φύσιν,
Μικροῖς δὲ τὰ στοιχεῖα δεικνύει τύποις,
1235. Τὸ λεπτὸν αὐτοῖς ἐμβαλὼν ὡς ἀέρα,
Τὸ ξανθὸν ὡς πῦρ, καὶ τὸ λευκὸν ὡς ὕδωρ,
Τὸ σκληρὸν ὡς γῆν; ἀπογαιοῖ γὰρ ἡ φύσις
Ἐξωθεν αὐτό, γῆς μεσοκλήρου δίκην·
Ὡς μήτε τοὺς ἔξωθεν ἑκλύσαι τόνους,

1240. Μηδ' αὖγε τοὺς ἔσωθεν ἀμβλῦναι πόρους·

Ἔσω γὰρ αὐτοῖς ἀντὶ μήτρας καὶ σπόρου,
Στιγμή τις ἐμπέφυκεν ἡματωμένη,
Δι' ἧς ἐκεῖσε σωματοῖ τὰ πακίλα
Εἰς σάρκας, εἰς ὄστωσιν, εἰς πτερῶν χύσιν.
1245. Ὅπως ἰδών τις τὸν ταὼν μὴ θαυμάσοι
Τὸν χρυσὸν ὡς σάπφειρον ἐμπεπλεγμένον,
Καὶ τὴν πτερωτὴν ἐν σμαράγδῳ πορφύραν,
Τὰς πολυμόρφους συνθέσεις τῶν χρωμάτων,
Ὅλας ἀσυγχύτους τε καὶ μεμιγμένας;
1250. Τίς ἐκστρατεύει παγκενὴ τὴν ἀκρίδα;
Ἔθνος πτερωτὴν εἰς φθορὰν Αἰγυπτίων,
Τὸ πτηνὸν ὅπλον εἰς ἀνάμνησιν φόβου,

κան ἀντί (վախանակ)՝ ընթերցեալ թուի թարգմանչին αὐτή (նոյն)։

1245. Յօր. մարդանէ։ — Յունականն ἐκεῖσε նշանակէ անդրանօր, սակայն համաձայն մերում թարգմանութեան ունի Հերքէր, որպէս և այլ օրինակ յոյն (առ Մխին) ընսա (ἐκεῖνα).

1244. Հելոն, իմա յունին, յօրաստրոն։

1245. Յօր. չէք ունկն. եղաւ ըստ յունին. թէպէտ և առ Մխին ևս այլ ևս օրինակ յունական առանց ու մասնիկանդ։ — Հերքէր. Ὡ πῶς ἰδών τις τὸν ταῶν

1250. Ագենագէն զմրախ. յոյնն՝ գանձնայն ընդ առնէրն զմրախ (պագկենի). գյոյն բառդ παγγενῆ (ամենազգի) ընթերցեալ է թարգմանչին. գուցէ ընտրելագոյն իցէ ընթերցուիլ՝ քան զպագկենի, իբր կազմեալ ՚ի բառիցն πᾶν և κενόω. — Հերքէր. παγγενῆ.

1251. Ակնարկէ ՚ի պատուհասն զոր ած Տէր ՚ի վերայ եգիպտացւոց մարախաւ ՚ի ձեռն Մովսիսի (ելք. ժ. 4–20)։ — Հերքէր. πτερωτὸν.

1252. Այս առ չէք ՚ի տող. Հերքէրի։

Նետ ամպանման յանկայտ աղեղնաւորէ,
Գեղարդն պատրաստ, ինքնաչարժ սէգ,
Խիտ փաղանգ, սուր բիւրատապրի,
Վաղղական ճակատ՝ առանց կապից մարտի.
Քանզի ոչ կայ ՚ի տեղ, այլ վիրաւորէ և ընթանայ,
Սողելով վազէ և ամբոխէ ՚ի թռիչս իւր,
Թուի փախչել, և անդէն դարձեալ մնայ.
Եւ ապականէ նախ քան զժամանակ, հնձէ նախ (քան ղհասանել.
Հիւծանէ զծառս և թառամեցուցանէ զդալարուս (թիւն,
Եւ հուսմ կթէ զմրգոցն հիւթս,
Կթէ զտերևն և արածէ զկութսն.
Եւ ժողովէ զոսկերսն և պրկէ դարձեալ,
Որպէս զնիարդ աղեղնաւորքն.
Եւ վիրաւորէ զմարմինս հակառակորդացն՝
Ընդդիմախառատ սիգոք սրտից իւրոց։
Եւ մի՛ ոք պահուճաբան անգոնեսցէ զինէ,
Որպէս առ փոքունս՝ ընդ երկիր սողեցելոց իրաց՝
Վայրապար չարժեալ զբանիս սեռն։
Քանզի թէ ոք տուն զարդարեալ տեսանիցէ,
Ոսկեհուռն կերպիւք փայլակեալ,
Պնդեալ և յօդեալ երկաթով և փայտիւք,
Եւ խեցւոյ չարամանաւթեամբք,
Չանգերձ մեծաքն և՛ ընդ փոքունն զարմացեալ,

Βέλος νεφῶδες ἐξ ἀδήλου τοξότου,
Λόγχην ἑτοίμην, αὐτοκίνητον ξίφος,
Πυκνὴν φάλαγγα, μυριόστομον ξίφος,
Πηδητικὴν ἔπαλξιν ἀστάτου μάχης·
Οὐχ ἵσταται γὰρ, ἀλλὰ πλήττει, καὶ τρέχει·
Ἕρπουσα πορθεῖ, καὶ κλονεῖ πτερουμένη,
Δοκεῖ δὲ φεύγειν, καὶ παλίνδρομος μένει,
Φθείρει πρὸ καιροῦ, καὶ θερίζει πρὸ χρόνου,

Τήκει τὰ δένδρα, καὶ μαραίνει τὴν πόαν,
Ὠμὴν ἀμέλγει τῶν ὀπῶν τὴν ἰκμάδα,
Τρυγᾷ τὰ φύλλα, τὴν τρύγην δὲ βόσκεται·
Καὶ συλλέγει τὰ κῶλα, καὶ τείνει πάλιν,
Ὥσπερ τὰ νεῦρα τῶν βελῶν οἱ τοξόται·
Καὶ τραυματοῖ τὸ σῶμα τῶν ἐναντίων,
Τοῖς ἀντιλόξοις τῶν σκελῶν ἀκοντίοις.
Καὶ μή τις ἡμᾶς κομπορήμων φαυλίσοι
Ὡς πρὸς τὰ μικρὰ, καὶ σχεδὸν τετμημένα,
Κινοῦντας εἰκῇ τοῦ λόγου τὸν ἄξονα.
Εἰ γάρ τις οἶκον ὡραϊσμένον βλέπων
Μορφαῖς ἀπαστράπτοντα κεχρυσωμέναις,
Ἡρμοσμένον δὲ καὶ σιδήρῳ καὶ ξύλοις,
Καὶ τῇ πενιχρᾷ συμπλοκῇ τῶν ὀστράκων,
Σὺν τοῖς μεγίστοις καὶ τὰ μικρὰ θαυμάσει,

1254· Տեփ, յոյնն՝ սոր (ξίφος). այլ ՚ի ապ· Հերքէրի՝ համառօտ հայումս ծօրս (սէգ)։
1256· Վաղղական, յոյնն՝ սպասպոպղ (πηδητικήν).
1257· Ոչ կայ ՚ի տեղ, այս է՝ ոչ կեայ առնու (οὐχ ἵσταται).
1258· Սողելով վազէ· յոյնն՝ սողեսվ սոբէբ։ — Ամբոխէ (κλονεῖ), յօր· սմբոխէ։
1260· Նախ քան զհասանել. յոյնն՝ նախ քան զժամանակ (πρὸ χρόνου)։ — Πρὸ καιροῦ (նախ քան զպիպտուղթիւն կամ զգէպ ժամանակ)։
1262· Ջմրփոցն հիւթս, յոյնն՝ զխանաւղթիւն հիւթոցս։ Շփոթեալ թուի թարգմանչին զὀπῶν (հիւթոց) ընդ ὀπωρῶν (պտղոց, մրգոց)։
1264· Յօր· բիւ· յոյնն՝ տեւղ (պրկէ)։ — Ջոսկերսն, յոյնն՝ զնդարանն ծառոյ կամ զբունն։ — Հայ թարգմանիչն ընթեռնու ὀστᾶ (ոսկերս, ոսկրասխ) փոխանակ κῶλα (անդամ, ոտք, և այլն) բառի։ Ունի ոսկրասխ փոխանակ κῶλα (անդամ, ոտք, և այլն) բառի։ Ունի

դոմով նչանակել կամ զմասունն զամենայն՝ որք ծառայեն նմին առ ոստանել։
1265· Յոյնն· Որպէս զկարս նետից՝ աղեղնաւորքն։
1268· Հերքէր· փաւլիցի.
1269· Ընդ երիւր սպէիեսց էրոյ, այսու գարձուածով յեզու զյունաքանն τετμημένα, կոչումն՝ զոր ասեն յոյնք առ այգ իմն միջատաց ἔντομα կոչեցելոց յԱրիստոտելէ. չիցէ մարթ ասել ՚ի հայումս. Եւ գրեաթէ առ չնչնամիջատս (καὶ σχεδὸν τετμημένα). — Հերքէր· τεγμημένα.
1270· Սէռն, այն է՝ սեռնակ, լիսեռն։
1271· Հերքէր· ἡγλαϊσμένον βλέπων.
1272· Ոսկեհուռն կերպիւք (μορφαῖς), այն է՝ ոսկեհուռն տեսլեամբ, կերպարանօք։
1274· Եւ խեցւոյ, յոյնն՝ և տերբէ խեցւոյ (καὶ τῇ πενιχρᾷ, և այլն)։
1275· Հերքէր· θαυμάσει.

Ի վերայ հասեալ ամենայնի՝ զալեացէ զգործօղն։
Եւ զիարդ ոչ առաւել ամենագործիա Բանի՝
Ընդ մրջիւն, ընդ մժեխս և ընդ մարախ,
Ընդ բովանդակի զարմանալեացդ գործս՝ երկիրղիւռ,
Թէ որպէս առղուն և աղիգուռնակ մանրաձայի՝
Վայելել արժանաւոյ գայսպիսի խնդասիտութիւն,
Եւ թէ որպէս ոչխարոջիւն և զօրութիւն եղեալ կայցէ
Ի ուրախ, 'ի խոնարհ և յաղկապի կազմուածիւս.
Եւ զիարդ արժանաւոր վարկաւ աստուածայինն իշ-
(խանութիւն
Աչքան յաւելուլ գործս մանրագործութեան։
Ոչուխ դարձեալ յառաջ գայ գեղազարդն սիրա-
Հաւ չողղոպափայլ և 'ի բեւ աւտղաձարմուղ, (լարգ,
Արկեալ գգեստ ծիրանի 'ի փեստերս անդ իջուռմ,
Որովք պարծի, և սիգախորհուրդ տեսլեամբ
Զգեալ միայնակ յառաջ քան զաւետեայն թչուռնս։
Որ և անուշահառ գործով 'ի մի յարդարեալ՝
Բազում երանելս գոռնոց շարախառնեի 'ի նմա։
Ո՞ր սովորութիւն տայ որդանն ապրշմագործի
Մանել զպայծառամանան նիւթս,
Զոր գունեալ ներկով ծիրանւոյն՝ (թեանցն,
Թուլացուցանէ զծանրութիւն խամաստաբար իշխանու-
Ի յիշումն նոյնժամայն ընթանալով առ նոսա՝

1276· Ի վերայ հասեալ ամենայնի, յոյնն՝ հաճեալ ընդ ամենայնին։
1277· Յետ այսր տողի՝ յաւելորդս կրկնի գարձեալ յօրինակին տուն 1275 յար և նման բանիւք։
1280· Յունականն σμικρότης նշանակէ ընկնութիւն, դուստերութիւն. և զի քանք են զմիջատաց և զաղնոց՝ պատշաճ վարկայ յիւրում գայն հանդիսիլ բառիւ։
1284· Մինչ և Մոբելի յիշման. «վայելել արժանի լինի գաստուածայինն նախախնամութիւն». զոր բանագաւառութիւն համարիմ խմաստից և մտաց մաեենագրին։
1284· Յոյնն. Եւ զիարդ ոչ առաւել այն իշխանութիւն (աստուածայինն) ոչ յետս եկաց։
1285· Հերքէր. τοσούτης προσβαλεῖν λεπτουργίας.
1286· Վերսին խօսի զսիրարարէ, զորմէ տիս 'ի տողն 1245–1249։
1295· Ապրըշմագործի (որդանն)։ — Գործ կամ մանուած որբանդ՝ 'ի մեզ ապրշում կամ ապիշում լսի՝ առեալ 'ի պարսկական քարքառոյ, իսկ 'ի յունականէն՝ ἄρπαξ (μέταξα)։ Ի յոյն լեզուի առ

Στέργων ἅπαντα, καὶ κροτῶν τὸν ἐργάτην.
Πῶς οὐχὶ μᾶλλον, τοῦ πανεργάτου Λόγου,
Μύρμηκα, καὶ κώνωπα, καὶ τὴν ἀκρίδα,
Τὰ πάντα θαυμάσειεν ἔργα σὺν φόβῳ;
1280· Πῶς ἡ χαμερπὴς καὶ τοσαύτη σμικρότης
Τυχεῖν τοσαύτης ἠξιώθη φροντίδος,
Ὡς καὶ φρόνησιν ἐντεθῆναι καὶ κράτος,
Ἰσχνῇ, ταπεινῇ, καὶ στενῇ διαπλάσει;
Καὶ πῶς τὸ φρικτὸν οὐχ ὑπεστάλη κράτος,

1285· Ἔργοις τοσούτοις προσβαλεῖν λεπτουργίαν.
Πόθεν ταὼς πρόεισιν ὡραῖος πάλιν,
Ὄρνις διαυγὴς καὶ κατάστερος φύσει,
Τὴν πορφύραν πτερωτὸς ἠμφιεσμένος·
Ἐξ ἧς ἀλαζὼν καὶ τυφώδης τὴν θέαν,
1290· Μόνος διάττει τῶν ἁπάντων ὀρνίθων·
Ἦγ' ἐξ ἀμόχθων συμπλακεῖσα πλασμάτων,
Πολλὴν χύσιν ἔμιξεν αὐτῷ χρωμάτων;
Ποῖος δὲ καὶ σκώληκα Σηρικῶν νόμος
Πείθει τὰ λαμπρόκλωστα νήματα πλέκειν,
1295· Ἃ τῇ βαφῇ χρωσθέντα τῆς ἁλουργίδος,
Χαυνοῖ τὸν ὄγκον τῶν κρατούντων ἐμφρόνως;
Μνήμῃ γὰρ αὐτοὺς εὐλαβῶς ὑποτρέχει,

Եւ σիր, յորմէ նաև σηρικόν (τὸ), որպէս և 'ի լատինն sericus, ուստի նաև sericum (յորոց առ մեզ լսի յերս, յերմ ըստ յետնոց), յառաջ եկեալ յանուանէ Siri կամ Seres (Սերկացիք) ազգի, զոր 'ի հնումն սահմանածայր ժողովուրդս հանդիսէին խոնարհն Արեւելից, զայս օրինակ կոչելով ըստ սմանց զերկիրն Նեպալայց (Աբուլֆեդեան Հնդիկս), և ըստ այլոց զչինաստան Սիամացւոց և կամ զՁենոնց, յորոց մուտս զործեալ է առ Արեւմտեայս արուեստ ապրշմագործութեան։
1296· Իմն ըստ յունին. Բարեխառնէ կամ լաւ և՝ մեզմէ, զկնճռացեալ զգերձանս իմաստուն իշխողացդ։ Ասա զբառն ὄγκος (ծանրութիւն) փոխաբերաբար եղեալ է մատենագրին, և նշանակէ զմեծամտանձութիւն, զհպարտութիւն թագաւորաց, որոց զի չնչենի որդանն կարօտին զգեստս 'ի բովանդակ պերճութենան և զօրութեան իւրեանց։
1297· Նոյնիսկ չէք 'ի յոյնն, որ ունի այսպէս. Ի յիշումն ընթանալով առ նոսա գգաստացուցիչ (εὐλαβῶς).

Եթէ նախ քան զնոսա՝ պատմուճանին պայծառու-
(թիւնն
Որդան պղտոտ էր, ապականացու ծածկոյթ։
Որ մերոյն յարութեան վկայէ.
Քանզի մեռանի՝ ի ներքս՝ ի յիւր նիւթոն,
Զնոյն՝ առն և գերեզման ցուցեալ.
Գրեթէ ամենայն մարմնոյն նորա
փտելոյ և կամ մաշեցելոյ և ցամաքեցելոյ,
Եւ՝ ի սահմանեալ ժամանակին զարձեալ յապակա-
(նութենէ յառնէ,
Եւ զհին կերպարանն անճառաբար յարուցանէ
Ի միացուածոց փոքր նչխարաց՝
Առաջին առեղծուածն մարմնացեալ։
Համբառէ յոլով զմոլորեալսն, (ուղղոյ յարութեան.
Եւ կենդանւոյն՝ յանդիմանէ զանհաւատութիւն մե-
Եւ եթէ ոչ որդանցն՝ որպէս վարդապետաց՝
Հաւանեալ հաւատասցէ յարութեան;
Որո՞յ թողութեան հանդիպեսցին,
Որք իբրեանց մատամբքն չօշափեն
Զորդնն մեռեալ, ՝ի գերեզմանէն ճանապարհորդեալ
Տեսանելով, և կախուցեալ զաչս առ ՝ի չտեսանել,
Չհաւատան զարձուցին անհաւատութիւն։
Ասասի առնէ ծիծառն՝ ոչ երևելով

1299· Յայնմ՝ և ապականացու ծածկոյթ։
1301· Ի յիւր նիւթոն. յայնմ՝ ՝ի վերմ իբրև (τῶν ἑαυτοῦ μνημάτων), յաւազոյն ևս ընթերցուածն Հերքեցի ἑαυτοῦ νεμάτων (՝ի մանուածի իբրև), որ և մերձաւորագոյն է իմաստիւք հայ թարգմանութեան։
1302· Հերքեց· Τὸν α᾽τὸν οἶκον.
1303· Իմա գյուռնաքանութիւնդ այսպէս. Եւ ՝ի փտել անդ, և ՝ի մաշել և ՝ի ցամաքել գրեթէ բովանդակ մարմնեղէն մասանցն՝ որ ՝ի նմա, ՝ի սահմանեալ ժամանակին, և այլն։
1305· Ի յայնմ չէք և, այլ պարզաբար ՝ի ժամանակի կոչմանն։ Այս առաւելն զկնի քան առաջոյ յառնէ որգնն յեղափոխեալ ՝ի թիթեռնն։
1306· Յարուցանէ· յայնմ՝ ձեռուցանէ (φύει)· — Զիմաստամ օրպէս հանապրիցի Պիսիդէս զորգնն ՝ի հին կերպարանս յառնել, և կամ յառնել զին ոսկեձոյնն մարձուցեալ քարազել, մինչդեռ կերպարանօք աննըմանն են յայժ իրեաց նախկին որգնն և յարուցեալ թիթեռանն, ՝ի

Ὅτι πρὸ αὐτῶν τῆς στολῆς ἡ λαμπρότης

Σκώληκος ἦν ἔνδυμα, καὶ φθαρτὴ σκέπη.
Ὃς τῇ καθ᾽ ἡμᾶς μαρτυρῶν ἀναστάσει,
Θνήσκει μὲν ἔνδον τῶν ἑαυτοῦ μνημάτων,
Τὸν αὐτὸν οἶκον καὶ ταφὴν δεδεγμένος·
Σχεδὸν δὲ παντὸς τοῦ κατ᾽ αὐτὸν σαρκίου
Σαπέντος ἢ ῥυέντος, ἢ τετηγμένου,
Χρόνου καλοῦντος ἐκ φθορᾶς ὑποστρέφει,

Καὶ τὴν πάλαι μόρφωσιν ἀῤῥήτως φύει,
Ἐν τῷ περιττεύσαντι μικρῷ λειψάνῳ,
Πρὸς τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς σωματούμενος πλάσιν.
Κατηγορεῖ δὲ πυκνὰ τῶν πλανουμένων,
Καὶ ζῶν ἐλέγχει τὴν πικρὰν ἀπιστίαν,
Εἰ μηδὲ τοῖς σκώληξιν ὡς διδασκάλοις
Πεισθεῖσα λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν σέβει.
Ποίου γὰρ ἂν τύχωσι συγγνώμης λόγου
Οἳ τοῖς ἑαυτῶν ψηλαφῶντες δακτύλοις
Σκώληκα νεκρὸν ἐκ ταφῆς ὁδοιπόρον,
Βλέποντες ἢ μύοντες εἰς ἀθλεψίαν,
Τὴν πίστιν ἀντέστρεψαν εἰς ἀπιστίαν;
Πόθεν χελιδὼν ἐξ ἀομμάτου θέας

բաց թողեալ զկերպարանափոխութիւնան որգան ՝ի թրթուր և ՝ի հարմնեակ։
1308· Ամենի որդանցն, իմա ըստ յայնմ՝ ՝ի նախկինն կերպաւորումն մարմնաւորեալ։
1309· Հերքեց· πλανωμένων.
1310· Ի յայնն չէք վերելոյ յարութեան, այլ պարզաբար զՔանդ (πικράν) կամ զդառն անհաւատութիւնն։ Յորինակի թարգմանչին անչուշտ գտանէր τῶν ἐκρῶ· (մեռելոց) փոխանակ τὴν πικρὰν բառի։
1312· Յայնմ՝ հաստանել տպաւէն կամ հաստ տրիճն (λοιπόν).
1313· Յայնմ. Զորդիսի կալցին պատճառս ներողութեան։
1314· Հերքեց· ψηλαφῶντες.
1316· Եւ յանդգնել. յայնմ՝ կամ յանդգնել։
1318· Ոչ երեսելով ուղղ երեւոյթ, այն է՝ զորդ ձեռով ՝ի կարդալ թենէ տեսանելոյ զաւուրս կրթս։

Աչաց երկքօրեայ՝ տչս,
Դալարի ինչ չփեալ ընդ բիբան.
Զոր ոչ անգիտաբար ծիծեռնախոտ ասել՝
Նախնիք անուանց քննադատք վիճիս եռուզն,
Ի գործոց անտի քննալեալ զպատիւն.
Եւ 'ի հունձս՝ որպէս տաւիղ պաշտամի.
Իսկ յորժամ ձմեռն մտանէ՝ ամիսովի
Ի ծառ՝ գտանել տուն արուեստաւորեալ.
Եւ խանձարրեալ զնի 'ի փայտին.
Եւ զթևոցն ծածկոյթ 'ի բաց մերկանայ,
Եւ դարձեալ զանզարդար էն՝
Որպէս 'ի գերեզմանէ յարուցեալ,
(Ջանզի գարունն բերէ զյարութիւն նորա),
Եւ ճչէ յոլովս և խօսի զօրհանապազ.
(Արդ, եթէ է ինչ այսպիսի բան 'ի հաւս),
« Հաւանեա՛, այր դու, և ուսիր պատուել զմեռելոց
(յարութիւնն,
Տեսեալ զծիծառն 'ի գերեզմանէ խօսելով » :
Ո՞վ յարուցանէ զսերմանեալ ցորեան յորովայնէ
Երկրի, և հատն՝ որպէս 'ի գերեզմանի
Պտականեալ՝ բիւր հասկս բերէ.
Ո՛չ՝ որպէս բանաստեղծին խմաստասիրաց թուեցաւ՝

1320. ՎԱՐԴԱՆ. (Բազէ զչամանպազ աչացն սրբէ՝ զառն կեղեւով եղեզի. տե՛ս 944). Նոյնպէս և ծիծառն զխաւարեալ ակն ձագուցն:
1321. ՄԻՔԻԹԱՐԻՈՍ (χελιδόνιον) առնկ իմն է՝ զորմէ Նոքայր 'ի բառա- ցիր իւրում (ասի 'ի բառն Chélidoine) զրէ այսպէս. « Տունկ ինչ՝ որ բուսանի յաւերակս, և որոյ հիւթ զեղչն և կիզոզական բժշկէ զկոծիծս. — հոմմաիայոս. կանթեղիառս. — Ապրին հայ- բէն. ծիծեռնկի դեղ, խոտ). ասի և ս éclaire » :
1322. Նախնի անուանց (παλαιῶν δογμάτων), զվերջին յոյն բառ անուանց յեզուէ պաշտամ վարկաք 'ի հայումս, թէպէտ և ընդհանուր առ- մարք զվերջաւորութիւն կամ վերածոյն նշանակիցէ:
1323. Զպոռնիկ, այն է՝ զսեռականութիւն ծիծեռնոյն երէց կոչմանն:
1324. Եւ 'ի հունձս, այն է՝ յամարանի: — Պոռչոյն. յոյնն՝ ῥυθμίζε- ται, որ է՝ ներդաշնակի, ամանակաւորի:
1326. Յօր. ահպէն ծառ: — Յօր. արուեստաւոր: — Յոյնն. Եւ հնարի գտանել զծառ առ 'ի քնակութիւն:
1329. Յոյնն. Եւ դարձեալ նորոգ զինու զայն: — Ի հայումս վերադար- ձեր են ծնունդ իմն երեւի խառնակութեան կամ ձուլման բա-

Τριήμερος πρόεισιν ὀμματουμένη,
Πόαν περιτρίψασα ταῖς κόραις μίαν;
Ἢν οὐκ ἀκόμψως καὶ χελιδόνιον λέγειν
Κριταὶ παλαιῶν δογμάτων ἐθέσπισαν,
Τὴν ἀξίαν λαβοῦσαν ἐκ τῶν πραγμάτων.
Καὶ τῷ θέρει μὲν ὡς λύρα ῥυθμίζεται·
Ὅταν δὲ χειμὼν εἰσβάλῃ, συστέλλεται,
Καὶ δένδρον εὑρεῖν οἰκίαν τεχνάζεται,
Καὶ σπαργανοῦται συντεθεῖσα τῷ ξύλῳ,
Καὶ τ ,ν πτερωτὴν ἐκδιδύσκεται σκέπην,
Αὖθις δὲ ταύτην ἀμφιέννυται νέαν,
Ὡς οἷα νεκρὸς ἐκ ταφῆς ἀνηγμένη·
(Ἔαρ γὰρ αὐτῇ τὴν ἀνάστασιν φέρει)·
Καὶ πολλὰ κράζει, καὶ λαλεῖ καθ' ἡμέραν·
(Εἴπερ τίς ἐστι καὶ παρ' ὀρνέοις λόγος)·
Ἄνθρωπε, τιμᾶν τὴν ἀνάστασιν μάθε,

Λάλον θεωρῶν ἐκ ταφῆς χελιδόνα.
Τίς τὸν σπαρέντα σῖτον ἐκ τῶν ἐγκάτων
Τῆς γῆς ἀνιστᾷ, καὶ τὸν ὥσπερ ἐν τάφῳ
Φθαρέντα κόκκον μυριόσταχυν φέρει;
Οὐ τοῖς σοφισταῖς ὡς δοκεῖ τῶν πλασμάτων,

ռից՝ 'ի թերութենէ գազափարուցս, որում չկարացի 'ի վերայ հասանել և լուծել. զոյգ ընծեռնի է ըստ ըստրբոբէ:
1330. Յոյնն. Որպէս մեռեալ իմն 'ի գերեզմանէ յարուցեալ:
1333. Յոյնն. Թէ արդարեւ գոյգ ինչ և հաւուց բարբառ: Իբրև զհոռ- ոտական իմն չէ ուղղութեան կարգէ զբանալ. զի 'ի վեր անդր (տող 951) առասպելս կռչեաց զբարբառել թռչնոց: — Զհաւա- գայ քանան իբրև 'ի դիմաց ծիծառն ուղղէ առ անհաւատսն:
1334. Յոյնն պարզաբար. Այր դու, պատուել զյարութիւնն ուսիր:
1335. Խօսելով կամ երգելով (λάλον). — Յօր. մաշկալ աւերեալ է բառդ. հազք ըստ յունին:
1336–1346. Յաղագս ցորենոյ՝ յօրինակ յարութեան մեռելոց: — 1336. Անմիտ, դու զոր սերմանեան՝ ոչ կենդանանայ՝ եթէ ոչ մեռանիցի. և զոր սերմանեան՝ ոչ զնոյն մարմին որ ծնանելոցն իցէ՝ սերմա- նես, այլ հատ մերկ, եթէ ցորենոյ իցէ և եթէ այլոց սերմա- նեաց (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 36, 37):
1339. Զբառդ բանաստեղծին պարտ է իմանալ իբրև վերադիր յօրինուա- (τῶν πλασμάτων) և ոչ պոետից:

1340. «Զայլոյ ապականութիւն այլում՝ զոյացութիւն» ա-
Եւ ոչ՝ որպէս առհաս՝ ի ձիոյ ներհատիկ (սակ.
Պիծակք եղեն, և յիշոյ՝ բնդհառնիք,
Կաւ յարջառոյ՝ վաստակասէրն մեղու.
Քանզի ազգին նոյնութիւնն ոչ փոխեցաւ,
1345. Այլ նոյն ապականեցելոյն սերմն
Առ գոյութիւնն զոր ունէր՝ վերստին զարձաւ։
Ո՞վ բազկացուցանէ զսակրատեան չարամանուա-
(թեամբ՝
Զառ ի մէնջ որդեծնութեան սերման փոխութիւն.
Քանզի եթէ ոչ փոխեցի սերմն՝ որ առ ի մէնջ՝
1350. Որպէս մարմին մեռելոյ ի գերեզմանի՝ յորովայնին,
Ոչ մարմնանայ ծննդեամբ մանուկն,
Ի մարթ և ի կին գործարանեալ։
Ո՞վ ոք ոչ առաքեցէ Արարողին իշխանութիւննէն,
Որպէս զառաջինն՝ նոյնպէս և զերկրորդն
1355. Յուցեալ զմեզ յապականութենէ կենդանացեալս։
Այլ և յուցանէս զմեզ՝ զգեղեցկատեսիլ պատկերս՝
Լուսաբեր յարութեան մեռելոց,
Զառ ի մէնջ վերստ կացուցանելով
Ի վկայութիւն ձայնեղագոյն
1360. Քան զփողոյ գեղեցիկն հնչիւն։
Քանզի թէ ոչ թարախեալ փտութիւն մոյէ ի ներքոյ,

1340. Արհամարհելի է չակերտեալ հռչակաւոր առածդ, որում ընդդեմ խօսի Պխիղէս։
1341. Զառաջիկ միջառօգի այլոցիկ զոյացման յապականութենէ կեն-
դանեաց՝ բազումք ի նախնեաց անտի մատնացուցեալ յիշեցեալ
են յաղով ուրեք։ Յայս առանդութիւն հիմնեալ է և վիրկիւիոս
զմի ի զեղեցիկ գրուածոց անտի իւրոց, զԱրիառեսին կամիր
առել զկորառեան և զգիւտ մեղուացն, ի Մլեխէնէ իւրում
(Գիրք Գ. 512–556)։
1345. Յայնմ. Այլ Նոյն ինքն (ἀλλ᾽ αὐτὸς οὗτος)։
1346. Հերքէր. ἀντεστράφη.
1347–1485. Յաղագս մարդկային սերման և վասն ապականութեան և
ապաքինութեան վերոյ՝ յօրինակ յարութեան մեռելոց, և այլ ևս
բանք յաղագսյց յարութեան և ի լուծումն առարկութեանց ան-
հաւատից։ — 1347. Զյաւնախօս բանադ պարզեա այսպէս. Ո՞վ
ոք զմերոյս ծննդական սերման պապականութիւնն ի չարախոտո-
ղութիւն ոսկերաց պնդացուցանէ։
1348. Հերքէր. ἐς σύμπηξιν.

1340. «Ἄλλου τὴν φθορὰν ἄλλου» λέγειν·
Οὐδ᾽ ὡς λέγουσιν ἐκ μὲν ἵππου σήψεως
Σφηκῶν κύησιν, ἐξ ὄνου δὲ κανθάρων,
Βοὸς δὲ τὴν μέλισσαν τὴν φιλεργάτιν·
Ἡ τοῦ γένους γὰρ ταυτότης οὐκ ἠλλάγη.
1345. Ἀλλ᾽ αὐτὸς οὗτος τοῦ φθαρέντος ὁ σπόρος
Πρὸς ἥνπερ εἶχεν οὐσίαν, ἀναστρέφει.
Τίς τῶν παρ᾽ ἡμῖν τεκνοποιῶν σπερμάτων

Τὴν σῆψιν εἰς σύμπηξιν ὀστῶδη πλέκει;
Εἰ μὴ σαπῇ γὰρ καὶ παρ᾽ ἡμῖν ὁ σπόρος,
1350. Ὡς σῶμα νεκρὸν ἐνταφεὶς τῇ κοιλίᾳ,
Οὐ σωματοῦται τῇ κυήσει τὸ βρέφος,
Εἰς δέρμα καὶ νεύρωσιν ὀργανούμενον.
Τίς οὖν τὸ τοῦ Κτίσαντος οὐ φρίττει κράτος,
Εἰ καὶ τὸ πρῶτον καὶ πάλιν τὸ δεύτερον
1355. Δείκνυσιν ἡμᾶς ἐκ φθορᾶς ζωουμένους;
Ἀλλ᾽ ἔστιν ἡμᾶς εὐσυνόπτους εἰκόνας,
Τῇ φωταγώγῳ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει,
Καὶ μέχρι δεῖξαι τῶν παρ᾽ ἡμῖν τραυμάτων,
Στῆσαι δὲ τοὺς μώλωπας ἀντὶ μαρτύρων,
1360. Ἠχητικῆς σάλπιγγος εὐστομωτέρους·
Ὅταν γὰρ ἰχὼρ σηπτικὸς παρεμπέσῃ,

1351. Զյաւնախան τῇ կսիցէ յաբ-բեւ-ոմ քան թէ յանբ-եւ-ոմ յիզիւ է ի հայումս։
1353. Յայնմ. Ո՞վ ով-բեն (οὖν)
1354. Թէ վինչ արդեօք իմանայցէ Պխիղէս զ-ոն-ըն և էրէրդէն՝ մեծին ինձ երեւի։ — Մկնը և Մորելլի ի թարգմանութեան անդ իւրեանց յեղուն զ-ոն-ըն օրինակ և էրէրդէն (cum primum id exemplum hoc et alterum quoque. *Morellius*), այն է օրինակաւ կամ ընծայութեամբ (cum uno et altero argumento. *Migne*) ցորենոյն և սերման փոքելոյ և կենդանացելոյ։
1356. Իմմ զյաւնաբանութիւնդ, զի առ ի յայտնագոյնս ցուցանել զնըշ-
մարտութիւն յարութեան մեռելոց՝ զհաւատաւոր նորին ի մէզ ինք-
նին հաստատեցեր զեղեցկագէս։ — Հերքէր. ἡμῖν.
1361. Ի յոյնն չիք ոչ. աւելորդ է և ի հայումս. վասն զի իմաստքն են. Քանզի յորժամ թարախն՝ ի փտեալ վիրացն ծնանելով զչարաչ՝ ի ներքս մացէ յանգամ ինչ ապականեալ, յայնժամ (զի այսպէս ասացից) չկարէ (անգամն այն) հասանել յարութեան ըստ մասնէ։

Բ̈լիլ փորեալ ՚ի հրաբեր ճարակմանէն,
Ոչ գտանի փտեալ անդամոյն՝
Որպէս ասելի է՝ մարմնաւոր յարութիւնն,
Թէ ոչ առաջինն լուծումն կրեսցէ, և կամ գարձեալ
Պաշուճն յապականութիւն ածցէ
Խանգարեալ մարմինն՝ որ ՚ի ներքս.
Եւ այնպէս լինիցի գարձեալ առողջացեալ,
Հրով արդարացեալ կամ սրով հատեալ,
Եւ ևաև մեղրաջրաւ և կամ այլ իմն ցօղով,
Բժշկական արուեստիւ, պէսպէս հպատականօք
Եւ զանազան սպեղանեօք
Գտանելով անդառնոյն այնորիկ զյարտոքիւն։
Զիարդ ոչխարն մեղրաջրոյն և հոգւ և սուր,
Եւ միսն ամենայնի կերակրոյ և հնոյ և նորոյ։

1362. Հերքեր· πυοτρόφου.

1364. Պարհաւոր յարութիւն· ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσω τὸν σάρκα μου τὴν ταύτην (ընդ յետնում՝ մարդկան յարութեան)· Ոչ ոք կարէ ասել զայս ոչ ոք ոչ ոք ոչ ոք

Իսկ որ ստեղծ զմարմինն՝ ո՞չ յարմարեսցէ
Զմաշեալ մարմինն, թէ և փտեսցի ՚ի թաղմանն.
Եւ ձգեսցէ մորթ ՚ի վերայ հին էութեան,
Եւ կամ ապականեալ մարմնոյն՝
Պատմուճան նուրբ անապականութեան։
Որո՞յ յուսոյ հանդիպեսցուք
Եթէ զողջացուցիչ բժիշկն հողեզէն մարմնոյս՝
Քաջ կոչեմք ՚ի բժշկել զմարմինն,
Որպէս իւրոց թուի, թէ և վատթար ինչ թուեսցի,
Եւ սչինչ տացուք Դաղինոսին՝ ամենայն
Աշխանց բժշկի, առ ՚ի մարդասէր վախճան
Մեռուցելոյ զմարմին մեղաց՝
Դեղով նընջման. (բեալ՝
Որպէս զի զհոսանուտ ապականութիւնն ՚ի բաց քե-
Առանց հասման յարուցցէ զրնութիւնս մեր։
Կամ զիաւրդ Մոկեցելոյ մոլի բան
Կատաղեալ ընդդէմ մեր՝ խօսել խաւնակս,
Իբր զի «Նոյնպէս յառնել գարձեալ
Մարմնոյս այսորիկ և գարձեալ ապականիլ,

ցուցանել կամի Պիսիդէս, ըստ վարդապետութեան հնոց, որք ընծայէին դեղոց զերկուս զանազան զօրութիւնս գարմանելոյ, այն է՝ գկծողին և գծծղոին, առաջինումն՝ նոյն ինքնին մարմնին, գկնի ապաքինելոյ յախտացմանէն՝ միանալոյ ընդ ազգ անդամոց։ Իսկ երկրորդին՝ ՚ի փակել և ՚ի թմրեցուցանել հին մարմնոյն ՚ի բաց, նոր մարմին վերածնանէր ՚ի ձեռն գարմանոց՝ ածելով ՚ի վերայ առողջ անդամոցն։

1382. Յոյնն. Ի՞նչ կամ ապականեալ և փտեալ մարմնոյն։
1385. Իմա ըստ յունին՝ պարմաճան նուրբ յիւթոյ (ἐμβαλῶν)։
1384. Յոյնն. որո՞ւ բարի յուսոյ (εὐελπιστίας).
1385. Զիք ՚ի յոյնն ընդ-ոչ-ոչիչ, այլ պարզաբար զբժիկն (τοὺς ἰατρούς).
1386. Յոյնն. Թոյլ տամք առնել և բերել զմարմինս (մեր). այսինքն է՝ թոյլատք ՚ի ձեռս բժշկաց առնել գինչ և ևս ցանկ թուեսցի նոցա ընդ մարմինս մեր։
1387. Այս է։ Որպեսի ինչ պատչաճ երևեսցի (նոցա), թէպէտ և ոչ բաւական ինչ գտանեսցին։
1388. Գաղինոսն, ածեաւն հոփոց բժիկ, այս է՝ Աստուածոյ։
1389. Պարզեա զյանախօսութիւնդ։ Որ առ ՚ի ցոյց մարդասիրութեան իւրոյ՝ միաւորեցանէ զմարմին մեղաց և մատուցանէ զդեղ ննջման։ Ըստ այնմ՝ զոր Աւաքեան ասէ։ Հին մարդն մեր խաչակից եղև նմա (Բրհատաս), զի խափանեցի մարմին մեղացն (Հռ. 9, 6)։

Ὁ δὲ πλάσας τὸ σῶμα μὴ συναρμόσει
Ῥυὲν τὸ σῶμα, κἂν σαπῇ κεχωσμέ ον,
Ἢ τὴν παλαιὰν δερματώσας οὐσίαν,
Ἢ τῷ φθαρέντι καὶ σαπέντι σαρκίῳ,
Χιτῶνα λεπτὸν ἐμβαλὼν ἀφθαρσίας;
Ποίας δὲ καὶ τύχωμεν εὐελπιστίας,
Εἰ τοὺς ἰατροὺς τοῦ γεώδους σαρκίου
Ἄγειν ἐῶμεν καὶ φέρειν τὰ σώματα,
Ὡς ἂν δοκῶσι, κἂν δοκῶσι χειρόνως,
Μηδὲν δὲ δῶμεν τῷ Γαληνῷ τῶν ὅλων
Ψυχῶν ἰατρῷ, πρὸς φιλάνθρωπον τέλος
Τὸ σῶμα νεκρώσαντι τῆς ἁμαρτίας,
Ὑπνωτικὸν δὲ φάρμακον δεδωκότι,
Ὅπως τὸ ῥευστὸν τῆς φθορᾶς ἀποξέσας
Ἀῤῥευστον ἡμῶν ἐξεγείρῃ τὴν φύσιν;
Ἢ πῶς ὁ τοῦ Μάνεντος ἐμμανὴς λόγος
Λυττᾷ καθ᾽ ἡμῶν, καὶ λαλεῖ πεφυρμένα;
Ὡς εἴγε « Ταὐτὸν ἐξεγείρεται πάλιν,
Τὸ σῶμα τοῦτο, καὶ φθαρήσεται πάλιν,

1392. Գուցէ ընթեռնուլի՝ հատաձայն յունին՝ ապօխոբանն (τῆς φθορᾶς)։
1394. Մանիքեայք ոչ բան. զանունն Մանեայ կամ Մանեոյ՝ հերետիկոսապետի Մանիքեացւոց ազանգոյն՝ յետու թարգմանիչն Մանիքեայք, (որ յոր. կայր փոքր մի), իբր ածական ինչ ազգական, առանց ուշ անելոյ զի անուամբդ բառասացս յօրինէ Պիսիդէս ՚ի յոյն լեզուէն, իբր թէ Մանէ անունով ծագիցի ՚ի մանւոյ (մոլի, կատաղի) բառէ։ Ի յոյնն գրի անունդ Մάνης կամ Μανῆς, և ՚ի սիւրականն հոլովի ըստ օրինի Մάνου և կամ Μανοῦ, սակայն Պիսիդէս հոլովէ զայն առաձնօր իբրև զդերբայ՝ առ ՚ի կամիլ զբառասխալն ՚ի μανιῶ (մոլիմ) բայէ։ — Հերետիկոսապետս այս ծնեալ է ՚ի Պարսկաստանի յամին 240, և կեցեալ ցամին 274. քաջածանօթ են բարբարոզմունք նորա զերկուց առաջածութեանց՝ իբր սկզբանց բարւոյ և չարի, այլովքն հանդերձ։ Մանէս անուն ՚ի պարսից բարբառ (ըստ Մխիթ) լսի իբր բրոֆրբան (dialecticus), և զի Յոյնք յիւրեանց լեզու իբր զմոլի ծագր առնէին զնա, վասն այսորիկ աշակերտք Մանեայ՝ փոխեցին զանունդ ՚ի Մանիքեոս, յորմէ և կոչեցան Մանիքեացիք։
1395. Յոյնն. Ել խօսի այլ ընդ այլոյ։
1397. Յար. ապօխէն։

Մաղձ ունելով և մաղաս և լուծուն մարմի » :
Այս ոչ տեսանէ զիւր վիրացն
Խտութիւն՝ այտուն և մաղաս,
Այլ ի մարտ գրգռեալ հակառակ կինու՝
Մաղձիւ սեւով և մաղձիւ խարտիչով, (թեամբ,
Մանուածով և մաղասով ընդ արեան բաղկացու-
եւ սահեցելոց և ամբոխեցելոց աներեցունց,
Մարտ տեսանելով, և ոչ տեսանելով լուծուն:
եւ ոչ մերոց վիրացն հաւանել կամեցեալ,
Այլ զի փառեցելոցն ապականութեամբ գործարա-
Անփուտ յարուցանել մարմին և մորթ, (նայ՝
եւ զաճուն լի պատառմանցն
Այ ի նոցանէ կարծեցելոցն մարտից:
Չիարդ պահեսցի բնաւորապէս աստուածալն՝

1398· Լմա՛. Չի եթէ յարիցէ զարձեալ մարմինս այս (մէր), զարձեալ հարկ ի վերայ կայցէ նմին ապականել, մաղձ ունելով և մաղաս և լուծուն մարտի: Իսկ թէ վինչ էցէ ըստ-ծոն բերի՝ բացայայտ հետագայ տողիւքն: — Մանէս նախ զնոգեփոխութեան մոլորութիւն զաւանէր· բայց կամելով զհաւատս իւր համաձայն իմն ցուցանել վարդապետութեան Սուրբ Գրոց, (յորս յարութիւն մարցանել վարդապետութեան Սուրբ Գրոց, (յորս յարութիւն մարմնոյ բացայայտ քարոզի) մեզմէց զնոսաւոր կարծիսն, և ասացյ՝ ինոց բացայայտ քարոզի) մեզմէց զնոսաւոր կարծիսն, և ասացյ՝ զի հոգիք մարդկան թեպէտ և յաւիտեան, այլ ոչ նոյնպէս և մարմինք· ապ այս իբր ի ցուցումն առեալ զառաքելականն զայն եթէ «Մարմին և արիւն զարքայութիւն Աստուծոյ ժառանգել ոչ կարեն, և ոչ ապականութիւն զանապականութիւն ժառանգէ» (Ա· կորնթ· ԺԵ· 50)· ոչինչ միա եղեալ այնմ զոր ասէ ինչ զկնի յարէ, եթէ «Պարտ է ապականութեանս այսմիկ զգենուլ զանապականութիւն, և մահկանացուիս այսմիկ զգենուլ զանմահութիւն (Անգ· 53): — Զմոլար ուսումն զայս Մանեայ հերքէ Պլխրդէս քաջիկ ի տողն 1399–1440:

1399· Այս զէ գեաներ· գուցէ ընթեռնուլ այլ զէ· յայնմ՝ ընդդէմ է գեաներ (καίπερ θεωρῶ).

1400· Յայնմ· Չփոխցուցիչն կեղանկ, զհամօրէն հիւմս: — կարի տարաձայն է ի յառնէն հայ թարգմանութիւնն· մի՛ գուցէ ընթերցեալ էցէ զտող այսպէս՝ τὴν πυκνότητην, ὄγκωμα καὶ χόλους (զխտութիւն, զայտուն և զմաղձ (մաղաս?): — Այլ հաւանագոյն է ի յառնէ

« Ջծանրաշնչութիւն յաբնդացն կամ 'ի փողից 'ի
(չարժմանէ մաղասոյ՝ ամենեցունց միապէս գոլ».
Եւ թէ ձև ծանր չնչոյ յաբնդացն մարտ լինի.
Կամ զիաիրդ հոսանուտն՝ լինի թանձրացեալ,
Եթէ ոչ մերձաւորութիւն կարևոր մարտին
Ջեռուցանէ զմաղասն մաղձոյն ջերմութիւն,
Եւ կամ բարեխառնեսցի ջերմութեամբ ցրտութիւնն,
Եւ կամ չորութիւնն խոնաւուտ յափշտակեսցէ մարտ.
Ապա ուրեմն մարտն ոչ է տիրապէս մարտ,
Ցաւէտ զի պարունակէ պնդելով յօդաւորութիւն,
Եւ ոչ անջատական բնաւորել պատշաճեցելոցն,
Մինչև լուծէ զկապան՝
Պնդողին անպատճառաբար իշխանութիւն:
Ֆանղի որպէս զի ոք միևչ կամեսցի չինել տուն,
Եւ ոռն հարկանել՝ գնդաձև ձեղուանն պնդիչ,
Ինքն միայն գիտէ զպինդսն, և լուծանէ միայն.
Նոյնպէս և որ զմարմնաւոր էութիւնն չինեաց,
Յորժամ դէպ լինիցի տանն գալ 'ի լուծումն,
Ոչ մաղաս չարժէ և կամ մաղձ առ 'ի լուծումն,
Որպէս կարօտ գոլով նիւթականի սատարութեան.
Այլ 'ի բաց հանելով զոռնն զհոգևկան՝

1412. Ցոյնն. Մխաշնչութիւն և համահոսումն ամենայն իրաց՝ մի և նոյն: — Գաղիենոսի է առածդ գժուարիմասս: Զկարեմ 'ի վերայ հասանել թէ ընդէր հայ թարգմանն զբառն σύμπνοια ֆանր-ընդ-ընդ-ութիւն յանփոյ թարգմանէ յայսմ տողի, որպէս և 'ի յաջորդին (յեր) ֆանր ընդ յանփոյ. և ոչ՝ թէ վասն էր և զբառն σύρροια թարգմանել կարիցէ 'ի ֆղէյ 'ի ընդ-ֆանէ հոգոյ, և ոչ իսկ՝ թէ զինչ արդեօք իմանայցէ հայերէն բառիւքդ այդոքիւք: Մխյնը յեղու 'ի լատին զերեսին առղոյ այսպէս· Quinam autem logicum illud effatum staret: «Omnia in unum confluunt atque conspirant», si ex ipsa rerum conspiratione oriretur pugnae dissidium? (Եւ որպէս հաստատէր առածն այն բանաւոր· «Ամենայն իրք 'ի մի ինչ համահոսին և համաշնչեն», եթէ 'ի նոյն իսկ 'ի համաշնչմանէ անտի իրացն՝ ծագել ունէր պատահումն մարտի):

1415. Մերձաւորութիւն, այն է՝ ներկայութիւն, ներկայ գտանիլն (παρούσης), կամի ասել՝ եթէ ոչ կարեւորութիւն մարտին 'ի վերայ կայր:

1417. Ձերքեր· συγκεράσθῃ.

« Σύμπνοια καὶ σύρροια τῶν ὅλων μία, »

Εἴπερ τὸ σύμπνουν σχίσμα γίνεται μάχης;
Ἢ πῶς τὸ ῥευστὸν εὑρεθῇ πεπηγμένον,
Εἰ μὴ παρούσης τῆς ἀναγκαίας μάχης
Θάλψει τὸ φλέγμα τῆς χολῆς ἡ θερμότης,
Ἢ συγκεκρασθῇ θερμότητι ψυχρότης,
Ἢ ξηρότης εὔικμον ἁρπάσει μάχην;
Οὐ κυρίως οὖν ἐστὶν ἡ μάχη μάχη,
Συνεκτικὴ δὲ μᾶλλον ἢ τοὐναντίον
Χωριστικὴ πέφυκε τῶν ἡρμοσμένων·
Σφίγγουσα τὴν σύμπηξιν, ἄχρι τὴν δέσιν
Λύσει τὸ τοῦ σφίξαντος ἄῤῥητον κράτος.
Ὡς γάρ τις οἶκον δημιουργῆσαι θέλων
Καὶ σφῆνα πήξας σφαιροσυνθέτου στέγης,
Οἶδεν μόνον τὸ σφίγμα, καὶ λύει μόνος·
Οὕτως ὁ τὴν ἔνσαρκον οὐσίαν κτίσας,
Ὅταν δέοι τὸν οἶκον ἐλθεῖν εἰς λύσιν,
Οὐ φλέγμα κινεῖ, καὶ χολὴν πρὸς τὴν λύσιν,
Ὡς ἐνδεὴς ὢν ὑλικοῦ παρεργάτου·
Ἀλλ' ἐκβαλὼν τὸν σφῆνα τὸν ψυχοκράτην,

1418. Իմա՛. Եւ կամ չորութիւնն 'ի մարտ խառնեսցի ընդ խոնաւութեան:

1420. Զիք 'ի յոյնն պնդելով յօդաւորութիւն. այլ պարզաբար՝ եւ սերտեալ պարունակէ մանաւանդ քան թէ բաժանումն յառաջ ածէ պատշաճեցելոցն (իրաց): — Ընտրելագոյն համարիմ ըստ հայերէն թարգմանութեանն՝ ընթեռնուլ զյունարէնն μὴ τοὐναντίον (և մի՛ ընդհակառակն անջատութիւն բնաւորել 'ի պատշաճականն):

1422. Ցոյնն. Շաղկապէ զմխաշնչութիւնն, մինչև վկապն (լուծցէ), և այլն:

1423. Ցոյնն. Անճառելի, անպատում իշխանութիւնն: — Ձերքեր· λύσῃ.

1425. Ոռն կոչէ թարգմանիչն զյունականն σφῆνα, որ է վէմն՝ զոր 'ի միջին վայրի կամարաց կամ գմբեթից հաստատեն, որ ամրացուցեալ պնդէ զբոլոր կամարն կամ գմբեթարդն. 'ի մեզ ասի եւ պղպ կամ պղպջ փոր: — Բառդ պնդիւ չիք 'ի յոյն քնագրին:

1426. Զպինդսն, այն է՝ զպնդացուցիչ կէտն, զոր 'ի վեր անդր և 'ի ստորեւ սոն անուանէ:

1428. Ձերքեր· ὅταν δέῃ.

1431. Զոռնն պնդիչն, յոյնն ասէ τὸν ψυχοκράτην, որ է զոռնն՝ զոր բացուցիչ հոգւոյն կամ կենաց:

Որպէս ինքն գիտէ՝ որ պնդեացն, նոյնպէս և լու-
(ծանէ միայն։
Իսկ յորժամ զյօդաւորութիւնն կամի պատշաճել,
(Քանզի անդրէն դարձեալ չինել ախորժէ զտունն՝
Զկործանումն կրեալ յանյայտ հողմոց),
Թէպէտ և արկանէ դարձեալ մաղձ և մաղտս,
Որպէս զկիր խառնեալ ընդ խեցւոյ մանրունս,
(Քանզի թանձրացուցիչ են և մասունք չինածի),
Պնդէ զոունն՝ իբր զի ոչ ևս լուծցի,
Եւ անապական յարուցանէ զբնութիւնս մեր։
Սակայն զայս ասացաք առ Մոլեգնոտացն մոլեգ-
Բայց մեք գիտեմք եթէ 'ի դէպ է (նութիւն.
Փոխանակ այսմ մահկանացուիս՝ առնուլ այլ յարկ,
Որ սերմանի ապականութեամբ թաղեալ,
Եւ յառնէ ընդդիմադարձ ապականութեան,
Անապական՝ որպէս թուեցաւ գործողին ամենայնի։
Այսպէս Ստեղծիչն թէպէտ թանձրացուցանել կամի
Զմարմինս զայս, և թէպէտ ներել առաւելագոյն,
Սակայն անապական զփտեցելոցն բնութիւն,
Որպէս զվէր մեռեալ՝ ողջացուցանէ և ձգէ մորթ.
Քանզի բաւական է նորա բանն առ 'ի մարմնացու-
(ցանել,
Զերկիր խուզելով և զալիս ծովու տեսանելով,
Ժողովել զոսկերս ննջեցելոցն։
Եւ թէպէտ ձուկն կերիցէ միս 'ի մարմնոյ
Մարդոյ, և զձկունսն սրսորդն,
Եւ զնա արջ, և զգազանն չունք,
Անգեղք զչունսն, և գանգեղս գերեզմանք,

1432. Ցայնն. Որպէս ինքն գիտէ, որպէս ինքն պնդեաց, նոյնպէս և լուծանէ միայն։
1436. Ցայնն. Առնու զմաղձ և զմաղտս և զչունչ։ Այլ օրինակ յունական (առ Մկնի) ունի. Εἰ καὶ χολὴν, καὶ πνεῦμα καὶ πάλιν ἄλλοι (Թէ արկանէ դարձեալ և՛ մաղձ և չունչ)։
1437. Յօր. Մանրանս։
1438. Ցայնն. Քանզի հիւթք ևս մասն են չինուածոյն։
1441. Յօր. Ալեփնոփացն։ Նոյն բառախաղ է և հեգնութիւն՝ զոր 'ի վեր անդր (տող 1394) տեսաք. իմա՝ ընդդէմ մոլեգնելոյն Մանեայ։
1442. Ցայնն. եթէ որպէս 'ի դէպ է փոփոխումն (ὡς ἐναλλαγὴν δέον)։

Ὡς οἶδεν, ὡς ἔσφιγξε, καὶ λύει μόνος.

Ὅταν δὲ τὴν σύμπηξιν ἁρμόσαι θέλῃ,
(Κτίσαι γὰρ αὖθις βούλεται τὴν οἰκίαν,
Πτῶσιν παθοῦσαν ἐξ ἀδήλων πνευμάτων)·
Εἰ καὶ χολὴν καὶ φλέγμα, καὶ πνεῦμα λάβοι,
Ἄσβεστον ὥσπερ συμβιβάζων ὀστράκῳ·
(Χυλοὶ γάρ εἰσι καὶ μέρη τοῦ κτίσματος)·
Τὸν σφῆνα πήξας, ὥστε λῦσαι μηκέτι,
Ἀφθαρτον ἡμῶν ἐξεγείρει τὴν φύσιν.
Πλὴν ταῦτα πρὸς Μάνεντα τὸν μεμηνότα·
Ἡμεῖς γὰρ ἴσμεν, ὡς ἐναλλαγὴν δέον
Τὸ θνητὸν ἡμῶν τοῦτο προσλαβεῖν δέρας,
Ὃ σπείρεται μὲν ἐν φθορᾷ τεθαμμένον,
Ἀνίσταται δὲ τῆς φθορᾶς ἀντιστρόφως,
Ἄφθαρτον, ὡς ἔδοξε τῷ παντεργάτῃ.
Οὕτως ὁ πλάστης κἂν τε χυλῶσαι θέλῃ
Τὸ σῶμα τοῦτο, κἂν τε λεπτῦναι πλέον,
Ὅμως ἄσηπτον τῶν σαπέντων τὴν φύσιν,
Ὡς τραῦμα νεκρὸν, δερματοῖ καὶ συλλέγει.
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ σαρκῶσαι λόγος,

Τὴν γῆν ἐρευνῶν, καὶ τὰ κύματα βλέπων,
Καὶ συλλέγων τὰ κῶλα τῶν κοιμωμένων.
Καὶ κἂν τις ὠμόσαρκον ἀνθρώπου κρέας
Ἰχθὺς σπαράξει, καὶ τὸν ἰχθὺν ἀγρότης,
Καὶ τοῦτον ἄρκτος, καὶ τὸ θηρίον κύνες,
Γῦπες δὲ τούτους, τοὺς δὲ γῦπας οἱ τάφοι,

1443. Ցայնն. Մաչկանացուիս մերում այսմիկ առնուլ դարձեալ մորթ.— Գուցե փոխանակ δέρας (մորթ) բառի՝ հայն ընթեռնոյր յօրինակի իւրում στέγας (յարկս)։
1445. Նոյնպէս և յարութիւն մեռելոց· սերմանի ապականութեամբ՝ և յառնէ առանց ապականութեան (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 42)։
1450. Ի յայնն չիք պէտ պէտ. այլ՝ որպէս վէր մեռեալ պատ մորթով և խաղվէ։
1452. Ի յայնն չիք ծովս։
1453. Զասէրս ննջեցելոցն, յայնն պատմս մեռելոց։
1454. Ցայնն. գի հաս (ὠμόσαρκον)։
1457. Ցայնն. Անգեղք զսոսա (τούτους)։

Եւ պարզաբար՝ ընդ ամենայն բնութիւն ընթացցի,
Ցայլացեղս չրջելով բնութիւնս,
Սակայն ՚ի ներքս բնաւորեցաւ սահմանացն,
Զեռամբ Շինողին կնքեալ,
Ո՞չ ապաքէն թէ ոք նուաստ ձեռամբ
Զհինգաղի մատունս ձգեալ՝
Սրոցէ գարւոյ և կորեկան և ցորենոյ,
Եւ այլոց զանազան սերմանեաց բազմութիւն,
Գիտէ որոշել և զատել նոյնժամայն,
Եւ գուգել զիւրաքանչիւր բնութիւնս,
Եւ գիւրաւ դնել ազգ առ ազգ.
Եւ զիա՞րդ ոչ իմացցի սիրա քարեղէն
Ի ձեռն Արարողին գոլով զարարածս,
Ի յընթանալ մերոյ յարութեանն.
Եւ ՚ի մի ժողովել, որպէս այլք զառիւս,
Ի բերել ամենայն ուստեք զբեւինս նչխարացն,
Զնիւերակս և զջիղս, զմարմին և զերակս,
Եւ զամենայնի միաւորութիւնս գաղտնի յօդաւորութեան:
Եւ զմնացուածս իւրաքանչիւր ուրուք.
(Ֆանզի մինչև մազիւ միով չափ՝ գրեալ են).
Զոր ընդ գրով բնութիւնն բերել զամենայն
Եւ յանդիման կացուցանել իւրում տեառնն.
Որպէս զի առցէ ՚ի վերակացուաց հրեշտակացն՝

1458. Հէրքէր. ἀνθυποδράμῃ.
1459. Ցոյնն. Ի հոմոհոս, փոխանակ բնոբխոս բառի:
1462. Նոաոպ կոչէ զձեռն մարդոյ՝ ՚ի համեմատութիւն ձգեալ ընդ ձեռին Սահղծողի (տող 1470):
1464. Ցոյնն յաւելու նաև ճանէ (ὀλύρας): Յունական բառս ցուցանէ զհատս՝ որք միջին իմն կազմեն տեսակ ընդ գարի և ընդ ցորեան, և տունկն է ազգ ինչ ճոնի, զի ճանն յատկապէս ζέα կամ ζειά լսի ՚ի յոյն բարբառս:
1465. Զյունականն πεφυρμένων (խառն ՚ի խուռն) ընդ ընդ, այս է՝ ոչքէ ոչքէ յեզլով ՚ի հայումս, թերւ լինի թէ ոչ ճշդիւ բացատրին միաք մատենագրին:
1466. Նպիտաոյն. յոյնն ունի փոխ ևղանակաս (εὐθέτως). որպէս հաւանական երեւի թարգմանիչն ընթեռնուլը εὐθέως (նոյնժամայն) յօրինակի իւրում:
1467. Նոյն ինքն և զուգել, և այլն, յաւելու յոյնն:

Καὶ πᾶσαν ἁπλῶς ἀνθυποδράμοι φύσιν,
Εἰς ἀλλοφύλους ἀντικλώμενος ῥύσεις·
Οὐκοῦν ἐάν τις χειρὸς εὐτελεστάτης
Τοὺς πενταχόρδους ἐξαπλώσας δακτύλους
Κριθᾶς, ὀλύρας, κέγχρον, ἢ σῖτον λάβοι,
Ἢ πλῆθος ἁπλῶς ὀσπρίων πεφυρμένων,
Οἶδεν διαιρεῖν καὶ μερίζειν εὐθέτως
Ἐκεῖνο τοῦτο, καὶ συνάπτει τὰς φύσεις,
Καὶ ῥᾷστα συντίθησι πρὸς γένος γένος.
Πῶς καὶ λιθώδης οὐ συνήσει καρδία
Ἐν χειρὶ τοῦ Κτίσαντος οὖσαν τὴν κτίσιν,
Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνδραμεῖν ἀναστάσει,
Καὶ συγκομίζειν, ὥσπερ ἄλλος τοὺς φόρους,
Ἐκεῖθεν ἔνθεν τὰς φορὰς τῶν λειψάνων
Ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα, σάρκας, καὶ φλέβας,
Καὶ παντὸς ἄρθρου συλλογὴν κεκρυμμένου,
Συνεισάγειν δὲ τὰς ἑκάστου λοιπάδας·
(Εἰσὶ γὰρ ἄχρι καὶ τριχὸς γεγραμμέναι)·
Φέρειν τε πᾶσαν τὴν ἐναπόγραφον φύσιν
Τῇ πρὸς τὸν αὐτῆς δεσπότην περιστάσει·
Ὅπως ὑφέξει τοῖς ἐπείκταις ἀγγέλοις

1469. Եւ հանից զսիրան քարեղէն ՚ի մարմնոց նոցա, և տաց նոցա սիրտ մարմնեղէն (Եզեկ. ԺԱ. 19):
1471–1477. Իմա, առ մերս յարութիւն զուգընթանան (արարածքն): — Եւ տեսի և ահա ջիլք և մարմինք պատէին, և ձգեր ՚ի վերայ նոցա մարմ... և եմուտ ՚ի նոսա շունչն, և եղեն կենդանի... Ահաւադիկ ես բացից զգերեզմանս ձեր, և հանից զձեզ ՚ի գերեզմանաց ձերոց... և տաց զոգի իմ ՚ի ձեզ, և լինիջիք կենդանի (Եզեկ. ԼԷ. 8, 10, 13):
1473. Բառախաղ իմն յօրինէ մատենագիրն փόρος (տուրք, հարկ) և φορά (քեռն) ձայնիւք ՚ի յոյնն, զի φορά թէ քեռն և թէ պտուղ նշանակէ: Նվեր (λείψανον) բառիւք իմանալ զմեռեալ մարմինս մարդկան:
1477. Այլ ձեր և ամենայն իսկ հեր գլխոյ թուեալ է (Ղուկ. ԺԲ. 7):
1480. Ցոյնն. Որպէս զի տացէ առ հրեշտական սահպտոս: — Այնպէս եղիցի ՚ի կատարած աշխարհիս. ելցեն հրեշտակք՝ և մեկնեսցեն զչարս ՚ի միջոյ արդարոց (Մատթ. ԺԳ. 49):

Զհամար պարտուցն և զվաչխից,
Եւ զպատուղս՝ հողեղէն սրտից,
Սերմանիս պղծոց և սերմանիս անպտղութեան,
Կշռով զպակասութիւնն և միտով զբարւոք կչիռն,
Եւ պարզաբար՝ զամենայն հոգեկան պաշտօն։
Այսպէս զինքն սովորական ներգործութեամբ
Առնէ գիտելի, թէպէտ և է թաքուցեալ.
Չի ոչքափ քան զմեզ գերազանցագոյն է՝
Գերազանցեալ զօրութեանն ծայրութիւն,
Այսչափ և քան զնոսա՝ միջինքն, և քան զմիջինսն՝
Այլ երրորդ կարգ պետութիւնն,
Որ յաւէտ բնաւորեցաւ ամենաչեայ
Եւ թեւաւոր, մերձաւորութեամբ
Առ աստուածային հուպ և դրացի հեռաւորութիւն.
Քանզի որք մերձենանն առաւել՝
Ե՛ւ աքանչելայեղ բանիւ առնեն զմեկուսութիւնն,
Ե՛ւ զառընթերութիւնն ունին՝ որպէս անլատումն։
Որպէս զի ոք 'ի մէնջ՝ առ խարոյկ ինչ հայեցեալ՝
Ի զատէ կացեալ՝ քարչի 'ի տեսութիւնն,

1481· Պարտ էր քեզ արկանել զարծաթիդ իմ 'ի սեղանաւորս, և եկեալ ես տոկոսօք պահանջէի զիմն (Մատթ. ԻԵ· 27)։ — Ընդէր ոչ ետուր զարծաթին իմ 'ի սեղանաւորս, և եկեալ ես տոկոսօք պահանջէի (Ղուկ. ԺԹ· 23)։

1482· Յօր· հոգիդէն սրտից· ուղղեցաւ ըստ յունին, որ 'ի նմանութիւն ածէ զարդիւնս 'ի բերոյ հողոյ ընդ արդեանց մարդկային սրտից։

1483· Յայնն. Զպատուղ սերման և զսերման զանպտղութիւն, կամ զնմոյ զանպտղութիւն. զի սորա թէ ընդրկ և թէ զհատնոյս նշանակէ։

1484· Մէտ կշռոց է արդարութիւն 'ի Տեառնէ, և գործք նորա կշիռք արդարք (Առակք Սող· ԺԶ· 11)։

1485· Հէրքեր· λειτουργίαν.

1486· Ըստ հայումս հարկ թուի ինձ ուղղել զյունականն ἑαυτόν 'ի σεαυτόν. — Զայսր և զյաջորդ տողի զայլ իմն թարգմանութիւն եղեալ գտանեմ յօրինակին զկնի 1654 տողի (տե՛ս անդ 'ի ծանօթութեան), ըստ այսմ եղանակի. «Այսպէս զքեզ ինքն ներգործութեամբդ եդիր գիտելի առ 'ի մէնջ, թէ և թաքուցեալ դու»։ — 1486–1511· Խօսի վերինայնի գասուց հոգեղինաց և զմերձաւորութենէ նոցին առ Աստուած, զորոց բանք եղեն նաև 'ի տողսն 167–185։

1487· Յայնն. Առնէ գիտելի։

1488· Յայնն. Չի ոչքափ քան զմեզ վեհագոյն մտացն՝ գերազանցէ աս-

Τοὺς συλλογισμοὺς τῶν χρεῶν καὶ τῶν τόκων,
Καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῆς γεώδους καρδίας,
Σπόρου τε καρπὸν, καὶ σπορᾶς ἀκαρπίαν,
Ζυγοῦ τε λεῖμμα, καὶ ῥοπῆς εὐσταθμίαν,
Καὶ πᾶσαν ἁπλῶς ψυχικὴν λειτουργίαν.
Οὕτως ἑαυτὸν ταῖς ἐνεργείαις ἔθου
Γνωστὸν παρ' ἡμῖν, καίπερ ὢν κεκρυμμένος·
Ὅσον γὰρ ἡμᾶς τῶν ὑπερτέρων νόων
Ὑπερβέβηκεν ἡ θεόπνους ἀκρότης,
Τοσοῦτον αὐτὰς αἱ μέσαι, καὶ τὰς μέσας
Τρίτη τις ἄλλη τάξις ἀρχικωτέρα,
Ἡ μᾶλλον ἐμπέφυκε τῇ πανομμάτῳ,
Καὶ τῇ πτερωτῇ τοῦ τάχους ἐπεκτάσει,
Ἡ πρὸς τὸ Θεῖον ἀγχιγείτων ἀκρότης·
Ὅσον γὰρ ἐγγίζουσι, τὰς ἀποστάσεις
Ποιοῦσι μείζους, καὶ ξενοτρόπῳ λόγῳ
Τὰς προσθέσεις ἔχουσιν, ὡς ἀφαιρέσεις.
Εἰ γὰρ τὸ τῆς γῆς τοῦτο πῦρ ὁ προσβλέπων
Πόῤῥω μὲν ἑστὼς θέλγεται πρὸς τὴν θέαν,

տուածաղղեցիկն գերածայրութիւն։ Խրթին են իմաստք բանին. Թուի ինձ եթէ ասել կամիցի զի ոչքան քան զմեզ գերագոյն գասանին միաք խոնարհագոյն գասուս հրեշտակաց, այնքան և քան զսոսա միջինքն, այնքան և քան զմիջինսն՝ երրորդ կարգն բարձրագոյն, որք են Թիւրվբէ+, Սերվբէ+ և Աֆոռ+· իսկ միջինն անուանեալքն՝ Իշխանութիւն+, Տէրութիւն+ և Զօրութիւն+· իսկ խոնարհագոյնքն՝ Պետութիւն+, Հրեշտապետ+ և Հրեշտակ+, յորոց համանգամայն կազմի երկայնին վերոյգրութիւն։

1490· Յայնն. (կարդ) պետականն, այս է՝ առաւել պետական։

1493· Յայնն. Եւ թեւոց երագ սաւառնմամբ։

1494· Հաւասարս ես ըստ. եկամուտ թուի ես չաղկապդ· զի իմաստքն են Թէյաւոր ըստ կոչել զսերմովքէս և զքերովքէս առ Թէրաբայրութիւնն աստուածային, զոր հետաւորութիւն թաթգմանեն, գուցե ըստ բառն ակրότης ընթերցեալ μακρότης (երկարութիւն, հեռաւորութիւն)։

1495· Որ+ Թէրէնանն· յայնն՝ սրտան Թէրէնան։

1496· Չկք ի յայնն 'ի հինգ· այլ կայ այսպէս· Քանզի եթէ ոք ընդ երկրաւորս յայս հուր հայեցուց։ — Զայն զայս բաղդատութիւն տեսաք առնել Պիսիդեայ նաև ընդ արեգակն (տող 873–882)։

1499· Բաբէլ· յայնն՝ սթանչանայ (θέλγεται)·

Եւ յարեալ մերձ՝ նա ի բաց դառնայ.
Որով եղեւնական առ հուրն այն սնոյցակից
Որ մերձենայն առնուել, թէ և հրեշտակ բնաւորեալ,
Ո՛չ առնուել եւս ընկրկեացի և հեռասցի երկիւղիւ,
ի հրախայտն յայն և յատուռնաժաթագոյց մառախուղ՝
Անյագ գտեալ զտեսութիւնն և զբոցն։
Ատուռատ, որպես երեւի, առնուել մերձ մատուցեալ
Քերովբեականին այն բազմալեզեայ բնորթիւն,
Հայելով և առնուել եւս բլշակնելով հայեցուածոյն.
Զի երկիւղ սոսկալի ներգործեաց առ արարածն՝
Նախն այն յերկիր այսր անկեալ Ադուսեակ,
Յանչափ տեսանելոյն՝ զանտեսութիւնն ախտանալով։
Քանզի ոչինչ է ամենևին արձակ
Յամենաբաւական իմաստուն հայեցողութենէն
Արարչագործին բաժանեալ.
Այլ և ամենայն ինչ ի պիտանի կատարումն,
Զի մինչև ցխոտ անգամ և գազանս,
Եւ յամենայն ձկունս ծովու,
Եւ ի նմանէ բողբոջեալ հաւս,
Եւ մինչև ցխեփացեալ քարինսն
Համառօտագործ ներքագործութիւն Աստուծոյ։
Մինչև ախտ եւս հալածի ի քարէ.

1500. Գուցե ընթեռնուի իցէ տողդ ի հայումս. եւ առաւել մերձենալ ի բոց՝ ի բաց դառնայ։ Յոյնն ունի. Եւ ի բաց դառնայ՝ ի մերձենալ առ բոցն։

1501. Յայսմ և ի յայլսդ երիս տողս՝ ակնարկէ ի տեսիլն Մովսիսի առ մորենւոյն, զորմէ տես և ի վեր անդր (տող 864–870)։

1505. Յոյնն. Խաւար գտեալ և զհուրն և զբոցն։

1508. Հերքէը. τοῦ βλέπειν πλέον.

1510. Զիա՞րդ անկաւ յերկինից Ադուսեակն՝ որ ընդ առաւօտն ծագէր. անկաւ յերկիր, խորտակեցաւ... Դու ասէիր ի սիրտ քումմ. ելից յերկինս, ի վերոյ քան զաստեղս երկնից արկից զաթոռ իմ... ելից ի վեր քան զամպս, եղէց նմանող Բարձրելոյն։ Արդ ահա ւադիկ ի դժոխս իջցես և ի հիմունս երկրի. որք տեսանիցեն զքեզ՝ զարմացին ի վերայ քո (Ես. ԺԴ. 12–16)։

1511. Յոյնն ըստ բառից՝ Անչափ տեսանելով և զոչ տեսանելն ախտանալով. և կամ ըստ այլոցմ յոյն ձեռագրի (առ Մինսկի) ի փոխանակ խաբանալով (μύουσα τοῦ βλέπειν).

Πῶσ πρὸς τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς ἀφλεξίας,
Ὅ μᾶλλον ἐγγὺς, κἂν πέφυκεν ἄγγελος,
Μὴ μᾶλλον ἐκστῇ καὶ διαστῇ τῷ φόβῳ,
Ἐν πυρσοφεγγεῖ καὶ θεοκρυφεῖ γνόφῳ,
Ἀφεγγὲς εὑρὼν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὴν φλόγα.
Ἐντεῦθεν, ὡς ἔοικεν, ἐγγίζει πλέον
Ἡ τῶν Χερουβὶμ ὀμματόπλουτος φύσις,
Βλέπουσα, καὶ μύουσα τὸ βλέπειν πλέον.
Φρικτὸν γὰρ ἐντέθεικε τῇ κτίσει φόβον
Ὁ πρῶτος εἰς γῆν ἐκπεσὼν ἑωσφόρος,
Βλέπων ἀμέτρως, καὶ παθὼν τὸ μὴ βλέπειν.
Ὡς μηδὲν εἶναι παντελῶς ἀνειμένον,
Ἡ τῆς παναρκοῦς καὶ σοφῆς ἐποψίας
Τοῦ δημιουργήσαντος ἐξῃρημένον·
Εἶναι δὲ πάντα πρός τι χρήσιμον τέλος,
Καὶ μέχρι χόρτου, καὶ φυτῶν, καὶ θηρίων,
Καὶ τῶν ἀφώνων τῆς θαλάσσης ἰχθύων,
Καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς ἐκφυέντων ὀρνέων·
Φθάσαι δὲ μέχρι τῶν ἀποκρότων λίθων,
Τὴν συντομουργὸν τοῦ Θεοῦ λεπτουργίαν.
Εἴπερ νόσος μὲν ἐξελαύνεται λίθῳ,

1500. Ἀφίσταται δὲ τῇ φλογὶ προσεγγίσας·

1512–1624. Յաղագս թէ նուաստագոյն թուեցեալքն յարարածս և անպիտանք՝ ի վախճան ինչ օգտաւէտ կարգեալ են յԱստուծոյ։ — Աստանօր իրաւամբք կասկածի Մինսը՝ եթէ պակասին գուցե տողք ինչ, որով զնախընթաց բանսն մարթ լինէր յօդաւորել ընդ որս ցհետ գայցեն։ — 1512. Արդ՝, իմ՝ ի բաց թողեալ, ի բաց լքեալ (ἀνειμένον)·

1515. Ի պէտսն է՝ այն է՝ օգտաւէտ ինչ վախճան կամ նպատակ։

1516. Յոյնն յատկմամբ. Զի մինչև ցխոտ և ցաւնկս և ցգազանս։

1517. Յոյնն. Եւ յանձայն ձկունս ծովու։ — Վրիպակ ընթերցուածն ասի, որպէս զնախընթացսն ցոյցս տուեալ է։

1518. Հանցեն ջուրք... թռչունս թեւաւորս ի վերայ երկրի ըստ հաստատութեան երկնից (Ծն. Ա. 20)։

1519. Յոյնն. Եւ կանխեալ հասանէ (φθάσαι) մինչև ցքարինս ամրակուռս։ Զքառ էնէոլ այլուր էս ի կիր արկանէ թարգմանիչն, զորմէ տես նաև ի տողսն 480 և 483։

Եւ այլ քար՝ զերկաթ քարչէ առ յինքն,
Եւ այլ քարինք՝ հուր լուցանեն, (մղեալ։
Ոչ գիտեմ թէ զիարդ ՚ի ներքուստ կուսէ արտաքս
Եւ այլ քար զչանթիսն բլչացուցանէ,
Եւ զհուրն անհարազատ շիջուցանէ առկախեալ.
Ոչ իբր ՚ի քարէ ըմբռնեալ, այլ զի ուսոյիս թէ յորժամ
Աստուած կամեսցի՝ և՛ քարինք օգտակարք են։
Արդ, և նոքօք պատկառանաց երկուցեալք՝ (ըինս։
Հաւանեացուք և մեք օգուտ լինել՝ գոնէ իբրև զքա-
Աղանուր խափանէ զարիւնաթոյրն հեղմունս,
Եւ կաւ փրկիչ լինի որովայնապնդութեան,
Ծաղիկ խոտոյ՝ սպեղանի լինի ախտի,
Եւ քամուածք արմատոց՝ դեղ մաքրութեան։
Խիժ եղևնափայտի զբոր քերէ.
Եւ օգտակար է դառնութիւն օշընգեր՝
Ֆան զքաղցրութիւն մեղու։
Եւ անպտուղ մորենեացն ոստք՝
Զանազանս բուսուցանեն բժիշկ.
Եւ յանպտղութեան օրինաց ոչ երկնչի,

1522. Զմազնիսէ են բանքն, զոր ՚ի հնումն Հերակլեան էոր անուանէին։
1523. Որպէս գայլախազք և կայծքարինք։
1525. Ցունականն կերաύնιος, որ ՚ի մէզ Շառնէոբ կոչի (լա. ceraunia, որ յորջորջի և ombria և brontia) հասարակօրէն, ոչ մի ևս էթ՝ այլ ազգի ազգի քարինք էին, զորս նախնիք յերկնից հա-մարէին անկեալ. ՚ի սոցին սակի են և հրաքարինք համօրէն, որք հանին կայծ հրահան երկաթով։
1526. Ընդէր արդեօք անհաբալոտ կամ պիտակ (νόθον) հուր կոչիցէ ըզկայծակն. արդեօք առ ՚ի վառանալ ինչ ՚ի հրոյ անտի երկրիս, զոր խակաչէս հող կոչեմք։
1527. Ցայնն բառացի. Ոչ որպէս քարին գրծելով (գայն իբս)։
1529. Պոտխոտանաց, իմն ՚ի պատկառանաց, իբր՝ զամօթի հարեալ։
1531. Աղանար ազգ ինչ է գունաւոր կաւոյ, որոյ զանազան տեսակք են և այլևայլ գոյնք. զոր օրինակ կարմիր, սպիտակ, մախաղոյն, կանաչագոյն, և այլն։ Ի բժշկութեան ՚ի կիր ածէր առ նախնիս (Գաղենոս) տեսակն՝ Հայկա կոչեցեալ նաև առ արեւմտեան ազինս, զորմէ անչուշտ բանք են ասասնօր։ — Ի դեղորէից յատկութիւնս Պիսիդէս զհետ գնայ աւանդելոցն ՚ի Գաղենոսէ։
1532. Որովայնապնդութիւն, յոյնն Ցսեղտերոյս, որ է՝ թանձրից, որովայնալուծութեան։

Ἄλλος δὲ τὸν σίδηρον ἀνθέλκει λίθος,
Ἄλλοι δὲ πυρσοὺς ἀντανάπτουσι λίθοι,
Οὐκ οἶδα πῶς ἔσωθεν ἐξωθουμένους.
1525. Καὶ τοὺς κεραυνούς. ἄλλος ἀμβλύνει λίθος,
Καὶ πῦρ νόθον σβέννυσιν ἐξηρτημένος
Οὐχ ὡς λίθος δρῶν, ἀλλ᾽ ὅπως μάθῃς, ὅτι
Θεοῦ θέλοντος ὠφελοῦσι καὶ λίθοι.
Καὶ τὴν δι᾽ αὐτοὺς ἐντροπὴν δεδοικότες,
1530. Πεισθῶμεν ἡμεῖς ὠφελεῖν, κἂν ὡς λίθοι.
Εἴργει δὲ βῶλος αἱματόπτυστον χύσιν,
Πηλὸς δὲ σωτὴρ γίνεται δυσεντέροις·
Ἄνθος δὲ χόρτου πάσμα γίνεται πάθους·
Ὀπὸς δὲ ῥίζης φάρμακον καθαρσίου·
1535. Σταγὼν δὲ κέδρου κνησμονὴν ἀποξέει·
Ἐπωφελὴς δὲ πικρότης ἀψινθίας,
Ὑπεργλυκάζον εἰς περίστασιν μέλι.
Καὶ τῶν βάτων δὲ τῶν ἀκάρπων οἱ κλάδοι,
Ἀποικίλους φύουσι τοὺς Ἱπποκράτους·
1540. Καὶ τοὺς ἀκάρπους μὴ φοβουμένη νόμους,

1533. Ծաղիկ խոտոյ (ἄνθος δὲ χόρτου). «Ըր խոտոյ· Մինչը համարի գյոնալեան խոտ (fenum graecum) իմանալ· այսպէս և զանորոշաբար անուանելն ախտ (πάθος), ըստ Պլինիոսի, զախտ քորքոջման արգանդի (արգանդատապ) հասկանալ ախտիժէ։
1534. Զասէ վինչոլիմ՝ արմատոց, բայց ազգի ազգի քուսոց արմատք ծառայել կարեն որպէս դեղ մաքրիչ· զոր օրինակ արմատն գրիւնէի կամ ափբրիւնէի, զորմէ խօսի Գաղենոս ՚ի բժշկարանի իւրում այսպէս. Διακαθαίρει τὰς ἐς τοῖς σπλάγχνοις ἐμφράξεις (մաքրէ զպղտութիւնս ազեաց)։
1535. Զքոր, ընտրեմ ընթեռնուլ պոր, զքորումն (κνησμονήν), զմարմաջ, զխարդուման։
1536. Հերքեր· ἀψινθίου.
1537. Ցայնն յաւելու՝ ըստ պարափսէյ (εἰς περίστασιν), այսինքն՝ ՚ի դէպս, ՚ի պարագայս ինչ՝ ըստ պահանջելոյ հարկին։
1539. Ցայնն. Զպարզս (դեղորայս) բուսուցանեն զՀիպոկրատեայն։ — Հայ թարգմանն ընթեռնոյր ποικίλους (զանազանս)։ — Ցանօթ են անխոտ խնդրել դեղորայք (ἁπλᾶ φάρμακα) Գաղենոսի և Հիպոկրատեայ։ — Հերքեր· τοὺς Ἱπποκράτας.
1540. Ակնարկէ գուցէ յառակ թղթնուէն ՅԱւետարանի անդ (Մատթ. ԻԱ. 18–22։ — Մարկ. ԺԱ. 12–14), և կամ մանաւանդ յանէծսն՝ զոր ՚ի հին օրէնս առ Մովսէս ամբոխ ՚ի մարդկանէ։

Եւ 'ի փչոց նորա լինի փրկութիւն։
Եւ սոխիւր և փոշիք և մազք քերեվ օգուտ.
Եւ որք 'ի ձիւնէ կրեն աչացաւութիւն՝
Ծուխ՝ բժիշկ լինի անյուսաբար։ (նաց.
Թմբրաձոռիկ՝ թրևեցուցանէ զշշափիտուն գործարա-
Զի եւ նորա, յորժամ դէպ լիցին, նաև ձիրք ըն-
Ճարպ փոկին ծովային՝ զայուսմն (դարմանական։
Շիլուցանէ, որպէս զհնոց՝ ցօղ։
Եւ ձիաձկանց այրեցելոց աճիւն՝
Ալհրապնդ զանհատատ հերս մերձ 'ի բաիւղ։
Եւ տրիւգոն մեղմէ զցաւ ատամանց,
Երբ ըստ օրինակի արուեստաւորի 'ի նժար կշռոյ՝
Ի կեդրոնի նորին հատատեսցի գփոշ իւր.
Եւ պարզ կերակուր ախտնդեաց սկարոսի՝
Մերժէ գփոշս 'ի փորոտեաց մերոց.
Եւ ըմպելիք հուզոյ խարակաձկանց՝
Յատար լինին որովայնի պնդացելոյ.
Զծիւրոտմն և զայտուցս ձմեռնայինս նաև կարձաց
Բժշկեն խայրոցք և գիշուցանեն զցաւս
Թաժատելոց 'ի կատաղածից. և զխեցգետնակեղս չնչէ

1541. Ի յոյնն չէք նորա։ — Ἐχεμύθους. ἀκάνθων.

1542. Ի յոյնն՝ ֆալէ, այլ 'ի յոքնականն յեղեալ մեր ատամնօր զայն՝ կամիմք նշանակել զնմանային մղեղս՝ զոր 'ի վար արկանեն պ-
զագործք 'ի կազմութեան զարմանոց։

1543. Ի չէ՞նէ, յոյնն՝ 'ի չրդոյ և կամ 'ի ոսոխ (ἐκ κρύους). հայն ըն-
թեռնոյր անշուշտ ἐκ χίονος ('ի ձիւնէ)։

1544. Յոյնն. Անծխոտ՝ Գաղենոս լինի 'ի վեր քան զյոյս. այս է՝ փո-
խանակ բժշկապետին լինի։ — Յունականն καπνός սովորաբար նշանակէ զծուխ. բայց ատամնօր բանք են զանկոյ նովին անուամբ կոչեցելոյ 'ի յոյն լեզու, զոր մեք (ըստ բառագրոց) Անթեռ եդաք, որոյ իբր հոմանիշը նշանակին 'ի բառագիրս Անէռ, Անչոխոտ (որք գուցե յեղաշրջմունք են Ընծախոտ կամ Ընձախոտ բառի), Շահրոտակ ('ի պարսկերենէ)։ — Տունկս այս յամենայն մասունս իւր տանի հիւթ ամենազգոն, որ տայ արտաստուկ աչաց իբրև զծուխ, և վարի նաև յայլ ինչ պէտս յարուեստի գեղա-
գործութեան օգտակար եղանակաւ։

1547. Յոյնն. Ճարպ փոկի զբորբոքումն այտուցից։

1548. Զկնի այսր տողի, որպէս թուի, կամ ոչինչ օգտաւէտ գրեալ, կամ 'ի վաստակոց խոյս տուեալ զյաջորդ տողն եւս յեղուլ 'ի

Ἐκ τῶν ἀκανθῶν γίνεται σωτηρία.
Καὶ τέφρα, καὶ χοῦς ὠφελοῦσι, καὶ τρίχες·
Τοῖς γὰρ παθοῦσιν ἐκ κρύους ἀβλεψίαν,
Καπνὸς Γαληνὸς γίνεται παρ᾽ ἐλπίδα.
Νάρκη δὲ ναρκοῖ τὰς ἀφὰς τῶν ὀργάνων·
Ἔστι γὰρ ἐν δέοντι καὶ νάρκης χάρις.
Στέαρ δὲ φώκης φλεγμονὰς οἰδημάτων
Σβέννυσιν, ὥσπερ τὰς καμίνους ἡ δρόσος.
Καὶ συμφλεγέντων ἱπποκάμπων αἰθάλη,
Σφίγγει τρεμούσας ἐκρυῆναι τὰς τρίχας.
Τρυγὼν δὲ παύει τῶν ὀδόντων τοὺς κλόνους,
Ὡς ἐν ταλάντῳ τεχνικὸς ζυγοστάτης,
Τὸ κέντρον αὐτῆς ἐντιθεῖσα τοῖς πόνοις.
Καὶ βρῶσις ἁπλῆ τοῦ σκάρου τῶν ἐντέρων
Εἴργει τὸ ῥεῦμα τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἐντέρων,
Ποθεῖς δὲ χυλὸς τῶν κωβιῶν πετροστέγων
Ὄχημα γαστρὸς γίνεται πεφραγμένης.
Φθίσιν δὲ καὶ χίμετλα, καὶ τῶν σκορπίων
Φθάνει τὰ κέντρα, καὶ καταψύχει πόνους
Τοὺς λυσσοδήκτους, τοὺς δὲ καρκίνους ξέει

հայ, յաւելու թարգմանիչն. «Են և այլ բազում ինչ յերկրի և 'ի ծովս՝ փոքունք, և զմեծամեծ ախտս բժշկեն»։ Եւ զանցա-
ուելիսնդ կնքէ Պիսիդեայն տողիս (1591) «Ընդ որս սքանչա-
ցեալ՝ զատուածայինն օրհնեսցես զիշխանութիւն»։

1551. Տրիւգոն (τρυγών) է ձուկն ծովային (լա. pastinaca), յորոյ 'ի աուսնն զանազի հատատեալ ասեղ սուր, զոր ըստ կարի կանգնէ և խոնարհէ, և որոյ խայթուած թմրանալից է։

1554. Սկարոս (σκάρος) է ձուկն ինչ ծովու՝ կարի յարգի առ Հռով-
մայեցիս։ Ի վէցօրեայս Ս. Բարսղի՝ ոսկրս զրի 'ի հայուս ա-
նունդ, որ յայնմ ալաւադուսի է յունական կոչմանն 'ի գազա-
փարսղէն։ Ի Ս. Բարսղի վէցօրէից առեալ և վարգանայ՝ ասէ.
են և 'ի ձկանց՝ որք որոճեն, որ սակրոսք կոչին։

1557. Յունականն ὄχημα նշանակէ կառս, ճանապարհ. այլ ատամնօր
փոխաբերաբար է 'ի կիր արկեալ, զոր իբր օժանդակող, սատա-
րող իմանամ։ Մարթի է թարգմանել նաև ճանապարհ լինի որովհետ
մրսոտիելոյ։

1559. Փθάνει նշանակէ զառաջ առնել, փութալ, եդաք ընդհանուր կոչ-
մամբ բժլիել, այլ ընտրելագոյն եւս ըստ ասպագրութեան Հէրքեբէի
Φθάνει (ընջէ, խորտակէ)։ — Հէրքեբ. Φθαύει τὰ κέντρα

1560. Խոչընդոտիել թարգմանեցաք զկարկինոսս վերս, առ 'ի պահել զա-

խեցգետին՝ որ ելանէ 'ի խորոց ծովոյ.
խորտանակիկ ասս յորս խեցեւորդաց.
Քանզի զաշազ 'ի ներքս 'ի նուսա ձգելով՝ 'ի բանալ
Արգելոյ զմիացումն երկոցց խեփորացն. (նոցին,
1565. *Եւ 'ի բռչանալ դրանցն՝ ծովայինն այն*
Հին՝ 'ի դուրս քարշէ զանուռնին բաբռցեալ։
Թոքաձոռկն շնչէ 'ի ժխանսն,
Որոյ ոչինչ է նմանուրիւն ընդ ձկոռնս,
Տձեւ կերպարանօք, դժոռարորոյ տեսլեամբ,
1570. *Անկենդան և կենդանի, այլ ըստ դիպաց ևեթ,*
Որպէս բոյն, պարզի գինըն և արմտիսն,
Զանհանդուրժելի զեռացումն ոռից՝ (տացոցցանէ։
Առաւել քան զբնաւ ինչ այլ՝ ոչժգին չիմարն անհե-
Եւ զչիդս տկարացեալս 'ի բռնոն ձգտմանէ՝
1575. *Պարզեալ տարածէ, ըստ որում առի, ձարպն առիւծոյ։*
Զատիկ ցաւոց լինի արիւն նոխազի.
Եւ յեղջերուոյ բնդեռանց՝ խոյս տալ
Ի հոգւ այրեցելոց՝ դողացումն չորեքօրեայ.
Եւ 'ի մանրաստաղ մոխրոյ բոռոց՝
1580. *Կարձառեսաց հալածի ախտացումն.*
Քանզի ոչ խորշի 'ի հոտմանոյն բառիճ
Բնոջիւնն, 'ի սրդոյմն գործոյ հատրնիւացելոց։
Երէ ցաւագայիւն և երէ ծովայիւն ևն խղոմնէք,
փոքոմնիք՝ այլ օգուտս մեծամեծս բարերարեն։
1585. *Քանզի երէ յանձին դարձոռնացեալ զիւորիս ոստրէից՝*
Չնչեալ զայիտակ քոռս. իսկ երէ խառնիճացեալ ընդ մեղոռ,

ասիացին Պիսիդիայ (ընդ անուն կենդանւոյն և ընդ վերին)· այլ 'ի հայումս անուանի վէրս այս (ըստ բառագրոց) խլէդնէ, խոյնխեցգետ, այլ և կաբկիոռս ('ի յունէն) և Սարսոռան (յարաբականէն)։

1564. Καρκῖνος, ճշդագոյն ևս յեղլի էր ἴεβ կամ ἐβեղեռ, որք տեսակք են խեցգետնոյ· այլ առաւաւոբ՝ ζθուխ ինձ՝ զընդհանուրն այսու կոչմամբ նշանակել զազգ խեցգետնի։

1567. Թոքաձոռն (ἰχθὺς πνεύμων) ըստ այլոց կոչի ձովեղան ևոռ (poumon marin), և կամ ձովեղանեղանի, ևոռ ձովռ. և է յազգէ կակղամորթից, զոր սակաւիկն կոչէ ձովմայր կամ մռս ձովռ (ըստ տաճկականին՝ փենիկ անուս)։

1570. Հերքեր· ἔμψυχος οὐκ μψυχος, ἀλλ' εἰκῇ μόνον

Καρκῖνος ἐλθὼν ἐκ βυθοῦ θαλαττίου·
Σοφίζεται δὲ καὶ πρὸς ἄγραν ὀστρέων·
Ψάμμον γὰρ αὐτοῖς ἐμβαλῶν χασμωμένοις,
Εἶργει συνελθεῖν τὰς λαβὰς τῶν διπτύχων·
1565. Ἀνειμένων δὲ τῶν θυρῶν, ὁ τοῦ σάλου
Κλέπτης ἀνασπᾷ τὴν τροφὴν κεκρυμμένην.
Ἰχθὺς δὲ πνεύμων τοῖς σάλοις ἐπιπνέων,
Ὡι μηδὲν ἐστιν ἐμφερὲς πρὸς ἰχθύας,
Ἄμορφος εἰκὼν δυσδιάγνωστος θέα,
1570. Ἄψυχος οὐκ ἔμψυχος, ἀλλ' εἰκῇ μόνον
Δοκῶν ἑαυτὸν ἐξαπλοῦν, καὶ συλλέγειν,
Τὰς δυσκαθέκτους τῶν ποδῶν ὑπερζέσεις,
Ὡς οὐδὲν ἄλλο, συντριβεὶς ἀποτρέπει.
Καὶ νεῦρα μὲν σπασθέντα συστολῆς βίᾳ
1575. Λέοντος, ὡς λέγουσιν, εὑρύνει στέαρ.
Πάθους δὲ λύτρον αἷμα γίνεται τράγου,
Καὶ τοὺς κεράστας εὐλαβεῖται κανθάρους
Τὸ φλεκτικὸν πῦρ τοῦ τεταρταίου τρόμου.
Καὶ τῇ χνοώδει τῶν μυώπων αἰθάλῃ,
1580. Τὸ τῶν μυώπων ἐξορίζεται πάθος.
Οὐ φείδεται γὰρ συλλαβῆς ὁμωνύμου,
Εἰς ζῆλον ἔργου συνκρατουμένη φύσις.
Εἰσὶ δὲ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης κοχλίαι
Μικροὶ, μεγίστων συμφορῶν εὐεργέται.
1585. Ὧν εἰ τεφρώσεις τὴν δορὰν τῶν ὀστράκων,
Ἀλφοὺς ἀναιρεῖς. εἰ δὲ συμπλέξας μέλι,

1576. Յայնն՝ փոխաբերաբար ասէ՝ էրէնդ (λύτρον) ցաւոց։ — Զպատմէ թէ յորպիսի ցաւոց ազատարար լինի. աւանդէ սակայն Մխիթը զի առ նախնիս բազմաթիւ յայժ ցաւոց դարման համարէր արիւն քաղէ։

1578. Իսկ ըրեէօրեայ Լերմն. ընդէր զչորեքօրեայն և ոչ զայլս. կամ թէ չորեքօրեկուդ զդողբերումն իմանայցէ զչերմն՝ չգիտեմ ասել։

1581. Ի հոմանսն բաւէ· ակնարկէ 'ի հոմանայն բառսն տն մսպոն (բռոց) և տն մսպոն (կարճատեսից), զոր է տեսանել 'ի նախընթաց առաջն, ըստ որում և այլ ուրեք նշանակեցաք. (տես 'ի առաջն 1560, 1473, և այլն)։

1582. Հերքեր· συγκροτουμένη,

Զյոր մոխիրն գոչգելով լինդ խոնաւայնոյն,
Զջրաւպաղար որովայնի և գհոսուռն հիւթոց յոտից,
Զվերս ջղաց և գխաւարուռն աչաց,
1590. *Եւ գհոսուռն արեան 'ի պնչաց՝ անհետ առնել։*
Ընդ որս աքանչացեալ՝ զաստուածայինն օրհնեսցես (իշխանութիւն,
Զձգողին մի եւեթ նիգս ընդդէմ բիւրաւոր հիւանդ- (դոչթեանց։
Իսկ թէ ոչուտի և կամ ոչպէս այսորիկ լինիցին՝ կա- (միցիս
Ասել, յանուանէնան անդրնդոց հանցես դու զջուր։
1595. *Քանզի և գհարկաւորաց, որպէս ասի, զանուապար-*
Լորձնաձուկնն արգելոյ զակամայ հոսմոնն. (հաց՝
Եւ զնեզոյ գայլոյ՝ մերձ եդեալ (առ նեզոյս) հաւերց՝
Լուծանէ գիւականս անիսաս նեզոյակին.
Զքարկիձս ոտից՝ շրջաւորոյր դրոշագէ ձպոյռնուաձուկն,
1600. *Քարահատ քաջափորձ ըստ պարագայից ցաւոյն։*
Թոյն ցոյրտ՝ ջնջէ զչերմ ախտս,
Եւ 'ի չերմ հուզոյ՝ սանձէ ցաւք ցրտայինք։
Մարմինք իժից լինին անդեղեք,
Եւ պնդեն զմարմինս ուրկացեալս.

1591. Յոյնն. Եւ պարմպէալ։
1596. Βλέννος ըստ այլոց Թարգմանի Խըչխոփն և կամ Լորչնոփ։ — Հարկաւոր անդ կոչէ զայնոսիկ՝ ընդ որս 'ի ներքուստ 'ի մարմնոյն արտաքս հոսանն հեղանիւթք։ — Հերքեր. ἀκουσίους.
1597. Գայլոյ (λύκου). այլ օրինակ յունական ունի γύγου (գիւղեայ), այն է՝ Գիֆէս կոչեցելոյ ջրային թռչնոյ ուրուք։ — Հերքեր. γύγου δὲ γλῶσσα.
1599. Λίθους τῶν ποδῶν 'ի հայումս լսի Բլէրին կամ կոլ կամ պեռ-ւ կամ ֆապրոսճն ոտից. այլ ընտրեցաք զ+րլիճ քան զաւազականն (Ուրմիոյ և շրջակայից) առ 'ի պահել 'ի հայումս զբառախաղն յունական։ — Թէպէտ և պարզաբար τέττιξ (ճպուռն) ունէ յոյնն, այլ ոչինչ երկբայիմ զի այնու նշանակել կամիցի զՅունոսն Յովհաննէն (τέττιξ ἐγάλιος), զոր մեք ճպուռնայնոյն կամ Յովհաննոսն ընտրեմք կոչել, զի քանք լինին աստանօր զօգտակարութենէ ծովային կենդանեաց, յորոց է առ՝ յազգէ անտի խեցգետնոց՝ խեցգեմորթ ոչինչ փոքրիկ։
1600. Մթին են քանք Պիսիդեայ և մթագոյն էս մեկնութիւնք կամ թարգմանութիւնք Մորելլեայ և Մէյնի։ Վերջինս ունի այսպէս.

Τὴν ξηρὰν ὑγρῷ στοιχειώσεις αἰθάλην·
Οἴδημα γαστρὸς, καὶ ποδῶν ἐπιῤῥύσεις,
Νεύρων δὲ πληγὰς, καὶ ζοφώσεις ὀμμάτων,
1590. Καὶ τὴν πρὸ ῥινῶν αἱματόῤῥοιαν σβέσεις·
Καὶ θαυμάσας τὸ θεῖον ὑμνήσεις κράτος,

Βαλὼν ἓν ἀντίφραγμα μυρίαις νόσοις.

Πόθεν δὲ, καὶ πῶς ταῦτα γίνεται θέλων

Εἰπεῖν, ἀτερμάτιστον ἀντλήσεις βάθος.
1595. Καὶ τῶν ἀναγκαίων γὰρ, ὥς φασι, πόρων
Ὁ βλέννος εἴργει τὰς ἀκουσίας ῥύσεις.
Λύκου δὲ γλῶσσα προστεθεῖσα νηπίοις
Λύει τὰ κλεῖθρα τῆς ἀφώνου γλωσσίδος.
Λίθους δὲ τέττιξ τῶν ποδῶν περιγλύφει,
1600. Ὀπτὸς λιθουργὸς εἰς περίστασιν πόνου.
Καὶ ψυχρὸς ὶὸς θερμὸν ἔσβεσεν πάθος·
Ὀπῷ δὲ θερμῷ ψυχρὸς ὤκλασεν πόνος.
Καὶ σαρξ ἐχιδνῶν ἀντιφάρμακος δόσις,
Καὶ σφίγμα σαρκὸς γίνεται λωβουμένης·

«Զարմանալի արուեստաւէտ 'ի պրուագիլ (կամ 'ի հատանել) զքարինս, ի կիզմանց ախտին ազատէ. — Mira in excidendis lapidibus artifex, a morbi cruciatibus liberat». իսկ Մարելլի. «Քարահատ որ կիզուս (կամ չորացուցանէ) զցաւ առ 'ի մեզմել. — Lapidarius torret dolorem ut mitiget»։ Զգիտեմ արդեօք յաջողեալ է և իմ 'ի մեկնել զառեղծուած տողիդ. զոր մարթէ է թարգմանել և զայս օրինակ. «Քարահատ եռանդուն՝ 'ի ըստ-ախտման հարկի ցաւոյն»։ կալլիր, ընթերցողդ, զոր և հաճոյ քեզ թուիցի։
1601. Թոյն յօրդ, կերմ հոյզ, և այլն, քառիւք՝ իմանալ անշուշտ զանզգայս կամ զկակաչէդս՝ առ 'ի ընդել գներգործութիւն թռչնից 'ի մարմին։
1603. Անդեղք, աշխարհաբար ամփոփումն է անդեղեայ ձեւոյ պրաբարի, յորում ընտրելագոյն է մանաւանդ գրուելիւնն անդեղս, որ է՝ դեղձափ։
1604. Ուրիշ եղ, իմա կեղօք հարեալս (լաւծումենգ), և ոչ եթէ քորոտեալս։ — Հերքեր. λωβωμένης.

Զցաւն արգելու և զթարախն քերէ,
Եւ մարմնագործէ զխանգարեալ պատկերն,
Կերպացուցեալ զդէմս անկերպութեան։
Եւ որպէս իսկ ասեն ոմանք, 'ի սոսկալի ախտին
Ժանտահարահի՝ բոլոր ձարակելոյ դողացուցիչ եռաց-
(մարիր,
Ի շնչել անդ ախտացելոյն զվերջին շոռնչ (կենաց),
Եւ 'ի դիտելս անդ գերեզմանին հասեալ երեւելով,
Ի միտել անդհեն կարծի գաղտնաբար զխայթոց իւր,
Զբոյնն ընդհուպ բոլոր կարգելով առ 'ի վարտ,
Բրանայ, տկարանայ նոր խառնիրդովն՝
Զանչափ ցրտոտիւն ձգելով 'ի բոլոր անդ յեռացուելն։
Այսպէս իւրաքանչիւր որուք և առ ինչ՝
Օգտակարապէս պատշաճեալ մատուցանել զչնորհն,
Ոչինչ աւելորդ և ոչ պակաս մուծանէ.
Եւ մինչև ցկեղև անգամ և մազ և արտօսր,
Եւ մինչև ցկաւ և ծուխ և աղբ։
Եւ թէ զբազում ինչ զանխլացաւ բանս,
Սակայն զնախայայտեալսդ գտեալ 'ի գոհութիւն,
Մի՛ ուժեք ասել երբեք՝ թէ առ չար ինչ եղեւ 'ի
(նմանէ,
Այլ՝ զամենայն ինչ բարւոք և կայտառ գործեալ։
Ո՞ր գտեալ ողկոյզ և ո՞չ աքանչացաւ,
Հայելով 'ի տուողն չերմն խոնաւութեան փայտին.
Եւ զխմրդ տերևն՝ զպատրաստս 'ի սահել պտուղն՝
Գիրկս արկեալ պահէ, զի մի՛ անձրևին նետ

1605. Զցաւն արգելու. յոյնն՝ ζήσασα (ζῶν) արգելու։
1608. Հէրքեր. εἰς φρικτὸν πάθος.
1612. Հէրքեր. σκορπίος.
1616. Խառնակ և դժուարիմաց են քանք այսր և յայլորդ տողի. իմաստքն են՝ զի այսու եղանակաւ զամենայն ինչ օգտակարք յարմարութեամբ ընդ իրեարս պատշաճեալ՝ ներշաղկութեամբ յառաջ վարեն չնորհքն աստուածային։
1619. Յինեւ (μέχρι φλοιῶν), սոյնպէս թարգմանեն և Մխիթ և Մոբեւլի. այլ չիցէ՞ ինչ արդեօք հաւանելի բառիւդ զմբղ իմանալ (զորոյ և զնշանակութիւնն ունի 'ի յոյն լեզուի) առ երի ծալ և պրպռատաց, եթէ մանաւանդ զվերջինս զայս պրպռատս մարդկան և ոչ զծառոց իմանայցեմք, զի ծάκρυον փոխաբերաբար նշանակէ նաև զնոյս՝ որք հոսեն արտաքս 'ի քնոյ ծառոց։

1605. Τὸν ῥοῦν γὰρ ἱστᾷ, καὶ τὸν ἰχῶρα ξέει,
Καὶ σωματουργεῖ τὰς ῥεούσας εἰκόνας,
Μορφοῦσα τὰ πρόσωπα τῆς ἀμορφίας.
Καὶ πού τινες λέγουσιν, ὡς φρικτοῦ πάθους
Εἰς λοιμὸν εἰσφρήσαντος ἐντρόμῳ ζέσει,

1610. Πνέοντος αὖραν τοῦ νοσοῦντος ἐσχάτην
Ἤδη παρ' αὐτὰς τῆς ταφῆς τὰς εἰσόδους·
Τὸ κέντρον ἐνθεὶς ἐξ ἀδήλου σκορπίου,
Ἰῷ τὸν ἰὸν ἀντιτάξας πρὸς μάχην,
Ἠμβλυνεν, ἡμαύρωσε συγκράσει ξένῃ,
1615. Ψῦξιν βαλὼν ἄπληστον ἀκράτῳ ζέσει.
Οὕτως ἕκαστα συμφερόντως ἡ χάρις,
Καὶ πρός τι ῥυθμίσασα τῶν ἀγωγίμων,
Οὐδὲν περιττὸν, οὐδὲ λεῖπον εἰσάγει,
Καὶ μέχρι φλοιῶν, καὶ τριχῶν, καὶ δακρύων,
1620. Καὶ μέχρι πηλοῦ, καὶ καπνοῦ, καὶ κοπρίας·
Εἰ καὶ τὰ μὲν λέληθεν ἠγνοημένα,
Τὰ δὲ πρόδηλον εὗρε τὴν εὐχρηστίαν·
Ὡς πρός τι φαῦλα μηδαμῶς λοιπὸν λέγειν·

Ἀστεῖα πάντα, καὶ καλῶς εἰργασμένα.
1625. Τίς γὰρ θεωρῶν βότρυν, οὐ κατεπλάγη
Τὸν δόντα θερμὴν ὑγρότητα τῷ ξύλῳ;
Καὶ πῶς τὰ φύλλα τὰς ἐτοίμους εἰς ῥύσιν,
Ῥάγας περιπτύσσουσι, μὴ βροχῆς βέλος

1624. Պատշաճաբար եղերէ զբանան ասատանօր՝ զսկսեալսն 'ի 1512 տարւի, ընդդէմ Եպիկուրեայց և Մանիքեացւոց։
1625–1631. Կրկին հաստատութիւն նախընթաց բանից ընծայութեան 'ի խաղողոյ, 'ի նռան, 'ի մարգարտէ և յականց ինչ պատուական նաց։
1625. Յոյնն. Ὁ՞ր տեսեալ (θεωρῶν) զողկոյզ. թարգմանիչն ընթեռնոյր անշուշտ εὗρῶν (գտեալ), եթէ ոչ համարիցիմք յաւելորդս եղեալ զէթեւզ. և զթեւն փոխագրեալ 'ի յայլորդ տողի՝ հայելով որ չիք անդր 'ի յոյն քնագրին։
1627. Իմա՛ ըստ յունին՝ թերեւսն... պահեն։ — Սահել փոխանակ հոսելոյ եղեալ է այսր, որպէս և այլ բազում ուրեք։

Խոցեսցէ զթուլութիւնն, և կամ խարոյկ արեգականն
Հարեալ ջերմութեամբ՝ զհիւթնն խարշատեսցէ։
Ո՞յր պատառեալ զմորթ նռան,
Եւ գիտացեալ զդիր գէջ կարկեհանացն.
Եւ զիարդ զիւրաքանչիւր ոք եդեալ ՚ի տեղւոջ՝
Ցանկով ընդմիջէ և բաժանէ զսահմանն,
Պարունակ մղձնաձև նուրբ ձգեալ լար,
Չի մի ծանրասցի մրգոյն թուլութիւն,
Եւ նեղեսցի կապովք պնդութեանն,
Եւ յայսմանէ հիւթ գիշութեան անկցի,
Եւ փտեսցէ հատ զհատ՝ հոսմամբ. (թիւնն,
Եւ ոչ ածցէ զմտաւ զգերագոյն քան զվիտս բնու-
Եւ նախ քան զուտելն՝ օրհնեսցէ զմշակն ամենայնի.
Ֆանզի միտք նոյնժամայն վաղվաղակի՝ ընթացիւք
(բնութեան՝
Թողեալ զքանչելիսն՝ առ պատճառն ընթանայ։
Ո՞վ տնկեաց զանդընդամած կաթն՝
Զմարգարիտան սպիտակամորթս սնուցեալս։
Ուստի է կանաչ զըմրուխտ բնութեամբ,
Ոչ միայն ՚ի գարնան, այլ յամենայն ժամանակի։
Ո՞վ եդ ծաղիկ ՚ի չափիղային քարի.
Եթէ ոչ և ՚ի քարին տնկի՞ ծաղիկ։
Ուստի՞ է հրաճաճանչ ներկ կարկեհանաց,

1629. Խոցեսցէ. յօր. ցեսցէ։
1631. Ցոյնն յաւելմամբ. Ոյր քաջիկ բաժանմամբ (εὐδιαιρέτως) պատառեալ։
1632. Դեղ կարկեհան անուանէ զհատս նռան՝ ՚ի գոյն կարկհանի։
1633. Մղձնաձև ազաւաղումն է մղձաձեայ, այս է՝ իբրև զմիգն։ Սակայն յոյնն յաւելու փլոգώδης, որ է՝ (պարուսակ) բոցավոր, ւրմրովոր, որ պակասի ՚ի հայումս. քանզի պտղոտ և փքեալ համանչանակք են նմին բառի։
1636. Տողս այս և յայլորդ երկուքն՝ պատշաճ կրկնութիւնք են (առ լինչ տարբերութեամբ քանից) տողիցն 325 327։
1637. Նեղեսցէ. յօր. Նեղեսցէ, ուղղեցաւ ըստ յունին, որ ունի θλίψῃ։
1638. ՙԻմάς (հիւթ գիշութեան), յոյնն յաւելու պτղῆς (τῆς ὀπώρας).
1640. Բնութիւնն, յոյնն՝ զղտφῶσι (αἰτίαν).
1641. ՋՀլուխ ածնողի (τὸν παντεργάτην), այս է՝ զհամայնագործն, զպտղոցդն զամենայն։

Πλήξῃ τὸ χαῦνον, ἢ φλογώδης ἡλίου
Φρύξασα θέρμη τοὺς ὀπούς ἐξικμάσῃ.
Τίς δέρμα ῥοιᾶς εὐδιαιρέτως σχίσας,
Καὶ τὴν θέσιν γνοῦς τῶν ἐνύγρων ἀνθράκων,
Καὶ πῶς ἑκάστῳ συντεθέντι χωρίῳ
Φραγμὸς μεσάζει, καὶ μερίζει τοὺς ὅρους,
Ὑμὴν φλογώδης λεπτὰ τείνων σπαρτία·
Μήπως βαρυνθῇ τῶν ὀπῶν ἡ χαυνότης,
Καὶ θλῖψ ν ἕξει τῇ δέσει τοῦ σφίγματος,
Κἀντεῦθεν ἰκμὰς τῆς ὀπώρας ἐκπέσῃ,
Σήψῃ τε κόκκος ἄλλος ἄλλον ἐκρέων·
Οὐ τὴν ὑπὲρ νοῦν ἐννοήσας αἰτίαν
Πρὸ τοῦ φαγεῖν ὕμνησε τὸν παντεργάτην;
Ὁ νοῦς γὰρ εὐθὺς, ὡς ταχυδρόμος φύσει,

Ἄφεὶς τὸ θαῦμα πρὸς τὸν αἴτιον τρέχει.
Τίς ἐμφυτεύσας τῷ βυθῷ πηκτὸν γάλα,
Τοὺς μαργαρίτας λευκοδέσμους ἐκτρέφει;
Πόθεν χλοάζει τῶν σμαράγδων ἡ φύσις
Εἰς πάντα καιρὸν, οὐ γὰρ εἰς ἔαρ μόνον;
Τίς ἄνθος ἐντέθεικε σαπφείρῳ λίθῳ;
Εἰ μηδὲν ἄνθος ἐν λίθῳ φυτεύεται;
Πόθεν πυραυγῆς ἡ βαφὴ τῶν ἀνθράκων

1642. Ընթացիւք բնութեան, յոյնն՝ ըստ երագընթացս բնութեանն։ — Հերքեր. ταχύδρομος.
1643. Ցոյնք զմրբտրիտ առ ականս պատուականս՝ կամիմ ասել՝ իբրև զքար ունէին. այլ վասն և կոչէ զայնս τοὺς μαργαρίτας, լուսեղէնս ակնարկութեամբ իմանալով զλίθους (զքարինս մրբտրէտս). զի առանց այդր ակնարկութեան՝ իգական սեռիւ ՚ի վարս արկանի (ἡ μαργαρίτις, – ιδος)։ Թող զի առաջն ընդ ականս պատուական զասէ զնոյն, մինչդեռ զնասարակ քարանց ճառեաց ՚ի տողսն 1521–1530. և ապա անդրադարձ կոչէ զնոյն իբր նմանագոյն ընդ կաթին, սփռեալ պատանիով ՚ի խորս անդ ծովուց։ — Ըստ հայ թարգմանութեան՝ հանճային Հերքերեան տպագրութեան, ուղղելի է զտպագիրն Մխիթ՝ փոխելով զλευκοδέ-μους (սպիտակալար) ՚ի λευκοδέρμους.
1645. Հերքեր. λευκοδέρμους.

Թէ ցրտութեամբ մածչի ամենայն քար։
Ո՞վ առնէ զայս ամենայն, և գոյացուցանէ և փո-
ԵԹԷ ոչ քո կամքդ և քո իշխանութիւնդ, (փոխէ,
Զամենայն ինչ օգտակարապէս արարողիդ ըստ քո
(կամացդ։

1655. Փանդի և քո իշխանութիւնդ յանբաւութիւն ձգեալ՝
Երևիս ծածուկ, և յառաջ գաս և կաս միաս,
Կայից ընթացիւք և բերման կառուցմամբ.
Եւ զանկերպսն էութիւնս տեսակացուցեալ,
Նիւթ աննիւթ գործեալ խորհրդաբար,

1660. Եւ ինքն գերագոյն քան զամենայն համբարձեալ գոս։
Գերակատար գոս խորհրդաբար, քանզի սկիզբն ոչ
(ունիս,
Ի կատարմանէ՝ի բաց կացեր, և որոշեցար՝ի միջոյ,
Եւ արտաքոյ անցեր էիցս ամենայնի. և՝ի ներքս
(ամենայնի
Բնաւորեալ՝ արտաքոյ ամենայնի կաս միաս.

1665. Ցայտնի գոլով՝ անյայտդ. ոչ ուրևիցով սահմանիս,

1651. Իրաւամբ կասկածի Մխինը՝ թէ ոչ այսքան արդեօք համառօտիւ և զսակաւս՝ի հարիւրաւորաց յիշելով՝ գրեալ իցէ Պխոխեայ ըզքարանց պատուականաց, և զի գուցէ պակասն տողք ոչ սակաւք։

1652–1765. Եզերումն առնէ մինչև ցայսվայր ասացեալ բանիցն՝ի սկզբանէ անդ, զիսօսան առ Աստուած գործուցանելով, թէ որպէս ճանաչել մարթ է՝ի գործոց անտի իւրոց զԱրարիչն։

1654. Ցոյնն. Որ զամենայնն առնես՝ որպէս թուիցի քեզ և կամիցիս։ — Յօրինակին յետ տողիս դնին կրկնութիւնք տողիցն 1486 և 1487, զորս անդանօր կարգեցաք՝ի ծանօթութեան։

1656. Յօր. Էրէ-է. յոյնն՝ երևիս և ծածկիս։ Համեմատեա զտողս ընդ որս՝ի 108–110։

1657. Նոյն յունաբանութիւն և ասացուածք են՝ զորս տեսաք՝ի տողն 121 և 239. անդ վերինային մարմնոց զչքնաղս մեկնելով, իսկ այսր զԱստուծոյ ցուցեալ զանփոփոխելի անսահմանութիւն։

1659. Նոյն քանք են՝ զորս տեսաք՝ի տողի անդ 893, խօսելով զհրեշտակաց, զորոց քանք են և յայսմ վայրի, և զորոց ճառեաց նաև՝ի տողսն 167–183։ — Այս տող չկայ՝ի տպ. Հերքեերի։

1660. Ցոյնն. Եւ ինքն՝ի համադոյիցս տարորոշիս։

1661. Աստանօր յօրինակին յետ և առաջութիւն գոյ տողից՝ի համեմատութիւն ձգեալ ընդ յոյն բնագրին, ըստ որում և մեք դասեցաք զհայերէնն՝ զկարգեալն այսպէս յօրինակին. «Փանդի սկիզբն ոչ

Εἰ ψυχρότητι πᾶσα πήγνυται λίθος;
Τίς ταῦτα ποιεῖ, καὶ συνιστᾷ, καὶ τρέπει,
Εἰ μὴ τὸ σὸν βούλημα, καὶ τὸ σὸν κράτος,
Τοῦ πάντα δρῶντος, ὡς δοκεῖ σοι, καὶ θέλεις;

1655. Τὸ σὸν γὰρ εἰς ἄπειρον ἐκτείνας κράτος,
Φαίνῃ, καλύπτῃ, καὶ προέρχῃ, καὶ μένεις,
Στάσει τρεχούσῃ, καὶ φορᾷ πεπηγμένῃ,
Καὶ τὰς ἀμόρφους εἰδοποιῶν οὐσίας·
Ὕλην ἄϋλον μυστικῶς ἀπειργάσω.

1660. Αὐτὸς δὲ τοῦ σύμπαντος ἐξῃρημένος
Ὑπερτελὴς εἶ· καὶ γὰρ ἀρχὴν οὐκ ἔχεις·

Τέλους ἀπέστης, καὶ διέστης τοῦ μέσου,
Ἐκτὸς βεβηκὼς τῶν τριῶν· καὶ τῶν ὅλων

Ἐντὸς πεφυκὼς, τῶν ὅλων ἐκτὸς μένεις·

1665. Πρόδηλος ὢν, ἄδηλος· οὐκ ἔχων ὅρους,

ունիս. գերակատար գոս խորհրդաբար. և՝ի ներքս ամենայնի բնաւորեալ, արտաքոյ ամենայնի կաս միաս. ի կատարմանէ՝ի բաց կացեր և որոշեցար՝ի միջոց, և արտաքոյ անցեր էիցս ամենայնի. իշխանութեամբ անսկզբնաբար (1667 տող), և այլն»։ Ի կարգեալ բանսդ չկայ՝ի յոյնն միայն բառ խորհրդաբար։ Զայնն ὑπερτελὴς ἐերմիտոր թարգմանէ հայն (իսմ գերագոյն կերպիւ կատարեալ, ամենակատարեալ), այլ ինձ ճշդագոյն թուի ասել ընդհատման, այս է՝ որ անցանէ զանցանէ քան զամենայն սահմանս (ժամանակի, տեղւոյ, և այլն), և կամ որ նոյն է՝ յոյնքինոն գոս խսկասէս, որոյ ոչ սկիզբն, ոչ միջին և ոչ ազատնի կամ վախճան գուցե։

1663. Եւ արտաքոյ անկեր էիցս ամենայնի. համաձայն ընթերմ ընթեռնուլ յոյն բնագրին. Եւ արտաքոյ անկեր էիցս ամենայնի (τῶν τριῶν). ամենայնի չկայ՝ի յոյնն. իսկ երէցս անկարկէ՝ի վկայն, ՝ի ճշդ և՝ի կատարած, զորս յիշեաց ի նախընթաց տողի։

1664. Ի ներքս ամենայնի բնաւորեալ. իսմ ոչ գոյացաբար գտանել Աստուածոյ՝ի ներքս իրաց, այլ կարողապէս լինել՝ի նոսա ասուածային ներկայութեանն. զի հակառակն՝ Աստուածային ներկայութեանն է վարդապետութիւն և Պղատոնի, որ քարոզէր զհոգի իմն ընդհանուր համազոյից լինել։ Ըստ այսմ ուղիղ մտաց իսմ և զտողսն 888–908։

Այլ գոլով սահմանուռմն սահմանողաց զսահմանս։
Իշխանութեամբ անսկզբնաբար, ոչ չափեալ ժամա-
(նակաւ,
Ակնարկելով սրարեալ անժամանակաբար՝ զորս ՚ի
(ժամանակի։
Որպէս ճարտար վերակացու իմաստից,
Զամենայն գործ արուեստաբանել հանդիպեալ,
Եւ զամենայն Տեսակ և զԱնուն և Բայ քերդեալ,
Եւ նուրբ ՅօԳ և Ընդունելութիւն թաքուցեալ,
Եւ զամենայն Վերանունութիւն ստուգեալ,
Եւ ամենայն Նախադրութեան չափ տուեալ յօդաւոր,
Զրովանդակ զաշխարհ ՚ի Վերրայ յեղաշրջեա.
Եւ զի մի՛ անգիտասցի (ոք) զանձառելի զօրռբիւնդ,
Լծակցական Նաղկապ արկանես բոլորիցս,
Միշտ ցուցանելով արուեստաւոր ստացմունս,
Ամենայն ինչ եղեալ ըստ քո կամացդ։
Ապառնի, Ներկայ, Անցանցական, Առաջի եղեալ,
. . . . . .

1667· Իշխանութեամբ. յոյնն՝ ἀῤῥῆτον (անսկզբնաբար)· զբառն ἀρχή (սկիզբն) չթողեալ է թարգմանչին ընդ ἀρχός (իշխան) բառի։
1668· Անժամանակ, իմա՛ յաւն ՚ի բրէնէ, ՚ի բոպէ (βοπή)։
1669· Զկերտողն ամենայն իրաց ՚ի բաղդատութիւն անձէ ընդ կերտուղի բանից (քերականագիտի)։
1670· Յօր· արուեստաբանել։ — Յոյնն· Φιλοτεχνῆσαι առ արուեստաբանումն ամենայն գործոց։
1671· Տեսակ (εἶδος) և εἰδώς (հանապազորդ) և ἰδών (տեսող) նմանահնչիւն բառքդ չթողեալ են զդաւափաթողս և զթարգմանիչս։ Ընտրելագոյն վարկանիմ զՀերքեկեան ընթերցումն εἰδώς, որով յեղուսդ զյոյնն· «Հանապազորդ ամենայն Անուան և նորալուր Բայի», առեալ զբառն ξένος (օտարական) փոխաբերական իմաստիւք՝ իբր նոր, անդանօր, եւմոտ (քառ և բայ)· ըստ որում ունի և հայն ՚ի ՚երբեալ, որ է ՚երթեալ, Նոր յօրինեալ։ — Հերքեր· Καὶ πᾶν μὲν εἰδὼς ὄνομα καὶ ῥῆμα ξένον.
1672· Իմա՛· Եւ զնուրբ ՅօԳ և զթաքուցեալ Ընդունելութիւն։
1674· Յօրոտր· յոյնն՝ πορισθὲν (ὡρμοσμένα).
1675· Մինչեր ակնարկութիւն իմն հատարի գոզդ «Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին և զերկիր» (Ծննդ· Ա· 1) բանից Ս· Գրոց, իբր թէ ասել՝ զաշխարհս քովանդակ ՚ի սկզբանէ անդ ՚ի Մակբայն ասրեալ հանես։

᾽Αλλ᾽ ὧν ὁρισμὸς τῶν ὁριζόντων ὅρων.
Ἄρχων ἀνάρχως, οὗ μετρούμενος χρόνῳ,

Ῥοπῇ δὲ ποιῶν ἀχρόνῳ τὰ τοῦ χρόνου.

Ὡς ἔντεχνος δὲ τῶν φρενῶν ἐπιστάτης,
Πᾶσάν τε πρᾶξιν τεχνολογεῖν ἠσκημένος,
Καὶ πᾶν ἰδὼν ὄνομά τε καὶ ῥῆμα ξένον,
Καὶ λεπτὸν ἄρθρον, καὶ μετοχὴν κεκρυμμένην·
᾽Αντωνυμίαν δὲ πᾶσαν ἠκριβωμένος,
Προθέσει δὲ πάσῃ μέτρα δοὺς ἡρμοσμένα,
Τὸν πάντα κόσμον εἰς ἐπίῤῥημα τρέπεις·
Εἰ μὴ τὸ σὸν συνεῖδεν ἀῤῥήτως κράτος,
Συζευτικὸν σύνδεσμον ἐμβαλεῖς ὅλοις·
᾽Αεὶ δὲ δεικνὺς τεχνικὰς ἐπεκτάσεις,
Ἅπαντα γείνῃ πρὸς τὸ σοὶ δεδογμένον·
Μέλλων, ἐνεστὼς, παρατατικὸς, παρακείμενος,
Σὺν τοῖς δὲ. . . . . ἅμα

1677· Յօր· որ՚ոնել. ուղղեցաք ըստ յունին։ — Լծակցական նաւն է չաղկապն Ե՛, որով կապի ՚ի վերայիչեալ բանս Ս· Գրոց առեղծագործութիւն «երկնի և երկրի», ըստ Մխիթ։
1678· Զյունականն ἐπεκτάσεις (տարածողութիւն, – ծուռն) ընթերցեալ է թարգմանչին ἐπικτήσεις (առացմունք)։ Որթնաբան իմաստքն են պարզելի· Եւ զի յայտնի արասցես եթէ ամենայնն քոյովդ առաջնորդեալ տարածանի՝ զամենայն ինչ ըստ կամացդ քոց առնես։
1680· Յոյնն· Ապառնի, անկատար, կատարեալ։ — Զանդոցքն՝ ծանուցական ասի այն՝ զոր դայ և անցանէ, որով նշանակէ զժամանակ եթէ գալոյ և եթէ անցանելոյ, ուստի ասի անցեալ անդոցք։ Այլ զինչ ասել զկշռմանէ կոտորեալ ժամանակի՝ տալ եդեալ պարզ է մեկնութիւնն, որպէս ինձ թուի· Զյունականն παρακείμενος (χρόνος) ἐνεστὼς (ժամանակ, որ է կոտորեալ (անցեալ ժամանակ), ընթերնու թարգմանչին παρὰ κείμενον ς (առաջի եղեալ)։
1681· Ի յոյն քնագրին այդպէս պակասաւոր ծանցեալ է տող ՚ի տպագրութիւնս, եղծեալ և ապականեալ գոլով յամենայն ձեռագիրս օրինակս, ըստ վկայութեան Մխիթ։ In omnibus enim codicibus interpolati et corrupti inveniuntur· անշուշտ նաև ՚ի ձեռագրի անդ ՚ի կիր ածելոյ ՚ի հայ թարգմանչէն, ուստի թերի ծանն իմաստքն։

Անսահման, Գերակատար, ներկոչութիւնս ունելով՝
Սահմանական, Անճառելի, Ըղձական առնել.
Շարակարգելով զայսոսիկ անսպատմելի արուեստիւ։
Փանզի Հրամայական բանիւ զամենայն կերպացու-
(ցեալ՝
Չնազանդական զեզ արարչագործես ստացուած։
Ամենակերպ գոլով՝ անկերպ. ոչ ունելով կայս,
Ոչ չափոյս. ոչ չարժութիւնս, ոչ գիտելի գնացս.
(Փանզի աներևոյթի եւս չարժուն և աներևոյթի հան-
(գիստ).
Պարզ, հաղորդական, առաջին, վերջին և միջին,
Բարձր, ընդարձակ և լայն, խոր, միջակ.
Եւ ոչ ինչ յամենայնէ ես, այլ յանկոխ սահմանս
Կառուցեալ զքո խորհրդական իշխանութիւնդ։
Աներևոյն ոգիք ես, և ոչ ոգիք, և դարձեալ
Թէ՛ բովանդակ ես, թէ՛ միակ. (զի ՚ի մի կցելի ևն
(այսոքիկ).
Զի մի՛ արկանիցի ընդ զգալի կերպարանիօք՝
Մի միակ գոանելով. իսկ բովանդակ ասելով՝
Յոչցաւի անիմանալի բնուրիւն նորին։
Զսոյն զայս ստուգագոյն և վերաբնենացոյր.
Մի՛ գուցէ բովանդակ (ասելով)՝ տացէ կասկածանս
(չարուրեան,
Իբր զի չնորհեմք շաղկապ հոսանուռս կազմուրեանն։
Եւ ամենուրեք գոանելն Աստուծոյ՝
Պատշաճի առ ոչ ուրեք հակադրուրիւնն.
Ոչ իբր յերկուս տարանջատ մասունս բաժանեալ,
Ոչ ուրեքն բերիցի առ անկոյացուրիւնն,
Իսկ ամենուրեքն պատշաճիցի առ բաժանմունս.
Այլ ընդդիմաբերեալ, որպես ասիցէ ոք, բանիւք՝

1683. Հերքէր. εὐκτικὴν πλέον
1688. Ոչ լաւել, իմա՝ ոչ փնաց (զի զգոյն և նշանակէ ἴχνος), իբր հակադարձ կոչից. գոյնպես ոչ ֆեւելի փնաց իմա՝ ոչ ֆեւելի հան-ֆեւոց (βάσις, հիմն, դագար, պատառանգան ոտից) իբր ընդդիմա-դիր լուծաւորիչն բառի։
1691. Եւ լայն. յոյնն՝ ոչ լայն (ἁπλατής)։ — Մեծ. յոյնն՝ մեծ (μέγας).
1693. Զկնի այսր ասոյ ՚ի հայ թարգմանութեան գտանին հետեւեալքդ՝

Ἀόριστος, ὑπερσυντελικὸς· ἐγκλίσεις νέμων,
Ὁριστικὴν, ἀπαρέμφατον, εὐκτικὴν κλέον·
Ἐνθεὶς δὲ ταῦτα τῇ τέχνῃ τῇ ἀῤῥήτῳ
Προστακτικῷ δ. πάντα μορφώσας λόγῳ,

Ὑποτακτικήν σοι δημιουργεῖς τὴν κτίσιν.
Πάμμορφος ὤν, ἄμορφος· οὐκ ἔχων στάσιν,
Οὐκ ἴχνος, οὐ κίνησιν, οὐ γνωστὴν βάσιν·
(Πάντων γὰρ εἶ κίνησις, ἡ πάντων βάσις).

Ἁπλοῦς, μεθεκτὸς, πρῶτος, ἔσχατος, μέσος,
Ὑψηλὸς, εὐρὺς, ἁπλατὴς, βαθὺς, μέγας·
Οὐδὲν δὲ τούτων, ἀλλ' ἐν ἀβάτοις ὅροις
Τῆς σῆς ἐπήξω μυστικῆς ἐξουσίας.
Ὁ πανταχοῦ μὲν, οὐδαμοῦ δὲ, καὶ πάλιν
Καὶ πάντα καὶ ἕν· (ταῦτα γὰρ συναπτέον)·

Μήπως ὑπαχθῇ τοῖς κατ' αἴσθησιν τύποις,
Τὸ ἓν μονωθέν· τῇ δὲ (πάντα) συνθέσει
Δηλοῦντες αὐτοῦ τὴν ἀπερίληπτον φύσιν·
Αὖθις τόγ' ἐγκρίνωμεν ἠκριβωμένως·
Μήπως τὰ πάντα σχῇ κακὴν ὑποψίαν,

Καὶ δῶμεν εἰρμὸν τῇ ῥεούσῃ συνθέσει.
Τὸ πανταχοῦ δὲ τὸν Θεὸν πεφυκέναι,
Τῇ μηδαμοῦ πρόσεστιν ἀντισυνθέσει,
Μήπως μερισθὲν τῇ διχῇ διαστάσει,
Τὸ μηδαμοῦ μὲν εἰς ἀνούσιον ῥέποι,
Τὸ πανταχοῦ δὲ τοῖς μεριστοῖς ἁρμόσοι·
Ἀλλ' ἀντιγόμφοις, ὡς ἂν εἴποι τις, λόγοις,

օտարք ՚ի յոյն քնագրէն. «Եւ ապուժուհի առ ՚ի գիտուրիւն քե-
րելով, զքո երեսք ցուցանել ոչ կամելով, այլ փոխանակ դնես
առաջի զարարածս, որպէս զի ոչ գայլոյ էուրիւն կարգաւորես»։
Եւ ապա՝ Այլ թէ և խոր իսկ խորանայ, և այլն (տող 1711)։
1703. Հերքէր. ἀνούσιον ῥέπῃ.
1706. Հերքէր. ἁρμόσῃ

Բո լանդակն և միակն, և դարձեալ ոչ ուրեքն
Եւ ամենուրեքն հարատեղով հակադրութեամբ՝
Հաստատուն պնդեացուք զհիմն վարդապետութեանց
Այլ թէ և խոր իսկ խորանայ բանս, (հաւատոյ)։
Եւ ի բարձունս համբառնայ, ոչ կամիս երևիլ.
Թէ և ի բարձր և ի ծայրագոյն բարձրութիւնն համ-
(բառնան խորհուրդքս,
Դու ի ծայրագոյն խորութիւնն ընթանաս.
Որպէս զի ոչ երկայնութեան հասանելի է քո խո-
(րութիւնդ,
Եւ ոչ լայնութեան զքո բարձրութիւնդ բովանդա-
Այլ յանբաւութիւն անբաւութեանց հեղեալ (կել.
Զհեղումն, որ քոյովդ տարածմամբ հաստանի։
Զոր թէ պարտ իցէ ասել՝ և որ ինչ չև ևս ի գոյու-
(թիւն եկեալ՝
Ե՛ն նմա՝ քոյովդ մերձաւորութեամբ կենդանախա-
(րուկիլ.
Քանզի հպիս, և առընթեր գոլով՝ անդրէն ամփոփիս,
Եւ կայիւք փախչիս. և զօրեն թեթև առուերի
Ցրմրռելիդ՝ ի կաղնաւեհն ի բաց խռռափես։ (նաց
Այսպէս զքեզ և այժմ յանյագութենէ փափաքա-
Տեղեկանալ կամեցեալ, և կթել բանիւ
Զայգեստան իմաստուն արարածոց քոց,
Ոչ գիտեմ թէ զի՞ ողկոյզ մռնացայ յափշտակել.
Քանզի զանազան և իմաստուն տեսութեամբ
Զմիտս բաժանեմ և նեղիմ, և կամելով
Առնուլ զառաջինն՝ գողացեալ լինիմ յետնոցն.
Եւ զժուարաւ լուղիմ ի ծփանս,

1711–1718· Աքանչելի եղև գիտութիւն քո յինէն, զօրացաւ և ոչ հաս-
նցարեմ սմա. յո՞ երթայց ես յոգւոյ քումմէ, կամ յերեսաց
քոց ես յո՞ փախեայց· թէ ելանեմ յերկինս՝ դու անդ ես, թէ
իջանեմ ի դժոխս՝ և անդր մօտ ես (Սգմ. ճԼԸ· 6–8)։ — 1711·
Յոյնն յաւելու՝ բառս պէտն։ — Հերքէր· ἐμβαθύ,ει.
1715· Զիք ի յոյնն Ե ի Բ·ԻՀ, այլ պարզաբար ՌԿ Ե ի Ծայրագոյն,
և այլն։
1714· Յոյնն· Դու ի ծայրագոյն խորութիւնն զնոսա զաբձուցանես։
1717· Անբաւութեանց· յար· յանբաւութեանց, ուղղեցաք ըստ յունին։
1719· Պարտ էր ասել, այս է՝ մարթ իցէ ասել։

Τὸ πάντα καὶ ἓν, καὶ τὸ μηδαμοῦ πάλιν,
Τῇ πανταχοῦ σφίγγοντες ἀντιφθεγγίᾳ.
1710· Στερρὸν τὸ βάθρον πήξομεν τῶν δογμάτων.
Εἰ καὶ βάθος γὰρ ἐκβαθύνει σοι λόγου,
Πρὸς ὕψος ἀρθεὶς ἐμφανίζειν οὐ θέλεις·
Εἰ καὶ πρὸς ἄκρον ὕψος ἀρθῶσι φρένες,

Πρὸς ἄκρον αὐτὰς ἀνθυποστρέφεις βάθος,
1715· Ὡς μήτε μῆκος σῷ παρίπτασθαι βάθει,

Μήτε πλάτος σὸν ὕψος εἰς πέρας τρέχειν,
Ἀλλ' εἰς ἄπειρα τῶν ἀπείρων ἡ χύσις
Χυθεῖσα, τῇ σῇ τέμνεται παρεκτάσει·
Ὡς, εἰ λέγειν χρὴ, καὶ τὰ μήπω πρὸς κτίσιν

1720· Ἐλθόντα τῇ σῇ ζωπυροῦσθαι προσθέσει.

Ἐφίστασαι γὰρ, καὶ παρὼν ἀφίστασαι,
Μένων δὲ φεύγεις, καὶ σκιᾶς λεπτῆς δίκην,
Ἐν τῷ κρατεῖσθαι πρὸς λαβὰς ὑπεκτρέχεις.
Οὕτω σε καὶ νῦν ἐξ ἀπληστίας πόθου
1725· Μαθεῖν θελήσας καὶ τρυγῆσαι τῷ λόγῳ
Τὸν ἀμπελῶνα τῶν σοφῶν σου κτισμάτων,
Οὐκ οἶδα ποῖον βότρυν ἁρπάσας λάβω.
Τῇ ποικίλῃ γὰρ, καὶ σοφῇ θεωρίᾳ
Τὸν νοῦν μερίζω, καὶ στενοῦμαι, καὶ θέλων
1730· Ἑλεῖν τὰ πρῶτα, κλέπτομαι τοῖς ἐσχάτοις,
Καὶ δυσκαθέκτοις ἀντινήχομαι σάλοις

1721· Հոլո, իմա ծերչ ի··· — Անդրեն ամփոփիս, յոյնն ունի՝ հետ
չգիս (ἀφίστασαι).
1722· Եւ ի··ի ելանես, իմա յառնուլդ զկայ՝ փախչիս։
1725· Հերքէր· κρατεῖσθαι τὰς λαβάς.
1727· Մո··ցայ յափշտակել յոյնն՝ յափշտակել ոչ գիս։ Թուի թարգման-
չին չհոմեալ զընտիրացուած լաճս (առնուցուամ) և լաճս (մռնա-
նայեմ) բառից։
1730· Գողացեալ լինիմ, իմա զրկեալ ճշմարիտ և կամ յետս կասիմ։
1731· Յար· սպիր։ — Եւ ծփոտրա, յոյնն Ե ի ծփոտրին։

Որպէս ոք նաւեալ 'ի ծփանս ծովու,
եւ որքան խոնարհի յանդընդոցն լայնութիւն՝
Այնքան յաւէտ խորշումն սրտի կրէ։ (ցայց,
1735. Զի թէ և ընդ երազութիւն փայլատակմանց ընթա-
եւ իբրև զթռչունս համբարձայց, և անցից ընդ
(բնութիւնս,
եւ յաւէտ ևս համբարձայց՝ և պատառեցից զերթերն,
եւ բացից զփականս՝ Պետրոս գոլով ստեղծեալ,
եւ այսքան արձակմամբ ոչ նեղեալ,
1740. Գերազանցեալ ընդ երկինս՝ 'ի լուրս հասից,
Թերևս յանդունդս յանդընդոց, յայլ սկիզբն
Հպեալ, և հունս ոչ ուրեք տեսեալ.
Ցայնժամ խոնարհեալ 'ի ծայրագոյնն յատակ,
եւ պղտորեալ առ 'ի վիհ խորութեան՝
1745. Ցնորեցայց և խռովեցայց,
եւ սահեալ՝ կաւս դարձեալ յերկիր դարձայց.
Քանզի ոչինչ եմ այլ՝ բայց միայն հող և մոխիր,
եւ կամ գատարկ և չարաշուք փոշի։
Ա՛յլ յո՞ վերապագայց. զորպիսի՞ պատառեցից զերեր.
1750. կամ ընդ ո՞ր անցեալ, և ընդ երկինս ընթանալով՝
ի հինգերորդն հաւրբարձայց յերկնակատար Ստագի-
(րացւոյն.
կամ անտի դարձեալ յայլ, և կամ ընդ որ այլ դար-
(ձեալ՝

1732. Ցայնն. Իբրև զնաւարկուս յանդունդս ծովու։
1733. Ցայնն՝ յանդընդոյն։
1735. Ցայնն. Զի եթէ ըստ քննութեան կայծական ընթացայց։ — ՋԸԴ ԵՐՓԲՒՆ վրիպակ համարէի գազափարողի՝ փոխանակ ըստ ԵՐՓԲՒՆ, եթէ յունական հայցականախնդիր բայն δ.αδράμω (ընթանալ վէմ, ընդ ֆմ) չտայր ինձ հաւատալս թարգմանչին սեփական լինելոյ յունաքանութեանդ։
1737. Հերքէր. καὶ τὴν αἰθέρα.
1738. ՊԵՐՐՈՍ ՓԼԻՎ ՊԵՂԵՆԵԼ. յայնի՝ Պետրոս լինելով պիտակաբար (πεπλασμένος). զոր պարտ էր յեղուլ 'ի հայումս՝ «Ըստ նմանութեան Պետրոսի»։ — ՍՊԵՂԵՆԵԼ բառս չէ իմանալի իմաստիւք ՊՐԻԶՓՐՅԵԼի, այլ իբր ՅԵՂԵՆԵԼ, ՅԵՈՅԵԼ (զգ. fictif, simulé)։ — Ակնարկէ 'ի բան Աւետարանին՝ Տաց քեզ զփականս արքայութեան երկնից (Մատ. ԺԶ. 19)։
1740. Օրհնեցէք... Լուրք որ 'ի վերոյ երկնից զՏէր (Սգմ. ՃԽԸ. 4)։ —

Ὡς οἱ πλέοντες ἐν βυθῷ θαλαττίῳ,
Ὅσον προκύπτει τῆς ἀβύσσου τὸ πλάτος,
Πάσχουσι μᾶλλον συστολὴν ἐν καρδίᾳ.
1735. Εἰ καὶ κράτος γὰρ ἀστραπῆς διαδράμω,
Καὶ πτηνὸς ἀῤθῶ, καὶ περάσω τὰς φύσεις

Καὶ μᾶλλον ἀρθῶ, καὶ τὸν αἰθέρα σχίσας,
Τὰς κλεῖς ἀνοίξω, Πέτρος ὢν πεπλασμένος
Καὶ τῇ τοσαύτῃ μὴ στενωθεὶς ἐκτάσει,
1740. Ὑπερβεβηκὼς οὐρανοὺς, ὕδωρ φθάσω,
Ἴσως ἄβυσσον ἐξ ἀβύσσου, καὶ πέρας
Ἀρχῇ συνάπτων, καὶ πέρας μηδὲν βλέπων·
Τότε προκύψας εἰς τὸν ἄκρον πυθμένα,
Καὶ συνθολωθεὶς πρὸς τὸ χάσμα τοῦ βάθους,
1745. Ἴλιγγα πάσχω, καὶ κλονοῦμαι, καὶ πάλιν
Εἰς γῆν ὁ πηλὸς συστραφεὶς ὑποτρέχω·
Οὐδὲν γάρ εἰμι πλὴν γεώδης αἰθάλη,
Καὶ πηλὸς ἀργὸς, καὶ κατάῤῥοπος κόνις.
Πλὴν ποῖ πτεροῦμαι; ποῖον αἰθέρα σχίσω;
1750. Ἢ ποῖ πορευθεὶς, καὶ τὸν οὐρανὸν τρέχων
Εἰς πέμπτον ἀρθῶ τοῦ Σταγειρίτου πόλον;

Ἢ ποῖον αὖθις ἄλλον, ἢ ποίαν πύλην

Անչրպետեաց Աստուած 'ի մէջ ջրոյն՝ որ 'ի ներքոյ հաստատութեանն, և 'ի մէջ ջրոյն՝ որ 'ի վերոյ հաստատութեանն (Ծննդ. Ա. 7)։
1741. Ցայլ «ԻՆՔՆ հպեալ. եւ զկատարած ընդ սկզբան միաւորելով։
1746. Դարձեալ յերկիր՝ ուստի առար. զի հող էիր և 'ի հող դարձիս (Ծն. Գ. 19)։
1748. Ցայնն. Եւ կաս անօգուտ և փոշի վայրահակ։
1752. Թարգմանեցաք ըստ ընտրելագոյն տպագրութեան Հերքէրի. իակ տպ. Մկնի ունի. «եւ որպէս զարձեալ յայլ, և կամ ընդ որ դուռն»։ Յետ հինգերորդին՝ հարցմամբքդ թուէ և զվեցերորդն և զեօթներորդն կամաւս՝ յորս նախնիք բաժանէին զերկինս, իսկ անտի և անդր՝ հաստատութիւնն. և իրաւամբք հարցանէ հուսկ ուրեմն՝ իակ յետ այնր զինչ այլ հաստանել անցանել կայցէ։ — Հերքէր. ἢ ποῖον ἄλιν

Որ զայն փակիցէ, և ընդ որ այլ դարձեալ.
Որոնելով յառաջ դիմելոցից, չշաւիղելով յետս դարձելոցդ։
Երթ զտորիկն երկրիս ներքուստ զանդունդս,
եւ բիւրս հիւսեցից անդունդս առ անդունդ,
եւ գիտացեալ զանհունս անբաւութեանն,
եւ յերկրէ՝ ի մարդ իմմէ՝ տեղեկացայց
թէ ո՞ր ամիսոփեաց զերկայն ատն իւր.
Յայնժամ մատուցեալ ի գերագոյնն դրունս,
Զբացափակեալն բախեցից դուռնն.
Ֆանզի բանայ և առաւել ամիսոփի,
Պարզեալ և առաւել նեղեալ,
Թուլացուցանէ զփականն և չարժէ զմուտսն,
Մտանել կամեցելոցն ընդդիմացեալ։
Այլ որ այսքան աքանչելեացդ ես ճարտարապետ,
Զորդիդ քո, որով զամենայնս եառեր փրկանս
Ման մեր՝ անառակ ծառայից քոց,
ի ձեռն թշնամեաց՝ զորդիդ սիրելի
Որք ունելով զբնակութիւն՝ որպէս թաղեալ
Որդունք յերկրի, ի գերեզմանի,
(Ֆանզի երկիր է մեր՝ որպէս և նոցա՝ ամենայն ինչ,
Վարք և սնունդ և կեղութիւն և կենաց թողումն).
Ոչ չիցուք անդրէն ի խաւար,
Այլ ի յարութիւն և ի նոր առեղծումն.
եւ եկեալ յարուցցէ զանկեալն պատկեր,

1755. Ἐκεῖνον ἐγκλείοντα, καὶ ποίαν πάλιν;
Ζητῶν προκόψω, ψηλαφῶν ὑποστρέφω.
Τὸ τῆς κάτω γῆς εἴπερ ἀθρήσω βάθος,
Καὶ μύριον πλέξαιμι τῷ βάθει βάθος,
Καὶ γνῶ τὸ συμπέρασμα τῆς ἀπειρίας,
Καὶ τῆς ἐμῆς γῆς τῆς ἐμῆς μητρὸς μάθω,
Τὸν μακρὸν αὐτῆς ποῦ συνέστειλεν πόδα·
1760. Τότε προσελθὼν ταῖς ὑπερτέραις πύλαις,
Καὶ τὴν ἀνοικτόκλειστον ἐγκλείσω θύραν·
Ἀνοίγεται γὰρ, καὶ πλέον συστέλλεται.
Ἁπλουμένη δὲ, καὶ σ.ενουμένη πλέον,
Χαλᾷ τὰ κλεῖθρα, καὶ φοβεῖ τὰς εἰσόδους,
1765. Τοῖς εἰσβαλεῖν τολμῶσιν ἀντικειμένη.
Ἀλλ' ὦ τοσούτων ἀρχιτέκτων θαυμάτων!
Ὁ τὸν σὸν Υἱὸν τὸν συνάφραστον Λόγον,
Ἐκδοὺς δι' ἡμᾶς τοῦς ἀτάκτους οἰκέτας,
Εἰς λύτρον ἐχθροῖς Υἱὸν ἠγαπημένον·
1770. Ὅπως ἔχ.ντες, ὥσπερ οἱ κεχωσμένοι
Σκώληκες εἰς γῆν, ἐν τάφῳ τὰς οἰκίας·
(Ἡ γῆ γὰρ ἡμῖν, ὡς ἐκείνοις, ἦν ὅλα,
Βία, τροφὴ, δίαιτα, καὶ ζωῆς τάφος)·
Μὴ συγκατασπασθῶμεν ἐν ζόφῳ πάλιν,
1775. Ἀλλ' εἰς ἀνάστασίν τε, καὶ νέαν πλάσιν,
Ἐλθὼν, ἐγείρῃ τὴν πεσοῦσαν εἰκόνα,

1753. Ἐκρքեր· καὶ ποῖον πάλιν.
1757. Աչքաւորութեան, իմա՝ յաւելուածոյ ընդ առաքումն Որդւոյն և Հոգւոյն, որով ծանուցաւ մեզ զիտութիւն Ս. Երրորդութեանն։
1758. Ἐκρքեր· καὶ τῆς χθονὸς δὲ τῆς ἐμῆς μητρὸς μάθω.
1761. Ի յայնն՝ է՛ւ Ἐ՛ՀՀՀՀ ՀՀՀՀՀՀ (ἐγκλείσω), որ հակասութիւն ի ներքս ածէ իմաստից· ուստի ըստ հայ թարգմանութեանն կարի է ուղղագրել զյայն քայն և գրել ἐγκρ.ῖσω (բազխելով ի ներքս մղելոց)։
1763. Իմա, ընդարձակեալ զմուտսն՝ այլ առաւել անձկացուցանէ։
1764. Եւ լրջեալ զՀՀՀՀ. յայնն. Եւ անշուր գործէ (φοβεῖ) զմուտսն։
1765. Մտանել կամելոցն ընդդիմացեալ։
1766–1838. Գոհութիւն առ Աստուած՝ ընդ առաքումն Որդւոյն և Հոգւոյն, որով ծանուցաւ մեզ գիտութիւն Ս. Երրորդութեանն։
1767–68. Յայնն. Զորդիդ քո, զանճառելի գիանդ, տալով վասն մեր անառակ ծառայից։

1769. Յայնն. Առ ի փրկանս առ թշնամիս։
1770–71. Յայնն. Որպէս ունողս, իբրև զթաղեալս յերկրի զորդունս, զբնակութիւն (մեր) ի գերեզմանի։
1773. ԿեՀՀՀՀ, իմա՝ եղանակ կելոյ (δίαι α) և յետ կենաց՝ գերեզմանի։ Δίαιτα ի յոյն լեզու նշանակէ նաև բնակարան, տուն. կալցի ոք՝ որպէս ախորժիցի։ — Ἐκρքեր· βίος.
1774. Յայնն. Մի քարշիցիմք անդրէն ի խաւարի։ — Չհայերէնն գուցէ պարտ է ընթեռնուլ Մի ՀՀՀՀ և կամ մի գՀՀՀ։ — Որ Փըրկեացն զմեզ յիշխանութենէ խաւարի (կող. Ա. 13)։
1775. Յօր. Այլ ի յարութիւն և ի նոր առեղծուածն եկեսցէ նովաւ՝ անկելոցս քնութիւն։
1776. Եւ զգեցարուք զնորն՝ նորոգեալ ի գիտութիւն, ըստ պատկերի արարչին իւրոյ (կող. Գ. 10)։

Եւ զաղտ ախտից 'ի բաց քերեսցէ, (նեղեաւ,
Եւ զամենայն զհոգն 'ի բաց թօթափեսցէ սփածա-
Եւ սպունգով զաղտեղութիւն ամենայն մաքրեսցէ,
Զծանրացեալն 'ի յերկիր մղեղ՝ հոգևաւորացուսցէ։
Ա՛ւ որում զՀոգին ճշմարտութեան բոլոր
Երևեալ ճանաչեն արարածք՝ պաշտելի.
Զառհաւատչեայ վերին ժառանգութեան,
Զառատն հոսումն պարգեւաց բարութեանցն,
Զկենդանարար սրբասացութեանն իշխանութիւն,
Զորդեգրութեան նախասկիզբն բովանդակութիւնն,
Որ և բաժանէ որպէս կամի՝
Զաստուածագործ պարգևացն տարածումն.
Զամենեցունց՝ վերնոցն և ներքնոցս՝ իւղ անուշու-
Զօծումն և չնորհ նուիրեցելոց, (թեանն,
Զապականացուին մեղաց ամիփոփումն,

1777· Յոյնն· Եւ զսարդոսատյնս (τὰς ἄραχνας) ախտից· թուի ինձ փո-
խաբերաբար եդեալ զոտոյնդ փոխանակ ալրի· եթէ ոչ գուցէ
զայլ ինչ բառ յունական (ինձ անծանօթ) ընթեռնոյր հայ թարգ-
մանն յիւրում օրինակի։
1780· Յօր· հղել։
1781· Յոյնն՝ որով (παρ' οὗ) զՀոգին, և այլն։
1782· Այլ եկեսցէ ժամանակ, և այժմ իսկ է, յորժամ ճշմարիտքն
երկրպագուք երկիր պապանիցեն Հօր՝ հոգւով և ճշմարտութեամբ
(Յովհ· Դ· 23)։
1783· Կնքեցայք Հոգւոյն սրբոյ աւետեաց, որ է առհաւատչեայ ժա-
ռանգութեան մերոյ (Եփես· Ա· 14)։
1784· Բարեբենէն, ըստ որում գտանի նաև 'ի յոյն ձեռագրի ուրեք
(առ Մխին) ἀγαθῶν, զի καλῶν նշանակէ մանաւանդ բարեաց,
ֆեղէյոռենէս։
1785· Սրբասացութենն, յոյնն՝ սրբասքեան (ἁγιστείας).
1786· Բովանդակութեան· յոյնն՝ կոփարքն, սահման, նպատակ (πέρας)։ —
Այլ առեք զհոգին որդեգրութեան (Հռոմ· Ը· 15)։
1787· Յոյնն յաւելմամբ· Որ և բաժանէ և բաշխէ որպէս կամի։ —
Զայս ամենայն (չնորհս) աշխատի մի և նոյն Հոգի, և բաժանէ ի-
րաքանչիւր որպէս և կամի (Ա· Կորնթ ԺԲ· 11)։
1790· Նուիրեցելոց, այս է՝ սկրտելոց և ձեռնադրելոց։
1791· Մխին են իմաստք այսր և յայլորդ տողի։ Յունականքն σύστγμα
(զրութիւն, կազմութիւն) և σύνταγμα (կարգադրութիւն) անի-
մանալի իմն ցուցանեն միտս, և չհամաձայնին հայագուգիցն հայ-
կական բառից ա՛ֆոփոտ և խոսրովանուիխան· թէպէտ և մարթի

Καὶ τὰς ἀράχνας τῶν παθῶν ἀποξέσῃ,
Καὶ πάντα τὸν χοῦν ἐκτινάξῃ λεντίῳ·
Σπόγγῳ δὲ τὴν ῥύπωσιν ἐκμάξας ὅλην,
Βρίθουσαν εἰς γῆν πνευματώσει τὴν κόνιν.
Παρ' οὗ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὅλης,
Ἐκφανθὲν οἷδεν ἡ κτίσις σεβάσμιον·
Τὸν ἀῤῥαβῶνα τῆς ἄνω κληρουχίας,
Τὸν ἄσχετον ῥοῦν τῶν καλῶν χαρισμάτων,
Τὸ ζωοποιὸν τῆς ἁγιστείας κράτος,
Τῆς υἱοθεσίας τὸ προάρχιον πέρας,
Τὸ καὶ μερίζον, καὶ διαιροῦν, ὡς θέλει,
Τὰς τῶν θεουργῶν δωρεῶν ἐπεκτάσεις·
Τὸ πᾶσι τοῖς ἄνω τε καὶ κάτω μύρον,
Τὸ χρίσμα, καὶ χάρισμα τῶν τελουμένων,
Τὸ φθαρτικὸν σύστημα τῆς ἁμαρτίας,

կոչել զՀոգին Ա՛ստուծոյ ա՛ֆոփոտ կամ կարճուին (որ է՝ ոչնչա-
ցուցիչ) մեղաց ապականացու բնութեան մարդոյս, այսպէս և
կենսատու խոսրովանուիխան (այսինքն՝ յայտնութիւն) անապական-
նութեան· այլ այդպիսի իմաստք՝ թարգմանչին մտաց են ծնունդք
և ոչ Պիսիդեայ։ — Մխինը զառաջինն 'ի բառիցդ թարգմանէ
pharmacum (դեղ), և զերկրորդն remedium (դարման), ուստի
ամփոփին միտք բանին յայս ինչ «Ապականացու մեղաց դեղ, և
կենդանարար դարման անապականութեան» կոչելով զՀոգին
սուրբ· այս և թարգմանութիւն մտացածին թուի ինձ և անկա-
մաձայն բանից մատենագրին։ Սոյնպէս ոչինչ ընդհատ 'ի Մորելլեայ
յիղեալն factio (արարուին, կազմութիւն) և stipendium (գրա-
ւական) բառիւք· որով առաւել քան զյունականն՝ խրթնաբան
դառնի լատիներէնն (Letifera peccato nefando factio; sti-
pendium immortalitatis vividum — Մա՛ահաբեր կազմութիւն
առ նոզկալի մեղս, կենդանի գրաւական անմահութեան), իմա
իբր կազմութիւն՝ որ մահաբեր կամ սպանիչ է մեղաց, և կեն-
սատու գրաւական է անմահութեան։ — Ինձ լաւագոյն երեւի՝ ան-
փոփոխ պահել զբառս կարգեալս 'ի Պիսիդեայ՝ ըստ քնիկ նշանա-
կութեան իւրեանց, և ընթեռնուլ այսպէս 'ի հայումս «Զապակա-
նացուին մեղաց զրութիւն, զկենդանարար կարգադրութիւն անա-
պականութեան»· այսինքն՝ զայն (ճանաչեն զաչտելի, տող 1782)
որ դնէ զմեզս յապականութիւն և կարգադրէ կամ տնօրինէ ըզ-
կենդանարարն զանապականութիւն։ — Չհամոզուցդն քեզ 'ի
թարգմանութեանցդ կալչիր, ո՛ բանասէրդ ընթերցող։

Զկենդանարար Հոգիդ, խոստովանութիւն անապա-
(կանութեանն,
Եւ զկիզիչ լոյսն, զզովացուցիչն բոցոյ,
Եւ զխնդութեան յաւիտենականի կառս,
Զմարգարէիցն երևելի լոյս,
Զհրաշեզու բերան առաքելոցն,
Զմարտիրոսաց նահատակութեան օծումն,
Զաթոռակից և զգահակից լոյս,
Զհայրաբարբառ Բանին աստուածպետութիւն,
Զհարանականն կնիք զաքանչելի ծննդեանն,
Զխորհրդակալ փականս աստուածընկալ դրանն,
Ընդ որ անմարմին Բանն մտեալ՝
Եւ արտաքս մարմնով՝ ընդ կնքեալն,
Թողեալ զնոյն դուռն՝ որպէս եգիտն։
Որով գունդք դիւաց հալածին,
Հետևակ՝ ի վերայ ծովու հեղման.
Եւ՝ ի վեր եղեալ՝ ի հոսանուտ թուլութիւնն՝
Ի հողեղէն բեռնէն ոչ ծանրի.
Հաց աղբերանայ բիւրուց կերակրիչ՝
Ի հնգեթիւ կոտորաց հոսմանց.
Եւ ջուր՝ ի գինի աքանչելագործի հարսանեաց՝

1792. Ի յոյնն չիք Հոգիդ։
1793. Բոցոյ. Յոյնն. զցօղացուցիչն զբոց։
1794. Եւ ահա կառք հրեղէնք.... Գուցէ ահ զնա հոգի Տեառն, և ընկէց զնա առ Յորդանանու (Դ. Թագ. Բ. 11. 16)։
1796. Եւ երեւեցան նոցա բաժանեալ լեզուք իբրև՝ ի հրոյ (Գործք Առաքելոց. Բ. 3)։
1797. Ալեիմմա կոչէր առ յոյնս՝ ի հնումն իւրն այն՝ որով օծանէին զանձինս չահատակքն՝ նախ քան զմատանել՝ ի հանդէս մարտախաղի։ — Հերքէր. ձկիմա.
1798. Համաձայն յոյն ձեռագրի միոյ (առ Մխ֊նի), նաև հայ թարգմանչին ընթեռնու σύνθρονον (աթոռակից) և զմեծաւորն նորին συνέκθρονον, զոր և յեղու փոխէյ (որ նոյն է ամենևին ընդ ասելոյն)։ Ամենայն յոյն տպագիրք ունին ընդհակառակն զբառսն σύνδρομον (համընթանալ) և συνέκδρομον (համեաբար արտաքս ընթանալ). առ որնումն նշանակելով զընթացսն Հոգւոյն սուրբ՝ ի միասին ընդ Հօր յերկինս, այլ՝ ի համերկինս անդ՝ արտաքս ընթացեալ՝ ի Հօրէ երկամբք կամ բղխմամբք։

Τὸ ζωτικὸν σύνταγμα τῆς ἀφθαρσίας,

Τὸ φλεκτικὸν φῶς, τὴν δροσίζουσαν φλόγα,
Τὸ τῆς χαρᾶς ὄχημα τῆς αἰωνίου,
Τὸ τῶν προφητῶν ὀπτικώτατον σέλας,
Τὸ πυρσόγλωσσον τῶν ἀποστόλων στόμα,
Τὸ τῆς πάλης ἄλειμμα τῆς τῶν μαρτύρων,
Τὸ σύνδρομόν τε, καὶ συνέκδρομον σέλας
Τῆς Πατροφεγγοῦς τοῦ Λόγου θεαρχίας,
Τὸ νυμφικὸν σφράγισμα τοῦ ξένου τόκου.
Ἡ μυστικὴ κλεὶς τῆς θεοδόχου πύλης,
Δι' ἧς ἄσαρκος εἰσεληλυθὼς Λόγος
Ἐξῆλθεν ὢν ἔνσαρκος, ἐσφραγισμένην
Ἀφεὶς ἐκείνην, ὥσπερ εὗρε, τὴν θύραν.
Δι' οὗ φάλαγξ μὲν δαιμόνων ἐλαύνεται,
Πεζεύεται δὲ τῆς θαλάσσης ἡ χύσις.
Ἀνειμένη δὲ τῆς ῥοῆς ἡ χαυνότης,
Ἐκ τοῦ γεώδους οὐ βαρεῖται φορτίου·
Ἄρτοι δὲ πηγάζουσι μυριοτρόφοι
Ἐκ πενταρίθμων ἐκρυέντες κλασμάτων,
Ὕδωρ δὲ νέκταρ θαυματουργεῖται γάμῳ,

1799. Զհայրաբարբառ. յունարէնն՝ զհայրալոյս Բանին աստուածպետութիւն, այս է՝ զաստուածական պետութիւնն ընդ Բանին՝ որ լոյս է (ծագեալ) ի Հօրէ։ (Համեմատեալիր ընդ 1855 տողի)։ — Զյունականն patrofeggoũς (հայրաշող, հայրալոյս) հայ թարգմանիչն ընթեռնոյր անչուշտ յօրինակի իւրում patrofθέggους (հայրաձայն, — հայրաբարբառ)։
1800. (Մարիամ) գտաւ յղացեալ՝ ի Հոգւոյն սրբոյ (Մատթ. Ա. 18)։
1805–1855. Ի համար արկանէ զաքանչելագործութիւնս Քրիստոսի, ըստ բանից յորից աւետարանչացն։ — (Մատթ. Ե. Թ. ԺԴ։ — Մարկ. Ը։ — Ղուկ. Ե. Ը. Թ. ԺԴ. ԺԴ։ — Յովհ. Զ. Թ. ԺՌ.)։
1806. Յոյնն. Ոսիք զնացեալ լինի՝ ի հոսանուտս ծովու։ — Թուի ինձ թէ ընթեռնուլ կայցէ զկայերէնն. Հեխէոիէ՝ ի վերայ ծովս, իբր գիմազուրկ բայ՝ ի հնոխոտս ընթացեալ լինի (պեզեύεται), եթէ ոչ կամիցիմք ընթեռնուլ՝ հեխէոիէ՝ ի վերայ ծովու, իբր բայ չէզոք իմաստիւք։
1810. Յոյնն՝ հաւելվ (ἐκρυέντες).
1811. Յոյնն. Եւ ջուր՝ ի նեկտար, և այլն. այն է՝ ի քաղցր օշարակ։

Յանյայտ ողկուզից. (տեսանելիս.
Եւ սքանչացուցանէ զճաշակելիս, զհոտոտելիս և
Եւ երիս սահմանս փոխարինեաց 'ի միոջէ բանէ:
Ա՛ր որ կամեցի գալ մաքսաւոր՝
Աւետարանիչ լինի աստուածագրօղ.
Իսկ պոռնիկ՝ հոսմամբ արտասուաց մկրտի,
Յուցաննելով՝ թէ զիաւրդ եղեւ առանց վտանգի
Լուացման հաղորդելով յերկրորդ կարիս:
Ընդ որոյ ձեռն՝ ծառայանայ դժնդակ ախտք,
Դառն չարաւ ուրկութեան արտաքսի.
Կաղպրէ զանյօդ կապս.
Զգէ զառ 'ի ներքս ամիփոփումն,
Եւ ամիփոփէ զծանրութիւն երկայն ախտից.
Յամաքեցուցանէ զվտակս արեան,
Չխրամատեալ ագուցայս՝ խնու քղանցիւք.
Եւ հղով՝ կոյր աչաց լինի տեսութիւն,
Ի թքոյ Ստեղծչին երկուցեալ:
Եւ դժոխք մեռանին յանկարծօրէն.
Մեծատունք տնանկացեալ և սպանօղն սպանեալ.
Եւ խամրի՝ զմեռեալս արտաքս թքանելով,

1812. Յոյնն. Գինի պատրաստեալ յանյայտ ողկուզից:
1813. Յոյնն. Եւ նորագործէ զճաշակելիս, զհոտոտելիս և զդոյացութիւնն: — Որպէս տեսանի՝ փոխանակ փչուն (զգնութիւն) բառի՝ ընթեռնոյր թարգմանիչն յօրինակի իւրում ծփուն (զտեսանելիս):
1814. Իմա, միով բանիւ զերից իրաց զսահմանս յատկութեանցն փոփոխեաց մինադամայն:
1815. Յոյնն. Ա՛ր որում կատարեալն անդամ մաքսաւոր, եթէ կամեցի: Ջյունականն տելեսթείς իմանամ կոփոբէալ, այն է՝ քաջալարժ առնորեալ, կատարելագործեալ (յարուեսաի իւրում):
1819. Այս է՝ ապացոյց լինելով թէ որպէս մարթի իցէ անվտանգ 'ի սահիլել հարկին վարիլ երկրորդ աւազանաւն, լուանալով իմն 'ի մեղաց 'ի ձեռն խորհրդոյ ապաշխարութեան կամ խոստովանութեան: — Հերքէր. λουτροῦ.
1820. Ընթերցիր Թոռոյանան. քանզի ոչ ասա միայն, այլ 'ի բազում տեղիս ըստ յունական ոճոյ յեղականն ունէ զդէմս բային՝ եթէ տէր բային զչեզոք սեռ ունիցի 'ի յոյնն, որպիսի է և πάθος (յոքն. πάθη):
1822. Կաղպրէ. այսպէս յօրինակին. գուցե ընդհանրի կաղպեցոյ պրէկ. ըստ որում ունի յոյնն. Պրէկէ 'ի կապս զանյօդ չաղկապմանս:

Ἕτοιμος οἶνος ἐξ ἀδήλων βοτρύων,
Καινίζεται δὲ γεῦσιν, ὄσφρησιν, φύσιν·
Καὶ τρεῖς ὅρους ἤμειψεν ἐξ ἑνὸς λόγου.
1815. Παρ' ᾧ τελεσθεὶς καὶ τελώνης, εἰ θέλει,
Εὐαγγελιστὴς γίνεται θεογράφος.
Πόρνη δὲ ῥείθροις δακρύων βαπτίζεται,
Δεικνῦσα πῶς ἔνεστι κινδύνου δίχα
Λούτρου μετασχεῖν ἐξ ἀνάγκης δευτέρου.
1820. Δι' οὗ τὰ δεινὰ δουλαγωγεῖται πάθη,
Λώβης δὲ πικρὸς ἐξορίζεται βρόμος·
Σφίγγει δὲ χωλὸς τὰς ἀνάρθρους συνθέσεις·
Ἐκτείνεται δὲ συστολὴ παρειμένη·
Συστέλλεται δὲ δυσπαθοῦσα μακρότης·
1825. Ξηραίνεται δὲ κρουνὸς ἡματωμένος,
Σφαγεὺς ἀγωγὸς ἐμφραγε῾ὶς τῷ κρασπέδῳ·
Κόνις δὲ τυφλῶν ὀμματοῖ θεωρίαν,
Τὸ πτύσμα τοῦ Πλάσαντος εὐλαβουμένη·
Καὶ νεκρὸς ᾅδης γίνεται παρ' ἐλπίδα,
1830. Πλούτων πενιχρὸς, καὶ σφαγεὺς ἐσφαγμένος·
Μαραίνεται γὰρ τοὺς νεκροὺς ἀναπτύων,

1823. Յոյնն. Պարզի կլժուցեալն կարկամութիւն: — Ա՛փոփոն առանձնօր է փոխանակ συστολή բառի, իսկ 'ի վեր անդր (տող 1791) փոխանակ σύστημα (զրուէթիւն) բառի:
1824. Յոյնն. կարճի երկարատեւ վրկումն զդայարանաց: — Մէյնը յեղու. Cutis ex morbo distenta contrahitur, այս է. Քարչի մորթն երկայնեալ 'ի հիւանդութենէ: Իսկ Մորելլի թարգմանէ. At longitudo nimia et ægra astringitur, որ է. Երկայնութիւն կարի և զառն՝ ամիփոփի: — Δυσπάθεια 'ի յոյնն նշանակէ բառացի թարգմանութեամբ դ-իֆրո-իւն, այն է՝ դ-իֆ-ոյ ւէր-այլ սովորաբար յուցանէ վնասվայո-իւն, վնասդրդո-եվի-իւն, վ-ւորֆրո-իւն, վնասեվիդուվ ընդհանրապէս-իւն. ըստ այսմ առաջին նշանակութեան՝ առաջի առնէ Պիսիդէս վնասս ֆօասֆեվոյ, զոր բժշկեաց Տէր, առ զրկեալսն 'ի զգալոյ՝ չնորհելով զառուս զգայնութեան:
1826. Հերքէր. σφαγῆς.
1827. Յոյնն. Եւ հող (κόνις δέ):
1828. Յոր. Ի խոխիչ Սիղվէնի. գուցե ընթեռնուլի 'ի բանէդ. այլ եդաք ըստ յունին և ըստ աւանդութեան Աւետարանին (Յովհ. Թ. 6):
1830. Մէնոռնի. յոյնն՝ մէնոռոնն. քանք են զառատանայէ:

Զորս ունէր և պնդէր ընդդրկեալ
Յիւր ապականիչն գիրկս.
Մինչև քո Որդիդ կենդանարար,
Հայրական լոյս՝ նախ քան զարեգական հառագայթ,
Հինաւուրցն որդի մանուկ,
Սատակեաց զնա գեղարդեան փայտիւ:
Այլ որ այսքան սքանչելեաց եսդ ճարտարապետ,
Որ ըստ քո կամացդ զվերին դրունն
Պնդես՝ յորժամ պիտոյ իցէ, և դարձեալ ընդարձաձորժամ քեզ թուեսցի օգտակար, (կես՝
եւ այժմ մերձեալ բաց զներքին դրունսս.
(Քանզի դրունս աշխարհական բնակութեանս
Զայս կոչեմք մեք՝ զոր պատրաստեցեր քաղաք).
Եւ տուր սմա՝ որ առ ի քէն առեալ ունի զիշխանութիւն, հալածչիս Պարսից, (նուիրեալ,
(Մանաւանդ թէ ապրեցոյց նա և զՊարսս).
Տիրել ընդ արեգակամբ բոլոր աշխարհի:
Յոյց զերկիրս՝ երկնի նմանեալ,
Մխոյ արեգական ծագեալ և ստորնայնոցս.
Քանզի սմա՝ որ տիրապետող յայտնեցաւ Պարսից՝
Վայելէ լինել աշխարհակալ տէր:
Եւ արա զքրտունս աշխատութեան սորա՝
Լուացումն մաքրութեան և պատմուճան անապական
(նուիրեան:
Աճեցո զիշխանութիւն սորա՝ քոյովդ երկիւղիւ.
Զայս ունելով հաւատարիմ յաղթանակ՝ (նամեաց,
Երկրորդ յաղթութեան արժանաւորիլ ի վերայ թըշ-
Եւ զայլս անյայտ բարբարոսս ի հնոր դատել:

1832· Հերքեր· Ἔσφιγγε.
1838–1910· Վերջաբան, և մաղթանք առ կայսրն (Հերակլիոս) և առ պատրիարքն (Սարգիս):
1841· Յոյնն յաւելմամբ· Թուեսցի ի դեպ և օգտակար: — Հերքեր· δοκῇ σοι
1843· Բնախօսիկոնս. Յոր· բնաբանիկոնս. ուղղեցաւ ըստ յունին:
1844· Քաղաք իմս զկոստանդնուպոլիս, զոր իբր յաղեցութենէ Աստուծոյ չինեալ աւանդի կոստանդիանոսի Մեծի:
1850· Ծածկել· յոյնն՝ σκεπασθῆναι (κράτοῦ τος).

Οὓς εἶχεν, οὓς ἔσφιξε κολπώσας κάτω
Ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ψυχολέθροις ἀγκάλαις·
Ἕως τὸ σὸν γέννημα, τὸ ζωηφόρον,
Τὸ Πατρικὸν φῶς, τὸ πρὸ ἡλίου σέλας,
Τὸ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν νέον βρέφος,
Ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἀντὶ λόγχης τῷ ξύλῳ.
Ἀλλ' ὦ τοσούτων ἀρχιτέκτων θαυμάτων!
Ὁ πρὸς τὸ σὸν βούλημα τὰς ἄνω πύλας
Σφίγγων, ὅτε χρὴ, καὶ διευρύνων πάλιν,
Ὅταν παραστῇ καὶ δοκεῖ σοι συμφέρειν,
Καὶ νῦν παρὼν ἄνοιγε τὰς κάτω πύλας.
(Πύλας γαρ ἡμεῖς κοσμικῶν οἰκητόρων
Ταύτην καλοῦμεν, ἣν ἐπύργωσας πόλιν)·
Καὶ δὸς τὸν ἐκ σοῦ προσλαβόντα τὸ κράτος,
Τὸν κοσμορύστην, τὸν διώκτην Περσίδος,
(Μᾶλλον δὲ τὸν σώσαντα καὶ τὴν Περσίδα),
Ὅλον κρατῆσαι τὸν ὑφ' ἥλιον τόπον.
Δεῖξον δὲ τὴν γῆν οὐρανὸν μιμουμένην,
Ἑνὸς κρατοῦντος ἡλίου καὶ τῶν κάτω·
Τὸν γὰρ φανέντα Περσικὸν κοσμοκτόνον,
Πρέπει γενέσθαι κοσμικὸν καὶ δεσπότην.
Ποίησον αὐτοῦ τοὺς ἱδρῶτας τῶν πόνων
Λουτρὸν καθαρμοῦ, καὶ στολὴν ἀφθαρσίας·

Αὔξησον αὐτῷ τοῦ φόβου σου τὸ κράτος·
Οὕτω γὰρ ἕξει πιστὰ νικητήρια
Νίκης κατ' ἐχθρῶν ἀξιωθεὶς δευτέρας,
Ὡς τοὺς ἀδούλους πυρπολήσας βαρβάρους.

1833· Հերքեր· αὐτῷ.
1837· Զկնի այսր տողի՝ ի պարագային ժամանակին սրտնեղեալ թարգմանն, կամ գուցէ այլ ոք ի նախկին գաղափարոցս անտի, յաւելու զըղձականն սրտին ի հայումս. «եւ զՀաղարացիս եւս խրատել ընդ ուխտ սորա»:
1838· Եւ զլալ անյայտ· յոյնն ἀδούλους (զոչ գերեալս, ազատս), զոր հայն ընթերցեալ է ձնիլους (անյայտս), համաձայն ընդ այլուս յոյն օրինակի՝ յիշելոյ ի Մխնէ, որ ունի նոյնպէս ձնիլους (անյայտս). — Մխնը ձնիլուս բառիւք իմանալ ախորժէ զլեռ-

Արևատացո՛ զառ ՚ի նևևանի զծաղկազարդ բարուրևական,
Աշխարհակոչ ձոխ պտղովք բարեաց կենդանևորբևան։
Արա զևուսա ՚ի պատկերս հօր (իբրեաց),
Զի եղիցի ՚ի նուսա կրկնակի իշխանևորիւն.
Եւ սրեա զսուր սորա ընդդէմ նոցա՝
Յորժամ ընդդէմ մեր զայրացի սուր նոցա։
Ոչղեա զմիտս նոցա ՚ի խորհուրդս իրկաչեաս.
Եւ ընկձեա առաչի նոցին զամենայն ժպրհուրիւնս
(հակառակորդաց.
Բաց հանդէպ նոցա գդրուռնս խաղաղուրեան.
կարձեա ՚ի նոցանի զժնևայ տագնապս հոգոց։
Հայրապետին հն այսորիկ գոչմուռնք և. մաղթանք.
Զի բեպետ և նուռաղաձայն է ՚ի ժոմնապահուրեանէ,
Այլ ՚ի լռուրեան՝ մեծաւանէ արձագանգս հնչեցոյց ՚ի
Եդեալ գլեզուն ՚ի հուր անդ սրտին, (ներքուստ.
Առաջի և մաքրագործ գնոյն և բանայ գբերանն,
Եւ գոչէ ՚ի լռուրեան՝ ըստ Մովսիսեանին որիորի,
Եւ լանի լինի՝ ոչ չարժելով գբերանն.
Թանայ գերկիր, և ՚ի յաչաց անդ՝ տարափս.
Խիտ անձրևաց հեղոյ հոսմանբ արտասուաց.
Մեք ինքնին տեսաք զայն, բեպետ և ժամկել կարծեր.
Տեսաք յայտնապես ՚ի յերկիր գհայեցուածսն արտա-
(սուալիրս,
Եւ գխորհուրդս մտացն հաւանայն ոչղել ՚ի բարձուն։

բե՞ր ընդ լե՛ռ Բրբեռոսի։ — ի տողէ ասի և մանաւանդ ՚ի նախորդէն՝ հետեւեցուցանել իմն կամի Մարեալի՝ զի Պիսիդես գրեաց զքերթուածս նախ քան զերկրորդ յաղթութիւնն Հերակլի ՚ի վերայ Պարսից. այլ վերին մեծապէս. զի տողդ այդ պիկ, որք ըղձական փափաք են միահնձան ինքնակալ լինելոյ Հերակլի ՚ի վերայ համօրէն երկրի, ընկենլով նա և զայլ և բոլորսոսս դեռ աննուաճս, ցուցանեն ուրիմն զնա բացարձակ իշխող ՚ի վերայ Պարսից. ապա թե ոչ՝ հակառակ երևանն գրեալքս՝ աւանդելոցն ՚ի պատմչաց ժամանակին և նորին ինքեան բանից Պիսիդեայ, որ գՀերակլէս յորջորջէ անուանքդք ալեբրհափչիլ, հալածէլ Պարսից ազգին, ապրեցուցիչ Պարսից։

1859. Բարբառով, իսա զորդիս Հերակլի։

1863. Աստանօր հայ թարգմանն աւարտելով զբանս իւր՝ ՚ի դէմս Հերակլի կցէ զերկուսին տողդ զայլսոսիկ, զասացեալսն ՚ի Պիսիդեայ վասն որդւոց նորին, ելեալ «Արեա զսուր նոցա ընդդէմ բարբարոսաց, յորժամ», և այլն։

1864. Հերքէր. ծե զի՛ հիմն բարբարոսնաւ.

1865. Հերքէր. աստն.

1870. Ի կէտ ածեալ զոր ինչ ասէ աստ Պիսիդես զհայրապետէն Սարգսէ՝ ընդ որս ՚ի սկզբան անդ քերթուածոյս (տող 1–50), տես և զծանօթութիւնն զոր կանխեալ կարգեցաք անդանօր։

1874. Բազում ուրեք ՚ի Ս. Գիր, ընդհանուրք զգոչել Մովսէսի առ Տէր, ոչ ՚ի ձայն բարբառոյ, այլ ՚ի գործարանի սրտին. վասն որոյ և Տէր ասէր երբեմն առ նա. «Զի՞ գոչես առ իս» (ելք. ժե. 19)։ — Ի վեր անդր և Նահապետն (տող 1870) կոչեաց զհայրապետան՝ հանդոյն Երեմիայ Մովսէսի (ելք. Դ. 10)։

1877. Հերքէր. նիփեւ

Ῥίζωσον αὐτῷ τοὺς ἐπανθοῦντας κλάδους
Εἰς ζῶντα καρπὸν κοσμικῆς εὐκαρπίας.
Ποίησον αὐτοὺς πατρὸς εἰκονίσματα·
Οὕτω γὰρ αὐτοῖς διττὸν ἔσται τὸ κράτος,
Ὄξυνον αὐτοῖς τὰ ξίφη πρὸς Βαρβάρους,
Ὅτε πρὸς ἡμᾶς βαρβαροῦνται τὰ ξίφη.
Ἔκτεινον αὐτοῖς εἰς τὸ σῶσαι τὰς φρένας·
Σύστειλον αὐτοῖς πᾶν ἐναντίον θράσος·

Πλάτυνον αὐτοῖς τὰς πρὸς εἰρήνην πύλας,
Στένωσον αὐτοῖς τὰς ἐπαχθεῖς φροντίδας.
Ὁ πατριάρχης ταῦτα κράζει καὶ λέγει,
Κἂν ἐστιν ἰσχνόφωνος ἐξ ἀσιτίας,
Καὶ μὴ λαλῶν ἤχησεν ἔνδοθεν μέγα.
Τὴν γλῶτταν ἐνθεὶς εἰς τὸ πῦρ τῆς καρδίας,
Ἔκρυψεν αὐτὴν, καὶ στομοῦται μειζόνως·
Βοᾷ δὲ σιγῶν, ὡς ὁ Μωσέως φάρυγξ·
Ἀκούεται δὲ μὴ σαλεύων τὸ στόμα·
Τέγγει δὲ τὴν γῆν, καὶ δι᾽ ὀμμάτων βρέχει,
Καὶ πυκνὰ νείφει τῇ φορᾷ τῶν δακρύων.
Ἔγνωμεν αὐτὸν, κἂν δοκεῖ λεληθέναι·
Δῆλος γὰρ ἦν, τὸ βλέμμα χαυνώσας κάτω,

Καὶ τοὺς λογισμοὺς πάντας ἐκτείνας ἄνω.

1860. Εἰς ζῶντα καρπὸν κοσμικῆς εὐκαρπίας.
1865. Ἔκτεινον αὐτοῖς εἰς τὸ σῶσαι τὰς φρένας·
1870. Κἂν ἐστιν ἰσχνόφωνος ἐξ ἀσιτίας,
Καὶ μὴ λαλῶν ἤχησεν ἔνδοθεν μέγα.
Τὴν γλῶτταν ἐνθεὶς εἰς τὸ πῦρ τῆς καρδίας,
Ἔκρυψεν αὐτὴν, καὶ στομοῦται μειζόνως·
Βοᾷ δὲ σιγῶν, ὡς ὁ Μωσέως φάρυγξ·
1875. Ἀκούεται δὲ μὴ σαλεύων τὸ στόμα·
Τέγγει δὲ τὴν γῆν, καὶ δι᾽ ὀμμάτων βρέχει,
Καὶ πυκνὰ νείφει τῇ φορᾷ τῶν δακρύων.
Ἔγνωμεν αὐτὸν, κἂν δοκεῖ λεληθέναι·
Δῆλος γὰρ ἦν, τὸ βλέμμα χαυνώσας κάτω,

1880. Καὶ τοὺς λογισμοὺς πάντας ἐκτείνας ἄνω.

1860. Εἰς ζῶντα καρπὸν κοσμικῆς εὐκαρπίας.
Ποίησον αὐτοὺς πατρὸς εἰκονίσματα·
Οὕτω γὰρ αὐτοῖς διττὸν ἔσται τὸ κράτος,
Ὄξυνον αὐτοῖς τὰ ξίφη πρὸς Βαρβάρους,
Ὅτε πρὸς ἡμᾶς βαρβαροῦνται τὰ ξίφη.
1865. Ἔκτεινον αὐτοῖς εἰς τὸ σῶσαι τὰς φρένας·
Σύστειλον αὐτοῖς πᾶν ἐναντίον θράσος·

Πλάτυνον αὐτοῖς τὰς πρὸς εἰρήνην πύλας,
Στένωσον αὐτοῖς τὰς ἐπαχθεῖς φροντίδας.
Ὁ πατριάρχης ταῦτα κράζει καὶ λέγει,
1870. Κἂν ἐστιν ἰσχνόφωνος ἐξ ἀσιτίας,
Καὶ μὴ λαλῶν ἤχησεν ἔνδοθεν μέγα.
Τὴν γλῶτταν ἐνθεὶς εἰς τὸ πῦρ τῆς καρδίας,
Ἔκρυψεν αὐτὴν, καὶ στομοῦται μειζόνως·
Βοᾷ δὲ σιγῶν, ὡς ὁ Μωσέως φάρυγξ·
1875. Ἀκούεται δὲ μὴ σαλεύων τὸ στόμα·
Τέγγει δὲ τὴν γῆν, καὶ δι᾽ ὀμμάτων βρέχει,
Καὶ πυκνὰ νείφει τῇ φορᾷ τῶν δακρύων.
Ἔγνωμεν αὐτὸν, κἂν δοκεῖ λεληθέναι·
Δῆλος γὰρ ἦν, τὸ βλέμμα χαυνώσας κάτω,

1880. Καὶ τοὺς λογισμοὺς πάντας ἐκτείνας ἄνω.

Այլ, ո՜ խողխողիչդ կրից բարբարոսաց,
(Բանզի սպանանէիս զնոսա 'ի սուր բանիից),
Յո՛չ զաւրորբիւն պարապացս մերոց,
Զի որդիք քոյին եղեն պարիսպք քաղաքաց.
1885. Ա՛լրացո՛ զնոսա վիրապդեան պատուհասօք,
Զվիրն անկեան հատուածովդ 'ի նոսա զԲրիստոս:
Հիւսեալ միացո՛ զնոսին անապական մարգարտօք՝
Յարուցանուդ յօրինելոց և. ոչ 'ի խեցեղինաց:
Մաղթեա յԱստուծոյ վասն նոցա զօրինանապազ,
1890. Զի մի՛ հաւասար գիշերոյ յարիցե 'ի վերայ մեր:
Վառեա զնոսա խորհրդական ևիզակօք.
Դրոշմեա 'ի նոսին գիւաչանիշ պատկերս.
Լարեա զաղեղունս նոցա ոչղեղով զնատուցիս,
Թուղցանելով զնետս նոցին սաղնուսանուցազս.
1895. Գործեա նոցա պարսատիկ 'ի հեծեծանաց.
Զոչեա նոցին առտերս սպրդատուրս,
Զնոր մտաց աւո 'ի բաց ոչնչելօք կրակեսեղ,
ԶՀոգին Աստուծոյ ոչնչով իրրև գիչոչ:
Շրջեա՛ վասն նոցին աւո Աստուած զպարանոցդ,
1900. Եւ ահա առնելոյն ոտք շրջեացին ընդդէմ Պարսից.
Գարարեա՛ 'ի բեմի անդր զծուխ քոյին վասն նոցա,
Եւ ահա անդեն ընդ ոտիւք կոխեացին բարբարոսք:
Զրիկոչես քոյին խոնարհեցո՛ յերկիր 'ի վայր,
Եւ ահա աշխարհ ողջոյն վաղվաղակի վերականգնի:
1905. Բանզի այսոր եղանակաւ՝ հեղոցեալ մեղաց
Հոսանք խնուն. և. առնելոցուն խաղաղութեամբ
Ընդ խիտ առկս երկրի անցեալ 'ի բաց,
Միաձայն բերանով աղաղակեացեն հաւօրհն.
Ո՜րպես զի մեծ են Աստուծոյ արարածոց
1910. Հանճարագործութիւն արարչակերտ և. իմաստուն:

1886. Շինեալք 'ի վերայ հիմանն առաքելոց և. մարգարէից, որոյ է գլուխ անկեանն Յիսուս Քրիստոս (Եփես. Բ. 20):
1890. Հերքեր. δμὴν οὐ μελαίνεται ζόφος.
1892. Հերքեր. σταυρομόρφους ἀσπίδας.
1896. Հերքեր. ἠκονημένα.

Ἀλλ' ὦ φονευτὰ τῶν παθῶν τῶν βαρβάρων·
(Σφάττεις γὰρ αὐτὰ τῇ μαχαίρᾳ τοῦ λόγου),
Τὸ τεῖχος ἡμῶν δεῖξον ὠχυρωμένον·
Τὰ γὰρ σὰ τέκνα τεῖχος εὗρον αἱ πόλεις·
1885. Πύργωσον αὐτοῖς τὰς ἐπάλξεις ἐκ λίθων,
Τὸν Χριστὸν ἀκρόγωνον ἐκβαλὼν . ἴθον.
Σύμπλεξον αὐτοῖς μαργαρίτας ἀφθόρους
Ἐκ δακρύων παγέντας, οὐκ ἐξ ὀστράκων.
Λάλει δι' αὐτοὺς τῷ Θεῷ καθ' ἡμέραν·
1890. Νυκτὸς γὰρ ἡμῖν οὐκ ἐγείρεται ζόφος.
Στόμωσον αὐτοὺς μυστικοῖς ἀκοντίοις·
Σύμπηξον αὐτοῖς σταυρομόρφους εἰκόνας·
Τεῖνον τὰ τόξα τῇ τάσει τῶν δακτύλων·
Πτέρωσον αὐτοῖς ψαλμοκίνητον βέλος·
1895. Ποίησον αὐτοῖς ἐκ στεναγμοῦ σφενδόνην·
Χάλκευσον αὐτοῖς ἠκονισμένα ξίφη,
Τὸ πῦρ νοητῆς ἐκ πυράγρας ἁρπάσας,
Τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα πρὸς φυσῶν ἔχων.
Κάμψον δι' αὐτοὺς τῷ Θεῷ τὸν αὐχένα,
1900. Καὶ πᾶσα Περσὶς ἀντικάμπτει τοὺς πόδας,
Κλῖνον δι' αὐτοὺς εἰς τὸ βῆμα τὰ σκέλη,
Καὶ πάντας ἄρδην συμπατοῦσι βαρβάρους.
Τὰ νῶτά σου σύννευσον εἰς τὴν γῆν κάτω,
Καὶ πᾶς ὁ κόσμος εὐθέως ἐγείρεται.
1905. Οὕτω γὰρ οἱ χυθέντες ἐξ ἁμαρτίας
Ὅλκοὶ φραγῶσι, καὶ μετ' εἰρήνης ὅλοι
Τὰ στυγνὰ τῆς γῆς ἐκπεράσωμεν νέφη·
Μιᾷ δὲ φωνῇ πᾶν κεκράξεται στόμα·
Ὡς ἐμεγαλύνθη τοῦ Θεοῦ τῶν κτισμάτων
1910. Ἡ δημιουργὸς καὶ σοφὴ παντουργία!

1898. Հերքեր. Θεοῦ δὲ Πνεῦμα.
1903. Զթիկունս յերկիր խոնարհել՝ զերկրպագել նշանակէ:
1905. Հերքեր. οἱ νυχθέντες.
1909. կնքէ զքերթուածն պնու՝ որով սկիզբն արարեալ էր (տող 33) զկնի նախերգանացն:

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0348327